

Tytułem wstępu

Istota postępowania cywilnego

Postępowanie cywilne to **forma istnienia** (urzeczywistnienia) **norm** materialnoprawnych.

Normy procesowe regulują **sposób dochodzenia skutków** nieprzestrzegania norm prawnych regulujących dany stosunek.

Efektywność ochrony prawnej, polegająca na **skutecznym** wprowadzeniu w życie prawa materialnego wyczerpuje funkcję postępowania cywilnego.¹

Postępowanie cywilne to **prawnie zorganizowane** działanie **sądów i kompetentnych organów**, z udziałem **zainteresowanych podmiotów**, podejmowane w celu **udzielenia ochrony prawnej**, **urzeczywistnienia konkretnej normy** prawnej poprzez rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 KPC. (definicja podmiotowo-przedmiotowa E.Marszłkowska-Krześ)

Postępowanie cywilne **nie ogranicza** się wyłącznie do postępowania sądowego. Występuje również postępowanie pozasądowe – szeroko rozumiane metody ADR (alternative dispute resolution) w tym mediacja regulowana procesowo i postępowanie przed sądem polubownym. Proces cywilny jest tu, w sensie stricte, trybem postępowania rozpoznawczego. W płaszczyźnie podmiotowej oprócz organu procesowego (sąd, sąd polubowny, inne organy) występują również strony oraz wszelkie podmioty zainteresowane. Kryterium przedmiotowe wiąże się z rodzajem spraw załatwianych w świetle KPC.

Sprawa cywilna

Kodeks zawiera definicję ustawową sprawy cywilnej. Z definicji wynika, że sprawę cywilną wyodrębniamy w dwóch ujęciach.

Art. 1. Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).

W/w definicja sprawę cywilną ukazuje w ujęciu materialnym i formalnym.

Ujęcie materialne (sensu stricto) odwołuje się do charakteru danego stosunku prawnego - opartego na regulacjach cywilnoprawnych, równorzędnych i ekwiwalentnych,

Ujęcie formalne (sensu largo) odwołuje się do ustawowego odesłania do cywilnego postępowania, w którym dana sprawa ma być rozpoznawana (nie wynika ze stosunków cywilnoprawnych)

sprawa cywilna w ujęciu materialnym

- sprawy ze stosunków regulowanych w Kodeksie Cywilnym
- inne akty prawne wymienione w art. VIII § 1 i 2 PKWKC
- prawa rodzinnego i opiekuńczego
- prawa pracy

¹ J.Jodłowski, Z.Resich, Postępowanie cywilne, Warszawa 1979, s.13

sprawa cywilna w ujęciu formalnym

- sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych - z mocy art. 1 Kpc
- sprawa cywilna z mocy innych przepisów kodeksu - sprawy z zakresu konkurencji, sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i samorządzie załogi przedsiębiorstw państwowych.
- W sprawach z zakresu regulacji energetyki, telekomunikacji i poczty a także transportu kolejowego w pierwszej instancji mamy do czynienia z decyzją administracyjną a w drugiej z postępowaniem cywilnym.
- Z mocy **innych ustaw** - sprawy o sprostowanie, unieważnienie i ustalenie treści aktu stanu cywilnego, sprawy o umorzenie weksli, sprawy o umorzenie utraconych dokumentów, sprawy z zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej

Ponadto istnieje jeszcze jeden rodzaj spraw rozpoznawanych w postępowaniu cywilnym, które nie są sprawami cywilnymi ani w znaczeniu materialnym ani formalnym.

Zgodnie z Art.199¹ sąd cywilny nie może odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania właściwy jest organ administracji lub sąd administracyjny, jeżeli te uznały się za niewłaściwe.

Przepis ten urzeczywistnia prawa obywatela do sądu (art.45 Konstytucji) oraz jest zgodny z zasadą domniemania właściwości sądu powszechnego (art.177 Konstytucji). Jest to regulacja zapobiegająca sporom kompetencyjnym negatywnym.

Cechą identyfikującą sprawę cywilną (sensu stricto) jest **równorzędność i ekwiwalentność** stosunku. Zasadniczo nadrzędność jednego z podmiotów stosunku prawnego wynikająca z wykonywania władzy publicznej, wyklucza możliwość uznania sprawy za cywilną (chyba że w znaczeniu formalnym).

Droga sądowa

Jest to kompetencja sądów powszechnych do rozpoznawania spraw cywilnych.

Zakres podmiotowo przedmiotowy dopuszczalności drogi sądowej determinowany jest przez pojęcie sprawy cywilnej.

Art. 2. § 1. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy. § 3. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.

Droga sądowa jest bezwzględną przesłanką procesową. Sąd ma obowiązek brać z urzędu pod uwagę niedopuszczalność drogi sądowej. Zaistnienie stanu niedopuszczalności drogi sądowej może być także zgłoszone w formie **zarzutu formalnego** (art.222).

Art. 222. Oddalając zarzuty, których uwzględnienie uzasadniałoby odrzucenie pozwu, sąd wyda oddzielne postanowienie i może wstrzymać dalsze rozpoznanie sprawy, aż do uprawomocnienia się tego postanowienia. Oddalenie innych zarzutów formalnych sąd stwierdza w uzasadnieniu orzeczenia kończącego postępowanie, przytaczając powody rozstrzygnięcia.

Niedopuszczalność drogi sądowej w chwili wniesienia pozwodu skutkuje **odrzućciem** pozwu (art.199) chyba że mamy do czynienia ze **specyficzną sytuacją** występującą w postępowaniach odrębnych w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (art.464)

Art. 199. § 1. Sąd **odrzućci** pozew: 1) jeżeli **droga sądowa** jest niedopuszczalna; 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona; 3) jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej albo jeżeli powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie. § 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzućci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu.

Art. 464. § 1. Odrzucenie pozwu **nie może nastąpić** z powodu **niedopuszczalności drogi** sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest inny organ. W tym przypadku sąd **przekaze** sprawę temu organowi. Jeżeli jednak organ ten **uprzednio uznał** się za niewłaściwy, **sąd rozpoznaje** sprawę. § 2. Wniesienie do sądu pozwu, przekazanego następnie stosownie do paragrafu poprzedzającego, wywołuje skutki, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem pozwodu.

Ze względu na chwilę wystąpienia stanu niedopuszczalności drogi sądowej rozróżniamy niedopuszczalność **pierwotną i następczą**.

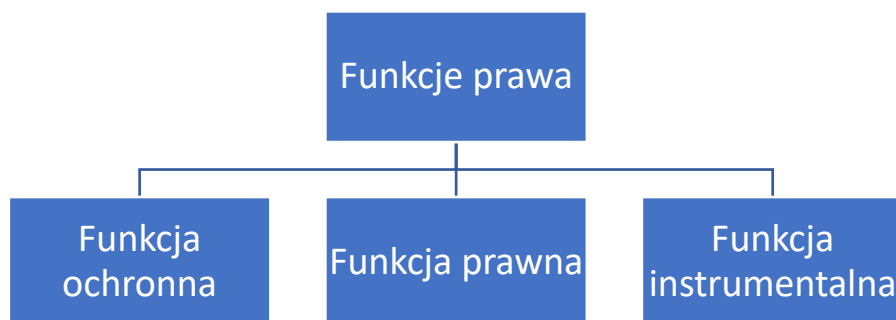
Jeśli popatrzeć na **skutki** niedopuszczalności drogi sądowej to zauważymy, że ma charakter **bezwzględny** (odrzućcie) albo **względny**, gdy istnieje **przemienność** kompetencji jurysdykcyjnych sądów powszechnych i innych organów. Taka przemienność musi jednak wynikać z analizy innych ustaw konfrontowanych z Kpc. Tak jest w Kodeksie Pracy w art. 242.

Art. 242. § 1. Pracownik może dochodzić swych roszczeń ze stosunku pracy na **drodze sądowej**. § 2. Przed skierowaniem sprawy na drogę sądową pracownik **może żądać** wszczęcia **postępowania pojednawczego** przed komisją pojednawczą.

Istnieje też zagadnienie **warunkowości** drogi sądowej. Wiąże się z koniecznością dokonania czynności poprzedzających wszczęcie postępowania cywilnego. Każdorazowo ustawodawca ustala te warunki. Może to być postępowanie reklamacyjne, wewnątrzspółdzielcze, administracyjne

Funkcje prawa i postępowania cywilnego

Na najwyższym poziomie rozróżniamy trzy funkcje prawa

Postępowanie pełni dwie zasadnicze funkcje

- **ochronną** - realizacja funkcji ochronnej (interesu indywidualnego lub ogólnego) polega na ochronie jednostki i ładu społecznego (interesy) wynikiem jej działania może być zasądzenie świadczenia, ustaleniu istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, ukształtowaniu stosunku prawnego lub prawa. Przez ochronę interesów społecznych funkcja ochronna postępowania integruje się z funkcjami wymiaru sprawiedliwości
- **prawną** - funkcja prawna polega na wyjaśnieniu treści obowiązujących norm prawnych, rozwijaniu prawa, legitymizacji orzeczeń oraz zapewnieniu ich wykonania (funkcja rozpoznawcza)
- **instrumentalna** – tu prawo jest instrumentem szeroko rozumianej inżynierii społecznej²

Z poziomu funkcji prawa rozpatrywanych kompleksowo (w całości, w łączności) wynikają funkcje konkretnego postępowania – w naszym przypadku postępowania cywilnego. Doktryna i podręczniki skupiają uwagę na funkcji wymiaru sprawiedliwości. Tu pojawia się pytanie czym jest sprawiedliwość, którą wymierzamy.³

W sferze sądowego wymiaru sprawiedliwości wyodrębniamy;

- sprawiedliwość proceduralna – przyjęcie i rozpoznanie sprawy w określonych ramach proceduralnych
- sprawiedliwość materialną – wydanie orzeczenia w oparciu i w zgodzie z prawem materialnym

W interesującym nas tu najbardziej znaczeniu procesowym, sprawiedliwość proceduralna przejawia się w **zasadach procesowych** te z kolei już na poziomie normatywnym ujawniają się najspierw w przesłankach procesowych a następnie w konkretnych przepisach regulujących określne stadia postępowania; stadium formalne (dopuszczalności), stadium dowodowe (ustalenie stanu faktycznego), stadium wyrokowania i kontroli instancyjnej

² Zob. więcej w A. Bator i in., *Wprowadzenie do nauk prawnych*, Warszawa 2012.

³ Nie odpowiadam tu na to pytanie, stawiam je uważnemu czytelnikowi jako punkt wyjścia dla uzasadniania istoty prawa na najwyższym poziomie abstrakcji

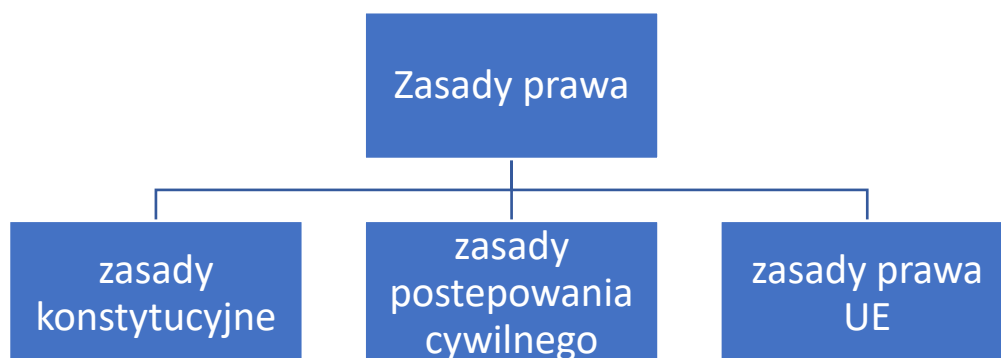
Zasady prawa i zasady postępowania cywilnego

Zasady umożliwiają **wyjaśnienie prawidłowości** obowiązującego prawa. Stanowią one także wytyczne osiągnięcia **zamierzonych celów** prawa jako instrumentu inżynierii społecznej. Zespół zasad tworzy określoną ideologię, która przenika wszystkie instytucje i instrumenty prawa zespalać całość norm w jeden funkcjonalny system. Wśród zasad prawa można wyróżnić zasady uniwersalne całego systemu oraz zasady jego części, odnoszące się do poszczególnych gałęzi prawa.

Metanormatywność uznaje się za jeden z symptomów rozwoju prawa, a mianowicie tego, że współczesne systemy prawa mają charakter samoregulacyjny (autopojetyczny). Tendencja ta została zapoczątkowana przez doktrynę państwa prawa nakładającą na wszystkie organy państwa, a przede wszystkim ustawodawcę, konieczność ustalania i stosowania reguł limitujących granice swobody decyzyjnej państwa. Konsekwencją tej koncepcji jest to że wiele norm konstytucyjnych ma w istocie charakter metanormatywny.⁴

Definiując zasady procesowe można przyjąć dwa stanowiska kategoriale. W ujęciu dyrektywalnym (normatywnym) rangę zasad procesowych przypiszemy normom o charakterze nadrzędnym. Natomiast w ujęciu pozadyrektywalnym (opisowym) zasady będą rozumiane jako pewne wzorce, modele służące rozwiązywaniu węzłowych problemów prawa. Pytanie: Czy koncepcja zasad prawa pokrywa się z koncepcją metanormatywizmu ?

Zasady prawa

zasady konstytucyjne - zasady wymiaru sprawiedliwości

- zasada sądowego wymiaru sprawiedliwości
- zasada prawa do sądu
- zasada niezawisłości sędziowskiej
- zasada jednolitości sądów
- zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości
- zasada nadzoru judykacyjnego Sądu Najwyższego
- zasada jawności
- zasada instancyjności
- zasada nie działania prawa wstecz
- zasady prawidłowej legislacji

⁴ *Ibidem*, s. 128

zasady postępowania cywilnego

- dostępności i równouprawnienia stron i uczestników
- dyspozycyjności (rozporządzalności)
- zasada kontrydiktoryjności (sporności)
- swobodnej oceny dowodów
- formalizmu (umiarkowanego)
- ekonomiki postępowania
- skupienia materiału procesowego (koncentracja)⁵
- kierownictwa sędziowskiego
- bezpośredniości⁶
- ustności
- zasada prawdy materialnej
- zasada lojalności procesowej (honeste procedere)
- kontynuacji/dyskontynuacji postępowania
- iura novit curia
- finansowania postępowania (opłaty, koszty, znoszenie barier)

Zasady sui generis prawa UE - oddziałują na krajowy wymiar sprawiedliwości a tym samym na roszczenia i na tok postępowania

- Zasada przekazania kompetencji
- Zasada bezpośredniego skutku rozporządzenia
- Zasada bezpośredniego skutku horyzontalnego dyrektywy

Przedmiot ochrony w postępowaniu cywilnym

Rozróżniamy dwie główne koncepcje, które ewoluowały (i ściierały się) w doktrynie na przestrzeni ubiegłego wieku

- Koncepcja **roszczeń materialnych** - ograniczona do roszczenia materialnoprawnego, jako koncepcja pierwotna zawodzi we wszystkich przypadkach, gdy żądanie dotyczy ustalenia istnienia bądź nieistnienia prawa lub stosunku prawnego lub ich ukształtowania.
- koncepcja **roszczeń procesowych** - rozwinęła się w związku z upadkiem koncepcji materialnej, roszczenie procesowe to żądanie urzeczywistnienia w konkretnym przypadku oznaczonej normy prawnej przez wydanie orzeczenia sądowego o określonej treści.

⁵ W prawie procesowym cywilnym rozróżnia się dwa sposoby koncentracji materiału procesowego: system prekluzji oraz system władzy dyskrecyjnej sędziego. System prekluzji zakłada, że ustawodawca w przepisach prawa w określony i wiążący sposób oznacza moment, do którego strona może przytaczać fakty, dowody oraz często zarzuty pod rygorem utraty możliwości późniejszego ich przytoczenia. Co do zasady, po upływie tego terminu wprowadzenie nowego materiału i jego gromadzenie jest niedopuszczalne. Z kolei system dyskrecyjnej władzy sędziego polega na tym, że ustawodawca pozostawia sądowi ocenę i decyzję co do czasu, do którego można wprowadzać i gromadzić materiał procesowy [w:] K.Weitz Między systemem dyskrecyjnej władzy sędziego a systemem prekluzji – ewolucja regulacji prawa polskiego [w:] Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych. Materiały konferencyjne Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Postępowania Cywilnego

⁶ zasada bezpośredniości ma dwa aspekty – podmiotowy oraz przedmiotowy. Pierwszy z nich dotyczy prowadzenia dowodowego bezpośrednio przed sądem (składem) orzekającym, drugi odnosi się do korzystania przez sąd w pierwszej kolejności z dowodów bezpośrednich (pierwotnych), a w drugiej kolejności z dowodów pośrednich (pochodnych), zaś w obrębie dowodów pośrednich najpierw z dowodów pośrednich w mniejszym stopniu, a potem – ewentualnie – z dowodów pośrednich w większym stopniu. Ujęcia przedmiotowego kpc nie reguluje. Ujęcie podmiotowe zdefiniowane jest w art. 235 §1 k.p.c.

Jest jeszcze możliwa do dyskusji **konceptcja sytuacji prawnej** w której przedmiot procesu jest kategorią intersubiektywną (w relacji powód - pozwany), przedmiot ochrony rozumiany jest z perspektywy pewnej sytuacji materialnoprawnej. W pojęciu sytuacji prawnej znajdują się zarówno petitum powództwa (treść żądania) jak i causa petendi (przyczyna żądania)

Żądanie powoda jest w każdym z ww. przypadków elementem kształtującym przedmiot ochrony. W żądaniu, a konkretnie jego uzasadnieniu (podstawa faktyczna), zawiera się refleks stanu faktycznego. Refleks ten na wstępie jest jeszcze subiektywny i dopiero w procesie, w oparciu o zasady postępowania dowodowego zostanie zobiektywizowany. Żądanie w sensie formalnym to wniosek o udzielenie ochrony w oparciu o twierdzenia o stanie faktycznym. Przesłanką korzystnego załatwienia sprawy jest obiektywna zasadność subiektywnego twierdzenia (uzasadnienia). Żądanie wyznacza granice rozpoznania sprawy.

Art. 321. § 1. Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie.

jedynie w postępowaniu odrębnym w sprawach pracowniczych możliwe jest uwzględnienie przez sąd alternatywnego roszczenia bez wniosku powoda

Art. 477¹. Jeżeli pracownik dokonał wyboru jednego z przysługujących mu alternatywnie roszczeń, a zgłoszone roszczenie okaże się nieuzasadnione, sąd może z urzędu uwzględnić inne roszczenie alternatywne.

Żądanie pośrednio wpływa także na **skutki orzeczenia** wydanego w sprawie. Jednym ze skutków jest prawomocność.

Prawomocność w aspekcie materialnym wywołuje skutki dwojakiego rodzaju

- **pozytywny** skutek prawomocności materialnej to **związanie** orzeczeniem określonych podmiotów
- **negatywny** skutek prawomocności materialnej to **powaga** rzeczy osądzonej (res iudicata) jako negatywna przesłanka procesowa wynika ze związku (zależności) pomiędzy przedmiotem rozstrzygnięcia (wyznaczonym przez żądanie pozwu i postawę w postępowaniu) a podmiotami związanymi rozstrzygnięciem.

Art. 365. § 1. Orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

Art. 366. Wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami.

Prawomocność w aspekcie formalnym ujawnia się przez nieprzysługiwanie środka zaskarżenia. Może to mieć miejsce w dwóch przypadkach; 1) gdy ustawa nie przewiduje środka zaskarżenia i 2) gdy zamknięta zostanie droga do wniesienia środka zaskarżenia przewidzianego w ustawie (upłynie termin albo nie zostanie on przywrócony lub gdy strona zrzeknie się lub cofnie środek zaskarżenia)

Art. 363. § 1. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia.

Art. 505⁸ § 3 Strona obecna na posiedzeniu, na którym ogłoszono wyrok, może po jego ogłoszeniu w oświadczeniu złożonym do protokołu zrzec się prawa do wniesienia apelacji. W razie zrzeczenia się prawa do wniesienia apelacji przez wszystkich uprawnionych wyrok staje się prawomocny.

W toku postępowania treść żądania (przez granice rozpoznania) wyznacza **granice zawisłości sporu**

Art. 192. Z chwilą doręczenia pozwu: 1) nie można w toku sprawy wszcząć pomiędzy tymi samymi stronami nowego postępowania o to samo roszczenie;

Art. 199. § 1. Sąd odrzuci pozew: 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona;

Charakter żądania pozwala na rozróżnienie trzech rodzajów powództw

- Powództwo (żądanie) o spełnienie świadczenia - wynikające bezpośrednio z roszczenia (prawa podmiotowego powoda), jest to uprawnienie powoda do żądania, aby pozwany zachował się w odpowiedni sposób. Świadczenie musi być wymagalne najpóźniej w chwili zamknięcia rozprawy, chyba że chodzi o umowne okresowe świadczenia przyszłe. Może polegać na darowaniu (dare), uczynieniu (facere), zaprzestaniu czynienia (non facere), zaprzeczeniu (omittere) albo na konieczności znoszenia jakiegoś stanu (pati). Warunkiem dochodzenia poza wymagalnością jest zaskarżalność roszczenia, czyli możliwość dochodzenia przed sądem (nieprzedawnienie). Żądanie powództwa może być sformułowane jako żądanie alternatywne (spełnienie jednego z kilku świadczeń w tzw. zobowiązaniu przemiennym), ewentualne (zgłaszane warunkowo, na wypadek zaistnienia okoliczności np. podanie alternatywnie jako podstawy materialnoprawnej roszczenia przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu) lub z uprawnienia przemiennego (tzw. facultas alternativa gdy dłużnik może się zwolnić od spełnienia jednego świadczenia przez spełnienie innego - przykład: zapłata sumy pieniędzy zamiast wydania rzeczy - przy czym sąd nie jest zobowiązany do badania czy suma pieniędzy która zwolni dłużnika od spełnienia innego świadczenia nie jest wygórowana) . Orzeczenie w takich sprawach ma charakter deklaratoryjny.
- Powództwo (żądanie) o ustalenie prawa (majątkowego i niemajątkowego) lub stosunku prawnego - związane pośrednio z roszczeniem materialnoprawnym, wynika z subiektywnego przekonania powoda o konieczności bezpośredniej ochrony prawa lub stosunku prawnego jednak przy braku jego naruszenia. Wymaga istnienia interesu prawnego (przesłanka) tj. stanu występowania obiektywnej potrzeby ochrony prawnej w sytuacji, gdy istnienie niepewność stosunku prawnego lub prawa. Interes prawny powoda musi być zgodny z prawem, zasadami współżycia społecznego i celem, któremu ma służyć. Zachodzi, gdy sam skutek jakim będzie uprawomocnienie się orzeczenia zapewni powodowi ochronę (zakończy istniejący spór lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu sporu w przyszłości) Interes powinien być uzasadniony przez przytoczenie okoliczności. Brak interesu będzie zachodził najczęściej, gdy równocześnie możliwa jest inna forma ochrony praw powoda (możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie). Powództwo o ustalenie nie może mieć za cel ustalenie faktów, chyba że chodzi o tzw. fakty prawotwórcze (gdy ich ustalenie zmierza w istocie do ustalenia prawa lub stosunku prawnego) np. ustalenie ważności lub nieważności umowy, ustalenie, że zdarzenie było wypadkiem przy pracy. Orzeczenie ma charakter deklaratoryjny
- Powództwo (żądanie) o ukształtowania prawa lub stosunku prawnego - jest uprawnieniem powoda do zwrócenia się do sądu o ukształtowanie sytuacji prawnej w sposób odpowiadający treści przysługującego **prawa kształtującego** (nawiązanie, zmiana, zniesienie prawa lub stosunku prawnego). Jest to powództwo o zmianę istniejącego stanu prawnego. Przykładem powództwa o ukształtowanie którym nawiązany zostanie nowy (nieistniejący) stosunek prawny jest żądanie nakazania złożenia oświadczenia woli w zakresie zawarcia umowy przyrzeczonej albo żądanie ustalenia ojcostwa. Jako przykład powództwa zmieniającego można wskazać powództwo o obniżenie świadczenia przy wyzysku czy w przypadku waloryzacji sądowej. Zniesienie stosunku prawnego obrazuje powództwo o rozwiązanie małżeństwa przez rozwód. Orzeczenia mają charakter konstytutywny.

Art. 316. § 1. Po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan

rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy.

Art. 190. Można dochodzić przyszłych powtarzających się świadczeń, jeżeli nie sprzeciwia się temu treść łączącego strony stosunku prawnego.

Art. 189. Powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Nadużycie prawa procesowego

Czynności sprzeczne z funkcjami i zasadami postępowania mogą zostać uznane za nielojalne albo prowadzić do nadużycia prawa *in genere* (art.3) albo *in specie* (art.4¹). Jako takie czynności te nie powinny wywołać skutków procesowych (postulat). Problematiczne jest stwierdzenie zależności i przenikania zakresów normowania obu przepisów.⁷ Część doktryny twierdzi, że nadużycie prawa procesowego (art.4¹) nie mieści się w zakresie pojęciowym zachowania sprzecznego z dobrymi obyczajami (art.3). Są to jednak klauzule generalne podlegające wykładni dynamicznej.

W judykaturze nie budziła wątpliwości kwestia, że art. 3 k.p.c. – po wprowadzeniu do jego treści nakazu dokonywania czynności procesowych przez strony i uczestników postępowania zgodnie z dobrymi obyczajami – stał się (również) normatywną podstawą do przyjęcia założenia, iż w prawie procesowym cywilnym obowiązuje zakaz nieuczciwych, nielojalnych lub nierzetelnych zachowań procesowych stron, co obejmuje w szczególności zachowanie polegające na takim korzystaniu przez nie z praw (uprawnień) procesowych, które stanowi ich nadużycie. Wydaje się, że wprowadzenie art. 4¹ k.p.c. było zbędne, gdyż zakaz nadużywania praw procesowych wcześniej należało wywodzić z art. 3 k.p.c., a obecnie oba przepisy należy stosować łącznie, przy czym sankcja art. 226² odnosi się jedynie do art 4¹.

Sankcja (quasi penalna) nadużycia prawa w rozumieniu art. 4¹

Art. 226². § 1. Ilekroć zachowanie strony w świetle okoliczności sprawy wskazuje na nadużycie przez nią prawa procesowego, sąd poucza ją o możliwości zastosowania wobec niej środków, o których mowa w § 2.

§ 2. W przypadku, gdy sąd stwierdzi nadużycie przez stronę prawa procesowego, może w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie: 1) stronę nadużywającą skazać na grzywnę; 2) niezależnie od wyniku sprawy, odpowiednio do spowodowanej tym nadużyciem prawa procesowego zwłoki w jej rozpoznaniu, włożyć na stronę nadużywającą obowiązek zwrotu kosztów w części większej, niż wskazywałby wynik sprawy, a nawet zwrotu kosztów w całości;

3) na wniosek strony przeciwnej: a) przyznać od strony nadużywającej koszty procesu podwyższone odpowiednio do spowodowanego tym nadużyciem zwiększenia nakładu pracy strony przeciwnej na prowadzenie sprawy, nie więcej jednak niż dwukrotnie, b) podwyższyć stopę odsetek zasądzonych od strony, której nadużycie spowodowało zwłokę w rozpoznaniu sprawy, za czas odpowiadający tej zwłoce, z tym że stopa może zostać podwyższona nie więcej niż dwukrotnie; przepisów o maksymalnej dopuszczalnej wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie nie stosuje się.

Odrębnym problemem jest to, czy zachowania stanowiące nadużycie prawa procesowego w rozumieniu art. 4¹ i **zarazem** naruszające nakaz dokonywania czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami mogą podlegać (także) innej sankcji niż sankcje określone w art. 226² choćby brak było przepisu szczególnego, który to przewiduje, a także, czy i jak mogą być sankcjonowane zachowania

⁷ wymaganie zgodności z dobrymi obyczajami jest miernikiem oceny o szerszym zakresie zastosowania niż warunek niezgodności z celem uprawnienia procesowego, gdyż każde wykroczenie poza ten cel pozostaje w sprzeczności z dobrymi obyczajami, jednak sprzeczność ta obejmuje również inne sytuacje

niestanowiące nadużycia prawa procesowego w rozumieniu art. 4¹ k.p.c., ale naruszające nakaz dokonywania czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami.⁸

W zakresie normowania art. 4¹ odnosi się do czynności inicjujących postępowanie (wytoczenie powództwa oczywiście bezzasadnego, złożenie wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego bądź o wszczęcie egzekucji), czynności toku postępowania (powoływania faktów, dowodów, składania środków zaskarżenia, podnoszenia zarzutów, składnia wniosków procesowych) oraz czynności po prawomocnym zakończeniu postępowania (złożenie wniosku o zmianę albo uchylenie prawomocnego postanowienia w postępowaniu nieprocesowym)

Ocena nadużycia, opiera się na porównaniu celu działania strony *in concreto* z celem danej instytucji procesowej *in abstracto* i stwierdzeniu, czy cel działania strony jest usprawiedliwiony w świetle procesowego przeznaczenia właśnie tej instytucji. Prawidłowa subsumcja wymaga **precyzyjnej rekonstrukcji tego celu** w świetle **wartości** realizowanych przez to uprawnienie

i przepisów stanowiących podstawę danego działania przy uwzględnieniu ich funkcji.

Przepis art. 4¹ swoim zakresem zastosowania nie obejmuje sytuacji, w których przez działanie oszukańcze, podstępne lub podjęte w złej wierze stworzono korzystną dla siebie lub niekorzystną dla strony przeciwnej sytuację procesową (np. wyłudzenie podstawy właściwości miejscowej sądu - tzw. forum shopping, wskutek cesji roszczenia wyłączenie obowiązku złożenia kaucji aktorycznej, uzyskanie wyroku zaocznego bądź uprawomocnienie się wyroku niekorzystnego dla strony przeciwnej. W rozpatrywanych wypadkach powołanie się na nieuczciwie wytworzoną sytuację procesową może być jednak oceniane przez pryzmat klauzuli dobrych obyczajów w rozumieniu art. 3.

Venire contra factum proprium

Szczególą kategorię - dyskusyjną - stanowią również zachowania strony polegające na sprzeczności jej działania lub zaniechania z jej własnym wcześniejszym zachowaniem. Przykładem może być sytuacja, w której strona przed wszczęciem procesu utrzymywała w stosunku do strony przeciwnej, że zapis na sąd polubowny jest nieskuteczny lub nieważny, a po wniesieniu przez nią powództwa do sądu państwowego podniosła zarzut zapisu na sąd polubowny

Wprowadzeniu art. 4¹ towarzyszyły zmiany lub wprowadzenie unormowań dotyczących niedopuszczalnego wniosku o wyłączenie sędziego (nowe brzmienie art. 53¹), złożenia jako pozwu pisma pozbawionego żądania (nowy art. 186¹), powództwa oczywiście bezzasadnego (nowy art. 191¹), wniosku o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku złożonego jedynie dla zwłoki w postępowaniu (nowy art. 350¹) oraz zażalenia złożonego jedynie dla zwłoki w postępowaniu (nowy art. 394³)

Sankcje z tytułu naruszenia nakazu *honeste procedere* realizowane w postępowaniu, w którym doszło do zachowania stanowiącego takie naruszenia, mogą mieć **charakter procesowy**, tj. mieć za punkt odniesienia zapobieganie lub **przeciwdziałanie skutkom** procesowym takiego zachowania (funkcja prewencyjna), bądź charakter quasi-penalny, tj. wyrażać się w obciążeniu strony dopuszczającej się zachowania, o którym mowa, określonymi konsekwencjami finansowymi, w szczególności w zakresie obciążenia jej kosztami postępowania lub nałożenia na nią grzywny (funkcja prewencyjno-kompensacyjna)

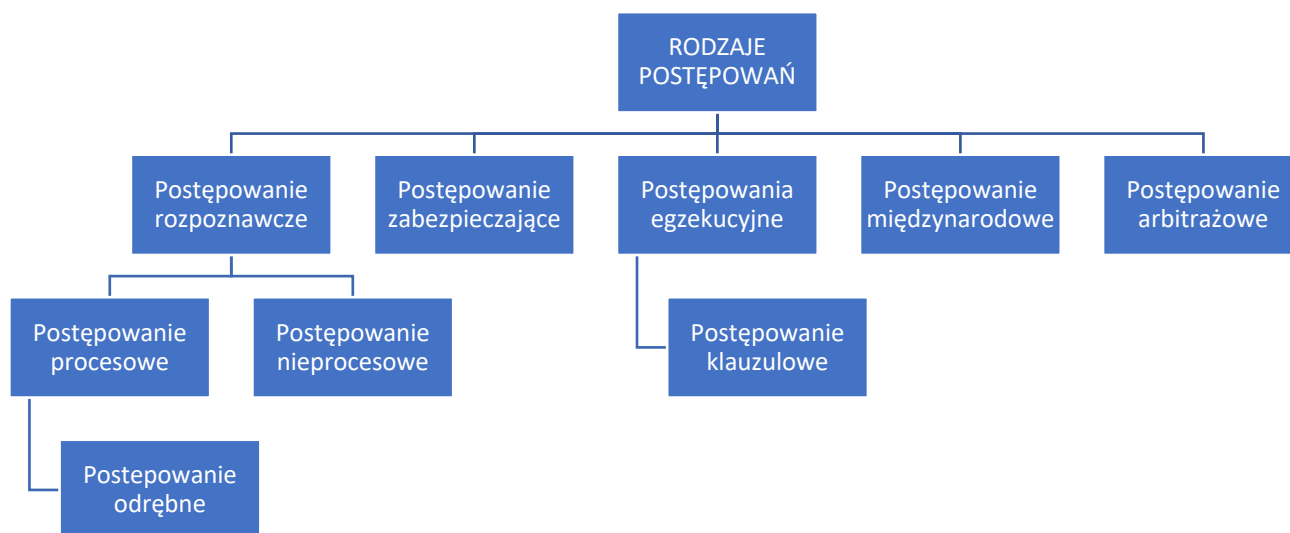
Chodzi o sankcje w postaci zwrotu pisma wniesionego jako pozew, z którego nie wynika żądanie rozstrzygnięcia sporu (art. 186¹ k.p.c.), lub pozostawienia w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności niedopuszczalnego wniosku o wyłączenie sędziego (art. 53¹ § 2), niedopuszczalnego wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego (art. 117² § 2), niedopuszczalnego wniosku o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku, złożonego jedynie dla zwłoki w postępowaniu (art. 350¹ §1 3 i 4), oraz niedopuszczalnego zażalenia, wniesionego jedynie dla zwłoki w postępowaniu (art. 394³ § 3 i 4)

⁸ K. Weitz, Nadużycie prawa procesowego, PPC 2020/1/7-39

Założeniem kierunkowych sankcji dla przypadków nieobjętych wprost regulacją kodeksu jest możliwość stosowania właściwych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego – w razie potrzeby – w drodze analogii - odrzucenie pozwu, art. 199 § 1, pozostawienie wniosku lub zażalenia w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności, art. 53¹ § 2, art. 117² § 2, art. 186¹, art. 350¹ § 3 i 4 oraz art. 394³ § 1

Odnosnie sankcji quasi-penalnych pierwotnie znaczenie miała jedynie ogólna sankcja kosztowa art. 103. Nowelizacja 2019 wprowadziła także sankcję finansową art. 226² k.p.c. Sankcja ta ma zastosowanie do świadomego nadużycia prawa - po pouczeniu o jej zastosowaniu.

Rodzaje postępowań

Inne rozróżnienie, wskazywane w doktrynie;

- Postępowania główne
- Postępowania pomocnicze, gdzie rozpoznawane są kwestie **uboczne, incydentalne**.

Jeszcze inne rozróżnienie kategoryzuje postępowania na;

- **samoistne** - oderwane od postępowania głównego (post. pojednawcze, zabezpieczające, klauzulowe, w zakresie wykonalności wyroku sądu polubownego czy ugody, wykonalności orzeczenia oraz rozstrzygnięć sądu lub organu lub państwa obcego, w sprawach europejskiego tytułu egzekucyjnego) oraz
- **niesamoistne** tj. związane z postępowaniem głównym (przywrócenie terminu, postępowanie rekwizycyjne, rozpoznanie zarzutu uzasadniającego odrzucenie powództwa, ustalenie wps)

W postępowaniu rozpoznawczym wyróżniamy **dwa tryby**

- **PROCESOWY**
- **NIEPROCESOWY**

klucz podziału najogólniej sprowadza się do skutków zawiązania i istnienia węzła procesowego. Podstawowa różnica pomiędzy postępowaniem procesowym a nieprocesowym (dawniej nazywanym niespornym⁹) leży w **specyfice spraw** oraz zagadnieniu **sporu** i istnienia **przeciwstawnych** stron i interesów.

postępowanie nieprocesowe

uregulowane jest w kodeksie, ale ponadto w innych przepisach (ok. 50 ustaw) m.in

- prawo wekslowe
- prawo czekowe
- odtworzenie dyplomów i świadectw
- umarzanie utraconych dokumentów
- o obywatelstwie polskim
- w sprawach nieletnich
- wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

Łączność z kodeksem postępowania cywilnego zachowana jest przez odesłanie do **odpowiedniego stosowania** w zakresie nieunormowanym w tych aktach *lex specialis*.

W postępowaniu procesowym mamy spór, który musi być rozstrzygnięty w oparciu o wyrok lub nakaz zapłaty. W postępowaniu nieprocesowym nie ma problemu sporu; tu aparat państwa wykorzystujemy jedynie po to, aby **wdrożyć prawo** w życie.

Kolejna różnica to rodzaj **merytorycznego orzeczenia** kończącego sprawę: W procesie jest nim **wyrok** lub **nakaz** zapłaty a w postępowaniu nieprocesowym jest to **postanowienie** (postanowienie w postępowaniach wpadkowych to inna kategoria).

W postępowaniu nieprocesowym odmiennie nazywamy jego strony: są to **uczestnicy** (w procesie są to **powód/pozwany** a w postępowaniu zabezpieczającym **uprawniony/obowiązany**) O trybie w jakim ma być badana sprawa decyduje **przewodniczący wydziału**, który bada w **jakim trybie** ma być rozpoznawana sprawa i czy podlega w/g zasad określonych w przepisach dotyczących **postępowania odrębnych**. Wydaje w tym zakresie **zarządzenie** (art.201 KPC). W wypadkach przewidzianych wyznacza **posiedzenie niejawne** w celu wydania **nakazu zapłaty** w postępowaniu **upominawczym**.

Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie **niewłaściwym** sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaze sądowi właściwemu. Czynności dokonane w sądzie niewłaściwym **pozostają w mocy**, ale każda strona może żądać **powtórzenia** czynności dokonanej bez jej udziału. Do zmiany trybu może dojść w toku postępowania. Właściwość trybu sąd bierze pod uwagę z **urzędu** w każdym stanie sprawy.

⁹ Do 1.1.1965 istniały obok siebie dwa kodeksy. Drugi to kodeks postępowania niespornego - naruszenie trybu oznaczało odrzucenie pozwu

Art. 202. Niewłaściwość sądu dającą się usunąć za pomocą umowy stron sąd bierze pod rozprawę tylko na zarzut pozwanego, zgłoszony i należyte uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Sąd nie bada z urzędu tej niewłaściwości również przed doręczeniem pozwu. Jeżeli przepis szczególnie nie stanowi inaczej, okoliczności, które uzasadniają odrzućcie pozwu, jak również niewłaściwy tryb postępowania, brak należytego umocowania pełnomocnika, brak zdolności procesowej pozwanego, brak w składzie jego organów lub niedziałanie jego przedstawiciela ustawowego sąd bierze pod rozprawę z urzędu w każdym stanie sprawy.

Domniemanie trybu procesowego

Art. 13. § 1. Sąd rozpoznaje sprawy w **procesie**, chyba że ustawa stanowi **inaczej**. W wypadkach **przewidzianych** w ustawie sąd **rozpoznaje** sprawy według przepisów o postępowaniach **odrębnych**. § 2. Przepisy o procesie stosuje się **odpowiednio** do **innych rodzajów** postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

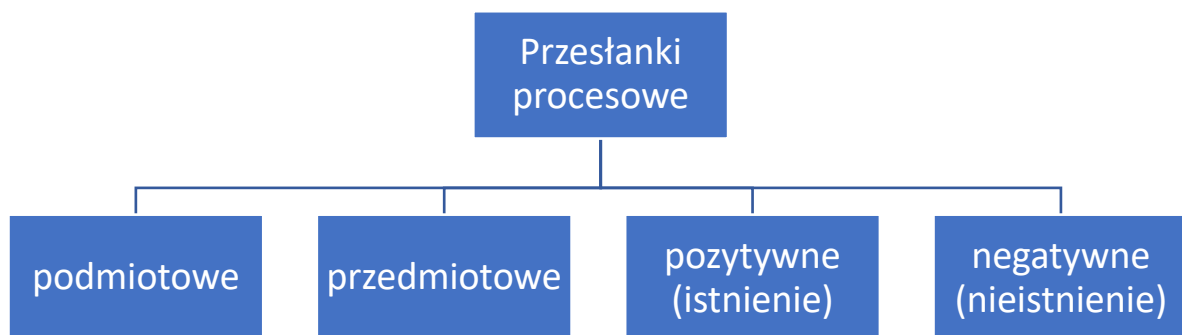
Odpowiednio tzn. z uwzględnieniem specyfiki postępowania

1. - przepisy szczególne (kodeksowe, pozakodeksowe)
2. - przepisy ogólne o postępowaniu nieprocesowym
3. - przepisy o procesie

Przesłanki procesowe jako warunki zaistnienia stosunku procesowego

Przesłanki procesowe **nie są ustawowo zdefiniowane** w odróżnieniu od skutków procesowych **ich braku**.

Przesłanki jako warunki dojścia do skutku stosunku procesowego, stanowią te **okoliczności** o charakterze **pozytywnym** lub **negatywnym**, przewidziane przez przepisy prawa, które decydują o możliwości **wszczenia** lub dalszego **prowadzenia** postępowania cywilnego, w celu urzeczywistnienia normy prawa materialnego **poprzez** wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia w sprawie.

Kategoryzacja wg. charakteru

- podmiotowego i przedmiotowego - dotyczące sądu, stron, przedmiotu sprawy
- skutków
 - bezwzględne (nie podlegające konwalidacji)
 - względne

- istnienia lub nieistnienia - pozytywne, negatywne

Przesłanki dotyczące sądu wiążą się z kompetencją do rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy

- droga sądowa
- skład sądu
- wyłączenie sędziego
- właściwość sądu
- właściwość trybu postępowania
- jurysdykcja krajowa
- zapis na sąd polubowny

przesłanki dotyczące stron

- zdolność sądowa
- zdolność procesowa
- reprezentacja
- kaucja aktoryczna (zabezpieczenie kosztów)
- immunitet dyplomatyczny, konsularny

przesłanki dotyczące przedmiotu sprawy

- zawisłość sporu (lis pendens)
- powaga rzeczy osądzonej (res iudicata)

Przesłanki bezwzględne są brane pod uwagę przez sąd w każdym stadium procesu, przy pierwotnym wystąpieniu powodują odrzucenie pozwu na posiedzeniu niejawnym, są podstawą do stwierdzenia nieważności postępowania.

Przesłanki względne uwzględnianie są na zarzut lub wniosek pozwanego, lub gdy mogą być usunięte/uzupełnione w określonym czasie.

Istnienie przesłanek pozytywnych warunkuje merytoryczne rozpoznanie sprawy, ich brak wywołuje natomiast ujemne skutki procesowe. Brak przesłanki pozytywnej lub istnienie negatywnej powoduje przeszkodę procesową.

Sanowaniu (konwalidacji) podlegają jedynie przesłanki względne. Przesłanki bezwzględne uniemożliwiają merytoryczne rozpoznanie sprawy.

Art. 199. § 1. Sąd **odrzuca** pozew: 1) jeżeli **droga sądowa** jest niedopuszczalna; 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa **jest w toku albo została już prawomocnie osądzona**; 3) jeżeli jedna ze stron nie ma **zdolności sądowej** albo jeżeli powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie. § 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuca pozew **dopiero wówczas**, gdy brak **nie będzie uzupełniony** zgodnie z przepisami kodeksu.

Art. 200. § 1¹. Swoją właściwość sąd bierze pod rozagę z urzędu w każdym stanie sprawy. § 1². Niewłaściwość **dającą się usunąć** za pomocą umowy stron sąd bierze pod rozagę z urzędu tylko do czasu doręczenia pozwu. Po doręczeniu pozwu sąd bierze tę niewłaściwość pod rozagę tylko na zarzut pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdanym się w spór co do istoty sprawy. § 1³. Przepisy § 1¹ i 1² nie uchybiają przepisowi art. 15. § 1⁴. Sąd, który stwierdzi swą niewłaściwość, przekaże sprawę sądowi właściwemu. § 2. Sąd, któremu sprawa została przekazana, jest związany postanowieniem o przekazaniu sprawy. Nie dotyczy to wypadku przekazania sprawy sądowi wyższego rzędu. Sąd ten w razie stwierdzenia swej niewłaściwości przekaże sprawę innemu sądowi, który uzna za właściwy, nie wyłączając sądu przekazującego. § 3. Czynności dokonane w sądzie niewłaściwym pozostają w mocy.

Art. 201. § 1. Przewodniczący bada, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu odrębnym, i wydaje odpowiednie zarządzenia. W wypadkach przewidzianych w ustawie przewodniczący wyznacza posiedzenie niejawnie w celu wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. § 2. Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono **w trybie niewłaściwym**, sąd rozpoznaje ją w trybie właściwym lub przekaże właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może żądać powtórzenia czynności sądu dokonanych bez jej udziału.

Art. 70. § 1. Jeżeli braki w zakresie zdolności sądowej lub procesowej albo w składzie właściwych organów **dają się uzupełnić**, sąd wyznaczy w tym celu odpowiedni termin. W wypadkach, w których ustanowienie przedstawiciela ustawowego powinno nastąpić z urzędu, sąd zwraca się o to do właściwego sądu opiekuńczego.

§ 2. Sąd może dopuścić tymczasowo do czynności stronę niemającą zdolności sądowej lub procesowej albo osobę niemającą należytego ustawowego umocowania, z zastrzeżeniem, że przed upływem wyznaczonego terminu braki będą uzupełnione, a czynności zatwierdzone przez powołaną do tego osobę.

Art. 71. Jeżeli braków powyższych **nie można uzupełnić** albo nie zostały one w wyznaczonym terminie uzupełnione, sąd znieść postępowanie w zakresie, w jakim jest ono dotknięte brakami, i w miarę potrzeby wyda odpowiednie postanowienie.

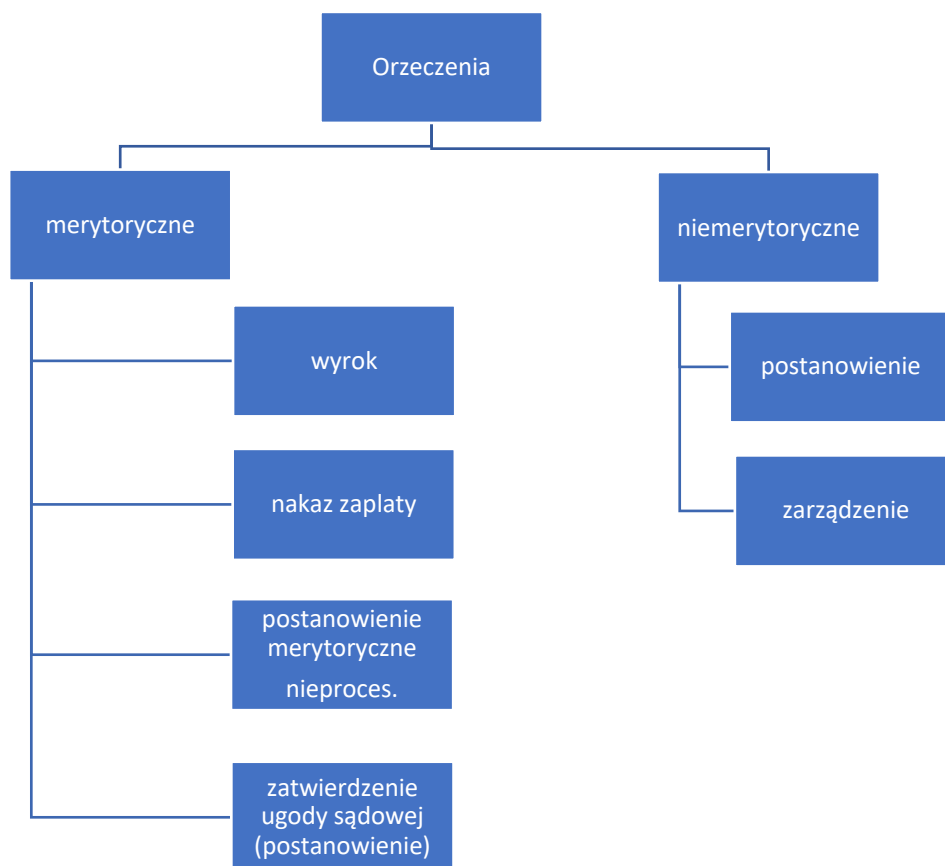
Art. 1099. § 1. **Brak jurysdykcji** krajowej sąd bierze pod rozagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia braku jurysdykcji krajowej sąd odrzuca pozew lub wniosek, z zastrzeżeniem art. 1104 § 2 lub art. 1105 § 6. § 2. Brak jurysdykcji krajowej stanowi przyczynę nieważności postępowania.

Rozpoznanie przez sąd sprawy mimo braku istnienia przesłanek bezwzględnych prowadzi do stanu nieważności postępowania.

Nieważność postępowania

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi: 1) jeżeli droga sądowa była niedopuszczalna; 2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany; 3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona; 4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy; 5) jeżeli **strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw**; 6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Rodzaje orzeczeń

Orzeczenia zapadające w ramach postępowania cywilnego można podzielić na merytoryczne i niemerytoryczne a na niższym piętrze abstrakcji na kończące postępowanie w sprawie i tzw. orzeczenia wpadkowe.

- **Merytoryczne** (konstytutywne, deklaratoryjne) – zawsze co do zasady rozstrzygają istotę sprawy, na podstawie prawa i stanu faktycznego ustalonego w chwili zamknięcia postępowania w oparciu o granice (zakres) wskazane w uzasadnieniu powództwa (wniosku nieprocesowego) przez uwzględnienie albo oddalenie żądania - korzystają z powagi rzeczy osądzonej. Orzeczenia kategoryzowane wg. **charakteru przedmiotowego** mogą być całościowe, wstępne, końcowe, częściowe, łączne, uzupełniające, a w aspekcie **podmiotowym** mogą to być orzeczenia kontradiktoryjne, zaoczne (także zastrzeżone) lub z uznania.
- **Niemerytoryczne** (tzw. orzeczenia formalne) – mogą mieć charakter **wpadkowy** (akcesoryjny) i **niekończący** postępowania w sprawie, ale mogą także **kończyć formalnie** sprawę w danej instancji. Jeżeli są wydawane w przypadku **niemożliwości orzeczenia** merytorycznego przybierają formę zarządzenia o **zwrocie**, postanowienia o **odrzuceniu**, **przekazaniu** albo o **umorzeniu** postępowania.

Odrzucenie, przekazanie, umorzenie i zwrot następują jedynie w przypadkach wskazanych **enumeratywnie** w ustawie

Generalną zasadą jest, że **umorzenie** postępowania ma miejsce, gdy wydanie wyroku stało się zbędne lub niedopuszczalne. Umorzenie jako orzeczenie kończące sprawę jedynie w aspekcie formalnym nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej – następuje w formie postanowienia. Jako że kończy postępowanie w sprawie – przysługuje na nie zażalenie, choćby nie było zawarte w sentencji. Na postanowienie o umorzeniu postępowania wydane przez sąd II instancji przysługuje (na podstawie art. 398¹ § 1) skarga kasacyjna

Art. 355. Sąd umorzy postępowanie, jeżeli powód ze skutkiem prawnym **cofnął pozew**, strony zawarły **ugodę** lub została zatwierdzona ugoda zawarta przed mediatorem albo z innych przyczyn wydanie wyroku stało się **zbędne lub niedopuszczalne**.

Niedopuszczalność wydania orzeczenia wiąże się przede wszystkim z odpadnięciem przesłanek procesowych (art.355 w zw. Z art. 199, 347, 386 § 3, 412 § 2) ale może także mieć miejsce w przypadku uprawomocnienia się wyroku rozwodowego lub o separację (art. 445 § 3), śmierci jednego z małżonków w trakcie postępowania w tej sprawie (art. 446) postępowania o ustanowieniu rozdzielnosci majątkowej (art. 446 w zw. z art. 452), śmierci strony w postępowaniu w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi (art.456), uzyskania immunitetu (art. 1113)

Umorzenie w przepisach Kpc – art. 182, 205⁴ § 5, 349, 391 § 2, 391¹ § 7 pkt.1, 450 § 2, 456 § 1, 477⁹ 3¹, 477¹⁴ § 4 i 6, 479^{30d}, 505¹⁹ § 4, 505³³, 505³⁴ § 2, 505³⁶, 567², 567⁵, 587, 598²⁰, 618 § 2, 824, 985, 1008, 1098 § 2, 1113, 1190,

Odrzucenie wiąże się przede wszystkim z wystąpieniem negatywnych przesłanek procesowych: niedopuszczalności drogi sądowej, powagi rzeczy osądzonej, zawisłości sprawy, braku zdolności sądowej, braku zdolności procesowej powoda (przedstawiciela ustawowego, organu) zarzutu na sąd polubowny, kaucji aktorycznej, immunitetu, jurysdykcji krajowej

Odrzucenie w przepisach Kpc - Art.130¹ § 2, 171, 199, 328 § 4, 344 § 3, 373 § 1, 398⁶ § 2 i 3, 410 § 1, 424⁶, 424⁸ § 1 i 2, 464 § 1, 477⁹ § 3 i 3¹, 479³¹ § 2, 479⁴⁷, 479⁵⁸ § 2, 479⁶⁹ § 2, 479⁸⁰, § 2, 480² 3, 505^{19a}, 552 § 2, 560 § 2, 694^{3a}, 767³, 1099, 1113, 1124 § 3, 1165 § 1

Zwrot ma charakter niemerytoryczny techniczny – najlepiej istotę zwrot oddaje Art. 130^{1a}.

Art. 130^{1a} § 1. Jeżeli pismo procesowe wniesione przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący zwraca pismo stronie bez wezwania do jego poprawienia lub uzupełnienia. Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym. § 2. W zarządzeniu o zwrocie pisma wskazuje się braki, które stanowią podstawę zwrotu. § 3. W terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma strona może je wnieść ponownie. Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek ten nie następuje w przypadku kolejnego zwrotu pisma, chyba że zwrot nastąpił na skutek braków uprzednio niewskazanych.

Przekazanie jest instrumentem niejednolitym – należy go bowiem rozpatrywać w dwóch sytuacjach. Po pierwsze przekazanie może nastąpić, gdy właściwy (kompetentny) do merytorycznego orzekania jest ustrojowo

inny organ albo do przekazania może dojść pomiędzy organami uplasowanymi różnie w tej samej strukturze ustrojowej (instancyjność)

Przekazanie (właściwość, kompetencja do orzekania) w przepisach Kpc – art. 18, 25, 38, 44¹, 54, 117 § 6, 191¹ § 2, 193 § 2, 200 § 1⁴, 201 § 2, 204 § 2, 205, 386 § 2, 390, 391¹ § 3, 398¹⁵, 398¹⁷, 412 § 4, 445, 458⁷, 461 § 3, 464, 477⁹, 477¹⁰, 477¹⁴ § 2¹, 477^{14a}, 479⁴⁸, 479⁵⁹, 479⁷⁰, 479⁸¹, 505¹², 505²⁷, 505³⁹, 618 § 2, 638⁹, 683, 694⁷, 756³, 763², 767 § 5, 773¹ § 2, ...

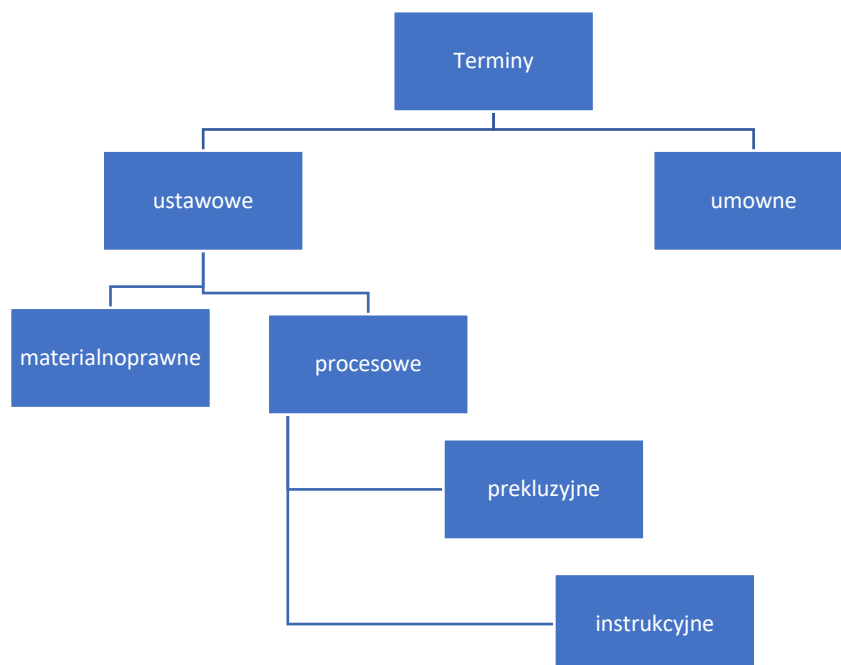
Istnieje jeszcze czynność pominięcia

TERMINY

Termin: Brak jest w doktrynie prawa cywilnego i publicznego uniwersalnej definicji. Najczęściej uznaje się, że jest to **dodatkowe zastrzeżenie** czynności prawnej, przez które skutek tej czynności zostaje **ograniczony w czasie**. (Grzybowski 1985, Radwański 1994, Wolter 1972). Upływ czasu rozważamy w dwóch wariantach

I – chwili dokonania/zaniechania czynności determinującej zaistnienie/wygaśnięcie **skutków** prawnych czy **uprawnień**

II – wyznaczenia **granic temporalnych** w których **możliwe jest dokonanie czynności**

Różnicując terminy podzielimy je na terminy

Dies ad quo – termin początkowy

Dies ad quam – termin końcowy

Dies post quam – termin po upływie którego

Dies certus/incertus quando – określenie precyzyjne/nieprecyzyjne

Różnica między terminem materialnoprawnym a procesowym polega na rozróżnieniu skutków prawnych ich **uchybień**.

Uchybienie terminowi materialnoprawnemu skutkuje wygaśnięciem praw materialnych.

W przypadku terminów procesowych upływ terminu dotyka warstwy skuteczności czynności, ale także możliwości przywrócenia tego terminu.

Zasadniczo kryterium rozróżnienia jest umieszczenie przepisu albo w ustawie materialnej albo procesowej. Jednak polski ustawodawca z różnych powodów **nie przestrzega tej zasady** zamieszczając w ustawach materialnych terminy procesowe i odwrotnie. Należy każdorazowo oceniać skutek zastrzeżenia terminu – czy uchybienie terminu 1) wyłącza zaistnienie stosunku materialnoprawnego czy 2) wywołuje bezskuteczność czynności procesowej (co tylko w następstwie powoduje skutek materialnoprawny)

KC

Art. 1015 § 1. Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. § 2. Brak oświadczenia spadkobiercy w terminie określonym w § 1 jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Art. 1019. § 1. Jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami: 1) **uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem**; 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. § 2. Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych **niezachowania terminu**. § 3. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

Art. 88 § 1. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie. § 2. Uprawnienie do uchylenia się **wygasza**: w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia, a w razie groźby - z upływem roku od chwili, kiedy stan obawy ustał.

Ostrożna analogia wykładni przepisów o przedawnieniu wobec terminów zawitych – obiektywność okoliczności

Termin **zawity** do uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku jest zachowany, gdy **przed jego upływem** sąd odbierze to oświadczenie i oświadczenie o odrzuceniu spadku (art. 1019 § 2 k.c.). W wypadkach wyjątkowych, w szczególności, gdy za nieodebranie oświadczenia w terminie spadkobierca **nie ponosi winy**, sąd może **nie uwzględnić upływu tego terminu** przez wzgląd na zasady współżycia społecznego (art. 5 k.c.) ... Przepisy k.c. nie zawierają regulacji dotyczącej **zawieszania biegu albo przerwania biegu terminów zawitych**. W literaturze i orzecznictwie przyjmuje się, że do terminów zawitych nie mają zastosowania w drodze analogii przepisy k.c. o przedawnieniu, gdyż **terminy zawite cechują się dużo większym rygoryzmem niż terminy przedawnienia**. Roszczenia, do których terminy zawite się odnoszą, po ich upływie **wygasają**, natomiast **roszczeń przedawnionych nie można skutecznie dochodzić** przed sądem (por. uzasadnienia uchwał Sądu Najwyższego z dnia 16 września 1993 r., III CZP 125/93, OSNC 1994, nr 4, poz. 75, z dnia 9 lutego 2017 r., III CZP 98/16, OSNC 2017, nr 10, poz. 109). Nie brak jednak **stanowisk przeciwnych** opowiadających się za **koniecznością moderowania** skutków prawnych upływu terminu zawitego i stosowania w tej materii **ostrożnej analogii z przepisów o przedawnieniu** (por. uzasadnienie uchwały z dnia 10 marca 1992 r., III CZP 10/92, OSP 1993, nr 2, poz. 30; uzasadnienia postanowień Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1976 r., III CRN 202/76, OSNCP 1977, nr 10, poz. 186, z dnia 22 kwietnia 2015 r., II CSK 560/14 nie publ., z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 352/14, OSNC 2016, nr 5, poz. 63) ... Nie można wykluczyć a limine zastosowania na zasadzie analogii art. 124 pkt 4 k.c. do biegu terminu zawitego (siła wyższa). W odniesieniu do działania wymiaru sprawiedliwości,

przy ocenie, czy wystąpiła siła wyższa trzeba odwołać się do art. 173 k.p.c., który jakkolwiek dotyczy terminów prawa procesowego, ale w tej materii może być pomocny, tym bardziej, że jest elementem systemu prawnego. Zatem siła wyższa na gruncie art. 124 k.c. i art. 173 k.p.c. powinna być rozumiana jednolicie. Zgodnie z art. 173 k.p.c. postępowanie ulega zawieszeniu z mocy prawa w razie zaprzestania czynności przez sąd wskutek siły wyższej. W wyjątkowych wypadkach sąd można jednak przy ocenie upływu terminu zawitego zastosować ogólną zasadę wyrażoną w art. 5 k.c. W orzecznictwie nie budzi wątpliwości dopuszczalność oceny upływu terminu zawitego pod kątem zgodności z art. 5 k.c. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1993 r., III CZP 8/93, OSNCP 1993, nr 9, poz. 153, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 1991 r., III CRN 206/91, nie publ.). Niekiedy przepis szczególny wyraźnie wskazuje na prawną możliwość nieuwzględnienia upływu terminu zawitego. Zgodnie z art. 42 § 6 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze, jedn. tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 1560, ze zm.) powództwo o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni powinno być wniesione w ciągu 6 tygodni od odbycia walnego zgromadzenia, ale sąd może nie uwzględnić upływu tego terminu, jeżeli utrzymanie uchwały walnego zgromadzenia w mocy wywołałoby dla członka szczególnie dotkliwe skutki, a opóźnienie w zaskarżeniu tej uchwały jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami i nie jest nadmierne. Klauzula nadużycia prawa podmiotowego należy do tych przepisów prawa cywilnego, które stosuje się wprost, a nie na zasadzie analogii ... należy się opowiedzieć za szerokim ujęciem instytucji nadużycia prawa podmiotowego (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 1971 r., III CZP 87/70, OSNCP 1972, nr 3, poz. 42; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 1962 r., 4CO 9/62, OSNCP 1963, nr 1, poz. 7), którą należy traktować jako normę legitymującą sędziego do dokonywania korekty obowiązujących przepisów w konkretnym stanie faktycznym, gdy wynik zastosowania tych przepisów okazałby się niesłuszny i niesprawiedliwy, tym bardziej w okolicznościach, kiedy to organ państwowy (sąd) oraz organ samorządu radców prawnych swoimi działaniami doprowadziły do powstania po stronie wnioskodawczyni dotkliwych skutków, która działając w zaufaniu do sądu złożyła wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w odpowiednim terminie i nie dopuściła się zaniedbań. Odnosić trzeba, że Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2013 r. III CZP 2/13, (OSNC 2014, nr 2, poz. 10), wyjaśnił iż art. 5 k.c. nie ma zastosowania do upływu terminu zawitego przewidzianego w art. 568 § 1 k.c. Niemniej jednak termin zawity przewidziany art. 568 § 1 k.c. **różni się istotnie** od terminu zawitego uregulowanego w art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 88 § 2 k.c., przede wszystkim tym, że **przesłanką zachowania** pierwszego **nie jest** zwrócenie się przez zainteresowanego do organu państwowego w celu odebrania stosownego oświadczenia, a ponadto jego **upływ zależy od okoliczności obiektywnych**. - III CZP 110/17

Przewlekłość

Jest stanem nieporządanym ze względu na skuteczność funkcji prawa. Odniesienia do czasu rozpoznania sprawy zawiera Konstytucja RP, ale czynniki determinujące termin postępowania określa także orzecznictwo ETPC i TSUE (ETPC [w] *Kemmache* przeciwko Francji (nr 1 i 2), nr 12325/86 i 14992/89, 27 listopada 1991 r., pkt 60. TSUE [w] C-185/95 P, *Baustahlgewebe GmbH* przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, 17 grudnia 1998 r., pkt 29.)

Na poziomie krajowym funkcjonuje Ustawa o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki

Art. 2. 1. Strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do **rozpoznania** sprawy bez nieuzasadnionej **zwłoki**, jeżeli **postępowanie zmierzające** do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). 2. Dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika

sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania. **Art.12 4.** Uwzględniając skargę, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa, a w przypadku skargi na przewlekłość postępowania prowadzonego przez komornika – od komornika, sumę pieniężną w wysokości od 2000 do 20 000 złotych.

USTAWA O KOSZTACH SĄDOWYCH W SPRAWACH CYWILNYCH

Wybrane przepisy

Art. 3. 2. **Oplacie** podlegają w szczególności następujące pisma: 1) **pozew** i pozew wzajemny; 1a) pismo zawierające oświadczenie o **rozszerzeniu** powództwa lub jego zmianie w sposób powodujący **wzrost** wartości przedmiotu sporu; 2) **apelacja** i **zażalenie**; 3) skarga **kasacyjna** i skarga o stwierdzenie **niezgodności** z prawem prawomocnego orzeczenia; 4) **sprzeciw** od wyroku **zaocznego**; 5) **zarzuty** od **nakazu** zapłaty; 6) **interwencja** główna i uboczna; 7) **wniosek**: a) o wszczęcie postępowania nieprocesowego, b) o ogłoszenie upadłości, c) o wpis i wykreślenie w księdze wieczystej, d) o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym i w rejestrze zastawów oraz o zmianę i wykreślenie tych wpisów; 8) **skarga**: a) o wznowienie postępowania, b) o uchylenie wyroku sądu polubownego, c) na orzeczenie referendarza sądowego, d) na czynności komornika;

Art. 12. Oplatę **stałą** pobiera się w sprawach o prawa **niemajątkowe** oraz we **wskazanych** w ustawie niektórych sprawach o prawa **majątkowe**, w wysokości jednakowej, **niezależnie** od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia. Oplata stała nie może być niższa niż **30** złotych i wyższa niż **10 000** złotych.

Art. 13. 1. W sprawach o prawa **majątkowe** pobiera się od pisma opłatę **stałą** ustaloną według **wartości** przedmiotu **sporu** lub wartości przedmiotu **zaskarżenia** wynoszącej:

- 1) do 500 złotych – w kwocie 30 złotych;
- 2) ponad 500 złotych do 1500 złotych – w kwocie 100 złotych;
- 3) ponad 1500 złotych do 4000 złotych – w kwocie 200 złotych;
- 4) ponad 4000 złotych do 7500 złotych – w kwocie 400 złotych;
- 5) ponad 7500 złotych do 10 000 złotych – w kwocie 500 złotych;
- 6) ponad 10 000 złotych do 15 000 złotych – w kwocie 750 złotych;
- 7) ponad 15 000 złotych do 20 000 złotych – w kwocie 1000 złotych.

2. W sprawach o prawa majątkowe przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia **ponad 20 000** złotych pobiera się od pisma opłatę **stosunkową** wynoszącą 5% tej wartości, nie więcej jednak niż **200 000** złotych.

Art. 18. 1. **Całą** opłatę pobiera się od **pozwu** i pozwu wzajemnego oraz **wniosku** o wszczęcie postępowania nieprocesowego lub samodzielnej jego części, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. 2.1) Przepisy ustawy przewidujące pobranie opłaty od pozwu lub wniosku wszczynającego postępowanie w sprawie stosuje się również do opłaty od **apelacji**, skargi **kasacyjnej**, skargi o stwierdzenie **niezgodności** z prawem prawomocnego orzeczenia, **interwencji głównej**, skargi o **wznowienie** postępowania, skargi o **uchylenie** wyroku sądu polubownego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej

Art. 19. 1. **Półowę** opłaty pobiera się od sprzeciwu od wyroku **zaocznego** i od wniosku o uchylenie **europejskiego** nakazu zapłaty. 2. **Czwartą** część opłaty pobiera się od **pozwu**: 1) spełniającego przesłanki do rozpoznania w postępowaniu **nakazowym**; 2) w **elektronicznym** postępowaniu upominawczym, z tym że w przypadku, o którym mowa w art. 505³⁷ § 2 Kpc, uiszczoną opłatę od pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym **zalicza** się na poczet opłaty od nowo wniesionego pozwu. 3. **Piątą** część opłaty pobiera się od: 1) interwencji **ubocznej**; 2) **zażalenia**, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej; 3) wniosku o **zawezwanie** do próby ugodowej. 4. **Trzy czwarte** części opłaty pobiera się od pozwanego w razie wniesienia **zarzutów** od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu **nakazowym**.

Art. 20. 1. Opłata, o której mowa w art. 19, nie może wynosić mniej niż 30 złotych.

Art. 21. Końcówkę opłaty zaokrągla się w górę do pełnego złotego.

Art. 22. Opłatę stałą w kwocie **100** złotych pobiera się od **zażalenia** na postanowienie w przedmiocie: 1) oddalenia wniosku o **wylączenie** sędziego lub ławnika; 2) skazania na **grzywnę** strony, świadka, biegłego, tłumacza lub innej osoby oraz odmowy zwolnienia od grzywny; 3) przymusowego **sprowadzenia** lub aresztowania świadka oraz odmowy zwolnienia od przymusowego sprowadzenia; 4) **wynagrodzenia** i zwrotu **kosztów** poniesionych przez **mediatora**, **biegłego**, tłumacza, kuratora lub uprawnioną osobę третią; 5) należności **świadka**.

Art. 23. Opłatę stałą w kwocie **100** złotych pobiera się od: 1) wniosku o wszczęcie postępowania **nieprocesowego** lub samodzielnej jego części, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej; 2) **apelacji**, zażalenia, skargi kasacyjnej, skargi o wznowienie postępowania i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w sprawie, w której postępowanie **nieprocesowe** zostało wszczęte **z urzędu**; 4) wniosku o **zabezpieczenie** dowodu.

Art. 25. 1. Opłatę stałą w kwocie **50** złotych pobiera się od skargi na **czynności** komornika. 1a. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od zażalenia na odmowę dokonania czynności **notarialnej**. 2. Opłatę od skargi na **orzeczenie referendarza** pobiera się w wysokości **opłaty od wniosku** o wydanie tego orzeczenia, **nie więcej** jednak niż **100** złotych.

Art. 25b. 1. Opłatę stałą w kwocie **100** złotych pobiera się od wniosku o **doręczenie orzeczenia** albo zarządzenia z **uzasadnieniem** zgłoszonego w terminie **tygodnia** od dnia **ogłoszenia** albo doręczenia tego orzeczenia albo zarządzenia. 2. W przypadku **wniesienia środka** zaskarżenia opłatę uiszczoną od wniosku o doręczenie orzeczenia albo zarządzenia z uzasadnieniem **zalicza się** na poczet opłaty od środka zaskarżenia. Ewentualna nadwyżka nie podlega zwrotowi.

Art. 26. 1. Opłatę stałą w kwocie 600 złotych pobiera się od pozwu o: 1) rozwód; 2) separację; 3) ochronę dóbr osobistych; 6) ochronę innych praw niemajątkowych, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej; 7) ochronę niemajątkowych praw dochodzonych w postępowaniu grupowym. 2. W sprawach o rozwód, o separację lub o unieważnienie małżeństwa, w razie zasądzenia alimentów na rzecz małżonka w orzeczeniu kończącym postępowanie w instancji, pobiera się od małżonka zobowiązanego opłatę stosunkową od zasądzonych roszczeń, a w razie nakazania eksmisji jednego z małżonków albo podziału wspólnego majątku pobiera się także opłatę w wysokości przewidzianej od pozwu lub wniosku w takiej sprawie.

Art. 27. Opłatę stałą w kwocie 200 złotych pobiera się od pozwu w sprawie o: 1) ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa; 2) unieważnienie małżeństwa; 3) rozwiązanie przysposobienia; 4) zaprzeczenie ojcostwa lub macierzyństwa; 5) unieważnienie uznania dziecka; 6) ustanowienie przez sąd rozdzielności majątkowej; 7) naruszenie posiadania; 8) uchylenie uchwały organu spółdzielni; 8a) stwierdzenie nieważności uchwały organu spółdzielni; 8b) ustalenie istnienia lub nieistnienia uchwały organu spółdzielni; 9) uchylenie uchwały wspólnoty mieszkaniowej; 10) przyjęcie w poczet członków spółdzielni mieszkaniowej; 11) opróżnienie lokalu mieszkalnego lub lokalu o innym przeznaczeniu; 12) ustalenie wstąpienia w stosunek najmu.

Art. 27b. Opłatę stałą w kwocie 100 zł pobiera się od pozwu w sprawie rozpoznawanej w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń.

Art. 34a. 1. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych od każdej osoby, której wniosek dotyczy, pobiera się od wniosku o wezwanie na rozprawę świadka, biegłego lub strony, jeżeli wniosek został złożony po zatwierdzeniu planu rozprawy. 2. W przypadku konieczności zarządzenia przymusowego sprowadzenia świadka pobiera się dodatkowo opłatę w kwocie 200 złotych.

Art. 35. 1. W sprawach z zakresu prawa pracy od pracodawcy pobiera się opłatę podstawową wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Jednakże w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa kwotę 50 000 złotych, od pracownika i pracodawcy pobiera się opłatę stosunkową od wszystkich podlegających opłacie pism.

Art. 36. 1. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i w sprawach odwołań rozpoznawanych przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych pobiera się opłatę podstawową wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. 2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do strony wnoszącej odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.

Wysokość opłat w postępowaniu nieprocesowym

Art. 37. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o: 1) zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego; 2) zmianę wyroku orzekającego rozwód lub separację w części dotyczącej władzy rodzicielskiej; 3) separację na zgodne żądanie małżonków; 4) zniesienie separacji; 5) zezwolenie na udzielenie pełnomocnictwa do oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński; 6) zwolnienie od obowiązku złożenia lub przedstawienia kierownikowi urzędu stanu cywilnego dokumentu potrzebnego do zawarcia związku małżeńskiego. Art. 38. 1. Opłatę stałą w kwocie 1000 złotych pobiera się od wniosku o podział majątku wspólnego po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej. 2. Jeżeli wniosek zawiera zgodny projekt podziału tego majątku, pobiera się opłatę stałą w kwocie 300 złotych.

Art. 39. 1. Opłatę stałą w kwocie 200 złotych pobiera się od wniosku o: 1) ustanowienie drogi koniecznej; 2) rozgraniczenie nieruchomości; 3) stwierdzenie nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie. 2. Opłatę w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o: 1) ustalenie sposobu korzystania z rzeczy wspólnej; 2) ustanowienie zarządcy rzeczy wspólnej lub przedmiotu użytkowania; 3) rozstrzygnięcie co do dokonania czynności dotyczącej rzeczy wspólnej.

Art. 40. Opłatę stałą w kwocie 2000 złotych pobiera się od wniosku o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie.

Art. 41. 1. Opłatę stałą w kwocie 1000 złotych pobiera się od wniosku o zniesienie współwłasności. 2. Jeżeli wniosek zawiera zgodny projekt zniesienia współwłasności, pobiera się opłatę stałą w kwocie 300 złotych.

Art. 42. 1. Opłatę stałą w kwocie 200 złotych pobiera się od wniosku o wpis w księdze wieczystej własności, użytkowania wieczystego lub ograniczonego prawa rzeczowego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 49. 1. Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o: 1) stwierdzenie nabycia spadku; 2) zabezpieczenie spadku; 3) sporządzenie spisu inwentarza; 4) odebranie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

Art. 52. 1. Opłatę stałą w kwocie 500 złotych pobiera się od wniosku o zarejestrowanie podmiotu w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Zagadnienia

1. **Postępowania odrębne** – zagadnienia ogólne.
2. Postępowanie uproszczone, nakazowe, upominawcze, Elektroniczne postępowanie upominawcze.
3. Postępowanie w sprawach małżeńskich.
4. Postępowanie w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi.
5. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.
6. Postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania.
7. **Zaskarżanie orzeczeń sądowych**,
8. Pojęcie środków zaskarżenia, Klasyfikacja środków zaskarżenia, System środków zaskarżenia.
9. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.
10. Skarga o wznowienie postępowania.
11. **Postępowanie nieprocesowe** – postępowanie w poszczególnych rodzajach spraw.
12. Ubezwłasnowolnienie.
13. Sprawy małżeńskie oraz inne sprawy rodzinne i opiekuńcze.
14. Postępowanie wieczystoksięgowe.
15. Sprawy depozytowe.
16. Postępowanie rejestrowe.
17. **Postępowanie klauzulowe.**
18. **Postępowanie egzekucyjne** – zagadnienia wstępne.
19. Podmioty postępowania egzekucyjnego.
20. Warunki dopuszczalności postępowania egzekucyjnego.
21. Przebieg postępowania egzekucyjnego.
22. Powództwa przeciwegzekucyjne. Środki zaskarżenia w postępowaniu egzekucyjnym.

Podręczniki (aktualne w części zagadnień ogólnych)

1. Meritum. Postępowanie cywilne, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ,
2. Postępowanie cywilne. Skrypt Becka, pod. red. I. Gil,
3. Postępowanie cywilne. Pytania egzaminacyjna. Tablice, pod. red. I. Gil,
4. Postępowanie cywilne, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ,
5. Postępowanie cywilne w zarysie, W. Broniewicz, I. Kunicki, A. Marciniak,
6. Postępowanie cywilne, J. Jodłowski, J. Lapierre, T. Misiuk-Jodłowska, Z. Resich, K. Weitz,
7. Postępowanie egzekucyjne - prof. dr hab. Jacek Gołaczyński (red)

Akty prawne

1. USTAWA z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.z 2019r. poz. 1460, 1469, 1495, 1649, 1655, 1798, 1802, 1818, 2070, 2089, 2128, 2217, z 2020 r. poz. 288, 462.)
2. USTAWA z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2005 Nr 167 poz. 1398 t.j. Dz. U. 2020 poz. 755)
3. USTAWA z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 121, 288.)
4. USTAWA z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2363., z 2020 r. poz. 288)
5. USTAWA z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 365, 288.)
6. ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. 2019 poz. 1141)

Postępowania odrębne

Tytuł VII

(art. 425 - 505³⁹)

W procesie wyodrębnia się **postępowanie zwykłe** (uregulowane w Księdze I) dotyczące ogółu spraw cywilnych i **postępowania odrębne**, które uwzględniają **odmienności proceduralne**. Dzieje się tak ze względu na to, że ustawodawca uznaje dany rodzaj **spraw za szczególny** od strony **przedmiotowej, podmiotowej lub funkcjonalnej** (celowościowej)

- przedmiot
- podmioty
- cel i funkcje ochrony

Sąd rozpoznaje sprawy w postępowaniu odrębnym **wyłącznie w przypadkach** przewidzianych w ustawie **numerus clausus** (działy Tytułu VII).

- **mażeńskich** (425-452)
- ze stosunków między rodzicami a dziećmi (453-458)
- **gospodarczych** (458¹-458¹³)
- z zakresu **prawa pracy i ubezpieczeń** społecznych (459-477¹⁶)
- o naruszenie **posiadania** (478-479)
- z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową (479²⁸-479⁴⁵)
- z zakresu regulacji energetyki (479⁴⁶-479⁵⁶)
- z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty (479⁵⁷-479⁶⁷)
- z zakresu regulacji transportu kolejowego (479⁶⁸-479⁷⁸)
- z zakresu regulacji rynku wodno-kanalizacyjnego (479⁷⁹-479⁸⁸)
- postępowanie **nakazowe i upominawcze** (480-505)
- postępowanie **uproszczone** (505¹-505¹⁴)
- Europejskie postępowanie w sprawach **transgranicznych** (505¹⁵-505^{27a})
- Postępowanie **elektroniczne** (505²⁸-505³⁹)

Kwalifikacja danej sprawy następuje na etapie **dekretacji** pozwu przez przewodniczącego. ¹⁰

Art. 201. § 1. Przewodniczący bada, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu odrębnym, i wydaje odpowiednie zarządzenia. W wypadkach przewidzianych w ustawie przewodniczący wyznacza posiedzenie

¹⁰ Niejednoznacznie przedstawia się kwestia orzekania w sytuacjach zmiany postępowania z odrębnego na zwykłe. W tym zakresie brak regulacji - przepis art. 201 reguluje tylko zmianę trybu. -

niejawne w celu wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. § 2. Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie niewłaściwym, sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaze właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może żądać powtórzenia czynności sądu dokonanych bez jej udziału.

Konieczność zmiany rodzaju postępowania w toku sprawy może wynikać z;¹¹

1. błędnego lub niedokładnie sprecyzowanego **żądania** powoda
2. braku **przesłanek** do wydania **nakazu** zapłaty

W postępowaniu uproszczonym istnieje możliwość **pominięcia** przepisów o tym postępowaniu, jeżeli sąd stwierdzi, że może się to przyczynić do **sprawniejszego** rozwiązania sporu (art.505¹ §3)

Zmiana rodzaju postępowania następuję przez zarządzenie i zmianę sygnatury akt z NC na C
Postępowania odrębne toczą się według norm postępowania zwykłego z uwzględnieniem odrębności specyficznych dla każdego z nich.

*Art. 13. § 1. Sąd rozpoznaje sprawy w **procesie**, chyba że ustawa stanowi **inaczej**. W wypadkach przewidzianych w ustawie sąd rozpoznaje sprawy według przepisów o postępowaniach **odrębnych**. § 2. Przepisy o procesie stosuje się **odpowiednio** do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią **inaczej**.*

Odrębności polegają albo na **wylączeniu** pewnych instytucji albo na ich **modyfikacji**.

Kryterium, które ustawodawca przyjął, jest **specyfika problemów** i konieczność większej **aktywności i kontroli** sądów ze względu na specyficzne **zasady** (m.in. dobro dziecka i rodziny, ochrona praw pracowniczych i ubezpieczonych, ochrona konsumenta, EPU)

ODRĘBNOŚCI

- **szybkości rozpoznawania**
 - w postępowaniu posesoryjnym sąd nie bada prawa własności tylko ostatni stan posiadania a powództwo wzajemne jest wykluczone.
 - Podobnie postępowanie nakazowe, upominawcze i uproszczone, w sprawach pracowniczych istnieją terminy instrukcyjne
- **koszty postępowań** - część postępowań jest uprzywilejowana
- **forma** - formularze w postępowaniach transgranicznych (dawniej także w uproszczonym),

¹¹ Przed nowelizacją 2019 w **postępowaniu uproszczonym** istniała norma art. 505⁷ udzielająca sądowi kompetencji do pominięcia przepisów odrębnych w sprawach **szczególnie zawitych** lub wymagających **wiadomości specjalnych**. Wiązało się to z tym, że w postępowaniu uproszczonym nie stosowało się przepisów art. 278-291 dotyczących opinii biegłego. Po nowelizacji uchylono zakaz stosowania przepisów o opinii biegłego a w art. 505⁷ wprowadzono wprost instrukcję w tym zakresie

szczególna forma w EPU

- **jawność** - postępowania nakazowe co do zasady rozpoznawane są na posiedzeniach niejawnych
- **postępowanie dowodowe** - ograniczenie w postępowaniu nakazowym, upominawczym i uproszczonym a także w sprawach małżeńskich i ze stosunków rodzice - dzieci.
- **utrudnienia** przy środkach obrony m.in zakazy przy powództwach wzajemnych

Jeśli sprawa ma charakter odrębny to **co do zasady obligatoryjnie** musi być rozpoznana wg. przepisów odrębnych. **Odrębnie uregulowano postępowania w sprawach (działy)**

Odstępstwa od obligatoryjności przewidziane są w postępowaniu

- **nakazowym**,
- **EPU**,
- **europejskim** postępowaniu nakazowym
- europejskim postępowaniu w sprawach **drobnych** roszczeń.

Te postępowania uznaje się za **fakultatywne**. Tu decyzja zależna jest od woli poszukiwania ochrony w taki a nie inny sposób - wola ta jest wyrażona przez podjęcie decyzji przez powoda o skorzystaniu z takiej a nie innej formy ochrony (wniosek w postępowaniu nakazowym, użycie systemu teleinformatycznego w Epu)

Art. 484¹. Nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym **wydaje się na wniosek** powoda zgłoszony w pozwie.¹²

Art. 505³¹. § 1. Powód wnosi pisma **wyłącznie za pośrednictwem** systemu teleinformatycznego.

Artykuł 7 Rozporządzenia 1896/2006 - Pozew o wydanie europejskiego nakazu zapłaty - Pozew o wydanie europejskiego nakazu zapłaty **składa się przy użyciu formularza A**, określonego w załączniku I.

Artykuł 4 Rozporządzenia 861/2007 - Wszczęcie postępowania - 1. Powód wszczyna europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń, **wypełniając formularz pozwu A**, zawarty w załączniku A i składając go we właściwym sądzie lub trybunale bezpośrednio, za pośrednictwem poczty lub innych środków komunikacji, takich jak faks lub poczta elektroniczna, akceptowanych przez państwo członkowskie, w którym wszczyna się postępowanie. Formularz pozwu zawiera opis dowodów uzasadniających powództwo, a w stosownych przypadkach dołącza się do niego wszelkie odpowiednie dokumenty

¹² Dawniej przepis art. 484¹ mówił o rozpoznaniu sprawy - obecnie o wydaniu nakazu. Przed nowelizacją przepis zawierał także normę dotyczącą właściwości sądów (rejonowych i okręgowych) oraz instrukcję rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym. Kwestia właściwości regulowana w odrębnym przepisie była zbędną wobec istnienia przepisów ogólnych postępowania zwykłego. Nowelizacją z 2019r dodano do przepisów o postępowaniach upominawczych i nakazowych **część ogólną** w której uregulowano m.in. kwestię rozpoznawania spraw na posiedzeniach niejawnych.

uzupełniające.

Istnieje możliwość stosowania w danej sprawie przepisów **regulujących więcej niż jedno** postępowanie odrębne - gdy w przepisach o danym postępowaniu **brak jest norm wykluczających** jednocześnie stosowanie przepisów innego postępowania - np. postępowanie **uproszczone** w sprawach z zakresu **prawa pracy**.

Przepisy wykluczające stosowanie innych postępowań odrębnych;

w postępowaniach w sprawach transgranicznych

*Art. 505¹⁵. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli są spełnione warunki określone w przepisach rozporządzenia. § 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału **nie stosuje się przepisów** o innych postępowaniach odrębnych.*

*Art. 505²¹. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, jeżeli są spełnione warunki określone w przepisach rozporządzenia. § 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału **nie stosuje się przepisów** o innych postępowaniach odrębnych.*

W Epu

*Art. 505²⁸ § 1 W postępowaniu określonym w niniejszym rozdziale **stosuje się przepisy** o postępowaniu **upominawczym z odrębnościami** wynikającymi z niniejszego rozdziału.*

*Art. 505²⁹ § 1 W elektronicznym postępowaniu upominawczym **nie stosuje się przepisów** o postępowaniach odrębnych innych niż wymienione w art. 505²⁸ § 1 oraz przepisu art. art. 1301a, art. 139 § 5 i art. 139¹.*

W przypadku **dopuszczalnego nakładania** się postępowań odrębnych stosunek przepisów regulują **przepisy kolizyjne**.

Art. 505¹⁴. § 1. W postępowaniu uproszczonym w sprawach z zakresu prawa pracy przepisów art. 466, art. 467, art. 468, art. 470, art. 471, art. 477 i art. 4771 nie stosuje się.

a w ich braku zasada kolizji przepisów **lex specialis derogat legi generali** w zakresie przewidującym **dalej idące obostrzenia**.

POSTĘPOWANIE UPROSZCZONE

(art. 505¹-505¹⁴)

W 2019r postępowanie uproszczone przeszło gruntowną nowelizację. Odstąpiono od **obligatoryjnej formy formularza**¹³, wprowadzono możliwość **zasięgnięcia** przez sąd opinii biegłych, wprowadzono możliwość pominięcia przepisów o tym postępowaniu o ile przyczyni się to do sprawniejszego rozwiązania sporu. Nie przeprowadza się posiedzenia przygotowawczego.

Rozpoznawanie spraw cywilnych w postępowaniu uproszczonym miało na celu **usprawnienie i przyspieszenie** rozpoznawania spraw drobnych¹⁴

Art. 505¹. § 1. W postępowaniu uproszczonym rozpoznaje się sprawy o **świadczenie**, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza **dwudziestu tysięcy złotych**, a w sprawach o roszczenia z rękojmi lub gwarancji – jeżeli wartość przedmiotu umowy nie przekracza tej kwoty.

§ 2. Spośród spraw wymienionych w § 1 nie rozpoznaje się w postępowaniu uproszczonym spraw: 1) należących do właściwości sądów okręgowych; 2) małżeńskich i z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi; 3) z zakresu prawa pracy rozpoznawanych z udziałem ławników; 4) z zakresu ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem spraw wymienionych w art. 477⁸ § 2 i spraw o rentę.

§ 3. Sąd może rozpoznać sprawę z pominięciem przepisów o postępowaniu uproszczonym, jeżeli może to **przyczynić** się do sprawniejszego rozwiązania sporu.

W poprzednim brzmieniu w zakresie przedmiotowym postępowanie obejmowało roszczenia z **umów** oraz o zapłatę **czynszu** najmu lokali mieszkalnych i opłat obciążających najemcę oraz opłat z tytułu **korzystania** z lokalu mieszkalnego w spółdzielni mieszkaniowej **bez względu** na wartość przedmiotu sporu.

Obecnie podstawową przesłanką jest **wartość świadczenia** i enumeratywnie **negatywnie wymienione** sprawy (causae), oraz sprawy, w których właściwy jest sąd **okręgowy**.

Nowelizacja wprowadziła do porządku procesowego także instrument posiedzenia przygotowawczego jednak jest on wyłączony w postępowaniu uproszczonym

Art. 505². W sprawach rozpoznawanych według przepisów niniejszego działu **posiedzenia przygotowawczego nie przeprowadza się**, chyba że z okoliczności sprawy wynika, że przeprowadzenie posiedzenia przygotowawczego może przyczynić się do sprawniejszego rozpoznania sprawy.

W zakresie **kumulacji** roszczeń dochodzonych w postępowaniu (po nowelizacji)

Art. 505³. § 1. Jednym pozwem można dochodzić tylko **jednego** roszczenia. § 2. **Połączenie** kilku

¹³ Dawny Art. 505². *Pozew, odpowiedź na pozew, sprzeciw od wyroku zaocznego i pismo zawierające wnioski dowodowe wnoszone w postępowaniu uproszczonym powinny być sporządzone na urzędowych formularzach.*

¹⁴ Przed nowelizacją z 7.4.2017 wartość przedmiotu sporu wynosiła 10 000 zł

roszczeń w jednym pozwie jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wynikają z **tego samego stosunku prawnego** lub kilku stosunków prawnych tego samego **rodzaju**. W przypadku niedopuszczalnego połączenia w jednym pozwie kilku roszczeń przewodniczący **zarządza zwrot pozwu bez wezwania** do usunięcia tego **braku**. Jeżeli w terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie powód **cofnie pozew** w zakresie żądań **niepodlegających** łączeniu, pozew w pozostałej części **wywołuje skutek** od daty jego pierwotnego wniesienia. § 3. Jeżeli powód dochodzi części roszczenia, sprawa podlega rozpoznaniu w postępowaniu przewidzianym w niniejszym rozdziale tylko wtedy, gdy postępowanie to byłoby **właściwe dla całego roszczenia** wynikającego z faktów przytoczonych przez powoda. W przeciwnym wypadku sprawa rozpoznawana jest z pominięciem przepisów niniejszego rozdziału.¹⁵

W zakresie zmian przedmiotowych i podmiotowych

Art. 505⁴. § 1. Zmiana powództwa jest **niedopuszczalna**. Przepisów art. **75–85** oraz art. **194–196** i art. **198** nie stosuje się. § 2. Powództwo wzajemne oraz zarzut potrącenia są dopuszczalne, jeżeli roszczenia nadają się do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym.

- odesłanie do stosowania przepisów o interwencji głównej, ubocznej, przypozywaniu

Art. 75. Kto występuje z **roszczeniem** o rzecz lub prawo, o które sprawa toczy się **pomiedzy innymi osobami**, może aż do zamknięcia rozprawy w **pierwszej instancji** wytoczyć powództwo o tę rzecz lub prawo przeciwko obu stronom przed sąd, w którym toczy się sprawa (**interwencja główna**).

Art. 76. Kto ma **interes prawny** w tym, aby sprawa została rozstrzygnięta na **korzyść jednej ze stron**, może w każdym stanie sprawy aż do **zamknięcia** rozprawy w **drugiej instancji** przystąpić do tej strony (**interwencja uboczna**).

Art. 84. § 1. Strona, której w razie niekorzystnego dla niej **rozstrzygnięcia** przysługiwałoby roszczenie względem osoby trzeciej albo przeciwko której osoba trzecia mogłaby wystąpić z roszczeniem, może **zawiadomić** taką osobę o toczącym się procesie i wezwać ją do wzięcia w nim udziału.

- odesłanie do stosowania przepisów o dopozwaniu i zapozwaniu

Art. 194. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo **nie zostało wniesione przeciwko** osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną, sąd na **wniosek** powoda lub pozwanego wezwie tę osobę do wzięcia udziału w sprawie. Osoba wezwana do udziału w sprawie na wniosek pozwanego może domagać się **zwrotu kosztów wyłącznie od pozwanego**, jeżeli okaże się, że wniosek był **bezzasadny**.

Art. 195. § 1. Jeżeli okaże się, że **nie występują w charakterze powodów** lub pozwanych

¹⁵ Dawniej § 2 tego przepisu odwoływał się do tej samej umowy lub umów tego samego rodzaju. W wypadku niedopuszczalnego połączenia w jednym pozwie kilku roszczeń przewodniczący zarządzał zwrot pozwu, stosując art. 130¹ - braki formularzowe lub inne braki formalne pod rygorem zwrotu po siedmiu dniach

wszystkie osoby, których **łączny udział** w sprawie jest konieczny, sąd wezwie stronę powodową, aby oznaczyła w wyznaczonym terminie osoby nie-biorące udziału w taki sposób, by ich wezwanie lub zawiadomienie było możliwe, a w razie potrzeby, aby wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie kuratora.

Art. 196. § 1. Jeżeli okaże się, że **powództwo zostało wniesione nie przez osobę**, która powinna występować w sprawie w charakterze powoda, sąd na wniosek powoda zawiadomi o toczącym się procesie osobę przez niego wskazaną. Osoba ta może w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia wstąpić do sprawy w charakterze powoda.

Sędziowskie uznanie - *ius moderandi processualis*¹⁶

Art. 505⁶ § 3. Jeżeli sąd uzna, że **ściśle** udowodnienie **wysokości żądania** jest **niemożliwe** lub nader **utrudnione**, może w wyroku zasądzić **odpowiednią sumę** według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

- w postępowaniu zwykłym ograniczenie w zakresie **spraw**, w których jest to możliwe

Art. 322. Jeżeli w sprawie o naprawienie **szkody**, o **dochody**, o zwrot **bezpodstawnego** wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o **dożywocie** sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest **niemożliwe**, nader **utrudnione** lub oczywiście **niecelowe**, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Nowelizacja 2019 wprowadziła w postępowaniu uproszczonym zmiany w **postępowaniu dowodowym** w przypadkach skomplikowanych, gdy rozstrzygnięcie może wymagać wiedzy w zakresie **wiadomości specjalnych**. Dawniej przepisy o opinii biegłego wyłączone były ze stosowania mocą § 1 w art. 505⁶. obecnie

Art. 505⁷. § 1. Ilekroć ustalenie **zasadności** lub **wysokości** świadczenia powinno nastąpić przy zastosowaniu **wiadomości specjalnych**, od **uznania** sądu zależy powzięcie **samodzielnej** oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy albo zasięgnięcie **opinii** biegłego. § 2. Opinii biegłego nie zasięga się, jeżeli jej przewidywany **koszt** miałby przekroczyć wartość przedmiotu sporu, chyba że uzasadniają to wyjątkowe okoliczności. § 3. Złożenie zeznań przez świadka **nie stoi na przeszkodzie zasięgnięciu jego opinii jako biegłego**, także co do faktów, o których zeznał jako świadek, nawet jeżeli **uprzednio sporządził opinię** na zlecenie podmiotu innego niż sąd.

w § 3 określono konsekwencje tzw. opinii prywatnej - jedynie w postępowaniu uproszczonym.

System apelacji - apelacja pełna - wydanie wyroku reformatoryjnego - przesłanki uchylenia zaskarżonego wyroku to nieważność postępowania, nierozpoznanie istoty sprawy, konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. W postępowaniu uproszczonym odmiennie jako podstawę uchylenia wskazuje się stwierdzenie naruszenia prawa materialnego wespół z

¹⁶ w sprawach gospodarczych kategorię sędziowskiego uznania z ostrożnością można zastosować do instrumentu zastępowania środków dowodowych wykluczonych na mocy umów dowodowych, uznaniem co do faktów, które miałyby zostać wykazane tymi dowodami (art. 458⁹ § 7 k.p.c.)

niedostatkiem materiału dowodowego. Jest to defacto rozszerzenie podstaw apelacji zasadniczej.

Art. 505⁸. § 3. Strona obecna na posiedzeniu, na którym ogłoszono wyrok, może po jego ogłoszeniu w oświadczeniu złożonym do protokołu **zrzec się prawa do wniesienia apelacji**. W razie zrzeczenia się prawa do wniesienia apelacji przez wszystkich uprawnionych wyrok staje się prawomocny. § 4. W sprawach, w których wartość przedmiotu sporu **nie przekracza tysiąca złotych, uzasadnienie wyroku ogranicza się** do wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. **Od uznania sądu** opartego na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy zależy rozszerzenie tego uzasadnienia o pozostałą treść określoną w art. 327¹ § 1.

Dawniej na podstawie art. 505⁸. § 1. wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku strona mogła zgłosić do protokołu bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku - obecnie obowiązują przepisy ogólne o pismach procesowych i nie ma żadnego uproszczenia w tym zakresie

Obecnie w postępowaniu uproszczonym w sprawach bagatelnych ani sąd pierwszej, ani sąd drugiej instancji (jeśli nie prowadził postępowania dowodowego) nie będą mieli obowiązku podać podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Jeśli jednak sąd drugiej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe, to tylko w jego uzasadnieniu będzie musiał zostać zawarty wywód dotyczący podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Nie wydaje się właściwe przerzucenie ciężaru uzasadnienia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia tylko na sąd drugiej instancji. Należy zatem uznać, że obowiązek podania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia powinien być elementem każdego uzasadnienia sądowego, w sytuacji, w której dochodzi do poczynienia własnych ustaleń faktycznych

Art. 505⁹. § 1¹. Apelację można oprzeć na zarzutach: 1) naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie; 2) naruszenia przepisów postępowania, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy. § 2. Po upływie terminu do wniesienia apelacji przytaczanie dalszych zarzutów jest niedopuszczalne.

Art. 505¹⁰. § 1. Sąd rozpoznaje apelację w składzie jednego sędziego.

dawniej na podstawie § 2. Sąd mógł rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym, chyba że strona w apelacji lub w odpowiedzi na apelację zażądała przeprowadzenia rozprawy

Podobnie na podstawie uchylonego Art. 505¹¹. § 1. Sąd drugiej instancji nie przeprowadzał postępowania dowodowego z wyjątkiem dowodu z dokumentu.

Art. 367. § 3. Rozpoznanie sprawy następuje w składzie trzech sędziów zawodowych Art. 374. Sąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym w razie cofnięcia pozwu, cofnięcia apelacji albo jeżeli zachodzi nieważność postępowania. Art. 375. Poza wypadkami wymienionymi w dwóch artykułach poprzedzających sąd drugiej instancji wyznacza rozprawę. Art. 376. Rozprawa przed sądem drugiej instancji odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej lub obu stron. Wydany wyrok nie jest zaoczny.

Art. 505¹². § 1. Jeżeli sąd drugiej instancji stwierdzi, że zachodzi **naruszenie prawa materialnego**, a zgromadzone dowody nie dają **wystarczających podstaw do zmiany** wyroku, **uchyla** zaskarżony wyrok i **przekazuje** sprawę do ponownego rozpoznania. § 1¹. W sprawach określonych w art. 505⁸ § 4 przepisu § 1 nie stosuje się, a zaskarżony wyrok może zostać uchylony **tylko w przypadkach określonych** w art. 386 § 2 i 3. § 2. Uchylając zaskarżony wyrok sąd drugiej instancji może przekazać sprawę do rozpoznania **z wyłączeniem** przepisów o postępowaniu uproszczonym także wówczas, gdy sprawa stosownie do art. 505¹ podlega rozpoznaniu w tym postępowaniu. § 3. Sąd drugiej instancji

oddala apelację również wtedy, gdy **mimo naruszenia prawa materialnego lub przepisów postępowania** albo błędnego uzasadnienia zaskarżony **wyrok odpowiada prawu**.

Wyrok odpowiada prawu, jeśli uchybienia nie mają wpływu na treść rozstrzygnięcia i nie zachodzi nieważność postępowania.

Art. 505¹³. § 2. Jeżeli sąd drugiej instancji **nie przeprowadził postępowania dowodowego**, uzasadnienie wyroku powinno zawierać **jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej** wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Art. 505^{13a}. W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu jedynie postanowienia uchylające zaskarżone postanowienie albo zarządzenie.

W nowelizacji 2019 ustawodawca nie skorelował zmiany art. 387 §2¹ pkt 2 z wymaganiami uzasadnienia wyroku sądu apelacyjnego w postępowaniu uproszczonym.

W art. 505¹³ § 2 utrzymano regułę, że jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Jak trafnie wskazywano w dotychczasowej doktrynie, chodzi tu przede wszystkim o możliwość pominięcia przez sąd tzw. **części historycznej uzasadnienia**, ale nie podstawy faktycznej.

Pozostawienie tej regulacji jest o tyle zaskakujące, że w wyniku nowelizacji z 4.07.2019 r. doszło do **zniesienia ograniczeń w postępowaniu dowodowym** przed sądem drugiej instancji (uchylenie art. 505¹¹ k.p.c.). Tym samym obecnie prowadzenie postępowania dowodowego w ramach postępowania apelacyjnego w postępowaniu uproszczonym będzie możliwe częściej niż dotąd, a więc uzasadnienie takiego orzeczenia powinno spełniać wszystkie wymagania, o których mowa w art. 387 § 21 k.p.c.

Art. 505¹⁴. § 1. W postępowaniu uproszczonym w **sprawach z zakresu prawa pracy** przepisów art. 466, art. 477 i art. 477¹ nie stosuje się.

***Art. 466.** Pracownik lub ubezpieczony **działający bez adwokata** lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym **ustnie do protokołu** powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych pism procesowych.*

***Art. 477.** W postępowaniu wszczętym z powództwa pracownika **wezwania** do udziału w sprawie, o którym mowa w art. 194 § 1 i § 3, sąd może dokonać również z urzędu.*

***Art. 477¹.** Jeżeli pracownik dokonał wyboru jednego z przysługujących mu alternatywnie roszczeń, a zgłoszone roszczenie okaże się nieuzasadnione, sąd może z urzędu uwzględnić inne roszczenie alternatywne.*

Dawniej wyłączone ze stosowania były również art. 467, art. 468, art. 470, art. 471, obecnie stosujemy je bez wyłączenia

Art. 467. § 1. Niezwłocznie po wniesieniu sprawy przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia dokonuje jej wstępnego badania

Art. 468. § 1. Sąd podejmie czynności wyjaśniające, jeżeli przemawiają za tym wyniki wstępnego badania sprawy

Art. 470. W razie podjęcia czynności wyjaśniających lub zarządzenia osobistego stawienia na rozprawę, strona pozwana powinna być reprezentowana przez osobę obeznaną ze stanem faktycznym sprawy i uprawnioną do zawarcia ugody.

Art. 471. Termin rozprawy powinien być wyznaczony tak, aby od daty zakończenia czynności wyjaśniających, a jeżeli nie podjęto tych czynności – od daty wniesienia pozwu lub odwołania, do rozprawy nie upłynęło więcej niż dwa tygodnie, chyba że zachodzą niedające się usunąć przeszkody.

Postępowanie nakazowe i upominawcze

Rozdział 1 - Przepisy ogólne

Przepisy art.480¹-480⁴ zostały **dodane** nowelizacją 2019

Art. 480¹. § 1. Sąd wydaje nakaz zapłaty, jeżeli powód dochodzi **roszczenia pieniężnego** albo **świadczenia innych rzeczy zamiennych**, a w innych przypadkach – jeżeli przepis szczególny tak stanowi.

§ 2. Po **utracie mocy** lub **uchyleniu** nakazu zapłaty albo w przypadku **braku podstaw do jego wydania** sąd rozpoznaje sprawę według **przepisów ogólnych** lub w postępowaniu **odrębnym właściwym** dla danej sprawy, chyba że przepis szczególny przewiduje inny skutek, w szczególności umorzenie postępowania.

W sprawach o roszczenia pieniężne istnieje niejako **domniemanie** wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. **Jeżeli sąd nie stwierdzi przeszkód wydanie nakazu jest obowiązkowe**. Wyłączenie musi wynikać już z pozwu i załączników.

Okolicznością wyłączającą może być **oczywisty brak legitymacji** materialnej biernej lub czynnej albo **upływ terminów** zawitych. Istnienie bezwzględnych przeszkód procesowych powoduje odrzucenie powództwa. Również w przypadku konieczności weryfikacji przytoczonych okoliczności nie ma możliwości wydania nakazu zapłaty. Wynika to z tego, że nie ma obowiązku powoda dołączania w celach dowodowych określonych dokumentów. Możliwość wydania nakazu podlega swobodnej ocenie sądu a wstępna negatywna ocena jest formułowania na ogólnej podstawie wątpliwości sądu/referendarza.

Istota świadczenia pieniężnego polega na transferze z majątku dłużnika do majątku wierzyciela określonej wartości dającej wyrazić się w sumie pieniężnej

Roszczenie - świadczenie po skonkretyzowaniu obowiązku

Roszczenie pieniężne można określić definiując a contrario roszczenie niepieniężne

wydanie nieruchomości, zaniechanie naruszeń, nakazanie wykonania czynności, podział majątku, rozwiązanie spółki, ustalenie praw stanu (ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa/macierzyństwa, rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa),

Art. 480². § 1. W **nakazie zapłaty** sąd nakazuje pozwanemu, by w terminie **dwóch tygodni od dnia doręczenia** nakazu zaspokoił roszczenie w całości wraz z kosztami albo wniósł **środek zaskarżenia**.

§ 2. Jeżeli pozwany **mieszka** lub ma **siedzibę za granicą**, a nie ma **przedstawiciela** w kraju, termin, o którym mowa w § 1, wynosi **miesiąc**, przy czym gdyby **doręczenie** nakazu zapłaty miało mieć miejsce **poza terytorium Unii Europejskiej**, oznacza się termin **nie krótszy niż trzy miesiące**.

§ 3. Nakaz zapłaty **doręcza się stronom**. Pozwanemu nakaz zapłaty doręcza się **z odpisem pozwu**, z odpisami **załączników** do pozwu oraz pouczeniem o terminie i sposobie **zaskarżenia** nakazu oraz skutkach jego niezaskarżenia.

§ 4. Nakaz zapłaty, od którego **nie wniesiono środka zaskarżenia**, ma skutki **prawomocnego wyroku**.

§ 5. Jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty okaże się, że pozwany w chwili **wniesienia** pozwu nie miał **zdolności sądowej**, zdolności **procesowej** albo organu powołanego do jego **reprezentowania**, a braki te nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie zgodnie z przepisami kodeksu, **sąd z urzędu uchyła nakaz zapłaty** i wydaje odpowiednie postanowienie.

Art. 480³. § 1. **Środek zaskarżenia** od nakazu zapłaty **wnosi się do sądu**, który wydał nakaz zapłaty.

§ 2. W piśmie zawierającym środek zaskarżenia od nakazu zapłaty pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz **w całości czy w części** oraz **przedstawić zarzuty**, które pod rygorem ich **utruty** należy zgłosić **przed wdaniem** się w spór co do istoty sprawy.

§ 3. Sąd **odrzuca** środek zaskarżenia **niedopuszczalny, spóźniony, nieopłacony** lub dotknięty **brakami**, których **nie usunięto pomimo wezwania**.

Art. 480⁴. § 1. Nakaz zapłaty sąd wydaje na posiedzeniu **niejawnym**. § 2. Czynności w sprawie, z wyłączeniem prowadzenia **rozprawy** i wydania **wyroku**, może wykonywać **referendarz sądowy**.

W tych postępowaniach właściwość miejscową i rzeczową określamy na podstawie przepisów ogólnych.

Cechą charakterystyczną jest występowanie Referendarza

Referendarz to **organ jurysdykcyjny** posiadający kompetencje sądu wykonujący zadania z zakresu ochrony prawnej niebędącej wymiarem sprawiedliwości. Wymiar sprawiedliwości: Art. 175 Konstytucji - 1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy

powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. 2. Sąd wyjątkowy lub tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas wojny.

Referendarz rozpoznaje wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych oraz ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów według zasad określonych przez sąd (także ustalanie należności świadków, biegłych, tłumaczy, stron postępowania oraz mediatorów, zwrot opłat, czynności w sprawach odroczenia lub rozłożenia na raty należności sądowych)., podejmuje czynności w ramach tzw. postępowania naprawczego, ustanawia kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu, bierze udział przy przeprowadzeniu dowodu przy użyciu urządzeń technicznych na odległość, stwierdza prawomocność orzeczeń, prowadzi postępowanie upominawcze, prowadzi elektroniczne postępowanie upominawcze, wydaje europejskie nakazy zapłaty i zarządzenia w europejskim postępowaniu nakazowym, stwierdza wykonalność europejskiego nakazu zapłaty, wydaje zarządzenia w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, wydaje zaświadczenie dotyczące tego orzeczenia, prowadzi postępowanie wieczystoksięgowe, prowadzi postępowanie z wyjątkiem prowadzenia rozprawy, wykonuje czynności w sprawach z zakresu prawa spadkowego, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy, zabezpieczenia spadku oraz przesłuchania świadków testamentu ustnego, wykonuje czynności w sprawach depozytowych, z wyjątkiem spraw o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu, wykonuje czynności zastrzeżone dla sądu w postępowaniu egzekucyjnym z wyłączeniem stosowania środków przymusu, orzekania o ściągnięciu należności, stwierdzenia wygaśnięcia skutków przybicia i utraty rękoi, spraw o egzekucję świadczeń niepieniężnych z wyjątkiem wydania rzeczy ruchomej, spraw o egzekucję przez zarząd przymusowy, spraw o egzekucję przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, nadaje klauzulę wykonalności tytułom egzekucyjnym wskazanym w art. 771 § 1 kpc, prowadzi postępowanie o wyjawienie majątku z wyłączeniem stosowania środków przymusu, podejmuje czynności w sprawach o przyznanie kompensaty (art. 8 ust. 1 ustawy z 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw), Jest to postępowanie wszczynane z urzędu.

Postępowanie upominawcze

Wydanie nakazu w postępowaniu upominawczym jest możliwe po spełnieniu dwóch przesłanek wskazanych pozytywnie i negatywnie.

Art. 499. § 1. Sąd wydaje nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym w sprawach określonych w art. 480¹ § 1, chyba że według treści pozwu:

- 1) roszczenie jest oczywiście bezzasadne;
- 2) twierdzenia co do faktów budzą wątpliwość;
- 3) zaspokojenie roszczenia zależy od świadczenia wzajemnego;

Art. 480¹. § 1. Sąd wydaje nakaz zapłaty, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego albo świadczenia innych rzeczy zamiennych, a w innych przypadkach – jeżeli przepis szczególny tak stanowi.

Art. 505. § 1. Od nakazu zapłaty pozwany może wnieść sprzeciw. § 2. Nakaz zapłaty traci moc w części zaskarżonej sprzeciwem. Sprzeciw jednego tylko ze współpозwanych o to samo roszczenie oraz co do jednego lub niektórych uwzględnionych roszczeń powoduje utratę mocy nakazu jedynie co do nich. § 3. Na wniosek strony sąd wydaje postanowienie stwierdzające utratę mocy nakazu zapłaty w całości lub części.

dawniej istniała jeszcze czwarta przesłanka art. 499 - miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju¹⁷

istniał też Art. 502¹. § 1. Jeżeli doręczenie nakazu zapłaty nie może nastąpić z przyczyn wskazanych w art. 499 pkt 4, sąd **z urzędu uchyla nakaz zapłaty**, a przewodniczący podejmuje odpowiednie czynności. § 2. Jeżeli **po wydaniu nakazu zapłaty** okaże się, że pozwany w chwili wniesienia pozwu nie miał zdolności sądowej, zdolności procesowej albo organu powołanego do jego reprezentowania, a braki te nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie zgodnie z przepisami kodeksu, sąd **z urzędu uchyla nakaz zapłaty** i wydaje odpowiednie postanowienie. - § 2 został aktualnie przeniesiony do części ogólnej

Istniało też rozwinięcie art. 503 - Sąd pomija spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich w sprzeciwie bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności.

Elektroniczne postępowanie upominawcze

Wstęp

Od. 1.01.2010 EPU jest **szczególnym rodzajem postępowania upominawczego** stosowanym przez jeden sąd w Polsce - Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie.¹⁸ Obejmuje wszystkie sprawy właściwe dla postępowania upominawczego różni się tym, że jest wszczynane na wniosek a nie z urzędu i jest w całości prowadzone w formie elektronicznej.

Postępowanie to nie powinno doznawać odmienności tam, gdzie nie uzasadnia tego istota postępowania. Przepisy o zwykłym postępowaniu upominawczym stosuje się w zasadzie wprost do elektronicznego postępowania upominawczego, a nie – jak można spotkać w doktrynie– „odpowiednio”.

Postępowanie to zostało ukształtowane na zasadzie wyłączności, w tym znaczeniu, że poza przepisami o postępowaniu upominawczym, którego jest ono podrodzajem, nie stosuje się w nim przepisów o innych postępowaniach odrębnych.

Najważniejszą odrębnością elektronicznego postępowania upominawczego jest forma czynności w nim dokonywanych. Postępowanie to jest bowiem pierwszym w Polsce postępowaniem, w którym zdecydowana większość czynności ma być dokonywana drogą elektroniczną.

¹⁷ W przypadku osób prawnych i osób fizycznych podlegających wpisowi do ewidencji stosuje się doręczenie z art. 139§3

¹⁸ Zgodnie z art. 20 pkt 7 ustawy z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa, może przekazać jednemu sądowi rejonowemu rozpoznawanie w elektronicznym postępowaniu upominawczym spraw należących do innych sądów rejonowych. W ten sposób wprowadzono podstawę prawną dla utworzenia przez Ministra Sprawiedliwości tzw. e-sądu. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 29.11.2012 r.29, od 1.01.2013 r. jest nim Wydział Cywilny Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie.

Zasada ta bezwzględnie dotyczy powoda, w przypadku pozwanego, wybór takiego sposobu wnoszenia pism zależy jedynie od jego woli.

Uzasadnieniem wprowadzenia tego postępowania odrębnego było usprawnienie postępowania sądowego, obniżenie jego kosztów i odciążenie sądów rozpoznających sprawy w tradycyjnym postępowaniu sądowym.¹⁹

Co roku do E-sądu wpływało ok 2 - 2,7 mln spraw. Powodami głównie są tzw. podmioty masowe - dochodzące swych roszczeń **wieloma pozwami**, np. dostawcy różnego rodzaju **usług lub mediów**, korzystające z możliwości składania tzw. **paczek pozwów**, wykorzystujących **odpowiednie techniki programów komputerowych** (złożenie przez jednego powoda kilku tysięcy pozwów dziennie)²⁰ Pozwanymi nie są zazwyczaj sami dostawcy mediów lub usług (najczęściej telekomunikacyjnych), lecz podmioty, które nabyły w drodze cesji stosowne wierzytelności. Najliczniejszą grupą powodów są fundusze sekurytyzacyjne²¹, pozostałe to banki, towarzystwa ubezpieczeniowe. Przytłaczająca większość pozwanych to osoby fizyczne z reguły nieprowadzące działalności gospodarczej. Z danych empirycznych wynika, że powodowie są zazwyczaj reprezentowani przez profesjonalnych pełnomocników, w przeciwieństwie do pozwanych.²²

Tak specyficzny układ podmiotowy postępowania powinien mieć istotne znaczenie przy wykładni przepisów o EPU i znajdować odzwierciedlenie w praktyce e-sądu. Zadaniem bowiem tego organu musi być zapewnienie prawa do obrony wszystkich uczestników postępowania przy świadomości specyfiki rozpoznawanych spraw.

Średni czas oczekiwania na wydanie nakazu zapłaty w grudniu 2012 r. wynosił 12 dni, w 2013 r. około miesiąca, a w połowie 2014 r. – pięć dni. Na uzyskanie tytułu wykonawczego oczekuje się zaś około 60 dni od chwili zarejestrowania sprawy w systemie teleinformatycznym.

Do przekazania sprawy innemu sądowi właściwemu miejscowo dochodzi, gdy właściwy jest inny sąd niż e-sąd. E-sąd może przekazać sprawę tylko według właściwości ogólnej.

W omawianym postępowaniu właściwy rzeczowo jest **sąd rejonowy, niezależnie** od wartości przedmiotu sporu.

Art. 16. Sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

Art. 17. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy: 4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu **przewyższa** siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, **oprócz spraw o**

- alimenty,
- o naruszenie posiadania,
- o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami,
- o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym
- spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym;

¹⁹ Por. Uzasadnienie projektu, druk sejmowy Sejmu VI kadencji nr 859

²⁰ G. Tylec, P. Telusiewicz, *Elektroniczne...*, s. 814; A. Brenk, *Elektroniczne...*, s. 14.

²¹ Działalność funduszu sekurytyzacyjnego polega na emisji certyfikatów inwestycyjnych w celu zgromadzenia środków na nabycie wierzytelności lub praw do świadczeń z tytułu określonych wierzytelności

²² P. Ryłski, *Funkcjonowanie*

Sądem właściwym do rozpoznawania środków odwoławczych w elektronicznym postępowaniu odwoławczym jest Wydział Cywilny Odwoławczy Sądu Okręgowego w Lublinie, który w drugiej instancji rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń e-sądu, wydanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym.²³

Elektroniczne postępowanie upominawcze od chwili wejścia w życie **podlegało istotnym zmianom**. Chodzi tu o dwie kluczowe nowelizacje **historyczne** i aktualną z 2019r.

Pierwsza nowelizacja weszła w życie w dniu 7.07.2013 r. i stanowiła odpowiedź na podnoszone w doktrynie i praktyce zarzuty co do nadużywania EPU jako instrumentu, który może prowadzić do **fikcyjności postępowania** cywilnego. Nałożono wtedy na powoda obowiązek **szczegółowego oznaczenia pozwanego** w pozwie przez podanie numeru PESEL lub NIP (w przypadku braku stosownego numeru pozwanego nie jest możliwe wszczęcie postępowania elektronicznego i konieczne jest skorzystanie z ogólnego trybu dochodzenia roszczeń). Sankcjonując ten obowiązek (prewencyjnie) wprowadzono możliwość nałożenia **grzywny** na powoda, który w złej wierze lub wskutek niezachowania należytej staranności błędnie oznaczył dane identyfikacyjne pozwanego. Wprowadzono także zakaz dochodzenia w tym postępowaniu roszczeń, które stały się **wymagalne wcześniej niż trzy lata** przed dniem wniesienia pozwu oraz doprecyzowano jakie braki formalne i fiskalne powinny być uzupełnione na skutek przekazania sprawy z postępowania elektronicznego do postępowania zwykłego.

Lakoniczność pozwów była dawniej tak daleko posunięta, że ustalenie daty wymagalności było niezwykle trudne. Dzięki wspomnianej nowelizacji e-sąd uzyskał instrument do żądania od powoda oznaczenia daty wymagalności i odmowy wydania nakazu w sytuacji, gdy twierdzenia powoda w tym zakresie budziły wątpliwości.

Nowelizacja z 8.09.2016 r. udzielała powodowi uprawnienie do złożenia już w pozwie wniosku o umorzenie postępowania w razie, gdy brak jest podstaw do wydania nakazu zapłaty lub uchylecia nakazu zapłaty, co obligowało w takim przypadku sąd do umorzenia postępowania. Dodatkowo szczegółowo uregulowano wymagania formalne sprzeciwu, a także określono, jakie braki formalne i fiskalne powinny być uzupełnione w razie wniesienia sprzeciwu przez przedstawiciela ustawowego, organ albo osobę określoną w art. 67 k.p.c.; doprecyzowano też, że w takim wypadku nieuzupełnienie braków nie może być podstawą odrzucenia sprzeciwu.

ad rem

Art. 505²⁸. § 1. W postępowaniu określonym w niniejszym rozdziale **stosuje się** przepisy o postępowaniu **upominawczym** z odrębnościami wynikającymi z niniejszego rozdziału.

§ 2. Nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli: 1) powód dochodzi roszczenia innego niż pieniężne; 2) doręczenie pozwanemu nakazu miałoby nastąpić poza granicami kraju.

Art. 505²⁹. § 1. W elektronicznym postępowaniu upominawczym **nie stosuje się przepisów** o postępowaniach **odrębnych innych** niż wymienione w art. 505²⁸ § 1 oraz przepisów art. 130^{1a}, art. 139 § 5 i art. 139¹.

Art. 130^{1a}. § 1. Jeżeli pismo procesowe **wniesione przez adwokata**, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący zwraca pismo stronie **bez wezwania** do jego poprawienia lub uzupełnienia. **Mylne** oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności **nie stanowią przeszkody** do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym. § 2. W zarządzeniu o zwrocie pisma **wskazuje się braki**, które stanowią podstawę zwrotu.

²³ Delegacja ustawowa Ministra Sprawiedliwości do wskazania w drodze zarządzenia wydziału sądu okręgowego, do którego właściwości funkcyjnej należy rozpoznawanie środków odwoławczych w EPU - art. 16 § 6 p.u.s.p.

§ 3. W terminie **tygodnia** od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma **strona może je wnieść ponownie**. Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, **wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia**. Skutek ten **nie następuje** w przypadku kolejnego zwrotu pisma, chyba że zwrot nastąpił na skutek braków uprzednio niewskazanych. § 4. Zarządzenie o zwrocie pisma może wydać także referendarz sądowy.

Art.139 § 5. Na wniosek strony sąd albo referendarz sądowy na posiedzeniu niejawnym **wydaje zaświadczenie**, w którym stwierdza, że wyrok zaoczny lub nakaz zapłaty został **uznany za doręczony** na oznaczony adres w trybie określonym w § 1. (W obecnej chwili w EPU takie oświadczenie zamieszczane jest każdorazowo)

Art. 139¹. § 1. Jeżeli pozwany, pomimo **powtórzenia zawiadomienia** zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, **nie odebrał pozwu** lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę **podjęcia obrony** jego praw, a **w sprawie nie doręczono mu wcześniej** żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2–3¹ lub inny przepis szczególny **przewidujący skutek doręczenia**, przewodniczący **zawiadamia o tym powoda**, przesyłając mu przy tym **odpis pisma dla pozwanego** i zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za **pośrednictwem komornika**.

w przypadku niemożności doręczenia stosuje się art.505³⁴ (jako lex specialis)

§ 2. **Postanowienia** wydane na posiedzeniu niejawnym, które podlegają **zaskarżeniu**, uzasadnia się z **urzędu**. Termin **do wniesienia zażalenia** wynosi tydzień od dnia **doręczenia** postanowienia z uzasadnieniem. § 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio do zarządzeń przewodniczącego. § 4. Postanowienia wydane na podstawie art. 505³³ i art. 505³⁴ doręcza się z urzędu tylko powodowi.

Art. 505^{29a}. W elektronicznym postępowaniu upominawczym mogą być dochodzone roszczenia, które stały się wymagalne w okresie trzech lat przed dniem wniesienia pozwu.

Art. 505³⁰. § 2. Czynności sądu, referendarza i przewodniczącego utrwalane są wyłącznie w systemie teleinformatycznym, a wytworzone w ich wyniku dane w postaci elektronicznej opatrywane są kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

Art. 505³¹. § 1. Powód wnosi pisma wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. § 2. Jeżeli pozwany dokona wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, dalsze pisma w sprawie wnosi wyłącznie za pośrednictwem tego systemu. § 2¹. Pisma wniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego nie wymagają opatrzenia ich podpisem, o którym mowa w art. 126 § 5. § 4. O skutkach wniesienia pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego sąd poucza pozwanego przy pierwszym doręczeniu.

Art. 505³². § 1. W pozwie powód powinien **wskazać dowody** na poparcie swoich twierdzeń. Dowodów **nie dołącza** się do pozwu. Przepisu art. 128 nie stosuje się. § 2. Pozew powinien zawierać również: 1) numer **PESEL lub NIP pozwanego** będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania lub posiada go nie mając takiego obowiązku lub 2) numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP pozwanego niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania.

§ 3. Sąd może **skazać na grzywnę** powoda, jego przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika, który w złej wierze lub wskutek niezachowania należytej staranności oznaczył nieprawidłowo dane, o których mowa w § 2 pkt 1 lub 2 oraz art. 126 § 2 pkt 1.²⁴

Art. 505³³. W przypadku **braku podstaw do wydania nakazu zapłaty** sąd umarza postępowanie.

dawniej powód mógł skorzystać z art. 505³² § 4. - Wraz z pozwem powód może złożyć wniosek o umorzenie postępowania w przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty lub uchylecia nakazu zapłaty.

dawniej na podstawie art. Art. 505³³. § 1. sąd przekazywał sprawę do sądu według właściwości ogólnej.

Art. 505³⁴. § 1. Jeżeli pozwany, **pomimo powtórzenia zawiadomienia** zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, **nie odebrał nakazu zapłaty**, a w sprawie **nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma** w sposób przewidziany w art. 131–138 i **nie ma zastosowania art. 139 § 2 i 3** lub inny przepis szczególny przewidujący skutek doręczenia, nakaz zapłaty **uznaje się za doręczony**, o ile adres, pod którym **pozostawiono zawiadomienia**, jest zgodny z adresem **ujawnionym w rejestrze PESEL**. W przeciwnym przypadku stosuje się przepis § 2.

§ 2. Jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty okaże się, że nie można go doręczyć pozwanemu w **kraju**, sąd z urzędu **uchyla nakaz zapłaty i umarza postępowanie**, chyba że powód w wyznaczonym terminie, **nie dłuższym niż miesiąc**, usunie przeszkodę w doręczeniu nakazu zapłaty. Wezwanie do usunięcia przeszkody nie podlega powtórzeniu.

dawniej w przypadku niemożliwości doręczenia ze względu na to że *miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju* sąd z urzędu uchylał nakaz zapłaty i przekazywał sprawę do sądu według właściwości ogólnej, chyba że powód w wyznaczonym terminie usunie przeszkodę w doręczeniu nakazu zapłaty.

Zmiana zasad doręczeń nie sprzyja osobom nie mieszkającym pod adresem zameldowania, ale niezgodność danych z pozwu z adresem z bazy PESEL skutkuje wyznaczeniem krótszego, miesięcznego terminu do usunięcia przeszkody. Lex specialis z EPU sprzeciwia się założeniom doręczeń komorniczych które miały na celu lepsze respektowanie prawa do sądu i zasad sprawiedliwego procesu. Obecnie ciężar odpowiedzialności pozwanego sprowadza się do poziomu jego dbałości o ujawnienie adresu zamieszkania w bazie PESEL. Problem jednak w tym że nie taki jest charakter tej bazy aby każdorazowo ujawniać adres zamieszkania w rozumieniu Kc.

Doręczenie pozwanemu pisma wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw - jako **doniosła czynność konwencjonalna** - dotyka wartość chronionych z dwóch perspektyw

²⁴ Pozew wnosi się wraz z opłatą od pozwu (chyba że powód jest zwolniony od kosztów sądowych z mocy prawa). Pozew wniesiony w inny sposób niż w drodze elektronicznej nie wywołuje skutków. Jest to błąd formalny, a więc przewodniczący (referendarz) powinien wydać zarządzenie o zwrocie pozwu bez wezwania do sunięcia braków. W przypadku innych braków niż sposób wniesienia pisma i opłata powinno dojść do wezwania do ich usunięcia.

1. prawa powoda do uzyskania przez **skutecznej ochrony** prawnej oraz
2. **prawa stron** do **jawnego** rozpoznania sprawy.

Niespełnienie wymagań odnoszących się do doręczenia pozwanemu nakazu zapłaty wraz z pozwem może doprowadzić do **naruszenia zasady jawności** postępowania oraz prawa pozwanego **do obrony**, co w konsekwencji może prowadzić do nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 5. Wskazuje się, że **najczęstszą przyczyną** pozbawienia strony możliwości działania są uchybienia związane z dokonywaniem doręczeń

Pytanie - czy fikcja doręczeń ma charakter bezwzględny?

Art. 505³⁵. Do sprzeciwu od nakazu zapłaty nie dołącza się dowodów.

Nie oznacza to, że nie musi zawierać pozostałych elementów treści pisma procesowego z art. 126

Art. 505³⁶. W przypadku wniesienia sprzeciwu sąd umarza postępowanie w zakresie, w którym nakaz zapłaty utracił moc.

Utrata mocy nakazu przez wniesienie środka zaskarżenia uregulowana jest obecnie w przepisach ogólnych

W nowelizacji 2019 przyjęto zasadę dyskontynuacji i alternatywności postępowań. Wcześniej wniesienie sprzeciwu przenosiło sprawę do sądu właściwości ogólnej.

Art. 505³⁷. § 1. W **przypadku umorzenia** postępowania każda ze stron ponosi koszty procesu związane ze swym udziałem w sprawie. § 2. Jeżeli w terminie **trzech miesięcy** od dnia wydania **postanowienia o umorzeniu** elektronicznego postępowania upominawczego **powód wniesie pozew przeciwko pozwanemu o to samo roszczenie** w postępowaniu **innym** niż elektroniczne postępowanie upominawcze, skutki prawne, które ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, następują z **dnem wniesienia pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym**. Na żądanie stron sąd, rozpoznając sprawę, **uwzględni koszty** poniesione przez strony w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

W przepisie tym ujawniono fikcję przerwania biegu przedawnienia - ograniczoną temporalnie do trzech miesięcy od umorzenia

Zmiana brzmienia art. 505³⁷ ma charakter zasadniczy. Dawniej w tym przepisie jako **w jedynym** uregulowano tzw. "postępowanie po przekazaniu"²⁵ Był to przepis, który nie dotyczył

²⁵ Art. 505³⁷. § 1. Po przekazaniu sprawy do sądu według właściwości ogólnej przewodniczący **wzywa powoda** wyłącznie do **wykazania umocowania**, o ile stwierdzenie umocowania przez sąd nie jest możliwe na podstawie **wykazu** lub innego rejestru, do którego sąd ma dostęp drogą elektroniczną, lub do przedłożenia pełnomocnictwa, a po przekazaniu sprawy na podstawie art. 505³³ § 1 lub art. 505³⁴ § 1 przewodniczący wzywa powoda również do **uiszczenia opłaty uzupełniającej** od pozwu – w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia wezwania pod rygorem **umorzenia** postępowania. W razie nieusunięcia powyższych braków pozwu sąd umarza postępowanie. § 2. W przypadku wniesienia sprzeciwu przez przedstawiciela ustawowego, organ albo osobę wymienioną w art. 67 lub pełnomocnika przewodniczący wzywa pozwanego wyłącznie do wykazania umocowania, o ile stwierdzenie umocowania przez sąd nie jest możliwe na podstawie wykazu lub innego rejestru, do którego sąd ma dostęp drogą elektroniczną, lub przedłożenia pełnomocnictwa – w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia wezwania. Nieusunięcie powyższych braków nie uzasadnia odrzucenia sprzeciwu.

bezpośrednio postępowania w ramach EPU, ale służył jedynie wskazaniu zasad procedowania przed sądem, któremu została przekazana sprawa pierwotnie prowadzona w ramach EPU

Art. 355. Sąd umorzy postępowanie, jeżeli powód ze skutkiem prawnym **cofnął pozew**, strony zawarły **ugodę** lub została zatwierdzona ugoda zawarta przed mediatorem albo z innych przyczyn wydanie wyroku stało się **zbędne** lub **niedopuszczalne**.

Cofnięcie pozwu w EPU w przypadku niewydania nakazu zapłaty nie stanowi podstawy do zwrotu chociażby części wniesionej opłaty. Aby ją odzyskać, trzeba wnieść pozew papierowy. Zgodnie ze znowelizowanym art. 19 ust. 2 pkt 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, uiszczoną opłatę od pozwu w EPU zalicza się na poczet opłaty od nowo wniesionego pozwu.

Art. 505³⁸. Rozpoznanie **zażalenia** na postanowienie wydane w **elektronicznym** postępowaniu upominawczym, jak również na postanowienie wydane w postępowaniu o nadanie **klauzuli** wykonalności tytułowi wykonawczemu wydanemu w tym postępowaniu, następuje w składzie **jednego** sędziego. W postępowaniu toczącym się na skutek wniesienia zażalenia przepisy art. 505³⁰ § 2 i art. 505³¹ stosuje się odpowiednio.

Art. 505³⁹. W razie wniesienia skargi o wznowienie postępowania sąd przekazuje sprawę do sądu według właściwości ogólnej. Do wznowienia postępowania właściwy jest sąd według właściwości ogólnej.
EPU w postępowaniu egzekucyjnym

Art. 777. § 1. Tytułami egzekucyjnymi są: 1) **orzeczenie sądu** prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda zawarta przed sądem; 1¹) **orzeczenie referendarza** sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu;

art. 783 § 4. **Postanowienie** o nadaniu klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, o których mowa w art. 777 § 1 pkt 1 i 1¹, wydanym w postaci elektronicznej **pozostawia** się wyłącznie w **systemie** teleinformatycznym,

Art. 797 § 4. Wszczynając egzekucję na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, komornik jest zobowiązany do **zweryfikowania** treści przedstawionego mu **dokumentu uzyskanego z systemu** teleinformatycznego oraz **zaznaczenia** w tym systemie faktu **prowadzenia egzekucji** na podstawie tego tytułu.

Art. 781 § 1². Tytułowi egzekucyjnemu, o którym mowa w art. 783 § 4, klauzulę wykonalności, w przypadkach określonych w art. 778¹ (spółka jawna, partnerska, komandytowa) 787 (zgoda małżonek), 787¹ (małżonek i przedsiębiorstwo) 788 (cesja) oraz 789 (nabywca przedsiębiorstwa) **nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika**. § 1³. Do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności, o którym mowa w § 1², należy **dołączyć** dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego umożliwiający sądowi **weryfikację** istnienia i treści tytułu wykonawczego. Przed rozpoznaniem wniosku istnienie i treść tytułu wykonawczego podlegają zweryfikowaniu przez sędziego lub referendarza sądowego w systemie teleinformatycznym.

Epu a koszty

gdy wartość sporu wynosi 10 001, 00 zł, a sprawa nadaje się do postępowania uproszczonego to przed nowelizacją opłata sądowa wynosiłaby 300 zł, obecnie 750 zł.

Postępowanie nakazowe

(art.484¹-497)

Orzeczenie merytoryczne o **uprzywilejowanym** charakterze

Celem postępowania nakazowego w ogólności jest zapewnienie powodowi uzyskania tytułu egzekucyjnego szybko, kosztem ochrony prawnej przysługującej pozwanemu.

- niższa opłata
- konieczność opłacenia zarzutów,
- tytuł zabezpieczający
- prawomocność orzeczenia uzależniona od aktywności pozwanego
- wniesienie zarzutów wyzwala drugą fazę postępowania kończącą się wyrokiem bądź postanowieniem
- nakaz nie podlega uzasadnieniu (za wyjątkiem kosztów)
- nakazem sąd może jedynie uwzględnić powództwo

Nakazy zapłaty nie podlegają ogłaszaniu a doręczaniu. Ze względu na charakter prawny nakazu zapłaty o powództwie pozwany dowiaduje się dopiero z nakazu.

Wszczęcie tego postępowania ma charakter **fakultatywny**. Strona w **pozwie** musi złożyć **wyraźny wniosek**, że wnosi o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Nie jest dopuszczalne złożenie takiego wniosku **ustnie**, co jest zrozumiałe, gdyż rozpoznanie wniosku odbywa się na posiedzeniu **niejawnym**. Uprawnieniem powoda jest dokonanie **wyboru**, o ile istnieją **podstawy** wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Możliwe jest wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu uproszczonym (zbieg)

Wybór postępowania nakazowego jest prawem powoda. Zasadność takiego wyboru **oceni sąd** orzekający w sprawie, zaś **obrona pozwanego po zaistnieniu przesłanek postępowania nakazowego** może polegać tylko na **wniesieniu zarzutów**. Nie może on natomiast **zapobiec rozpoznaniu** sprawy w postępowaniu nakazowym. Rozpoznanie sprawy bez zachowania przesłanek może natomiast być przedmiotem zarzutu w apelacji sporządzonej po rozpoznaniu zarzutów i wydaniu wyroku, a następnie w odpowiednich warunkach może być przedmiotem skargi kasacyjnej.

Art. 201. § 1. Przewodniczący **bad**a, w jakim **trybie** sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu **odrębnym**, i wydaje odpowiednie **zarządzenia**. W wypadkach **przewidzianych** w ustawie przewodniczący **wyznacza** posiedzenie **niejawne** w celu wydania **nakazu** zapłaty w postępowaniu **upominawczym**. § 2. Jeżeli sprawę **wszczęto** lub prowadzono w trybie **niewłaściwym**, sąd rozpozna ją w trybie **właściwym** lub **prze**każe właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może żądać **powtórzenia** czynności sądu dokonanych **bez jej udziału**.

Przewodniczący składu, jednoosobowo wydaje zarządzenie o charakterze administracyjnym - zakreślenie Nc i wpisanie do C, Cupr lub GC wzywając powoda do uiszczenia brakujących 3/4 opłaty.

Skierowanie sprawy do postępowania zwykłego nastąpi również w przypadku rozbieżności między oznaczeniem strony w pozwie a dołączonymi dokumentami, przy czym ostatecznie musi dojść do właściwego oznaczenia.

Wymogu podania adresu zamieszkania nie wypełnia oznaczenie adresu, pod którym pozwani **prowadzą działalność gospodarczą**. Adres działalności gospodarczej nie stanowi bowiem miejsca zamieszkania, o jakim mowa w art. 126 § 2 k.p.c.

Utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego wyraźnie wskazuje, że pozew skierowany przeciwko osobie fizycznej, prowadzącej działalność gospodarczą, powinien wskazywać miejsce zamieszkania tej osoby (art. 126 § 2 i art. 187 § 1 k.p.c.). Doręczenie pism sądowych wymienionej osobie następuje według zasad przewidzianych dla doręczeń osobie fizycznej (zob. post. SN z 26.1.1993 r., II CRN 74/92, L.; J. G., Przegląd, 1996, s. 57). W tym miejscu wskazać należy, iż zdolność sądową w postępowaniu sądowym ma osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej, a nie spółka cywilna. Konsekwencją powyższego jest wymienienie w pozwie imion i nazwisk wszystkich współników oraz podanie ich adresów zamieszkania (vide: wyrok SN z 16.05.1995 r., II CRN 34/95, OSN 1995, Nr 10, poz. 148).

Brak możliwości wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym nie uniemożliwia wydania nakazu w postępowaniu upominawczym.

Ad rem

Art. 484¹. Nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydaje się na **wniosek** powoda zgłoszony w pozwie

Zaniechanie przez sąd rozpoznania sprawy z pominięciem przepisów postępowania nakazowego może skutkować uchybieniami procesowymi wynikającymi z zastosowania tych przepisów albo niezastosowania przepisów innego właściwego postępowania odrębnego bądź przepisów ogólnych o procesie. Nie jest wykluczone, że uchybienia te mogą mieć wpływ na wynik sprawy, a w konsekwencji stanowić podstawę zarzutów apelacyjnych, oraz - pośrednio, bo w powiązaniu z zarzutem naruszenia przepisów postępowania apelacyjnego - skargi kasacyjnej.

Art. 485 § 1 Sąd wydaje nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, jeżeli fakty uzasadniające dochodzone roszczenie są **udowodnione** dołączonym do pozwu:

- 1) dokumentem **urzędowym**;
- 2) **zaakceptowanym** przez dłużnika **rachunkiem**;
- 3) **wezwaniami** dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o **uznaniu** długu;

Pojęcie dokumentu urzędowego użyte w art. 485 § 1 pkt 1 k.p.c. jest tożsame z pojęciem dokumentu urzędowego w rozumieniu art. 244 k.p.c.,

Kpc - Art. 244. § 1. Dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej **formie** przez powołane do tego **organy** władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich **działania**, stanowią **dowód** tego, co zostało w nich urzędowo **zaświadczone**. § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do dokumentów urzędowych sporządzonych przez podmioty, inne niż wymienione w § 1, w zakresie **zleconych** im przez ustawę zadań z dziedziny administracji publicznej.

Przepis ten określa **warunki formalne** dokumentu urzędowego (sporządzenie w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania) oraz wprowadza **domniemanie autentyczności i prawdziwości** treści dokumentu urzędowego. To znaczy, że po pierwsze w postępowaniu przed sądem cywilnym

dokument urzędowy jest uznawany za wydany przez podmiot, który został oznaczony jako wystawca dokumentu. Po drugie mamy do czynienia z domniemaniem zgodności z prawdą tego, co zostało w dokumencie urzędowo stwierdzone, a samo jego przedstawienie sądowi jest wystarczającym dowodem w tym zakresie. Natomiast art. 252 k.p.c. stanowi: „Strona, która zaprzecza prawdziwości dokumentu urzędowego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenia organu, od którego dokument ten pochodzi, są niezgodne z prawdą, powinna okoliczności te udowodnić”. Strona kwestionująca autentyczność dokumentu urzędowego albo prawdziwość zawartej w nim treści ma więc możliwość udowodnienia tych okoliczności, poprzez przedstawienie dowodu przeciwności.

Dokument sporządzony przez organ państwowy w sferze dominium a nie imperium nie ma charakteru urzędowego.

Przepisy szczególne nadają urzędowy charakter - pokwitowanie komornika (art. 815 Kpc), czynność notarialna (art. 2§2 pr.not) potwierdzenie nadania przesyłki rejestrowanej

Przez rachunek, o którym mowa w art. 485 § 1 pkt 2 k.p.c., należy rozumieć każdy występujący w obrocie prawnym dokument rozliczeniowy stanowiący dowód zobowiązania, np. fakturę. Takim dokumentem jest także nota obciążeniowa służąca do dokumentowania transakcji nieobjętych podatkiem od towarów i usług, spełniająca wymagania określone w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości

Hipotezą art. 485 § 1 pkt 2 k.p.c. objęty jest dokument stwierdzający wysokość świadczenia oraz określający stronę zobowiązaną do jego spełnienia na rzecz wystawcy. Dokument taki stanowi dla dłużnika podstawę sprawdzenia zasadności i wysokości stwierdzonego nim świadczenia. Przyjęcie dokumentu rozliczeniowego przez dłużnika nie oznacza jeszcze zaakceptowania tego rachunku przez dłużnika, co jest dalszym warunkiem prawnym do wydania na jego podstawie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na omawianej podstawie. Przyjęty rachunek przez potwierdzenie odbioru, np. faktury, czy noty obciążeniowej podlega sprawdzeniu przez dłużnika i może się spotkać z jego akceptacją lub odmową. Akceptacja rachunku oznacza potwierdzenie przez dłużnika stwierdzonego nim zobowiązania, co następuje przez złożenie podpisu dłużnika na rachunku.

Zwalczanie nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym na podstawie podpisanej faktury przybiera postać zarzutów zmierzających do obalenia domniemania faktycznego polegającego na uznaniu, że fakt podpisania faktury pozwala uznać za udowodniony fakt wykonania prac w fakturze opisanych

Większość faktur zawiera określenie zarówno sposobu, jak i czasu zapłaty (terminu płatności), a tym samym może być uznana za wezwanie do zapłaty. Jeżeli taka faktura zostanie przyjęta przez dłużnika (co najczęściej następuje poprzez jej podpisanie przez osobę uprawnioną, tj. czynność równoznaczną z niewłaściwym uznaniem długu) to może ona stanowić podstawę do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wymienioną w art. 485 § 1 pkt 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy dopuścił możliwość wydania nakazu zapłaty **na podstawie umowy cesji** (I CSK 487/08) Zdaniem części doktryny (Małgorzata Manowska) stanowisko to jest błędne, bo ustawa wskazuje w § 1 dokumenty stanowiące podstawę nakazu. **Wynikanie roszczenia** powinno być bezpośrednie (causa) choćby ze względu na uprzywilejowanie nakazu.

Rachunek to każdy dokument rozliczeniowy. Szczegóły formalne faktury określają przepisy prawa podatkowego. Obecnie podpis nie jest ustawowym elementem faktury. W sytuacji, gdy przepis ustawy przewiduje możliwość skutecznego wystawienia dokumentu bez podpisu

wystawcy, dokument ten może być podstawą nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. **Nie dotyczy to jednak podpisu odbiorcy rachunku.** Brak podpisu dłużnika uniemożliwia wydanie nakazu zapłaty. Zastrzeżenia co do samego świadczenia stwierdzone po zaakceptowaniu rachunku mogą być przedmiotem zarzutów od nakazu zapłaty. Przy braku akceptacji rachunku możliwe jest dochodzenie roszczenia w postępowaniu nakazowym na podstawie § 2a.

Uznanie długu może nastąpić w dwóch formach: uznania właściwego (umowa nienazwana, ale nie odnowienie czy ugoda) lub uznania niewłaściwego (oświadczenie wiedzy). Dla skuteczności uznania nie jest wymagana żadna szczególna forma. Może zostać złożone zarówno wyraźnie jak i w sposób dorozumiany np. przez zapłatę odsetek, spełnienie części świadczenia, prośbę o odroczenie płatności. **W postępowaniu nakazowym musi jednak przybrać formę pisemną.** Koniecznym jest wskazanie części w jakiej dochodzi do uznania oraz chronologia zdarzeń (wezwanie/uznanie). Uznanie nie może być obwarowane warunkami.

§ 2. Sąd wydaje również nakaz zapłaty przeciwko **zobowiązanemu z weksla** lub czeku **należycie** wypełnionego, których prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. W przypadku **przejścia** na powoda praw z weksla lub czeku, do wydania nakazu niezbędne jest przedstawienie dokumentów **uzasadniających roszczenia**, o ile przejście tych praw na powoda nie wynika bezpośrednio z weksla lub czeku.

Sąd z urzędu uwzględnia formalną nieważność weksla (jeśli nieważność jest zauważalna albo prawdopodobna) - wyrok SN V CK 60/04

Abstrakcyjny charakter zobowiązania wekslowego polega na tym, że samo podpisanie dokumentu określonego mianem "weksel" zobowiązuje wystawcę, bez względu na przyczynę wystawienia. Zatem z abstrakcyjnego charakteru zobowiązania wekslowego wynika, że zachowuje ono swoją ważność niezależnie od wszelkich przyczyn, które spowodowały jego powstanie.

Ciężar dowodu, że weksel in blanco wypełniono w sposób sprzeczny z porozumieniem spoczywa na dłużniku wekslowym, który zarzut podniósł.

Wierzyciel, którego wierzytelność została zabezpieczona wekslem gwarancyjnym, uzyskuje możliwość wyboru, czy skorzystać z uprzywilejowanej procesowej drogi dochodzenia roszczeń wekslowych, gdzie wystarczające jest co do zasady powołanie się jedynie na treść weksla (art. 485 § 2 k.p.c.), czy wytoczyć powództwo oparte na stosunku podstawowym. W sytuacji, w której weksel pochodzi od osoby trzeciej, niebędącej stroną stosunku podstawowego, sytuacja wierzyciela podlega dodatkowemu wzmocnieniu. Wystawienie weksla skutkuje bowiem wówczas wykreowaniem osobistej odpowiedzialności podmiotu trzeciego, podobnie jak w przypadku innych osobistych zabezpieczeń wierzytelności. Jeżeli wystawcami weksla jest kilka osób, wierzyciel może dochodzić roszczeń wekslowych przeciwko jednemu, kilku lub wszystkim dłużnikom bez potrzeby zachowania porządku, w jakim się zobowiązali (art. 47 ust. 2 ustawy z 1936 r. - Prawo wekslowe).

Wierzyciel wekslowy w procesie nie ma zatem obowiązku odwoływania się do stosunku podstawowego, co oznacza, że wystarczającą podstawą do wydania nakazu zapłaty jest prawidłowo wypełniony weksel

Skoro podstawą roszczenia powoda jest zobowiązanie wekslowe, a zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c., przedstawienie prawidłowo wypełnionego weksla jest wystarczającą podstawą do wydania nakazu zapłaty, to bez wątpienia na pozwanych spoczywa ciężar wykazania treści porozumienia wekslowego, a w konsekwencji także tego, że weksel został przez powoda wypełniony niezgodnie z tym porozumieniem lub deklaracją.

Wystawienie i wręczenie wierzycielowi weksla gwarancyjnego ma na celu, aby wierzyciel w razie niezaspokojenia go w umówionym terminie płatności miał prawo skarżyć dłużnika na podstawie wręzonego mu weksla, zamiast skarżyć go na podstawie zasadniczego zobowiązania. Zarzuty dotyczące samej umowy pożyczki oraz samego stosunku podstawowego mogą być podnoszone w ramach rozpoznawania żądania opartego jedynie na płaszczyźnie wekslowej, ale w takiej sytuacji sąd o tyle tylko sięga do łączącego strony stosunku podstawowego, o ile bada prawidłowość wypełnienia weksla in blanco z deklaracją wekslową. Jednakże wyrok utrzymujący w mocy nakaz zapłaty z tak wypełnionego weksla nadal jest wyrokiem odnoszącym się do roszczenia wekslowego, chyba że (np. wskutek wykazania w toku procesu, że roszczenie wekslowe nie istnieje) powód zmieni podstawę faktyczną swego żądania.

Poręczyciel wekslowy może, podobnie jak wystawca weksla, przedstawiać zarzuty, które pozostają nie tylko w związku z samym istnieniem zobowiązania wekslowego, ale także i zarzuty związane z samym stosunkiem podstawowym, co stanowi złagodzenie zasady abstrakcyjności zobowiązania wekslowego, ale jednocześnie nie zwalnia, z obowiązku ich udowodnienia w rozumieniu art. 6 k.c. (I ACa 733/14)

Wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla umożliwia, w wypadku wniesienia zarzutów, poszerzenie podstawy faktycznej i prawnej sporu o stosunek podstawowy zarówno z inicjatywy powoda, jak i pozwanego, jednak zawsze w granicach nakazu, przy czym nie kwalifikuje takich czynności jako zmiany powództwa. Konstrukcja ta znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniu rozpoznawczym, w którym pozew oparty był na wekslu i zapadł wyrok zaoczny.

W przypadku weksli gwarancyjnych (zabezpieczenie stosunku podstawowego)

1) spór z płaszczyzny prawa wekslowego przenosi się na pole ogólnego prawa cywilnego w związku ze skutecznie wniesionymi zarzutami wtedy, gdy pozwany nie kwestionuje ważności samego weksla, ale podnosi **zarzuty skierowane do stosunku podstawowego**. Nie jest to zmiana powództwa - wymiana okoliczności faktycznych przytoczonych w uzasadnieniu żądania pozwu - ale jest to dodatkowe uzasadnienie faktyczne i prawne

2) Powód **już w pozwie** może obok uzasadniania roszczenia wekslem gwarancyjnym dodatkowo uzasadniać roszczenia cywilnoprawne, zabezpieczone tym wekslem. W tej sytuacji dodatkowe uzasadnienie istnieje pierwotnie.

3) Gdy powód w pozwie powoła się **jedynie** na weksel a roszczenie okaże się niezasadne ze względu na wady weksla wymiana okoliczności faktycznych i prawnych nie będzie dopuszczalna (katastrofalny błąd powoda)

§ 2¹. Sąd wydaje nakaz zapłaty na podstawie dołączonej do pozwu **umowy**, dowodu **spełnienia wzajemnego** świadczenia niepieniężnego, dowodu **doręczenia** dłużnikowi **faktury** lub rachunku, jeżeli powód dochodzi należności **zapłaty świadczenia pieniężnego** (wynagrodzenia za dostawę towaru lub wykonania usługi w transakcji handlowej), odsetek w transakcjach handlowych lub rekompensaty (za koszty odzyskiwania należności), oraz na podstawie dokumentów potwierdzających poniesienie kosztów odzyskiwania należności, jeżeli powód dochodzi również zwrotu kosztów (dawniej §2a)

W tych wypadkach ustawodawca znacznie rozszerza katalog dokumentów, na podstawie których sąd wydaje nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym. Kieruje się założeniem o potrzebie zapewnienia sprawności rozliczeń w obrocie profesjonalnym.

Regulacja ta dotyczy dokumentów potwierdzających wykonanie przez wierzyciela zobowiązania o charakterze niepieniężnym, potwierdzających powstanie po jego stronie wierzytelności pieniężnej, wynikającej z transakcji handlowej, o której mowa w ustawie z 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych. W konsekwencji nie odnosi się on więc do innych wierzytelności pieniężnych dłużnika, zobowiązanego do zaspokojenia wierzyciela, a nie wynikających z wykonania przez niego na rzecz tegoż wierzyciela zobowiązań o charakterze niepieniężnym

Wystawienie faktury, a następnie przyjęcie jej przez kontrahenta i zaksięgowanie bez zastrzeżeń daje podstawę do domniemania, że odzwierciedla ona rzeczywisty stan faktyczny i tym samym spełnia wymagania dotyczące formy czynności prawnej zastrzeżonej dla celów dowodowych

§ 4. Jeżeli nie dołączono oryginału weksla lub czeku, przewodniczący wzywa powoda do ich złożenia do akt pod rygorem zwrotu pozwu na podstawie art. 130.

dawniej [§ 3. Sąd może wydać nakaz zapłaty, jeżeli bank dochodzi roszczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty.]²⁶

Art. 486 § 2. W sprawach, o których mowa w art. 485 § 2¹, przewodniczący i sąd są obowiązani podejmować czynności tak, by pierwsze posiedzenie wyznaczone w celu wydania nakazu zapłaty, rozpoznania sprawy lub nadania jej innego biegu odbyło się nie później niż **dwa miesiące od dnia wniesienia pozwu**, a jeżeli pozew był dotknięty brakami – od dnia ich usunięcia

Termin wskazany w art. 486 ma charakter instrukcyjny. Może stanowić uzasadnienie roszczenia o stwierdzenie przewlekłości postępowania oraz o zadośćuczynienie.

Art. 492. § 1. Nakaz zapłaty z chwilą wydania stanowi **tytuł zabezpieczenia**, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności. Kwota zasądzona nakazem wraz z wymagalnymi odsetkami stanowi **sumę**, której złożenie przez dłużnika na rachunek **depozytowy** ..., wystarczy do **zabezpieczenia**. Jeżeli nakaz zobowiązuje do wydania rzeczy zamiennych, do zabezpieczenia wystarczy złożenie sumy równej wartości przedmiotu sporu. § 2. Powód wnosząc o dokonanie zabezpieczenia jest obowiązany **wskazać sposób zabezpieczenia**. Sąd na wniosek pozwanego może **ograniczyć** zabezpieczenie według swego uznania. Przepis art. 742 oraz przepisy o ograniczeniu zabezpieczenia przeciwko Skarbowi Państwa stosuje się odpowiednio. § 3. Nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla lub czeku staje się **natychmiast wykonalny** po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia. W razie wniesienia zarzutów sąd może na **wniosek** pozwanego **wstrzymać** wykonanie nakazu. Przepisy o ograniczeniu wykonalności w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa stosuje się odpowiednio.

Jest to lex specialis w stosunku do przepisów postępowania zabezpieczającego. Oznacza to że na etapie

²⁶ Przepisy przejściowe - w sprawach wszczętych i niezakończonych rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym, w oparciu **wyłącznie o wyciąg z ksiąg bankowych** a) przyjmuje się, że nie ma podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, b) nieprawomocny nakaz zapłaty sąd uchyla w całości z urzędu postanowieniem, po czym rozpoznaje sprawę w dalszym ciągu z pominięciem przepisów o postępowaniu nakazowym, c)) podobnie nieprawomocny wyrok, mocą którego choćby w części utrzymano w mocy nakaz zapłaty, d) nieprawomocny wyrok, mocą którego choćby w części utrzymano w mocy nakaz zapłaty, a od którego wniesiono apelację, sąd odwoławczy z urzędu uchyla w całości postanowieniem, po czym przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania z pominięciem przepisów o postępowaniu nakazowym.

wydania nakazu nie analizuje się uprawdopodobnienia roszczenia i interesu prawnego powoda. Powód powinien jednak we wniosku o wykonanie nakazu określić sposób zabezpieczenia i ocenić swój interes prawny samodzielnie. Wykonanie nakazu polega wyłącznie na wszczęciu postępowania egzekucyjnego, chyba że został on wydany na podstawie weksla. Suma zabezpieczenia wynika z wartości przedmiotu sporu. Moc zabezpieczająca nakazu wynika z mocy prawa i sąd nie wydaje w tym zakresie postanowienia w związku z tym ograniczenie tej mocy może mieć miejsce tylko gdy skierujemy do sądu wniosku o wydanie postanowienia uchylającego lub ograniczającego nakaz w zakresie w jakim stanowi tytuł zabezpieczenie.

Nakaz stanowi tytuł zabezpieczenia do momentu jego uchylenia albo uprawomocnienia. Podobnie odmiennie ukształtowane jest w postępowaniu nakazowym przekształcenie podmiotowe po stronie powoda.

Nakaz wydany na podstawie weksla podlega wykonaniu dopiero po nadaniu mu klauzuli wykonalności z zaznaczeniem, że podlega on wykonalności jako orzeczenie natychmiast wykonalne. Na postanowienie o nadaniu klauzuli pozwanemu służy zażalenie.

Jeśli do chwili rozstrzygnięcia zarzutów od nakazu roszczenie zostało wyegzekwowane sąd na wniosek pozwanego powinien stosując odpowiednio art. 338 orzec o zwrocie spełnionego bądź wyegzekwowanego świadczenia. **Do czasu zakończenia złożenie wniosku restytucyjnego jest jedyną drogą dochodzenia zwrotu spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia.** Osobny pozew będzie przedwczesny.

Art. 338. § 1. Uchylając lub zmieniając wyrok, któremu nadany został rygor natychmiastowej wykonalności, sąd na **wniosek** pozwanego orzeka w orzeczeniu kończącym postępowanie o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu poprzedniego stanu. § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego nie wyłącza możliwości dochodzenia w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wykonania wyroku.

Mimo że art. 338 odnosi się do wyroków a nie do nakazów to do nakazów stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach

Art. 353². Do nakazów zapłaty stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej.

przepisy stosowane odpowiednio

Art. 742. § 1. Obowiązany może w **każdym** czasie żądać **uchylenia** lub **zmiany** prawomocnego postanowienia, którym udzielono zabezpieczenia, gdy **odpadnie** lub **zmieni** się **przyczyna** zabezpieczenia. Jeżeli obowiązany złoży na rachunek depozytowy sumę zabezpieczenia żadaną przez uprawnionego we wniosku o udzielenie zabezpieczenia, zabezpieczenie upada. Przepis art. 754¹ § 3 stosuje się odpowiednio. § 2. Przed wydaniem postanowienia w przedmiocie uchylenia lub ograniczenia zabezpieczenia sąd wysłucha uprawnionego. § 3. Wniesienie zażalenia na postanowienie uchylające lub zmieniające postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wstrzymuje wykonanie postanowienia. § 4. Przepisów § 2 i § 3 nie stosuje się, gdy uchylenie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia nastąpiło na skutek złożenia przez obowiązanego sumy wystarczającej do zabezpieczenia.

Art. 754¹. § 3. Na wniosek obowiązanego sąd wydaje postanowienie stwierdzające upadek

zabezpieczenia w całości albo w części.

Przyznanie nakazowi zapłaty waloru tytułu zabezpieczenia oznacza, że nakaz ten jest nie tylko rozstrzygnięciem o istocie sprawy, ale substytuuje zarazem postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Moc zabezpieczająca nakazu zapłaty nadana jest mu wprost w ustawie, co oznacza, że jej powstanie nie jest wynikiem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia i nie jest uwarunkowane badaniem przesłanek udzielenia zabezpieczenia.

Brak postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia powoduje, że pozwany nie może wnieść środka zaskarżenia przeciwko udzieleniu zabezpieczenia (art. 741 k.p.c.), lecz może jedynie wnieść środek zaskarżenia przeciwko samemu nakazowi zapłaty w postaci zarzutów (art. 491 § 1 i art. 493 k.p.c.). Z tej samej przyczyny pozwany nie może również żądać uchylecia lub zmiany nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczenia (art. 742 k.p.c.). Istnienie nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczenia jest nieodłącznie powiązane z istnieniem tegoż nakazu jako orzeczenia co do istoty sprawy. Środkiem obrony pozwanego jest wniosek o ograniczenie zabezpieczenia (art. 492 § 2 zdanie drugie k.p.c.), który przysługuje mu zamiast zażalenia na postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia (art. 741 k.p.c.) i zamiast wniosku o uchylenie lub zmianę prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (art. 742 k.p.c.). Wniosek ten pozwany może zawrzeć w zarzutach o nakazu zapłaty lub w oddzielnym piśmie procesowym. Sąd może ograniczyć zabezpieczenie według swego uznania (zakres zabezpieczenia i sposób są określone przez powoda we wniosku o dokonanie zabezpieczenia, tj. **wniosku o wszczęcie postępowania wykonawczego**) Ograniczenie zabezpieczenia z istoty rzeczy nie może w całości oraz w sposób trwały uchylić wszystkich skutków zabezpieczenia. Może ono w szczególności polegać na zawężeniu roszczenia objętego zabezpieczeniem, na uchyleniu sposobu zabezpieczenia zastosowanego na wniosek powoda i zastąpieniu go innym (przykładowo mniej uciążliwym dla pozwanego) bądź na uchyleniu jednego spośród kilku zastosowanych sposobów zabezpieczenia. W grę wchodzi także ograniczenie zabezpieczenia w czasie przez określenie okresu, w którym nakaz zapłaty jako tytuł zabezpieczenia nie będzie wykonywany.

Art. 493. § 1. Od nakazu zapłaty pozwany może wnieść **zarzuty**. § 2. W piśmie zawierającym zarzuty pozwany powinien, poza elementami wskazanymi w art. 480³ § 2, wymienić fakty, z których wywodzi żądania, i dowody na wykazanie każdego z nich. § 3. W postępowaniu **po wniesieniu zarzutów**: 1) nie stosuje się przepisów art. **194–196 i art. 198**; 2) powództwo wzajemne jest **niedopuszczalne**; 3) nie można występować z **nowymi** roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych; jednakże w przypadku zmiany okoliczności powód może żądać **zamiast** pierwotnego przedmiotu sporu jego równowartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć powództwo o świadczenia za kolejne okresy. § 4. Jeżeli zachodzą podstawy do **odrzućcia** pozwu lub **umorzenia** postępowania, sąd z urzędu postanowieniem uchyla nakaz zapłaty i wydaje odpowiednie rozstrzygnięcie. **W innym przypadku sąd wydaje wyrok**, którym w całości lub części utrzymuje nakaz zapłaty w mocy albo go uchyla i orzeka o żądaniu pozwu.

Zarzuty nie stanowią środka odwoławczego tylko **inne środki zaskarżenia**. Mają charakter **niedewolutywny i opozycyjny**, powodują ponowne rozpoznanie sprawy w tej samej instancji.

Postanowienie o odrzuceniu, jako kończące postępowanie w sprawie podlega zażaleniu.

W przypadku wytoczenia powództwa wzajemnego będzie ono rozpoznane w odrębnym postępowaniu.

W zakresie zarzutu potrącenia nie wyklucza się wiarygodności udowodnionych **innymi dokumentami** niż te wymienione w art. 485 o ile zarzut potrącenia został skutecznie sformułowany **jeszcze przed doręczeniem nakazu zapłaty i pozwu**. Zarzut potrącenia ma

dwoistą naturę - materialną (czynność) i procesową (zarzut). W procesie dochodzi do obrony przez zarzut potrącenia, które to potrącenie jest czynnością materialnoprawną (przedstawienie do potrącenia a zarzut potrącenia z art 505⁴).

Art. 505⁴. § 1. Zmiana powództwa jest niedopuszczalna. Przepisów art. 75–85 oraz art. 194–196 i art. 198 nie stosuje się. § 2. Powództwo wzajemne oraz **zarzut potrącenia** są dopuszczalne, jeżeli roszczenia nadają się do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym.

Art. 497. § 1. W przypadku cofnięcia zarzutów sąd stwierdza postanowieniem, że nakaz zapłaty pozostaje w mocy i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Przepis art. 203 § 3 stosuje się odpowiednio. § 2. W przypadku, o którym mowa w art. 203 § 4, sąd może uznać cofnięcie zarzutów za niedopuszczalne.

Wyłączenie stosowania

Art. 194. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo nie zostało wniesione przeciwko osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną, sąd na wniosek powoda lub pozwanego wezwie tę osobę do wzięcia udziału w sprawie. Osoba wezwana do udziału w sprawie na wniosek pozwanego może domagać się zwrotu kosztów wyłącznie od pozwanego, jeżeli okaże się, że wniosek był bezzasadny. § 2. Osoba wezwana do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego może za zgodą obu stron wstąpić w miejsce pozwanego, który wówczas będzie zwolniony od udziału w sprawie. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony pozwanej, pozwany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie kosztów od strony powodowej, niezależnie od późniejszego wyniku sprawy. § 3. Jeżeli okaże się, że powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom, które nie występują w sprawie w charakterze pozwanych, sąd na wniosek powoda może wezwać te osoby do wzięcia udziału w sprawie.

Art. 195. § 1. Jeżeli okaże się, że nie występują w charakterze powodów lub pozwanych wszystkie osoby, których łączny udział w sprawie jest konieczny, sąd wezwie stronę powodową, aby oznaczyła w wyznaczonym terminie osoby niebiorące udziału w taki sposób, by ich wezwanie lub zawiadomienie było możliwe, a w razie potrzeby, aby wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie kuratora. § 2. Sąd wezwie osoby niezapozwane do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanych. Osoby, których udział w sprawie w charakterze powodów jest konieczny, sąd zawiadomi o toczącym się procesie. Osoby te mogą w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia przystąpić do sprawy w charakterze powodów.

Art. 196. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo zostało wniesione nie przez osobę, która powinna występować w sprawie w charakterze powoda, sąd na wniosek powoda zawiadomi o toczącym się procesie osobę przez niego wskazaną. Osoba ta może w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia wstąpić do sprawy w charakterze powoda. § 2. Osoba zawiadomiona, która zgłosiła przystąpienie do sprawy w charakterze powoda, może za zgodą obu stron wstąpić na miejsce strony powodowej, która wówczas będzie od udziału w sprawie zwolniona. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony powodowej pozwany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie dotychczasowych kosztów od osoby, która poprzednio występowała jako powód.

Art. 198. § 1. Wezwanie do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego, dokonane przez sąd zgodnie z artykułami poprzedzającymi, zastępuje pozwanie. Osobom wezwanym

sąd doręczy odpisy pism procesowych i załączników. § 2. Skutki prawne, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, w stosunku do osób zawiadomionych w myśl artykułów poprzedzających następują z chwilą przystąpienia tych osób do sprawy w charakterze powodów. § 3. Osoby wezwane do wzięcia udziału w sprawie, a także osoby zawiadomione w myśl artykułów poprzedzających o toczącym się procesie, które w terminie zgłosiły swe przystąpienie do sprawy w charakterze powodów, mogą przy pierwszej czynności procesowej żądać powtórzenia dotychczasowego postępowania w całości lub w części, stosownie do okoliczności sprawy. § 4. W stosunku do osób wezwanych do wzięcia udziału w sprawie i osób zawiadomionych, które zgłosiły przystąpienie do sprawy, stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie.

Istnieje możliwość wymiany stron na zasadzie podstawienia (art.83,180,192 pkt.3)

Art. 83. Za zgodą stron interwenient uboczny może wejść na miejsce strony, do której przystąpił.

Art. 180. § 1. Sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia,

Art. 192. Z chwilą doręczenia pozwu: 1) nie można w toku sprawy wszcząć pomiędzy tymi samymi stronami nowego postępowania o to samo roszczenie; 2) pozwany może wytoczyć przeciw powodowi powództwo wzajemne; 3) **zbycie** w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, **nie ma wpływu** na dalszy bieg sprawy; nabywca może jednak wejść na miejsce zbywcy za zezwoleniem strony przeciwnej.

W sytuacji zbycia wierzytelności lub praw stwierdzonych nakazem wydanym na podstawie weksla jeszcze przed wszczęciem egzekucji, niezbędne będzie uzyskanie klauzuli przeciwko następcy prawnemu (art.788)

Od wyroku wydanego w wyniku rozpoznania zarzutów przysługuje apelacja i skarga kasacyjna (o ile jest możliwa formalnie i materialnie). Prawomocny nakaz zapłaty może być wzruszany w ramach wznowienia postępowania. Strona może także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego nakazu zapłaty.

EUROPEJSKIE POSTĘPOWANIE W SPRAWACH TRANSGRANICZNYCH

EUROPEJSKIE POSTĘPOWANIE NAKAZOWE

Rozporządzenie 1896/2006 - celem jest uproszczenie, przyspieszenie i ograniczenie kosztów postępowania sądowego w sprawach transgranicznych dotyczących bezspornych roszczeń pieniężnych, poprzez ustanowienie postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty; oraz umożliwienie swobodnego przepływu europejskich nakazów zapłaty we wszystkich państwach członkowskich poprzez określenie minimalnych standardów, których spełnienie uchyla konieczność przeprowadzenia w państwie członkowskim wykonania, jakiegokolwiek dodatkowego postępowania pośredniego poprzedzającego uznanie i wykonanie europejskiego nakazu zapłaty.

Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do transgranicznych spraw cywilnych i handlowych, bez względu

na rodzaj sądu lub trybunału. Nie ma ono zastosowania w szczególności do spraw skarbowych, celnych lub administracyjnych, ani dotyczących odpowiedzialności państwa za działania i zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej (acta iure imperii).

Jest postępowaniem odrębnym fakultatywnym, istnieje możliwość dochodzenia roszczenia w innym postępowaniu dostępnym dla powoda. Postępowanie to nie ma także zastosowania w sprawach praw majątkowych ze stosunków małżeńskich, testamentów, dziedziczenia, upadłości, zabezpieczenia społecznego, zobowiązań pozaumownych, chyba że są przedmiotem umowy ;ib nastąpiło uznanie długu, dotyczą długów ze współwłasności mienia,

Choć zostało tak nazwane to **przesłanki** jego wydania, środek **zaskarżenia** (sprzeciw), **konsekwencje** wniesienia sprzeciwu (utrata mocy nakazu) wskazują, że w istocie jest to postępowanie upominawcze.

Art. 505¹⁵. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli są **spełnione warunki** określone w przepisach rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz. Urz. UE L 399 z 30.12.2006, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1896/2006”. § 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału nie stosuje się przepisów o innych postępowaniach odrębnych.

1. transgraniczność sprawy
2. określony rodzaj roszczenia - oznaczona wartość bez ograniczeń

Art. 505¹⁶. § 1. Europejskie postępowanie nakazowe należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych. § 2. Europejski nakaz zapłaty może wydać także referendarz sądowy. § 3. Referendarz sądowy może wydawać zarządzenia.

Art. 505¹⁷. Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym.

Art. 505¹⁸. § 1. Jeżeli europejski nakaz zapłaty, zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1896/2006, może zostać wydany tylko co do części roszczenia i powód wyraża na to zgodę, sprawę co do pozostałej części roszczenia sąd rozpoznaje we właściwym trybie. W przypadkach wskazanych w ustawie sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniach odrębnych, z wyłączeniem przepisów o postępowaniu nakazowym i upominawczym.

Art. 505¹⁹. § 1. W razie wniesienia sprzeciwu zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1896/2006, europejski nakaz zapłaty traci moc, a sąd rozpoznaje sprawę we właściwym trybie. W przypadkach wskazanych w ustawie sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniach odrębnych, z wyłączeniem przepisów o postępowaniu nakazowym i upominawczym. § 4. Jeżeli powód zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1896/2006 zażądał zakończenia postępowania na wypadek wniesienia sprzeciwu, sąd umarza postępowanie, orzekając o kosztach jak przy cofnięciu pozwu.

Art. 505^{19a}. Sąd odrzuca sprzeciw wniesiony po upływie przypisanego terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalny, jak również sprzeciw, którego braków pozwany nie usunął w terminie.

Art. 505²⁰. § 1. W razie stwierdzenia, że istnieje określona w przepisach rozporządzenia nr 1896/2006 podstawa do uchylenia europejskiego nakazu zapłaty, na wniosek pozwanego sąd, który go wydał, a w przypadku nakazu wydanego przez referendarza sądowego – sąd, przed którym wytoczono powództwo, uchyla nakaz zapłaty. § 2. Wniosek powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego i wskazywać okoliczności uzasadniające uchylenie europejskiego nakazu zapłaty. § 3. Przed uchyleniem europejskiego nakazu zapłaty sąd wysłucha powoda na posiedzeniu lub zażąda od niego oświadczenia na piśmie. § 4. Na postanowienie sądu w przedmiocie uchylenia europejskiego nakazu zapłaty przysługuje zażalenie.

EUROPEJSKIE POSTĘPOWANIE W SPRAWIE DROBNYCH ROSZCZEŃ

Art. 505²¹. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu w sprawie **drobnych** roszczeń, jeżeli są spełnione warunki określone w przepisach rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiającego europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń (Dz. Urz. UE L 199 z 31.07.2007, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 861/2007”. § 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału nie stosuje się przepisów o innych postępowaniach odrębnych.

Rozporządzenie - Art. 2 ust. 1

1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do transgranicznych spraw cywilnych i gospodarczych bez względu na rodzaj sądu lub trybunału, w przypadku gdy wartość przedmiotu sporu, z wyłączeniem wszystkich odsetek, wydatków i nakładów, nie przekracza **2 000 EUR** w momencie wpłynięcia formularza pozwu do właściwego sądu lub trybunału. Nie ma ono zastosowania w szczególności do spraw podatkowych, celnych lub administracyjnych ani dotyczących odpowiedzialności państwa za działania i zaniechania w wykonywaniu władzy publicznej („acta iure imperii”).

Art. 505²². § 1. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych. § 2. Referendarz sądowy może wydawać zarządzenia.

Art. 505²³. Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym. Sąd może wyznaczyć rozprawę w przypadkach wskazanych w przepisach rozporządzenia nr 861/2007.

Art. 505²⁴. Jeżeli przepisy rozporządzenia nr 861/2007 stanowią, że pozew powinien zostać zwrócony, sąd wydaje postanowienie.

Art. 505²⁵. § 2. Przesłuchanie strony następuje na piśmie, jeżeli sąd tak postanowi. Przepisu art. 303 nie stosuje się.

Art. 505²⁶. Wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym wiąże sąd od chwili podpisania sentencji. Sąd z urzędu doręcza wyrok obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia.

Art. 505²⁷. § 1. Przepisy art. 505⁹–505¹¹, art. 505¹² § 1 i 3 oraz art. 505¹³ stosuje się. § 2. Uchylając zaskarżony wyrok, sąd drugiej instancji przekazuje sprawę do rozpoznania z wyłączeniem przepisów o postępowaniach odrębnych.

Art. 505^{27a}. § 1. W razie stwierdzenia, że istnieje określona w przepisach rozporządzenia nr 861/2007 podstawa do uchylenia wyroku, na wniosek pozwanego sąd, który go wydał, uchyla wyrok. § 2. Wniosek powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego i wskazywać okoliczności uzasadniające uchylenie wyroku. § 3. Sąd może rozpoznać wniosek na posiedzeniu niejawnym. Przed uchyleniem wyroku sąd wysłucha powoda na posiedzeniu lub zażąda od niego oświadczenia na piśmie. § 4. Na postanowienie sądu w przedmiocie uchylenia wyroku przysługuje zażalenie.

SPRAWY GOSPODARCZE

Nowelizacja z 2019r. przywróciła do postępowania odrębną sprawę gospodarczą. Wcześniejsze poglądy do nowelizacji z 16.9.2011 zachowują więc **odpowiednią wartość**.

Pierwotnie w systemie **gospodarki planowanej i uspołecznionej** sprawami gospodarczymi zajmował się **Państwowy Arbitraż Gospodarczy** (Ustawa z 1975 r.). Ciekawostką jest to, że na podstawie nowelizacji ustrojowej (20.06.1985) **sędziami mogli zostać arbitrzy** państwowego arbitrażu gospodarczego oraz **radcowie i adwokaci**, którzy wykonywali zawód co najmniej trzy lata a także **notariusze** (bez względu na czas pracy)

Do nowelizacji z 2019r. w zakresie właściwości rzeczowej sądów obowiązywała **ustawa o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych** (24.05.1989)²⁷

Sprawami gospodarczymi zajmują się **sądy gospodarcze** którym rozstrzyganie w tych sprawach

²⁷ Definicja sprawy gospodarczej w tej ustawie miała **szeroki zakres**: odnosiła się do postępowania zwykłego, nieprocesowego i upadłościowego. W definicji z ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych wyróżniliśmy **dwa kryteria**: 1) kryterium **materialnoprawne** - istota sprawy gospodarczej to stosunek cywilny **między przedsiębiorcami** prowadzącymi działalność gospodarczą (sprawa gospodarcza sensu **stricto**) 2) kryterium **formalnoprawne** - **uznanie ustawowe** sprawy za sprawę gospodarczą, choć ze swej istoty gospodarczą nie jest (**largo senso**) - **Art. 2. 1. Sprawami gospodarczymi są sprawy ze stosunków cywilnych między Przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. 2. Ponadto sprawami gospodarczymi są sprawy: 1) określone w ust. 1, choćby którakolwiek ze stron zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej; 2) ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. 291–300 i art. 479–490 Kodeksu spółek handlowych; 3) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrażającej środowisku; 4) między organami przedsiębiorstwa państwowego; 5) między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór; 6) z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego; 7) o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem, jak również innemu tytułowi egzekucyjnemu, obejmującemu roszczenia, które, gdyby były rozpoznawane przez sąd, należałyby do właściwości sądów gospodarczych; 8) o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem, jak również innego tytułu wykonawczego obejmującego roszczenie, które, gdyby było rozpoznawane przez sąd, należałoby do właściwości sądów gospodarczych; 9) o ustalenie, że orzeczenie sądu lub rozstrzygnięcie innego organu państwa obcego wydane w sprawie gospodarczej podlega albo nie podlega uznaniu; 10) inne, przekazane przez odrębne przepisy. -**

zostało powierzone mocą ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (24.5.1989). Sądy gospodarcze stanowią **odrębne wyspecjalizowane jednostki organizacyjne** w ramach sądów rejonowych i okręgowych - **wydziały**.

Definicja działalności gospodarczej - Ustawa z 6.3.2018 - prawo przedsiębiorców.

Art. 3. Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły.

Art. 5. 1. Nie stanowi działalności gospodarczej działalność wykonywana przez osobę fizyczną, której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia i która w okresie ostatnich 60 miesięcy nie wykonywała działalności gospodarczej.

Dawniej definicja znajdowała się w uchylonej (30.04.2018) Ustawie o swobodzie działalności gospodarczej - przesłanki z art.2 - działalność zarobkowa wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin, działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

ad rem

Art. 458¹. § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach gospodarczych podlegających rozpoznaniu w **procesie**.

§ 2. W sprawach gospodarczych rozpoznawanych według przepisów niniejszego działu przepisy o innych postępowaniach **odrębnych stosuje** się w zakresie, w którym **nie są sprzeczne** z przepisami niniejszego działu. Nie dotyczy to spraw gospodarczych rozpoznawanych w **europejskim** postępowaniu **nakazowym**, europejskim postępowaniu w sprawie **drobnych** roszczeń oraz **elektronicznym** postępowaniu upominawczym.

Art. 458². § 1. Sprawami gospodarczymi są sprawy:

- 1) ze **stosunków** cywilnych **między przedsiębiorcami** w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej;
- 2) określone w pkt 1, choćby którakolwiek ze stron **zaprzestała** prowadzenia działalności gospodarczej;
- 3) ze **stosunku spółki** oraz dotyczące **roszczeń**, o których mowa w art. 291–300 KSH i art. 479–490 KSH (odpowiedzialność cywilnoprawna np. za fałszywe dane w oświadczeniu, że wkłady zostały wniesione w całości, szkody przy zakładaniu spółki, za szkodę wyrządzoną działaniem lub zaniechaniem sprzecznym z prawem lub postanowieniami umowy spółki, chyba że nie ponosi winy)

- 4) przeciwko przedsiębiorcom o **zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie** do stanu poprzedniego lub o **naprawienie szkody** z tym związanej oraz o **zakazanie albo ograniczenie** działalności zagrażającej środowisku;
- 5) z umów o **roboty budowlane** oraz ze związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych;
- 6) z umów leasingu;
- 7) przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy, także posiłkowo lub solidarnie, z mocy prawa lub czynności prawnej;
- 8) między organami przedsiębiorstwa państwowego;
- 9) między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór;
- 10) z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego;
- 11) o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem;
- 12) o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem.

§ 2. Nie są sprawami gospodarczymi sprawy o:

- 1) podział majątku wspólnego wspólników spółki cywilnej po jej ustaniu;
- 2) wierzytelność nabytą od osoby niebędącej przedsiębiorcą, chyba że wierzytelność ta powstała ze stosunku prawnego w zakresie działalności gospodarczej prowadzonej przez wszystkie jego strony.

Art. 458³. § 1. **Pozew** powinien zawierać również wskazanie **adresu poczty elektronicznej** powoda albo oświadczenie powoda, że nie posiada takiego adresu. § 2. Pierwsze pismo procesowe **pozwanego** wniesione po doręczeniu odpisu pozwu powinno zawierać również wskazanie adresu poczty elektronicznej albo **oświadczenie pozwanego, że nie posiada** takiego adresu, o czym poucza się go doręczając odpis pozwu. § 3. Niespełnienie wymogów, o których mowa w § 1 lub 2, uznaje się za **brak formalny** pisma uniemożliwiający nadanie mu prawidłowego biegu.

Art. 458⁴. § 1. Stronę niezastępowaną ... sąd poucza o treści art. 458⁵ § 1 i 4, art. 458⁶, art. 458¹⁰ oraz art. 458¹¹. § 2. Pouczeń, o których mowa w § 1, udziela się stronie niezwłocznie po złożeniu pierwszego pisma procesowego, a jeżeli było ono dotknięte brakami – po ich usunięciu. Doręczenie pouczeń następuje na piśmie oraz na wskazany przez stronę adres poczty elektronicznej. Pouczenia

doręcza się także pełnomocnikowi, chyba że pełnomocnikiem tym jest adwokat, radca prawny lub rzecznik patentowy lub za stronę działa Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej. § 3. Stronie niezastępowanej ... która nie jest przedsiębiorcą lub jest przedsiębiorcą będącym osobą fizyczną, udziela się pouczeń, o których mowa w § 1, także przy pierwszej czynności sądu, na którą strona się stawiała. § 4. Stronę, której nie udzielono pouczeń, o których mowa w § 1, w sposób przewidziany w § 2, **uważa się za pozbawioną możliwości obrony** swych praw, chyba że nieudzielenie pouczeń **nie miało wpływu** na zachowanie tej strony w toku postępowania.

Art. 458⁵. § 1. **Powód** jest obowiązany **powołać wszystkie** twierdzenia i dowody w pozwie, a **pozwany** – w **odpowiedzi** na pozew. § 2. Doręczając pouczenia, o których mowa w art. 458⁴ § 1, przewodniczący **wzywa** stronę, by w **wyznaczonym** terminie, nie krótszym niż **tydzień**, powołała wszystkie twierdzenia i dowody. § 3. Stosownie do okoliczności sprawy przewodniczący może określić inny termin do powołania przez stronę twierdzeń i dowodów. § 4. Twierdzenia i dowody powołane z naruszeniem § 1–3 **podlegają pominięciu**, chyba że strona **uprawdopodobni**, że ich powołanie nie było **możliwe** albo że potrzeba ich powołania wynikła **później**. W takim przypadku dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie powinny być powołane w terminie **dwóch** tygodni od dnia, w którym ich powołanie stało się **możliwe** lub wynikła **potrzeba** ich powołania.

Art. 458⁶. § 1. Na **wniosek** strony, która **nie jest przedsiębiorcą** lub jest przedsiębiorcą będącym osobą **fizyczną**, sąd rozpoznaje sprawę **z pominięciem przepisów niniejszego działu**. § 2. Wniosek, o którym mowa w § 1, strona może złożyć w terminie **tygodnia** od dnia doręczenia jej na piśmie pouczeń, o których mowa w art. 458⁴ § 1, a jeżeli doręczenie pouczeń nie było wymagane – w **pozwie** albo pierwszym piśmie **procesowym** pozwanego.

Art. 458⁷. § 1. Sąd gospodarczy, który stwierdzi, że sprawa nie jest sprawą gospodarczą, może z tego powodu przekazać ją sądowi właściwemu w terminie **miesiąca od dnia wdania się w spór** co do istoty sprawy przez pozwanego. § 2. Przekazanie sprawy gospodarczej może nastąpić w terminie miesiąca od dnia wdania się w spór co do istoty sprawy przez pozwanego. Sprawę gospodarczą, której nie przekazano sądowi gospodarczemu ze względu na upływ tego terminu, rozpoznaje się z pominięciem przepisów niniejszego działu.

Art. 458⁸. § 1. W toku postępowania nie można występować z **nowymi** roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. Jednakże w przypadku **zmiany** okoliczności powód może żądać, **zamiast** pierwotnego przedmiotu sporu, jego równowartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć powództwo o świadczenia za kolejne okresy. § 2. Przepisów art. 177 § 1 pkt 5, art. 194–196, art. 198 oraz art. 205 nie stosuje się.

§ 3. Powództwo wzajemne jest niedopuszczalne.

§ 4. Przewodniczący i sąd są obowiązani podejmować czynności tak, by rozstrzygnięcie w sprawie zapadło **nie później niż sześć miesięcy** od dnia złożenia odpowiedzi na pozew. Jeżeli odpowiedź ta była dotknięta brakami, termin ten biegnie od dnia usunięcia tych braków, a jeżeli jej nie złożono – od dnia upływu terminu do jej złożenia.

Art. 458⁹. § 1. Strony mogą się **umówić o wyłączenie** określonych **dowodów** w postępowaniu w sprawie z określonego stosunku prawnego powstałego na podstawie umowy (umowa dowodowa). § 2. Umowę dowodową zawiera się na **piśmie** pod rygorem nieważności albo ustnie przed sądem. W przypadku wątpliwości uważa się, że umowa późniejsza utrzymuje w mocy te postanowienia umowy wcześniejszej, które da się z nią pogodzić. § 3. Umowa dowodowa zawarta pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu jest nieważna. § 4. Zarzut nieważności lub bezskuteczności umowy dowodowej można podnieść najpóźniej na posiedzeniu, na którym powołano się na tę umowę, a jeśli uczyniono to w piśmie procesowym – najpóźniej w następnym piśmie procesowym albo na najbliższym posiedzeniu. § 5. Objęcie umową dowodową dowodu przeprowadzonego przed sądem przed jej zawarciem nie pozbawia go mocy dowodowej. § 6. Sąd nie dopuści z urzędu dowodu wyłączonego umową dowodową. § 7. Fakty, które miałyby zostać wykazane dowodami wyłączonymi przez umowę dowodową, sąd może ustalić na podstawie twierdzeń stron, biorąc pod rozwagę całokształt okoliczności sprawy. Jeżeli ustalenia wymaga rozmiar należnego świadczenia, przepis art. 322 stosuje się odpowiednio.

Art. 458¹⁰. Dowód z zeznań świadków sąd może dopuścić jedynie wtedy, gdy po wyczerpaniu innych środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 458¹¹. Czynność strony, w szczególności oświadczenie woli lub wiedzy, z którą prawo łączy nabycie, utratę lub zmianę uprawnienia strony w zakresie danego stosunku prawnego, może być wykazana tylko dokumentem, o którym mowa w art. 773 Kodeksu cywilnego, chyba że strona wykaże, że nie może przedstawić dokumentu z przyczyn od niej niezależnych.

Art. 458¹². Niezależnie od wyniku sprawy sąd może obciążyć kosztami procesu w całości lub części stronę, która przed wytoczeniem powództwa **zaniechała próby dobrowolnego rozwiązania** sporu, uchyliła się od udziału w niej lub uczestniczyła w niej w złej wierze i przez to przyczyniła się do zbędnego wytoczenia powództwa lub wadliwego określenia przedmiotu sprawy.

Art. 458¹³. Do wyroku sądu pierwszej instancji zasądzającego świadczenie w pieniądzu lub rzeczach zamiennych przepisy art. 492 § 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

Sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych

Wps :

Art. 23¹. W sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy **wartość przedmiotu sporu** stanowi, przy umowach na czas określony – suma wynagrodzenia za pracę za okres sporny, lecz nie więcej niż za rok, a przy umowach na czas nieokreślony – za okres jednego roku.

Ustawa o kosztach:

Art. 35 1. W sprawach z zakresu prawa pracy **od pracodawcy** pobiera się opłatę **podstawową wyłącznie** od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Jednakże w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa kwotę 50 000 złotych, od pracownika i pracodawcy pobiera się opłatę stosunkową od wszystkich podlegających opłacie pism. 2. Pracodawca uiszcza opłatę podstawową od pism podlegających opłacie wymienionych w ust. 1, także w sprawie o ustalenie istnienia stosunku pracy wytoczonej z powództwa inspektora pracy.

Art. 36 1. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i w sprawach odwołań rozpoznawanych przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych pobiera się opłatę podstawową wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. 2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do strony wnoszącej odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.

Skarga Kasacyjna:

Art. 398². § 1. Skarga kasacyjna jest **niedopuszczalna** w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż **pięćdziesiąt** tysięcy złotych, a w sprawach **z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych** – niższa niż **dziesięć** tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje **niezależnie** od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie **emerytury** lub renty oraz o objęcie **obowiązkiem** ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego **orzeczenia niezgodnego** z prawem. § 2. Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna także w sprawach: 1) o **rozwód**, o **separację**, o **alimenty**, o czynsz **najmu** lub dzierżawy oraz o naruszenie **posiadania**; 2) dotyczących **kar** porządkowych, **świadczenia** pracy i roszczeń z tym związanych oraz o **deputaty** lub ich ekwiwalent; 3) rozpoznanych w postępowaniu **uproszczonym**. § 3. Niedopuszczalna jest skarga kasacyjna od wyroku ustalającego **nieistnienie małżeństwa** lub orzekającego unieważnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się wyroku **zawarła** związek małżeński.

Definicje autentyczne - oceny dokonuje sąd na podstawie rodzaju roszczenia oraz przedstawionego stanu faktycznego a także charakteru podmiotów zgłaszających roszczenie. Nie jest dopuszczalne łączenie roszczenia rozpoznawanego w zwykłym postępowaniu w sprawach pracowniczych

Przepisy ogólne dotyczące zarówno prawa pracy jak i ubezpieczeń

Art. 459. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach z zakresu prawa **pracy**, a także w sprawach z zakresu **ubezpieczeń** społecznych.

Art. 460. § 1. **Zdolność** sądową i procesową ma także **pracodawca**, chociażby nie posiadał **osobowości** prawnej, a w sprawach z zakresu **ubezpieczeń** społecznych zdolność tę ma **organ** rentowy i wojewódzki **zespół** do spraw **orzekania** o niepełnosprawności. § 2. W razie potrzeby ustanowienia dla strony **kuratora**, postanowienie, o którym mowa w art. 69, może zapaść również z **urzędu**.

szczególna właściwość sądu

Art. 461. § 1. Powództwo w sprawie z zakresu prawa pracy można wytoczyć bądź przed sąd **ogólnie** właściwy dla pozwanego, bądź przed sąd, w którego obszarze właściwości praca jest, była lub miała być **wykonywana**.

§ 1¹. Do właściwości **sądów rejonowych**, bez względu na **wartość przedmiotu sporu**, należą sprawy z zakresu prawa pracy o **ustalenie** istnienia stosunku pracy, o **uznanie bezskuteczności** wypowiedzenia stosunku pracy, o **przywrócenie** do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz **łącznie z nimi dochodzone** roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy, a także sprawy dotyczące kar porządkowych i świadectwa pracy oraz roszczenia z tym związane.

§ 2. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych właściwy jest **sąd**, w którego obszarze właściwości ma miejsce zamieszkania albo siedzibę strona odwołująca się od decyzji wydanej przez organ rentowy lub orzeczenia wydanego przez wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, jak również występująca z żądaniem w pozostałych sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wymienionych w art. 476 § 3. Jeżeli na tej podstawie nie można ustalić sądu właściwego, właściwy jest sąd, w którego obszarze właściwości ma siedzibę organ rentowy, a w sprawie, w której występuje wymieniony w art. 476 § 3 organ inny niż rentowy – ten organ.

§ 2¹. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których **wniesiono odwołanie** od decyzji organu emerytalnego **określonego przez ministra** właściwego do spraw wewnętrznych, wojskowego organu emerytalnego albo organu emerytalnego właściwego w stosunku do funkcjonariuszy Służby Więziennej, właściwy jest sąd, w którego obszarze właściwości ma **siedzibę** ten organ. Przepisu art. 44 nie stosuje się, chyba że miałyby to prowadzić do nieważności postępowania.

§ 3. Sąd właściwy może **na zgodny wniosek stron** przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, rozpoznającemu sprawy z zakresu prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych, jeżeli przemawiają za tym względy celowości.

Art. 462. W sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych **organizacje pozarządowe** w zakresie swoich zadań statutowych, za **zgoda pracownika** lub ubezpieczonego **wyrażoną na piśmie**, mogą **wytaczać powództwa** na rzecz pracownika lub wnosić odwołania od decyzji organów rentowych, a także, za zgodą pracownika lub ubezpieczonego wyrażoną na piśmie, przystępować do nich w toczącym się postępowaniu.

Art. 464. § 1. Odrzucenie pozwu nie może nastąpić z powodu **niedopuszczalności drogi** sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest **inny** organ. W tym wypadku sąd **przekaze** mu sprawę. Postanowienie sądu o przekazaniu sprawy może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli jednak organ ten **uprzednio uznał** się za niewłaściwy, sąd **rozpozna** sprawę. § 2. Wniesienie do sądu pozwu, przekazanego następnie stosownie do paragrafu poprzedzającego, **wywołuje skutki**, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.

postępowanie o zasądzenie odsetek od zasiłku chorobowego jest sprawą o świadczenie z ubezpieczenia społecznego, dla której w dalszym ciągu właściwy jest ZUS. Zasiłek chorobowy stanowi „inne źródło przychodu”, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 9 i art. 20 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. W konsekwencji, odsetek za opóźnienie w wypłacie takiego zasiłku nie można zakwalifikować jako przychodu ze stosunku pracy (art. 10 ust. 1 pkt 1 powołanej ustawy) - orzekł Naczelny Sąd Administracyjny (SA/GI 1629/13)

Art. 465. § 1. Pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również **przedstawiciel** związku zawodowego lub **inspektor** pracy albo **pracownik zakładu** pracy, w którym mocodawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego – także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów. § 1¹. Pełnomocnikiem pracodawcy niebędącego osobą prawną lub przedsiębiorcą albo organu rentowego może być również jego pracownik. Pełnomocnikiem wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności może być jego członek. § 2. Do **odbioru należności** zasądzonych na rzecz pracownika lub ubezpieczonego jest wymagane **pełnomocnictwo szczególne**, udzielone **po powstaniu tytułu** egzekucyjnego.

Art. 466. Pracownik lub ubezpieczony **działający bez adwokata** lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym **ustnie do protokołu** powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych pism procesowych.

Art. 467 § 3¹. Stronę wnoszącą pismo wszczynające postępowanie wzywa się do usunięcia jego braków, tylko gdy braki te uniemożliwiają przeprowadzenie posiedzenia przygotowawczego z udziałem strony wnoszącej pismo. § 3². **Posiedzenie przygotowawcze** służy także usunięciu braków pisma wszczynającego postępowanie w zakresie niezbędnym do nadania sprawie prawidłowego biegu oraz, w razie potrzeby, ustaleniu przez sąd dowodów do przeprowadzenia z urzędu, a także wyjaśnieniu innych okoliczności istotnych dla prawidłowego i szybkiego rozpoznania sprawy. § 4. Jeżeli w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych okaże się, że występują istotne braki w materiale, a jego uzupełnienie w postępowaniu sądowym byłoby połączone ze znacznymi trudnościami, przewodniczący może zwrócić organowi rentowemu akta sprawy w celu uzupełnienia materiału sprawy. To samo dotyczy przypadku, w którym decyzja organu rentowego nie zawiera: 1) podstawy prawnej i faktycznej; 2) wskazania sposobu wyliczenia świadczenia.

Dawniej do odrębności zaliczaliśmy „wstępne badanie sprawy” oraz „czynności wyjaśniające”

Art. 467. § 1. **Niezwłocznie po wniesieniu** sprawy przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia dokonuje jej **wstępnego badania** § 2. Wstępne badanie sprawy polega na ustaleniu, czy pismo wszczynające postępowanie sądowe spełnia **niezbędne wymagania**, pozwalające nadać mu dalszy bieg, oraz na podjęciu czynności umożliwiających rozstrzygnięcie sprawy na **pierwszym posiedzeniu**. § 3. Po wstępnym badaniu sprawy przewodniczący wzywa do usunięcia **braków formalnych** pisma tylko wówczas, gdy braki te nie dadzą się usunąć w **toku czynności** wyjaśniających.

Art. 468. § 1. Sąd podejmie **czynności wyjaśniające**, jeżeli przemawiają za tym **wyniki** wstępnego badania sprawy, a także gdy sprawa nie była przedmiotem postępowania przed **komisją pojednawczą**, chyba że czynności te **nie przyspieszają postępowania** lub są oczywiście niecelowe z innych przyczyn. § 2. Czynności wyjaśniające mają na celu: 1) usunięcie braków **formalnych** pism procesowych, w tym w szczególności **dokładniejsze określenie** zgłoszonych żądań; 2) w sprawach z zakresu prawa pracy – **wyjaśnienie stanowisk** stron oraz skłonienie ich do pojednania i zawarcia ugody; 3) ustalenie, jakie z istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności są sporne między stronami oraz czy i jakie dowody należy przeprowadzić w celu ich wyjaśnienia; 4) wyjaśnienie innych okoliczności, mających znaczenie dla prawidłowego i szybkiego rozstrzygnięcia sprawy. § 3. Czynności wyjaśniające przeprowadza się bez udziału ławników. § 4. Postanowienie określające środki dowodowe i fakty podlegające stwierdzeniu może zapaść na posiedzeniu niejawnym

obecnie art. 467 §1-3 oraz art. 468 są uchylone przez wprowadzenie m.in. przepisów w przedmiocie posiedzenia przygotowawczego.

Art. 469. Sąd uzna zawarcie ugody, cofnięcie pozwu, sprzeciwu lub środka odwoławczego oraz zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia za **niedopuszczalne** także wówczas, gdyby czynność ta naruszała słuszny interes pracownika lub ubezpieczonego.

Art. 470. Pozwany ma obowiązek zapewnić, by osoba **reprezentująca** go przy czynnościach sądu była **obeznana** ze stanem faktycznym sprawy i **umocowana do zawarcia ugody**.

Art. 471. Przewodniczący i sąd są obowiązani podejmować czynności tak, by termin posiedzenia, na którym sprawa ma zostać rozpoznana, przypadł **nie później niż miesiąc** od dnia zakończenia **posiedzenia przygotowawczego**, a jeżeli go nie przeprowadzono – nie później niż **sześć miesięcy** od dnia złożenia **odpowiedzi** na pozew. Jeżeli odpowiedź ta była **dotknięta brakami**, termin ten biegnie od dnia usunięcia tych braków, a jeżeli odpowiedzi nie złożono – od dnia upływu terminu do jej złożenia.

Dawniej – gdy występowały czynności wyjaśniające – termin instrukcyjny wynosił 2 tygodnie

Art. 472. Sąd żąda przedstawienia niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy akt osobowych i innych dokumentów, stosując odpowiednio przepis art. 149¹.

Art. 149¹. Sąd może wzywać strony, świadków, biegłych lub inne osoby w sposób, który **uzna za najbardziej celowy**, z pominięciem sposobów doręczeń przewidzianych w rozdziale 2, jeżeli uzna to za niezbędne do przyspieszenia rozpoznania sprawy. Wezwanie dokonane w ten sposób wywołuje skutki przewidziane w niniejszym kodeksie, jeżeli jest niewątpliwe, że doszło ono do wiadomości adresata w terminach określonych w art. 149 § 2.**Art. 473. § 1.** W

sprawach przewidzianych w niniejszym dziale nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron

Art. 475. Jeżeli strona bez usprawiedliwionych powodów nie wykona w toku postępowania postanowień lub zarządzeń, sąd może skazać ją na **grzywnę** według przepisów o karach za niestawienie świadka i odmówić przyznania kosztów lub zastosować jeden z tych środków; nie może jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu. Gdy stroną tą jest jednostka organizacyjna, grzywnie podlega pracownik odpowiedzialny za wykonanie postanowień lub zarządzeń, a w razie niewyznaczenia takiego pracownika lub niemożności jego ustalenia – kierownik tej jednostki.

Art. 475¹. Przepisów art. 466 (ustne zgłoszenie), art. 467 (posiedzenie przygotowawcze), art. 470 (zapewnienie reprezentacji) i art. 471 (terminy instrukcyjne) nie stosuje się do skargi kasacyjnej i postępowania przed Sądem Najwyższym wywołanego jej wniesieniem.

Definicje legalne

Art. 476. § 1. Przez **sprawy z zakresu prawa pracy** rozumie się sprawy: 1) o roszczenia ze stosunku pracy lub z nim związane; 1¹) o ustalenie istnienia stosunku pracy, jeżeli łączący strony stosunek prawny, wbrew zawartej między nimi umowie, ma cechy stosunku pracy; 2) o roszczenia z innych stosunków prawnych, do których z mocy odrębnych przepisów stosuje się przepisy prawa pracy; 3) o odszkodowania dochodzone od pracodawcy na podstawie przepisów o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. § 2. Przez **sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych** rozumie się sprawy, w których **wniesiono odwołanie** od decyzji organów rentowych, dotyczących: 1) ubezpieczeń społecznych; 2) emerytur i rent; 4) innych świadczeń w sprawach należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych; 5) świadczeń odszkodowawczych przysługujących w razie wypadku lub choroby pozostających w związku ze służbą wojskową albo ... § 3. Przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się także sprawy wszczęte na skutek **niewydania** przez organ rentowy **decyzji we właściwym terminie**, a także sprawy, w których wniesiono odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, sprawy o roszczenia ze stosunków prawnych między członkami otwartych funduszy emerytalnych a tymi funduszami lub ich organami oraz sprawy ze stosunków między emerytami lub osobami uposażonymi w rozumieniu przepisów o emeryturach kapitałowych a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. § 4. Przez organy rentowe rozumie się: 1) jednostki organizacyjne ZUS, 3) wojskowe organy emerytalne ... także Prezesa KRUS § 5. Przez użyte w niniejszym dziale określenie 1) **pracownik** – rozumie się również: a) członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej, osobę świadczącą pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą oraz członków rodziny i spadkobierców pracownika, członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej i osoby świadczącej pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą, a także inne osoby, którym z mocy odrębnych przepisów przysługują roszczenia z zakresu prawa pracy, b) osobę dochodzącą od pracodawcy odszkodowania lub ustalenia uprawnień do świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych; 2) ubezpieczony – rozumie się osobę ubiegającą się o: a) świadczenie z ubezpieczeń społecznych albo o emeryturę lub rentę, b) ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, jego zakresu lub wymiaru składki z tego tytułu, c) świadczenia w sprawach

należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, d) świadczenie odszkodowawcze przysługujące w razie wypadku lub choroby pozostające w związku ze służbą wojskową ...

Rozdział 2

Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy

Art. 477. W postępowaniu wszczętym z powództwa pracownika wezwania do udziału w sprawie, o którym mowa w art. 194 § 1 i § 3, sąd może dokonać również z urzędu. Przewodniczący **poucza pracownika o roszczeniach** wynikających z przytoczonych przez niego faktów.

Art. 477¹. Jeżeli pracownik dokonał **wyboru jednego** z przysługujących mu alternatywnie roszczeń, a zgłoszone roszczenie okaże się **nieuzasadnione**, sąd może z **urzędu uwzględnić** inne roszczenie alternatywne.

Art. 477^{1a}. W przypadku wystąpienia z żądaniem zobowiązania pracodawcy do wydania świadectwa pracy, jeżeli okaże się, że pracodawca **nie istnieje** albo z innych przyczyn wytoczenie przeciwko niemu powództwa jest niemożliwe, sąd rozpoznaje żądanie w postępowaniu nieprocesowym jako żądanie ustalenia uprawnienia do otrzymania świadectwa pracy.

Art. 477². § 1. Zasadzając należność pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, sąd z urzędu nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor **natychmiastowej** wykonalności w **części** nieprzekraczającej **pełnego jednomiesięcznego** wynagrodzenia pracownika. Przepis art. 334 § 4 i art. 335 § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio; nie stosuje się przepisu art. 335 § 2. § 2. Uznając wypowiedzenie umowy o pracę za bezskuteczne albo przywracając pracownika do pracy, sąd na wniosek pracownika może w wyroku nałożyć na pracodawcę obowiązek dalszego zatrudnienia pracownika do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.

Art. 477⁶. § 1. Wyrok sądu pierwszej instancji zasadzający świadczenia na rzecz pracownika lub członków jego rodziny, w stosunku do którego sąd drugiej instancji **oddalił apelację** pracodawcy, **podlega natychmiastowemu wykonaniu** także w części, w której sąd nie nadał mu rygoru natychmiastowej wykonalności na podstawie art. 477². § 2. Przepis § 1 stosuje się również do wyroków sądu drugiej instancji **zasadzających świadczenia** na rzecz pracownika lub członków jego rodziny. § 3. Sąd drugiej instancji **nadaje z urzędu** wyrokowi, o którym mowa w § 1 i 2, **klausulę wykonalności w dniu ogłoszenia wyroku** i wyrok zaopatrzony klauzulą **wydaje uprawnionemu**.

Art. 477⁷. Przepisów art. 464 (przekazanie), art. 467 § 3¹ (posiedzenie przygotowawcze) i art. 470–473 nie stosuje się w sprawach, w których pracownik jest stroną pozwaną.

Art. 477⁷. Przepisów art. 464 (przekazanie sprawy), 467 (wstępne badanie), 468 (czynności wyjaśniające), 470–473 (terminy, akta) **nie stosuje się** w sprawach, w których **pracownik** jest stroną **pozwaną**.

Rozdział 3

Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych

Art. 477⁸. § 1. Do **właściwości sądów okręgowych** należą sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów rejonowych. § 2. Do właściwości **sądów rejonowych** należą sprawy: 1) o zasiłek chorobowy, wyrównawczy, opiekuńczy, macierzyński oraz pogrzebowy; 2) o świadczenie rehabilitacyjne; 3) o odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, wypadku w drodze do pracy lub z pracy, wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, wypadku lub choroby zawodowej pozostającej w związku z czynną służbą; 4) o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.

Art. 477⁹. § 1. **Odwołania** od decyzji organów rentowych lub orzeczeń wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności wnosi się na **piśmie** do organu lub zespołu, który wydał decyzję lub orzeczenie, lub do **protokołu** sporządzonego przez ten organ lub zespół, w terminie **miesiąca** od dnia doręczenia decyzji lub orzeczenia. § 2. Organ rentowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności **przekazuje niezwłocznie** odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu. Organ ten lub zespół, **jeżeli uzna** odwołanie **w całości za słuszne**, może zmienić lub **uchylić** zaskarżoną decyzję lub orzeczenie. W tym przypadku odwołaniu **nie nadaje się dalszego biegu**. § 2¹. Jeżeli w **odwołaniu** od decyzji organu rentowego wskazano **nowe okoliczności** dotyczące **niezdolności** do pracy lub niezdolności do **samodzielnej egzystencji** albo stałego lub długotrwałego **uszczerbku** na zdrowiu, które **powstały po dniu wydania orzeczenia** przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, od którego **nie wniesiono sprzeciwu**, lub orzeczenia komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, **organ rentowy nie przekazuje** odwołania do sądu, **lecz kieruje do lekarza orzecznika** Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do **ponownego** rozpatrzenia. Organ rentowy **uchyla** decyzję, **rozpatruje** nowe okoliczności i **wydaje** decyzję, od której przysługuje **odwołanie** do sądu. Przepis ten stosuje się także wówczas, gdy nie można ustalić daty powstania wskazanych w odwołaniu nowych okoliczności. § 3. Sąd odrzuci odwołanie wniesione po **upływie terminu**, **chyba** że przekroczenie terminu **nie jest nadmierne** i nastąpiło z przyczyn **niezależnych** od odwołującego się. 3¹. Sąd odrzuci odwołanie w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a **osoba zainteresowana nie wniosła sprzeciwu** od tego orzeczenia **do komisji** lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie jest oparte wyłącznie na **zarzutach dotyczących tego orzeczenia**. Jeżeli odwołanie opiera się także na zarzucie nierozpatrzenia wniesionego po terminie sprzeciwu od tego orzeczenia, a wniesienie sprzeciwu po terminie nastąpiło z przyczyn niezależnych od osoby zainteresowanej, sąd uchyla decyzję, przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie. W takim przypadku organ rentowy kieruje sprzeciw do rozpatrzenia do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. § 3². W przypadkach, o których mowa w § 3¹, postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym. § 3³. Przepis § 3¹ stosuje się odpowiednio w sprawach o świadczenia z

ubezpieczenia społecznego rolników. § 4. Jeżeli organ rentowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności **nie wydał decyzji** lub orzeczenia w **terminie dwóch miesięcy** od dnia **zgłoszenia** roszczenia w sposób przepisany, odwołanie można wnieść w **każdym czasie po upływie** tego terminu. § 5. **Ubezpieczony** lub osoba **odwołująca** się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności może również wnieść odwołanie – z wyłączeniem odwołania, o którym mowa w § 4 – **do protokołu** w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy albo w sądzie właściwym dla miejsca zamieszkania ubezpieczonego lub osoby odwołującej się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności. § 6. Sąd, do którego wniesiono odwołanie, niezwłocznie przekazuje protokół organowi lub zespołowi, który wydał zaskarżoną decyzję lub orzeczenie, chyba że sąd ten jest właściwy do jego rozpoznania. W takim przypadku przewodniczący niezwłocznie zażąda akt sprawy i nada bieg odwołaniu, przesyłając odpis protokołu organowi lub zespołowi, który wydał zaskarżoną decyzję lub orzeczenie.

Art. 477¹⁰. § 1. Odwołanie powinno zawierać **oznaczenie zaskarżonej decyzji** lub orzeczenia, zwięzłe przytoczenie **zarzutów** oraz **wniosków** i ich **uzasadnienie** oraz **podpis** ubezpieczonego albo osoby odwołującej się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, albo przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika ubezpieczonego albo osoby odwołującej się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności. § 2. Jeżeli ubezpieczony zgłosił nowe żądanie, dotychczas nierozpoznane przez organ rentowy, **sąd przyjmuje to żądanie do protokołu** i przekazuje go do rozpoznania organowi rentowemu.

Art. 477¹¹. § 1. Stronami są **ubezpieczony**, osoba **odwołująca** się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, **inna osoba**, której praw i obowiązków **dotyczy zaskarżona decyzja**, organ **rentowy**, wojewódzki **zespół** do spraw orzekania o niepełnosprawności i **zainteresowany**. § 2. Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli zainteresowany nie bierze udziału w sprawie, sąd **zawiadomi** go o toczącym się postępowaniu. Zainteresowany może przystąpić do sprawy w ciągu **dwóch tygodni** od dnia doręczenia zawiadomienia. Do zainteresowanego przepisu art. 174 § 1 nie stosuje się. § 3. Postanowienie sądu o zawiadomieniu zainteresowanego o toczącym się postępowaniu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 477¹³. § 1. **Zmiana** przez organ rentowy **zaskarżonej decyzji** lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności zaskarżonego orzeczenia przed rozstrzygnięciem sprawy przez sąd – przez wydanie decyzji lub orzeczenia uwzględniającego w całości lub w części żądanie strony – **powoduje umorzenie postępowania** w całości lub w części. Poza tym zmiana lub wykonanie decyzji lub orzeczenia nie ma wpływu na bieg sprawy. § 2. Postanowienie sądu o umorzeniu postępowania może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 477¹⁴. § 1. Sąd **oddala odwołanie**, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.

§ 2. W przypadku **uwzględnienia** odwołania sąd **zmienia** w całości lub w części zaskarżoną decyzję organu rentowego lub zaskarżone orzeczenie wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności i **orzeka co do istoty sprawy**.

§ 2¹. Jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została **wydana z rażącym naruszeniem przepisów** o postępowaniu przed organem rentowym, sąd **uchyla** tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.

§ 3. Jeżeli odwołanie wniesiono w związku z **niewydaniem** decyzji przez organ rentowy lub niewydaniem orzeczenia przez wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, sąd w razie uwzględnienia odwołania **zobowiązuje** organ lub zespół **do wydania** decyzji lub orzeczenia w określonym terminie, zawiadamiając o tym **organ nadrzędny**, **albo** orzeka co do istoty sprawy. Jednocześnie sąd stwierdza, czy niewydanie decyzji przez organ rentowy nastąpiło z **rażącym naruszeniem prawa**.

§ 4. W sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od **stwierdzenia niezdolności** do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi **orzeczenie** lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących **tego** orzeczenia, sąd **nie orzeka co do istoty sprawy** na podstawie **nowych okoliczności** dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji. W tym przypadku sąd **uchyla decyzję**, przekazuje sprawę do **rozpoznania organowi** rentowemu i **umarza postępowanie**.

§ 5. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego rolników.

§ 6. W sprawie, w której wniesiono odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących niepełnosprawności, które powstały po dniu wniesienia odwołania od tego orzeczenia. W tym przypadku sąd **uchyla orzeczenie**, przekazuje sprawę do rozpoznania wojewódzkiemu zespołowi do spraw orzekania o niepełnosprawności i **umarza postępowanie**.

Art. 477^{14a}. Sąd drugiej instancji uchylając wyrok i poprzedzając go decyzję organu rentowego może sprawę przekazać do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu.

DZIAŁ IV

Postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania

Wyłączna właściwość sądów rejonowych w miejscu położenia nieruchomości, które rozpoznają sprawy w składzie jednego sędziego. Legitymacja czynna przysługuje wyłącznie posiadaczowi, legitymacja bierna przypisana jest temu kto dopuścił się naruszenia posiadania, oraz osoba na korzyść której nastąpiło naruszenie.

Art. 478. W sprawach o naruszenie posiadania sąd bada jedynie ostatni stan posiadania i fakt jego naruszenia, nie rozpoznając samego prawa ani dobrej wiary pozwanego.

Art. 479. W sprawach o naruszenie posiadania powództwo wzajemne nie jest dopuszczalne.

Kodeks cywilny

Art. 344. § 1. Przeciwnie temu, kto **samowolnie naruszył posiadanie**, jak również przeciwnie temu, na czyją korzyść **naruszenie nastąpiło**, przysługuje posiadaczowi **roszczenie o przywrócenie stanu poprzedniego i o zaniechanie** naruszeń. Roszczenie to **nie jest zależne od dobrej wiary** posiadacza ani od **zgodności** posiadania ze stanem prawnym, chyba że prawomocne **orzeczenie** sądu lub innego powołanego do rozpoznawania spraw tego rodzaju organu państwowego stwierdziło, że stan posiadania powstały na skutek naruszenia **jest zgodny z prawem**. § 2. Roszczenie **wygasa**, jeżeli nie będzie dochodzone **w ciągu roku od chwili naruszenia**.

DZIAŁ IVa

Postępowanie w sprawach z zakresu **ochrony konkurencji i konsumentów** oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących **przewagę kontraktową**

Art. 479²⁸. § 1. **Sąd Okręgowy w Warszawie** – sąd ochrony konkurencji i konsumentów jest właściwy w sprawach: 1) **odwołań od decyzji** Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zwanego w przepisach niniejszego rozdziału „Prezesem Urzędu”; 2) **zażaleń na postanowienia** wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów lub przepisów odrębnych; 2a) **zażaleń na postanowienia** wydawane przez Prezesa Urzędu w sprawie **rozpatrzenia sprzeciwu**, o którym mowa w art. 59 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (wobec podjęcia i wykonywania przez organ kontroli czynności z naruszeniem przepisów) 3) **zażaleń** na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniu **zabezpieczającym** prowadzonym na podstawie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów; 4) **zażaleń** na postanowienia wydawane w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym **w celu wykonania obowiązków** wynikających z decyzji i postanowień wydawanych przez Prezesa Urzędu; 5) zażaleń, o których mowa w art. 105m i w art. 105p ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, 6) zażaleń, o których mowa w art. 22 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi, § 2. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu wnosi się za jego pośrednictwem do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie miesiąca od dnia

doręczenia decyzji. § 3. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu powinno czynić zadość wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji, przytoczenie zarzutów, zwięzłe ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wniosek o uchylenie lub zmianę decyzji w całości lub w części.

Art. 479²⁹. § 1. **Stroną** postępowania przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów jest **Prezes** Urzędu oraz podmiot **będący stroną** w postępowaniu przed Prezesem Urzędu, a także wnoszący zażalenie. § 3. Pełnomocnikiem Prezesa Urzędu może być pracownik Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Art. 479^{30b}. § 1. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów **zawiesza** postępowanie, na **zgodny wniosek** stron zamierzających zawrzeć **ugodę w sprawie odwołania** do sądu ochrony konkurencji i konsumentów, na okres do trzech miesięcy. Na zgodny wniosek stron lub z innych ważnych powodów okres zawieszenia może zostać przedłużony, jeżeli będzie to sprzyjać załatwieniu sprawy w drodze ugody w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów.

Art. 479^{30c}. § 1. Jeżeli **zawarto** ugodę w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów **strona niezwłocznie przekazuje** ją do sądu ochrony konkurencji i konsumentów, który niezwłocznie przeprowadza postępowanie w przedmiocie jej **zatwierdzenia**.

Art. 479³². § 1. **Zażalenie** na postanowienie Prezesa Urzędu wnosi się do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie tygodnia od dnia doręczenia tego postanowienia.

Inne;

Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki

Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty

Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego

Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji rynku wodno-kanalizacyjnego

Postępowanie w sprawach małżeńskich

Art. 17. Do właściwości **sądów okręgowych** należą sprawy:

1) o **prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia** majątkowe **oprócz** spraw o ustalenie lub **zaprzeczenie** pochodzenia dziecka, o ustalenie **bezskuteczności** uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie **przysposobienia**;

wyjątek - sprawy o ustanowienie rozdzielności majątkowej (art.452 Kpc)

4) o **prawa majątkowe**, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, **oprócz spraw o alimenty**, o naruszenie posiadania, o **ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami**, o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym;

w tym przypadku właściwy jest sąd rejonowy - sąd rodzinny

Art. 41. Powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się **wyłącznie** przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli **ostatnie miejsce zamieszkania**, jeżeli choć **jedno** z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony **pozwanej**, a jeżeli i tej podstawy nie ma – sąd miejsca zamieszkania **powoda**.

Art. 47 § 2. W **pierwszej** instancji sąd w składzie **jednego** sędziego jako przewodniczącego i **dwóch ławników** rozpoznaje sprawy: 1) z zakresu **prawa pracy** o: a) ustalenie istnienia, nawiązanie lub wygaśnięcie **stosunku pracy**, o uznanie bezskuteczności **wypowiedzenia** stosunku pracy, o **przywrócenie** do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone **roszczenia** i o **odszkodowanie** w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy, b) naruszenia zasady **równego traktowania** w zatrudnieniu i o roszczenia z tym związane, c) odszkodowanie lub zadośćuczynienie w wyniku stosowania **mobbingu**; 2) ze stosunków **rodzinnych** o: a) **rozwód**, b) **separację**, c) ustalenie bezskuteczności **uznania** ojcostwa, d) rozwiązanie **przysposobienia**. § 3. Postanowienia poza rozprawą wydaje sąd w składzie jednego sędziego. § 3¹. Zarządzenia wydaje przewodniczący. § 3². W sprawach rozpoznawanych w składzie jednego sędziego sędzia ten ma prawa i obowiązki przewodniczącego. § 4. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawłość lub precedensowy charakter sprawy.

Art. 398². § 1. Skarga kasacyjna jest **niedopuszczalna** w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż **pięćdziesiąt** tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu **prawa pracy i ubezpieczeń społecznych** – niższa niż **dziesięć** tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje **niezależnie** od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie **emerytury** lub renty oraz o objęcie **obowiązkiem** ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego **orzeczenia niezgodnego z prawem**. § 2. Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna także w sprawach: 1) o **rozwód**, o **separację**, o **alimenty**, o czynsz **najmu** lub dzierżawy oraz o naruszenie **posiadania**; 2) dotyczących **kar** porządkowych, **świadcstwa** pracy i roszczeń z tym związanych oraz o **deputaty** lub ich ekwiwalent; 3) rozpoznanych w postępowaniu **uproszczonym**. § 3. Niedopuszczalna jest skarga kasacyjna od wyroku ustalającego **nieistnienie małżeństwa** lub orzekającego unieważnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się wyroku

zawarła związek małżeński.

Jurysdykcja krajowa

Art. 1103¹. § 1. Sprawy **małżeńskie** oraz sprawy dotyczące małżeńskich **stosunków majątkowych** należą do **jurysdykcji krajowej** także wtedy, gdy: 1) **oboje** małżonkowie mieli **ostatnie** miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli **jedno** z nich nadal ma miejsce **zamieszkania** lub miejsce zwykłego **pobytu** w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 2) małżonek będący **powodem** ma co najmniej od **roku** bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 3) małżonek będący **powodem** jest **obywatelem** polskim i ma co najmniej od **sześciu miesięcy** bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 4) **oboje** małżonkowie są **obywatelami polskimi**. § 2. Jurysdykcja krajowa jest **wyłączna**, jeżeli oboje małżonkowie są **obywatelami** polskimi oraz mają miejsce **zamieszkania** i miejsce zwykłego **pobytu** w **Rzeczypospolitej** Polskiej. § 3. Jurysdykcja krajowa w sprawie małżeńskiej **obejmuje** także orzekanie o **władzy** rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków.

Art. 1103². § 1. Sprawy ze **stosunków** między **rodzicami** i **dziećmi** należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy: 1) **dziecko** albo **przysposobiony** lub **przysposabiający** mają miejsce **zamieszkania** lub miejsce zwykłego **pobytu** w Rzeczypospolitej Polskiej lub 2) **powód**, jeżeli **nie** jest nim **dziecko**, ma co najmniej od **roku** bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 3) **powód**, jeżeli nie jest nim dziecko, jest **obywatelem** polskim i ma co najmniej od **sześciu** miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub 4) powód i pozwany są **obywatelami** polskimi. § 2. Jurysdykcja krajowa jest **wyłączna**, jeżeli wszystkie osoby występujące jako strony są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w **Rzeczypospolitej** Polskiej.

Art. 1103³. § 1. Sprawy o **alimenty** oraz sprawy o **roszczenia** związane z **ustaleniem pochodzenia** dziecka należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy **powodem** jest **uprawniony**, który ma miejsce **zamieszkania** lub miejsce **zwykłego** pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej. § 2. Sprawa o alimenty **rozpoznawana łącznie** ze sprawą małżeńską należy do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy do jurysdykcji krajowej należy **sprawa małżeńska**. § 3. Sprawa o **roszczenia** związane z **ustaleniem pochodzenia** dziecka rozpoznawana **łącznie** ze sprawą o ustalenie pochodzenia dziecka należy do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy do jurysdykcji krajowej należy sprawa o ustalenie pochodzenia dziecka.

Art. 1103⁴. § 1. Sprawy z zakresu **prawa pracy**, w których **pracownik** jest **powodem**, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy praca **zazwyczaj** jest, była lub miała być **wykonywana** w **Rzeczypospolitej** Polskiej. § 2. Sprawy z powództwa pracownika dotyczące zapewnienia warunków zatrudnienia zgodnie z ustawą o **delegowaniu** pracowników w ramach świadczenia usług (Dz. U. poz. 868 oraz z 2018 r. poz. 107 i 650) należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy pracownik jest albo był delegowany do pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez **pracodawcę** mającego siedzibę w państwie będącym **członkiem** Unii

Europejskiej. § 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio, gdy pracownik został skierowany do pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez pracodawcę mającego siedzibę w państwie **niebędącym** członkiem Unii Europejskiej.

Art. 1103⁵. § 1. Sprawy ze stosunku **ubezpieczenia** przeciwko **ubezpieczycielowi** należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy: 1) **powód** ma miejsce **zamieszkania** w Rzeczypospolitej Polskiej lub 2) istnieje jurysdykcja krajowa w sprawie przeciwko ubezpieczycielowi **głównemu**, a pozwany ubezpieczyciel jest **współubezpieczycielem**, lub 3) **zdarzenie** wywołujące szkodę **nastąpiło** w **Rzeczypospolitej** Polskiej, a sprawa dotyczy ubezpieczenia **odpowiedzialności cywilnej**, ubezpieczenia **nieruchomości** albo ubezpieczenia nieruchomości i ruchomości, gdy powstała na nich szkoda wynikła z jednego zdarzenia. § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, ubezpieczyciel jest traktowany jako mający miejsce zamieszkania albo siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli ma zakład lub oddział w Rzeczypospolitej Polskiej, a sprawa wynikła z działalności tego zakładu lub oddziału.

Przepisy ogólne części odrębnej

Art. 425. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach o **unieważnienie** małżeństwa, o ustalenie **istnienia** lub **nieistnienia** małżeństwa i o **rozwód** oraz o **separację** na żądanie jednego z małżonków.

nie wymienia się w tym art. spraw o ustanowienie rozdzielności majątkowej. Przyjmuje się że sprawy te podlegają rozpoznaniu w ramach postępowania zwykłego a tylko z zastosowaniem wskazanych przepisów w art. 452

Art. 426. Do reprezentowania strony konieczne jest pełnomocnictwo udzielone do prowadzenia **danej sprawy**.

Art. 427. Posiedzenia odbywają się przy drzwiach **zamkniętych**, chyba że obie strony **żądad** publicznego rozpoznania sprawy, a sąd uzna, że jawność nie zagraża moralności.

Art. 428. § 1. Rozprawa odbywa się bez względu na **niestawiennictwo** jednej ze stron. Jednakże w razie **nieusprawiedliwionego** niestawiennictwa powoda na **pierwsze** posiedzenie sądowe wyznaczone w celu przeprowadzenia rozprawy, postępowanie ulega **zawieszeniu**, chyba że prokurator **popiera** żądanie **unieważnienia** albo ustalenia **istnienia lub nieistnienia** małżeństwa. § 2. Podjęcie postępowania następuje na wniosek **powoda**, nie wcześniej jednak niż po upływie **trzech miesięcy** od dnia zawieszenia postępowania. W razie niezgłoszenia takiego wniosku w ciągu **roku** po zawieszeniu, sąd umorzy postępowanie. Umorzenie wywołuje takie same skutki, jak umorzenie postępowania zawieszonego na zgodny wniosek stron lub z powodu ich niestawiennictwa.

Niestawiennictwo powoda na kolejnych posiedzeniach nie tamuje toku postępowania o ile stawia się pozwany. Stosowanie art. 177 § 1 pkt. 5 tj. niestawiennictwo **obu stron** jest możliwe.

Art. 177. § 1. Sąd może zawiesić postępowanie z urzędu: 5) w razie niestawiennictwa **obu** stron na rozprawie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, oraz w razie **niestawiennictwa powoda**, gdy powód **nie żądał** rozpoznania sprawy w jego nieobecności, a pozwany nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy;

Art. 429. Jeżeli strona wezwana do osobistego stawienia się nie stawia się bez usprawiedliwionych powodów na posiedzenie, sąd może skazać ją na **grzywnę** według przepisów o karach za niestawienie się świadka, **nie może** jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu.

Art. 430. **Małoletni**, którzy **nie ukończyli lat trzynastu**, a **zstępni** stron, którzy nie ukończyli lat **siedemnastu**, nie mogą być przesłuchiwać w charakterze świadków.

Art. 261 § 1 in fine

Art. 261. § 1. Nikt **nie ma prawa odmówić** zeznań w charakterze świadka, z **wyjątkiem małżonków** stron, ich **wstępnych, zstępnych i rodzeństwa** oraz **powinowatych** w tej samej linii lub stopniu, jak również osób pozostających ze stronami w stosunku **przysposobienia**. Prawo odmowy zeznań **trwa po ustaniu małżeństwa** lub rozwiązaniu stosunku przysposobienia. Jednakże **odmowa zeznań nie jest dopuszczalna** w sprawach o **prawa stanu**, z wyjątkiem spraw o **rozwód**.

Art. 431. W sprawach przewidzianych w rozdziale niniejszym nie można oprzeć rozstrzygnięcia wyłącznie na **uznaniu** powództwa lub przyznaniu okoliczności faktycznych. W sprawach tych **nie stosuje się art. 339 § 2**.

Jest to wyjątek od zasady związania sądu uznaniem powództwa, wyłączenie przepisu art. 339 § 2 nie oznacza, że nie można wydać wyroku zaocznego a jedynie nakazuje przeprowadzenie postępowania dowodowego.

Art. 213. § 1. Fakty powszechnie znane sąd bierze pod uwagę nawet bez powołania się na nie przez strony. **§ 2. Sąd jest związany uznaniem powództwa**, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

Art. 339. § 1. Jeżeli pozwany nie stawiał się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę albo mimo stawienia się nie bierze udziału w rozprawie, sąd wyda **wyrok zaoczny**. **§ 2.** W tym wypadku **przyjmuje się za prawdziwe** twierdzenie powoda o okolicznościach faktycznych przytoczonych w pozwie lub w pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed rozprawą, chyba że budzą one uzasadnione wątpliwości albo zostały przytoczone w celu obejścia prawa.

Nie mają zastosowania także

Art. 229. Nie wymagają również dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości.

Art. 230. Gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane.

Art. 432. W każdej sprawie o rozwód lub o separację sąd **zarządza przeprowadzenie dowodu** z przesłuchania stron. W innych sprawach sąd nie może odmówić dopuszczenia takiego dowodu, jeżeli strona go powołała. Art. 302 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 433. **Protokół** rozprawy powinien zawierać oświadczenie małżonków co do liczby, wieku i płci dzieci żyjących, stosunków majątkowych i zarobkowych obu małżonków, szczególnych obowiązków utrzymania

osób niebędących ich wspólnymi dziećmi oraz co do treści umowy majątkowej, jeżeli małżonkowie umowę taką zawarli.

nie może być stosowana skrócona wersja protokołu z wyroków zaocznych

Art. 434. Sąd może zarządzić przeprowadzenie przez wyznaczoną osobę **wywiadu środowiskowego** w celu ustalenia warunków, w których żyją i wychowują się dzieci stron.

Art. 435. § 1. Wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich. § 2. Nie dotyczy to części orzekającej o prawach i roszczeniach majątkowych poszukiwanych łącznie z prawami nie- majątkowymi.

Art. 452. W sprawach o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami stosuje się **odpowiednio** przepisy art. 426, 431, 432, **435** § 1, 441 i 446.

Sprawy o rozwód i separację

Art. 436. § 1. Jeżeli istnieją **widoki na utrzymanie** małżeństwa, sąd może skierować strony do **mediacji**. Skierowanie to jest możliwe także wtedy, gdy postępowanie zostało **zawieszone**. § 2. Przepisy o mediacji stosuje się odpowiednio, z tym że przedmiotem mediacji może być także **pojednanie** małżonków. § 4. Jeżeli strony **nie uzgodniły** osoby **mediatora**, sąd kieruje je do **stałego** mediatora posiadającego wiedzę teoretyczną, w szczególności posiadającego wykształcenie z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa oraz umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych.

do roku 2005 obowiązywało postępowanie pojednawcze zastąpione mediacją

Art. 183². § 1. Mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych. § 2. Mediatorem nie może być sędzia. Nie dotyczy to sędziów w stanie spoczynku. § 3. Organizacje pozarządowe w zakresie swoich zadań statutowych oraz uczelnie mogą prowadzić listy mediatorów oraz tworzyć ośrodki mediacyjne. Wpis na listę wymaga wyrażonej na piśmie zgody mediatora. Informację o listach mediatorów oraz ośrodkach mediacyjnych przekazuje się prezesowi sądu okręgowego. ³¹. Ilekroć w dalszych przepisach niniejszego kodeksu jest mowa o mediatorze, należy przez to rozumieć także stałego mediatora, chyba że przepisy niniejszego kodeksu stanowią inaczej. § 4. Stały mediator może odmówić prowadzenia mediacji tylko z ważnych powodów, o których jest obowiązany niezwłocznie powiadomić strony, a jeżeli strony do mediacji skierował sąd – również sąd.

Art. 445². W **każdym stanie sprawy** o rozwód lub separację sąd może skierować strony do mediacji w celu ugodowego załatwienia **spornych** kwestii dotyczących **zaspokojenia potrzeb** rodziny, **alimentów**, sposobu sprawowania **władzy** rodzicielskiej, **kontaktów** z dziećmi oraz spraw **majątkowych** podlegających rozstrzygnięciu w wyroku orzekającym rozwód lub separację. Przepis art. 436 § 4 stosuje się odpowiednio.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Art. 56. § 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił **zupełny i trwały rozkład** pożycia, **każdy z małżonków** może **żądać**, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód. § 2. Jednakże mimo zupełnego i trwałego rozkładu pożycia rozwód nie jest dopuszczalny, jeżeli wskutek niego miałoby **ucierpieć dobro wspólnych** małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z **innych względów** orzeczenie rozwodu byłoby **sprzeczne** z zasadami współżycia społecznego. § 3. Rozwód nie jest również dopuszczalny, jeżeli żąda go małżonek **wyłącznie winny** rozkładu pożycia, chyba że **drugi** małżonek wyrazi **zgody** na rozwód albo że odmowa jego zgody na rozwód jest w danych okolicznościach **sprzeczna z zasadami** współżycia społecznego.

Art. 61¹. § 1. Jeżeli między małżonkami nastąpił **zupełny rozkład pożycia**, **każdy z małżonków** może żądać, ażeby sąd orzekł **separację**. § 2. Jednakże mimo zupełnego rozkładu pożycia orzeczenie separacji nie jest dopuszczalne, jeżeli wskutek niej miałoby uciec do dobra wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z **innych względów** orzeczenie separacji byłoby **sprzeczne** z zasadami współżycia społecznego. § 3. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może orzec separację na podstawie zgodnego żądania małżonków.

Art. 612. § 1. Jeżeli jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu i żądanie to jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód. § 2. Jeżeli jednak orzeczenie rozwodu nie jest dopuszczalne, a żądanie orzeczenia separacji jest uzasadnione, sąd orzeka separację.

Art. 439. § 1. **Powództwo wzajemne** o rozwód lub o separację jest **niedopuszczalne**. § 2. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o rozwód albo o separację. § 3. Strona pozwana w sprawie o rozwód może jednak również żądać rozwodu albo separacji. Strona pozwana w sprawie o separację może również żądać separacji albo rozwodu.

Dopuszczalne jest inne powództwo np. o unieważnienie małżeństwa

Art. 440. § 1. Jeżeli sąd nabierze **przekonania**, że istnieją widoki na utrzymanie pożycia małżeńskiego, zawiesza postępowanie. Zawieszenie takie może nastąpić **tylko raz** w toku postępowania. § 2. Podjęcie postępowania następuje na wniosek jednej ze stron; poza tym stosuje się odpowiednio art. 428 § 2.

Art. 441. Postępowanie dowodowe ma przede wszystkim na celu **ustalenie** okoliczności dotyczących **rozkładu pożycia**, jak również okoliczności dotyczących dzieci stron i ich sytuacji, a w razie **uznania powództwa – także przyczyn**, które skłoniły do tego stronę pozwaną.

Art. 442. Jeżeli pozwany uznaje żądanie pozwu a małżonkowie **nie mają wspólnych** małoletnich dzieci, sąd może **ograniczyć postępowanie dowodowe do przesłuchania stron**.

Samo wyrażenie zgody nie jest równoznaczne z uznaniem powództwa. W sprawie o rozwód uznanie obejmuje także, w pewnych przypadkach, zgodę na rozstrzygnięcie o winie oraz potwierdza przedstawione okoliczności

Art. 444. Małżonek może dochodzić roszczeń **alimentacyjnych** od drugiego małżonka na wypadek orzeczenia rozwodu, jak również na wypadek orzeczenia separacji. Dochodzenie następuje przez **zgłoszenie wniosku** na rozprawie w **obecności** drugiego małżonka albo w piśmie, które należy doręczyć drugiemu małżonkowi.

Art. 445. § 1. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację **nie może** być wszczęta **odrębna sprawa o**

zaspokojenie potrzeb rodziny i o **alimenty** pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń **za okres od** wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację. Pozew lub wniosek o zabezpieczenie w takiej sprawie **sąd przekazuje** sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód lub o separację, w celu rozstrzygnięcia według przepisów o postępowaniu zabezpieczającym. § 2. Postępowanie w sprawie o zaspokojenie potrzeb rodziny lub o alimenty, wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód lub o separację, ulega z urzędu **zawieszeniu** z chwilą wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację co do świadczeń za okres od jego wytoczenia. Z chwilą wydania w sprawie o rozwód lub o separację postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wykonania obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny lub o alimenty **wstrzymuje** się także z mocy prawa wykonanie nieprawomocnych orzeczeń o obowiązku tych świadczeń, wydanych w poprzednio wszczętej sprawie, za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację. § 3. Po prawomocnym zakończeniu sprawy o rozwód lub o separację zawieszone postępowanie podejmuje się z mocy prawa, orzeczenia zaś, których wykonanie było wstrzymane, podlegają wykonaniu, jednak tylko co do okresu, za który w sprawie o rozwód lub o separację nie orzeczono o roszczeniach objętych zawieszonym postępowaniem. W pozostałym zakresie postępowanie ulega z mocy prawa umorzeniu.

Art. 445¹. § 1. Jeżeli sprawa o rozwód lub o separację jest w toku, **nie może** być wszczęte odrębne postępowanie dotyczące **władzy rodzicielskiej** nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron lub o ustalenie kontaktów z nimi. W razie potrzeby orzeczenia o władzy rodzicielskiej lub o kontaktach stosuje się przepisy o postępowaniu zabezpieczającym. § 2. Postępowanie w sprawie dotyczącej władzy rodzicielskiej lub kontaktów wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód lub o separację ulega z urzędu **zawieszeniu**, a o władzy rodzicielskiej lub kontaktach przez cały czas trwania sprawy o rozwód lub o separację sąd orzeka w postępowaniu zabezpieczającym. Sąd postanowi podjąć postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej lub kontaktów, jeżeli w prawomocnym orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie o rozwód lub o separację nie orzeczono o władzy rodzicielskiej lub kontaktach. W przeciwnym wypadku postępowanie ulega umorzeniu.

Art. 445². W **każdym stanie sprawy** o rozwód lub separację sąd może skierować strony do **mediacji** w celu ugodowego załatwienia spornych kwestii dotyczących **zaspokojenia potrzeb** rodziny, **alimentów**, sposobu sprawowania **władzy** rodzicielskiej, **kontaktów** z dziećmi oraz spraw majątkowych podlegających rozstrzygnięciu **w wyroku orzekającym** rozwód lub separację. Przepis art. 436 § 4 stosuje się odpowiednio.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Art. 58. § 1. W **wyroku orzekającym rozwód** sąd rozstrzyga o **władzy** rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i **kontaktach** rodziców z dzieckiem oraz **orzeka**, w jakiej **wysokości** każdy z małżonków jest obowiązany do **ponoszenia kosztów** utrzymania i wychowania dziecka. Sąd **uwzględnia** pisemne **porozumienie** małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka. Rodzeństwo powinno wychowywać się **wspólnie**, chyba że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia. § 1a. W braku porozumienia, o którym mowa w § 1, sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, rozstrzyga o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli dobro dziecka za tym przemawia. § 1b. **Na zgodny wniosek stron sąd nie orzeka** o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem. § 2. Jeżeli małżonkowie **zajmują wspólne** mieszkanie, sąd w wyroku rozwodowym orzeka także o sposobie korzystania z tego mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania rozwiedzionych

małżonków. W wypadkach wyjątkowych, gdy jeden z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może nakazać jego eksmisję na żądanie drugiego małżonka. Na zgodny wniosek stron sąd może w wyroku orzekającym rozwód orzec również o **podziale wspólnego mieszkania** albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na jego opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe. § 3. Na wniosek jednego z małżonków sąd może w wyroku orzekającym rozwód dokonać **podziału majątku wspólnego**, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w postępowaniu. § 4. Orzekając o wspólnym mieszkaniu małżonków sąd uwzględni przede wszystkim potrzeby dzieci i małżonka, któremu powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej.

Art. 445³. Na wniosek strony stosuje się przepisy art. 582¹ § 2 lub 3. - **istotne sprawy dziecka** w postępowaniu nieprocesowym

Art. 446. W razie śmierci jednego z małżonków postępowanie **umarza** się.

Inne sprawy

- unieważnienie małżeństwa,
- istnienie/nieistnienie małżeństwa,
- ustalenie rozdzielności majątkowej

Kodeks rodzinny i opiekuńczy - przypomnienie

Art. 1. § 1. - Małżeństwo zostaje zawarte, gdy **mężczyzna i kobieta jednocześnie** obecni złożą przed **kierownikiem** urzędu stanu cywilnego **oświadczenia**, że wstępują ze sobą w związek małżeński. § 2. Małżeństwo zostaje również zawarte, gdy mężczyzna i kobieta zawierający związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu **kościoła** albo innego związku wyznaniowego w obecności **duchownego** oświadczą wolę jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu i **kierownik** urzędu stanu cywilnego **następnie** sporządzi akt małżeństwa. Gdy zostaną spełnione powyższe przesłanki, małżeństwo uważa się za zawarte w chwili złożenia oświadczenia woli w obecności duchownego. § 3. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się, jeżeli ratyfikowana **umowa międzynarodowa** lub ustawa regulująca stosunki między państwem a kościołem albo innym związkiem wyznaniowym przewiduje możliwość wywołania przez związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu tego kościoła albo innego związku wyznaniowego takich skutków, jakie pociąga za sobą zawarcie małżeństwa przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. § 4. Mężczyzna i kobieta, będący **obywatelami** polskimi przebywającymi za **granicą**, mogą zawrzeć małżeństwo również przed polskim **konsulem** lub przed osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula.

Art. 2. Jeżeli mimo niezachowania przepisów artykułu poprzedzającego został sporządzony akt małżeństwa, **każdy, kto ma w tym interes prawny**, może wystąpić z powództwem o ustalenie **nieistnienia** małżeństwa.

co do ustalenie istnienia / nieistnienia małżeństwa

Art. 189. Powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub

prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Art. 10. § 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba niemająca ukończonych lat **osiemnastu**. Jednakże z **ważnych powodów** sąd **opiekuńczy** może **zezwolić** na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat **szesnaście**, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny. § 2. **Unieważnienia** małżeństwa zawartego przez mężczyznę, który **nie ukończył lat osiemnastu**, oraz przez kobietę, która **nie ukończyła lat szesnastu** albo bez zezwolenia sądu zawarła małżeństwo po ukończeniu lat szesnastu, lecz przed ukończeniem lat osiemnastu, może żądać **każdy z małżonków**. § 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu braku przepisanego wieku, jeżeli małżonek przed wytoczeniem powództwa ten wiek osiągnął.

§ 4. Jeżeli kobieta zaszła w ciążę, jej mąż nie może żądać unieważnienia małżeństwa z powodu braku przepisanego wieku.

Art. 11. § 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba **ubezwłasnowolniona całkowicie**. § 2. **Unieważnienia** małżeństwa z powodu ubezwłasnowolnienia może żądać **każdy z małżonków**. § 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu ubezwłasnowolnienia, jeżeli **ubezwłasnowolnienie** zostało **uchylone**.

Art. 12. § 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba dotknięta chorobą **psychiczną** albo **niedorozwojem umysłowym**. Jeżeli jednak stan zdrowia lub umysłu takiej osoby **nie zagraża** małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie, **sąd** może jej **zezwolić** na **zawarcie** małżeństwa. § 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu choroby psychicznej albo niedorozwoju umysłowego jednego z małżonków może żądać **każdy z małżonków**. § 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu choroby psychicznej jednego z małżonków po **ustaniu** tej choroby.

Art. 13. § 1. Nie może zawrzeć małżeństwa, kto już **pozostaje w związku małżeńskim**. § 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu pozostawania przez jednego z małżonków w poprzednio zawartym związku małżeńskim może żądać **każdy, kto ma w tym interes prawny**. § 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu pozostawania przez jednego z małżonków w poprzednio zawartym związku małżeńskim, jeżeli poprzednie małżeństwo **ustało** lub zostało **unieważnione**, chyba że ustanie tego małżeństwa nastąpiło **przez śmierć** osoby, która zawarła ponowne małżeństwo pozostając w poprzednio zawartym związku małżeńskim.

Art. 14. § 1. Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa **krewni w linii prostej, rodzeństwo** ani **powinowaci** w linii prostej. Jednakże z **ważnych** powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa **między powinowatymi**. § 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu **pokrewieństwa** między małżonkami może żądać **każdy, kto ma w tym interes prawny**. § 3. Unieważnienia małżeństwa z powodu **powinowactwa** między małżonkami może żądać **każdy z małżonków**.

Art. 15. § 1. Nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa **przysposabiający i przysposobiony**. § 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu stosunku przysposobienia między małżonkami może żądać **każdy z małżonków**. § 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu stosunku przysposobienia między małżonkami, jeżeli **stosunek ten ustał**.

Art. 15¹. § 1. Małżeństwo może być unieważnione, jeżeli oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński lub oświadczenie przewidziane w art. 1 § 2 zostało złożone: 1) przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie **wyluczającym świadome wyrażenie woli**; 2) pod wpływem **błędu** co do **tożsamości** drugiej strony; 3) pod wpływem **bezprawnej groźby** drugiej strony

lub osoby trzeciej, jeżeli z okoliczności wynika, że składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste. § 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu okoliczności wymienionych w § 1 może żądać **małżonek**, który złożył oświadczenie dotknięte **wadą**. § 3. Nie można żądać unieważnienia małżeństwa po upływie **sześciu miesięcy** od ustania **stanu** wyłączającego świadome wyrażenie woli, od wykrycia **błędu** lub ustania **obawy** wywołanej groźbą – a w każdym wypadku po upływie lat **trzech** od zawarcia małżeństwa.

Art. 16. W razie zawarcia małżeństwa **przez pełnomocnika** mocodawca może żądać unieważnienia małżeństwa, jeżeli **brak było zezwolenia sądu** na złożenie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński przez pełnomocnika **albo** jeżeli pełnomocnictwo było **nieważne** lub **skutecznie odwołane**. Jednakże nie można z tego powodu żądać unieważnienia małżeństwa, jeżeli małżonkowie **podjęli wspólne pożycie**.

Art. 17. Małżeństwo może być unieważnione **tylko z przyczyn przewidzianych** w przepisach działu niniejszego.

Art. 18. Nie można unieważnić małżeństwa po jego ustaniu. Nie dotyczy to jednak **unieważnienia** z powodu **pokrewieństwa** między małżonkami oraz z powodu pozostawania przez jednego z małżonków w chwili zawarcia małżeństwa w zawartym **poprzednio związku** małżeńskim.

Art. 19. § 1. Jeżeli jeden z małżonków wytoczył powództwo o unieważnienie małżeństwa, unieważnienie może **nastąpić także po śmierci drugiego małżonka**, na którego miejsce w procesie wstępuje **kurator** ustanowiony przez sąd. § 2. W razie śmierci małżonka, który wytoczył powództwo o unieważnienie małżeństwa, **unieważnienia mogą dochodzić jego zstępni**.

Art. 20. § 1. Orzekając unieważnienie małżeństwa, sąd orzeka także, czy i który z małżonków zawarł małżeństwo w złej wierze. § 2. Za będącego w złej wierze uważa się małżonka, który w chwili zawarcia małżeństwa wiedział o okoliczności stanowiącej podstawę jego unieważnienia.

Art. 21. Do skutków unieważnienia małżeństwa w zakresie stosunku małżonków do wspólnych dzieci oraz w zakresie stosunków majątkowych między małżonkami stosuje się odpowiednio przepisy o rozwodzie, przy czym małżonek, który zawarł małżeństwo w złej wierze, traktowany jest tak, jak małżonek winny rozkładu pożycia małżeńskiego.

Art. 22. Powództwo o unieważnienie oraz ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa może wytoczyć także **prokurator**.

Ad rem

Art. 447. § 1. Na wniosek osoby, która **po śmierci jednego z małżonków** zamierza wytoczyć powództwo o **unieważnienie** małżeństwa, sąd rejonowy miejsca zamieszkania zmarłego **ustanawia kuratora**. Jeżeli zmarli obydwój małżonkowie, ustanawia się **dwóch** kuratorów. § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

Art. 448. § 1. Jeżeli powództwo o unieważnienie małżeństwa wytacza prokurator, **pozywa on oboje małżonków**, a w wypadku śmierci jednego z nich – kuratora ustanowionego na miejsce zmarłego małżonka. § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do powództwa prokuratora o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

Art. 449. § 1. W sprawach o **unieważnienie** albo o **ustalenie istnienia lub nieistnienia** małżeństwa **odpis pozwu doręcza się prokuratorowi** i zawiadamia się go o terminach rozprawy. § 2. Jeżeli sprawa taka została wytoczona lub jest popierana przez prokuratora, nie stosuje się przepisów o zawieszeniu postępowania na zgodny wniosek stron lub z powodu niestawiennictwa obu stron.

Art. 450. § 1. Postępowanie o **unieważnienie** małżeństwa w razie **śmierci jednego** z małżonków **zawiesza się**. § 2. Postępowanie **umarza się**, jeżeli **zstępni** małżonka, który wytoczył powództwo, **nie zgłoszą** w ciągu **sześciu** miesięcy po wydaniu postanowienia o zawieszeniu **wniosku** o podjęcie postępowania. § 3. W przypadku śmierci **pozwanego** małżonka, a jeżeli pozwanyymi byli oboje małżonkowie – w przypadku śmierci jednego z nich, sąd orzekający ustanowi **kuratora**, który wstępuje w miejsce zmarłego małżonka, po czym podejmie zawieszone postępowanie.

Art. 451. Przepisy art. 444, 445 i 445¹ stosuje się odpowiednio w sprawach o unieważnienie małżeństwa.

Art. 452. W sprawach o **ustanowienie rozdzielnosci majątkowej** między małżonkami stosuje się odpowiednio przepisy art. 426, 431, 432, 435 § 1, 441 i 446. (pełnomocnictwo, uznanie powództwa, dowód z przesłuchania stron, rozszerzona prawomocność, zakres post. dowodowego, umorzenie)

Sprawy o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami rozpoznawane są w postępowaniu nieprocesowym.

Mogą być rozpoznawane w trakcie procesu rozwodowego

Art. 58. § 1. W **wyroku** orzekającym **rozwód** sąd rozstrzyga o **władzy** rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i **kontaktach** rodziców z dzieckiem oraz orzeka, w jakiej **wysokości** każdy z małżonków jest obowiązany do **ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania** dziecka. Sąd uwzględnia pisemne **porozumienie** małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono **zgodne** z dobrem dziecka. **Rodzeństwo** powinno wychowywać się **wspólnie**, chyba że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia. § 1a. W braku porozumienia, o którym mowa w § 1, sąd, uwzględniając **prawo dziecka** do wychowania przez **oboje** rodziców, rozstrzyga o **sposobie wspólnego** wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie. Sąd **może powierzyć** wykonywanie władzy rodzicielskiej **jednemu** z rodziców, **ograniczając** władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli dobro dziecka za tym przemawia. § 1b. Na **zgodny wniosek** stron sąd **nie orzeka** o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem. § 2. Jeżeli małżonkowie zajmują **wspólne mieszkanie**, sąd w wyroku rozwodowym orzeka także o **sposobie korzystania** z tego mieszkania przez czas **wspólnego** w nim **zamieszkiwania** rozwiedzionych małżonków. W wypadkach **wyjątkowych**, gdy jeden z małżonków swym **rażąco nagannym** postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może **nakazać** jego **eksmisję** na **żądanie** drugiego małżonka. Na **zgodny wniosek** stron sąd może w wyroku orzekającym rozwód orzec również o **podziale wspólnego mieszkania** albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża **zgode** na **jego opuszczenie** bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe. § 3. Na **wniosek jednego** z małżonków sąd **może** w wyroku orzekającym rozwód **dokonać podziału majątku** wspólnego, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej **zwłoki** w postępowaniu. §

4. Orzekając o wspólnym mieszkaniu małżonków sąd uwzględnia przede wszystkim potrzeby dzieci i małżonka, któremu powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej.

Sprawy ze stosunków między rodzicami a dziećmi

Legitymacja czynna i bierna matki, ojca i dziecka ustalona na podstawie Kro a Prokuratora na podstawie Kpc. Strona, która dochodzi ustalenia ojcostwa lub macierzyństwa i roszczeń związanych jest zwolniona od ponoszenia kosztów (art.96 KSCU). Jurysdykcja krajowa jak wyżej. Właściwość sądu - wyłączna

Art. 453. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach o **ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia** dziecka, o ustalenie **bezskuteczności uznania** ojcostwa oraz o **rozwiązanie** przysposobienia.

Art. 453¹. W sprawach o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka oraz o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa **matka i ojciec dziecka mają zdolność procesową** także wtedy, gdy są **ograniczeni w zdolności** do czynności prawnych, jeżeli ukończyli lat **szesnaście**.

Art. 454. § 1. W sprawach o **ustalenie macierzyństwa** albo ojcostwa **prokurator** wytaczając powództwo wskazuje w pozwie **dziecko**, na którego rzecz wytacza powództwo, oraz pozywa odpowiednio **matkę** dziecka albo domniemanego **ojca**, a jeżeli osoby te nie żyją – kuratora ustanowionego na ich miejsce. § 1¹. W sprawach o **zaprzeczenie macierzyństwa** prokurator, wytaczając powództwo, **pozywa kobietę** wpisaną jako matka w akcie urodzenia dziecka oraz **mężczyznę**, którego ojcostwo zostało ustalone z uwzględnieniem jej macierzyństwa, a jeżeli osoby te nie żyją – kuratora ustanowionego na ich miejsce oraz dziecko. § 2. W sprawach o **zaprzeczenie ojcostwa** prokurator wytaczając powództwo pozywa **męża matki** dziecka, a jeżeli ten nie żyje – kuratora ustanowionego na jego miejsce oraz dziecko, **jak również matkę** dziecka, jeżeli ta żyje. § 3. W sprawach o **ustalenie bezskuteczności uznania** ojcostwa prokurator, wytaczając powództwo, **pozywa dziecko** oraz **mężczyznę**, który uznał ojcostwo, jeżeli ten nie żyje – kuratora ustanowionego na jego miejsce, a także matkę dziecka, jeżeli ta żyje; w razie uznania ojcostwa po śmierci dziecka prokurator pozywa ustanowionego na miejsce dziecka kuratora. § 4. W sprawach o **rozwiązanie przysposobienia** prokurator wytaczając powództwo pozywa **przysposabiającego** oraz **przysposobionego**.

Art. 454¹. § 1. **Powództwo wzajemne** o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa, a także o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa **nie jest dopuszczalne**. § 2. W czasie trwania procesu o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa albo o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa **nie może być wszczęta** odrębna sprawa o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa albo o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. § 3. Strona pozwana **może jednak również żądać** ustalenia lub zaprzeczenia macierzyństwa, ustalenia lub zaprzeczenia ojcostwa albo ustalenia bezskuteczności uznania ojcostwa.

Art. 455. Rozprawa odbywa się **bez względu na niestawiennictwo jednej ze stron**.

sąd nie może zawiesić postępowania z urzędu nawet jeśli na rozprawie nie stawia się powód (wyłączenie art. 177 § 1 pkt.5 - w razie niestawiennictwa obu stron na rozprawie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, oraz w razie niestawiennictwa powoda, gdy powód nie żądał rozpoznania sprawy w jego nieobecności, a pozwany nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy;)

Art. 456. § 1. Postępowanie umarza się w razie śmierci jednej ze stron, a jeżeli w charakterze tej samej strony występuje kilka osób, w razie śmierci wszystkich tych osób, z zastrzeżeniem § 2 i 3. § 2. W sprawie wytoczonej przez dziecko o ustalenie albo zaprzeczenie macierzyństwa, o zaprzeczenie ojcostwa albo ustalenie bezskuteczności uznania, jak również w sprawie wytoczonej przez dziecko albo jego matkę o ustalenie ojcostwa, postępowanie **zawiesza** się w razie śmierci pozwanych do czasu ustanowienia przez sąd orzekający **kuratora**, który wstępuje do sprawy na miejsce zmarłego. Przepis ten stosuje się w sprawie o rozwiązanie przysposobienia w razie śmierci przysposabiającego. § 3. W sprawie o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa oraz w sprawie o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa postępowanie **umarza** się w razie śmierci dziecka, chyba że dziecko, które wytoczyło powództwo o ustalenie macierzyństwa albo o ustalenie ojcostwa, pozostawiło zstępnych; w takim wypadku postępowanie zawiesza się. Jeżeli zstępni w ciągu sześciu miesięcy od dnia wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą wniosku o jego podjęcie, sąd postępowanie umorzy.

Art. 456¹. § 1. W sprawach o **ustalenie macierzyństwa** przewodniczący zawiadamia o toczącym się procesie mężczyznę, którego **dotyczy domniemanie pochodzenia** dziecka od męża matki, doręczając mu odpis pozwu. § 2. W sprawach o zaprzeczenie macierzyństwa przewodniczący zawiadamia o toczącym się procesie mężczyznę, którego ojcostwa dotyczy wynik postępowania, doręczając mu odpis pozwu.

Art. 457. W sprawach o zaprzeczenie pochodzenia dziecka lub o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa, albo o rozwiązanie przysposobienia odpis pozwu **doręcza się prokuratorowi** i zawiadamia się go o terminach rozprawy.

Art. 458. § 1. W sprawach objętych przepisami działu niniejszego stosuje się odpowiednio przepisy art. 426 (pełnomocnictwo szczególne), 429 (skazanie na grzywnę), 431 (uznanie powództwa), 434 (wywiad środowiskowy) i 435 (rozszerzona prawomocność). § 2. Jeżeli jednocześnie z ustaleniem ojcostwa dochodzi się związanych z tym roszczeń majątkowych, do części postępowania dotyczących tych roszczeń **nie stosuje się** przepisów art. 429 i 456. W razie śmierci pozwanego postępowanie w części dotyczącej roszczeń majątkowych **zawiesza** się do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy o ustalenie ojcostwa, po czym może ono być podjęte z udziałem następców prawnych zmarłego lub kuratora spadku.

Wyłączona jest możliwość skorzystania z prawa odmowy zeznań w charakterze świadka (art. 266§1)

Szczególne dowody: badanie grupowe krwi, DNA

ŚRODKI WERYFIKACYJNE W POSTĘPOWANIU CYWILNYM

Konstytucja RP

Art. 2. Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym **państwem prawnym**, urzeczywistniającym **zasady sprawiedliwości społecznej**.

Art. 31. 3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych **wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie** i tylko wtedy, gdy są **konieczne** w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Art. 45. 1. Każdy ma prawo do **sprawiedliwego i jawnego** rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej **zwłoki** przez **właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły** sąd.

Art. 176. 1. Postępowanie sądowe jest co najmniej **dwuinstancyjne**.

Art. 78. Każda ze stron ma prawo do **zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji**. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarzania określa ustawa.

Art. 77. 2. Ustawa nie może nikomu **zamykać drogi sądowej** dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

KPC

Art. 398⁹. § 1. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne; 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów; 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. § 2. O **przyjęciu lub odmowie przyjęcia** skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy orzeka na posiedzeniu **niejawnym. Postanowienie nie wymaga pisemnego uzasadnienia**.

Utrata mocy obowiązującej odnosi się w tym wypadku do przepisu stanowiącego element wyznaczający kształt szczególnego, zredukowanego trybu postępowania regulującego rozpoznawanie skarg kasacyjnych (przedsąd). Poddany kontroli art. 398⁹ § 2 zdanie drugie k.p.c. jest przepisem szczególnym. Wynikające z niego zwolnienie Sądu Najwyższego z obowiązku uzasadnienia postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 387 § 1 k.p.c., znajdującej, mocą art. 398²¹ k.p.c., odpowiednie zastosowanie w postępowaniu przed Sądem Najwyższym orzekającym w sprawie kasacji. Wyeliminowania z systemu obowiązującego prawa normy szczególnej, wyrażonej w art. 398⁹ § 2 zdanie drugie k.p.c. spowoduje powrót do uregulowania o charakterze ogólnym.

Zaskarzanie orzeczeń sądowych

Ustawodawca w dziale V regulując apelację i zażalenie wskazał, że są to **środki odwoławcze**

Pojęcie środków zaskarżenia

Pojęcie środków zaskarżenia ma szeroki charakter, szerszy niż środki odwoławcze. W kodeksie postępowania cywilnego ustawodawca jednak tego pojęcia **nie zdefiniował**. Są to **czynności procesowe** poddane szczególnym **restrykcjom** nakierowane **wprost przeciwko** zaskarżanemu orzeczeniu. **Jest to zamknięta ale niejednolita** grupa czynności procesowych które w prawnie określonych sytuacjach przysługują stronom i innym uczestnikom postępowania dla **ochrony ich interesów**

Pojęcie **środków zaskarżenia** obejmuje **wszelkie sposoby odwoływania się od orzeczeń**

- 1) merytorycznych (wyroki, nakazy zapłaty) i
- 2) niemerytorycznych tj. formalnych (postanowienia)

pochodzących od sądu, referendarza sądowego i komornika sądowego (skarga na czynności) przysługujące **uprawnionym** podmiotom (zazwyczaj stronom postępowania, ale także prokuratorowi, RPO, RPD, organizacjom w zakresie ustawowego uprawnienia

wspólne cechy pozwalające na kategoryzację.

Niejednolitość

Zgodnie z systematyką kodeksową apelacja i zażalenie to **środki odwoławcze**, pozostałe sposoby uregulowane są w różnych częściach kodeksu wraz z regulacją **poszczególnych instytucji procesowych** (niejednolitość)

Wyrok zaoczny - sąd uzasadnia wyłącznie w przypadku, gdy powództwo zostało oddalone w całości lub w części a powód zażądał uzasadnienia albo wniósł apelację. **Pozwanemu** w przypadku wyroku zaocznego przysługuje wyłącznie **sprzeciw** a **powodowi apelacja** od wyroku zaocznego oddalającego powództwo w całości lub w części.

W postępowaniu upominawczym prawidłowo wniesiony sprzeciw powoduje utratę mocy nakazu zapłaty. W postępowaniu nakazowym środek zaskarżenia nazywa się zarzutami.

Kierunek

Skarżący poprzez wniesienie środka zaskarżenia **zmierza bezpośrednio do wykluczenia ko konkretnego orzeczenia** z obrotu prawnego przez jego uchylenie.

Gravamen - pokrzywdzenie orzeczeniem jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga rozpoznania środka. Pokrzywdzenie należy jednak rozumieć w sposób ścisły jako że nie każde pokrzywdzenie ma taki charakter (Uchwała SN III CZP 88/13)

Zakres

Z treści środka musi wynikać w jakim **zakresie** skierowane jest żądanie – w całości czy w części

Wyrok albo nakaz zapłaty poza orzeczeniem co do meritum zawiera w sobie także wewnętrznie postanowienie w przedmiocie kosztów. Jest to postanowienie, a więc w ramach weryfikacji przysługuje w tym zakresie zażalenie. W przypadku poddania weryfikacji tylko postanowienia co do kosztów zakres będzie częściowy. Zaskarżenie całości rozstrzygnięcia zawsze dotyka także postanowienia w przedmiocie kosztów

Wnioski

Z treści środka, korelowanej z zakresem zaskarżenia muszą wynikać **wnioski** skarżącego co do sposobu zakończenia postępowania weryfikacyjnego (skargowego) - zmiana treści orzeczenia (oczekiwanie treści), wnioski dowodowe, samodzielne ustalenia faktyczne. Z zagadnieniem wniosków wiąże się zagadnienie reformatoryjności albo kasatoryjności rozstrzygnięć weryfikacyjnych. Orzeczenia Sądu Najwyższego są co do zasady kasatoryjne.

Weryfikacja

Sąd rozpoznający dany środek bada czy zgłoszone żądanie znajduje **uzasadnienie** w zarzucanych **wadliwościach** samego **orzeczenia** lub postępowania **poprzedzającego** jego wydanie

Forma

Zasadniczo środki zaskarżenia składane są poza rozprawą, w **formie pisemnej**

Art. 125. § 1. Pisma procesowe obejmują wnioski i oświadczenia stron składane poza rozprawą.

z wyjątkiem środków odwoławczych składanych przez pracownika lub ubezpieczonego bez profesjonalnych pełnomocników - **Art. 466.** Pracownik lub ubezpieczony działający bez adwokata lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym ustnie do protokołu powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych pism procesowych.

Poza wymaganiami przewidzianymi dla pism procesowych muszą zawierać

- **oznaczenie** zaskarżonego orzeczenia
- wskazanie w jakim **zakresie** zostaje ono zaskarżone (całość, część)
- **przytoczenie podstaw** zaskarżenia
- **uzasadnienie** postaw zaskarżenia
- **wnioski** o uchylenie, zmianę zaskarżonego orzeczenia, ustalenie kosztów

Kwalifikacja (taksonomia)
środki zwyczajne / nadzwyczajne

środki weryfikacyjne zwyczajne – sensu stricto

- apelacja
- apelacja od nakazu zapłaty w postępowaniu uproszczonym
- zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym
- sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym
- skarga na orzeczenie referendarza sądowego
- zażalenie

środki nadzwyczajne

- skarga kasacyjna
- skarga nadzwyczajna

środki restytucyjne

w systemie procedury cywilnej wyodrębnić można środki które nie prowadzą do weryfikacji orzeczenia a jedynie do ponownego rozpoznania sprawy już prawomocnie osadzonej.

- skarga o wznowienie postępowania
- skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego,
- wniosek o przywrócenie terminu,
- wnioski o zwrot spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia (wnioski restytucyjne)

Art. 338. § 1. Uchylając lub zmieniając wyrok, któremu nadany został rygor natychmiastowej wykonalności, sąd na wniosek pozwanego orzeka w orzeczeniu kończącym postępowanie o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu poprzedniego stanu. § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego nie wyłącza możliwości dochodzenia w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wykonania wyroku.

Art. 415. Uchylając lub zmieniając wyrok, sąd na wniosek skarżącego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie orzeka o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu stanu poprzedniego. Nie wyłącza to możliwości dochodzenia w osobnym procesie, także od Skarbu Państwa, naprawienia szkody poniesionej wskutek wydania lub wykonania wyroku.

Quasi środek zaskarżenia - skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

Uwaga - szczególne środki ochrony prawnej

Do zmiany treści prawomocnego orzeczenia albo pozbawienia go skuteczności może dojść **nie poprzez**

weryfikację jego ew. błędów, ale ze względu na przeprowadzenia postępowania odnoszącego się tylko **pośrednio** do istniejącego uprzednio orzeczenia.

- zmiana orzeczenia lub ugody dotyczącej obowiązku alimentacyjnego w razie zmiany stosunków (art. 138 Kro)

Art.138.Wrazie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego.

- pozbawienie albo ograniczenie wykonalności tytułu wykonawczego w całości lub części (powództwo przeciwegzekucyjne art. 840§1 Kpc)

Art. 840. § 1. Dłużnik może w drodze **powództwa** żądać **pozbawienia** tytułu wykonawczego wykonalności w **całości lub części** albo ograniczenia jeżeli: 1) **przeczy** zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje **istnienie** obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym **niebędącym orzeczeniem sądu** albo gdy kwestionuje **przejście** obowiązku **mimo** istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście; 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło **zdarzenie**, wskutek którego zobowiązanie **wygasło** albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne; 3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść. § 2. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł pochodzący od organu administracyjnego, do stwierdzenia, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołany jest organ, od którego tytuł pochodzi.

Środki te nie należą do środków zaskarżenia stricto sensu

Uwaga - szczególne środki ochrony prawnej w postępowaniu nieprocesowym

Poza środkami zaskarżenia ustawodawca przewidział możliwość **zmiany prawomocnych** postanowień ze względu na **zmianę okoliczności**, dokonania **odmiennych ustaleń faktycznych**, **odmiennej oceny prawnej** stanu faktycznego

Art. 523. Prawomocne postanowienie orzekające co do istoty sprawy **nie może być zmienione ani uchylone**, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. **Jednakże** prawomocne postanowienie **oddalające wniosek sąd może zmienić** w razie zmiany **okoliczności** sprawy.

Art. 542. W razie przeprowadzenia dowodu, że osoba uznana za zmarłą albo której zgon został stwierdzony pozostaje przy życiu, **sąd postanowienie uchyli**. W wypadku udowodnienia innej chwili śmierci niż oznaczona w postanowieniu o uznaniu za zmarłego, sąd uchyła postanowienie o uznaniu za zmarłego tylko wówczas, gdy równocześnie stwierdza zgon.

Art. 543. Jeżeli osoba, którą uznano za zmarłą lub której zgon stwierdzono, zjawi się osobiście w sądzie i wykaże swoją tożsamość, sąd niezwłocznie i bez dalszego postępowania **uchyli postanowienie** orzekające uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu

art.679 § 3. W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, **zmieniając to postanowienie**, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

Art. 559. § 1. Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

Art. 559. § 1. Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

Art. 678. Jeżeli stwierdzone zostało nabycie spadku albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony postanowieniem sądu, a postanowienie o uznaniu tej osoby za zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku z urzędu uchyli postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo akt poświadczenia dziedziczenia.

Art. 577. Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Uwaga

Szczególnym środkiem prawnym służącym dyscyplinowaniu toku postępowania jest **skarga na przewlekłość postępowania**. Nie zmierza ona do weryfikacji ani uchylenia orzeczenia, jest dopuszczalna tylko w toku postępowania, jej celem jest ustalenie zaistnienia naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki i ew. wydania zalecenia podjęcia czynności w terminie a także zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej.

Środki te nie należą do środków zaskarżenia.

Klasyfikacja środków zaskarżenia

- zwyczajne (skutek **suspensywny** lub **anulacyjny**) - renowacyjny charakter
- nadzwyczajne

- dewolutywne
- niedewolutywne

Zwyczajne środki zaskarżenia ze skutkiem **suspensywnym**, kiedy wniesienie powoduje **wstrzymanie uprawomocnienia** się orzeczenia a w konsekwencji **wstrzymanie wykonalności** - za wyjątkiem sytuacji nadania wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności, zaskarżenia postanowienia zażaleniem, wniesienia skargi na czynność komornika, wydania nakazu zapłaty na podstawie weksła po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia. Ze skutkiem **anulacyjnym** mamy do czynienia, gdy poprzez skuteczne wniesienie środka zaskarżenia **orzeczenie traci moc** - sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, sprzeciw od europejskiego nakazu zapłaty, sprzeciw od nakazu zapłaty w EPU, skarga na orzeczenie referendarza, ale za wyjątkiem wpisu w księdze wieczystej, wpisu w KRS, orzeczenia co do nadania klauzuli wykonalności, orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności europejskiego nakazu zapłaty.

Nadzwyczajne środki zaskarżenia służą zaskarzaniu **prawomocnych** orzeczeń. W obecnym stanie prawnym jedynie **skarga kasacyjna** może mieć w **sensie stricto** taki przymiot. W sensie largo do wzruszania prawomocnych orzeczeń służą także skarga o wznowienie postępowania, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego.

Dewolutywne środki zaskarżenia przenoszą rozpoznanie sprawy do sądu **hierarchicznie wyższego**, zalicza się do nich apelację, skargę kasacyjną i zażalenie, przy czym zażalenie w pewnych sprawach może być rozpoznawane przez sąd który wydał zaskarżone postanowienie.

Art. 395 § 2. Jeżeli zażalenie zarzuca **nieważność** postępowania lub jest oczywiście **uzasadnione**, sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może na posiedzeniu **niejawnym**, nie przysyłając akt sądowi drugiej instancji, **uchylić** zaskarżone postanowienie i w miarę potrzeby sprawę **rozpoznać** na nowo. Od ponownie wydanego postanowienia przysługują środki **odwoławcze** na zasadach **ogólnych**.

Art. 394² § 1. Zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienie tego sądu o odrzuceniu apelacji. § 1¹. Zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji przysługuje także na postanowienia tego sądu, których przedmiotem jest: 1) odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie, 2) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego, 3) zwrot kosztów procesu, o ile nie wniesiono skargi kasacyjnej, 4) zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, 5) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, 6) zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka, 7) odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia – z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. § 2. W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia, o którym mowa w § 1 i 1¹, przepisy art. 394 § 2 i 3 oraz art. 395–397 stosuje się odpowiednio.

Uwaga

Dewolutywny charakter ma również skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

Art. 424⁷. Po doręczeniu skargi stronie **przeciwnej**, a gdy skargę wniósł Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka – **obydwu** stronom, sąd przedstawia **niezwłocznie** akta sprawy **Sądowi Najwyższemu**.

Niedewolutywne środki zaskarżenia cechuje rozpoznawanie sprawy przez **ten sam sąd**, który wydał zaskarżone orzeczenie. Ma to miejsce przy **sprzeciwie** od wyroku **zaocznego**, **Zarzutach** od nakazu zapłaty w postępowaniu **nakazowym**, **sprzeciwie** od nakazu zapłaty w postępowaniu **upominawczym**, sprzeciwie od **europejskiego** nakazu zapłaty.

Art. 347. Po **ponownym rozpoznaniu sprawy sąd** wydaje wyrok, którym wyrok zaoczny w całości lub części utrzymuje w mocy albo uchyla go i orzeka o żądaniu pozwu, bądź też pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

Art. 480³. § 1. Środek zaskarżenia od nakazu zapłaty wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty. (przepis ogólny nowelizacja 2019)

Art. 505¹⁹. § 1. W razie wniesienia sprzeciwu zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1896/2006, europejski nakaz zapłaty traci moc, a **sąd rozpoznaje** sprawę we właściwym trybie.

Uwaga dot. referendarza

Nad czynnościami referendarza i komornika **nadzór weryfikacyjny** pełni powołany do tego sąd.

Art. 398²². §1 Na orzeczenie referendarza sądowego służy skarga w przypadkach, w których na postanowienie sądu służyłoby zażalenie. § 2. Skargę wnosi się do sądu, w którym referendarz sądowy wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie tygodnia od dnia jego doręczenia, a jeżeli zażądano uzasadnienia tego orzeczenia – od dnia jego doręczenia z uzasadnieniem. § 3. W przypadku wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego traci moc.

Art. 767. § 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika.

Art. 1027. § 1. Odpis planu podziału doręcza się dłużnikowi, osobom uczestniczącym w podziale oraz innym osobom, które zgłosiły swój udział, a ich należności nie zostały uwzględnione w podziale. § 2. Zarzuty przeciwko planowi podziału wnosi się do organu egzekucyjnego, który go sporządził, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia tego planu. § 3. O zarzutach wniesionych do komornika rozstrzyga sąd.

System środków zaskarżenia

W systemie **apelacji ograniczonej** kompetencje sądu apelacyjnego ograniczają się do kontroli zaskarżonego orzeczenia bez możliwości samodzielnego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy (brak możliwości uzupełniania materiału dowodowego, własnych ustaleń)

Apelacja pełna (cum beneficio novorum)

- charakteryzuje ją zakres uprawnień sądu - ponowne merytoryczne badanie i osadzenie sprawy
- dalsze stadium postępowania przed sądem I instancji - zatwierdzenie lub zmiana zaskarżonego

orzeczenia -

- zasadą w przypadku uwzględnienia zarzutów apelacji jest wydawanie **orzeczeń reformatoryjnych** (zmieniających) a nie **kasatoryjnych** w których sąd II instancji uchyla wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania.
- System apelacji pełnej charakteryzuje brak katalogu podstaw zaskarżenia (każdy błąd może być wykorzystany).

Uwaga

W polskim systemie przyjęto **system apelacji pełnej z pewnymi ograniczeniami**. Postępowanie apelacyjne, mimo że ma charakter weryfikacyjny i kontrolny zachowuje także charakter rozpoznawczy - sąd II instancji ma **pełną swobodę jurysdykcyjną** ograniczoną jedynie **granicami zaskarżenia**. Sąd apelacyjny jest nie tylko uprawniony, ale i zobowiązany do rozważenia na nowo całego zebranego materiału i dokonania jego właściwej oceny prawnej a w razie dostrzeżenia błędów - w granicach zaskarżenia - do naprawy stwierdzonych naruszeń. Specyfika sprowadzają się do ograniczenia zakresu przeniesienia ciężaru rozpoznania sprawy w zbędnym zakresie na sąd II instancji - nieoderwania postępowania w II instancji od wcześniejszego postępowania

Art. 381. Sąd drugiej instancji **może pominąć nowe fakty i dowody**, jeżeli strona **mogła** je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później.

Art. 382. Sąd drugiej instancji orzeka **na podstawie materiału zebranego** w postępowaniu w **pierwszej instancji** oraz w postępowaniu apelacyjnym.

Art. 383. W postępowaniu apelacyjnym **nie można rozszerzyć żądania pozwu** ani występować z nowymi roszczeniami. Jednakże w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

Uwaga - Ustawodawca wprowadził wyjątki w postępowaniu uproszczonym

Art. 505⁹. § 1¹. Apelację można oprzeć na zarzutach: 1) naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie; 2) naruszenia przepisów postępowania, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy. § 2. Po upływie terminu do wniesienia apelacji przytaczanie dalszych zarzutów jest niedopuszczalne.

Uwaga - Ponadto nazwana została podstawa nieważności

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi: 1) jeżeli **droga sądowa** była niedopuszczalna; 2) jeżeli strona nie miała **zdolności** sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej **reprezentowania** lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany; 3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami **toczy** się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już **prawomocnie osądzona**; 4) jeżeli **skład** sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia **wyłączony** z mocy ustawy; 5) jeżeli strona została pozbawiona **możliwości obrony** swych praw; 6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd **okręgowy** jest **właściwy** bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 1099 § 2. Brak **jurysdykcji krajowej** stanowi przyczynę nieważności postępowania.

Art. 1113. Immunitet sądowy sąd bierze pod rozwałę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia istnienia immunitetu sąd odrzuca pozew albo wniosek. Rozpoznanie sprawy z naruszeniem immunitetu sądowego powoduje nieważność postępowania.

Skuteczność środków zaskarżenia

Zakończenie postępowania cywilnego

- Merytoryczne - wyrok, nakaz zapłaty, postanowienie w postępowaniu nieprocesowym
- Formalne - postanowienie (odrzućenie pozwu w wypadkach przewidzianych w ustawie, umorzenie postępowania)

Skutki prawne orzeczeń

Prawomocność formalna

Art. 363. § 1. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego **środek odwoławczy** lub **inny środek zaskarżenia**. § 2. Mimo niedopuszczalności odrębnego zaskarżenia nie stają się prawomocne postanowienia podlegające rozpoznaniu przez sąd drugiej instancji, gdy sąd ten rozpoznaje sprawę, w której je wydano. § 3. Jeżeli zaskarżono tylko część orzeczenia, staje się ono prawomocne w części pozostałej z upływem terminu do zaskarżenia, chyba że sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części

Prawomocność materialna

Art. 365. § 1. Orzeczenie prawomocne wiąże **nie tylko strony i sąd**, który je wydał, lecz również **inne sądy oraz inne organy** państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych **także inne osoby**. § 2. Kodeks postępowania karnego określa, w jakim zakresie orzeczenia sądu cywilnego **nie wiążą sądu** w postępowaniu karnym.

Art. 366. Wyrok prawomocny ma **powagę rzeczy osądzonej** tylko co do tego, co w związku z **podstawą sporu** stanowiło przedmiot **rozstrzygnięcia**, a ponadto **tylko między tymi samymi stronami**.

Wykonalność - Prawomocne orzeczenie nadające się do przymusowego wykonania

1) **Z mocy ustawy** - orzeczenia zasądzające, postanowienie o zabezpieczeniu, postanowienia w zakresie skuteczności, nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla po upływie terminu do zaspokojenia, postanowienia w postępowaniu nieprocesowym orzekające co do istoty sprawy.

2) **Z mocy orzeczenia sądowego** - opatrzone z urzędu rygorem natychmiastowej wykonalności lub nadanym fakultatywnie

Skuteczność - Przymiot inny/pozostały niż wykonalność w drodze przymusu - skuteczność postanowień, rozwiązanie małżeństwa, ustanie wspólności ustawowej.

Inne zagadnienia związane ze skutecznością środków zaskarżenia

Zdolność postulacyjna

Art. 87¹. § 1. W postępowaniu przed Sądem Najwyższym **obowiązuje zastępstwo** stron przez adwokatów lub radców prawnych, a w sprawach własności przemysłowej także przez rzeczników patentowych. Zastępstwo to dotyczy także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowanych przed sądem **niższej** instancji. § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się w postępowaniu o **zwolnienie** od kosztów sądowych oraz o **ustanowienie** adwokata lub radcy prawnego oraz gdy stroną, jej organem, jej przedstawicielem ustawowym lub pełnomocnikiem jest **sędzia**, prokurator, notariusz albo profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych, a także gdy stroną, jej organem lub jej przedstawicielem ustawowym jest adwokat, radca prawny lub radca Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. § 3. Przepisu § 1 nie stosuje się także wtedy, gdy zastępstwo procesowe Skarbu Państwa albo państwowej osoby prawnej jest wykonywane przez **Prokuratorię** Generalną Rzeczypospolitej Polskiej.

Doręczenie

Art. 133. § 1. Jeżeli stroną jest **osoba fizyczna**, doręczenia dokonuje się jej osobiście, a gdy nie ma ona zdolności procesowej – jej przedstawicielowi ustawowemu. § 2. Pisma procesowe lub orzeczenia dla osoby prawnej, jak również dla organizacji, która nie ma osobowości prawnej, doręcza się organowi uprawnionemu do reprezentowania ich przed sądem lub do rąk pracownika upoważnionego do odbioru pism. § 2¹. Pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG doręcza się na adres do doręczeń udostępniony w tej ewidencji, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres do doręczeń. § 2². Pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do rejestru sądowego doręcza się na adres udostępniony w tym rejestrze, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres do doręczeń. Jeżeli ostatni udostępniony adres został wykreślony jako niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy i nie zgłoszono wniosku o wpis nowego adresu, który podlegałby udostępnieniu, adres wykreślony jest uważany za adres udostępniony w rejestrze. § 2³. Pisma procesowe lub orzeczenia dla osób reprezentujących podmiot wpisany do KRS, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu doręcza się na adres do doręczeń wskazany zgodnie z przepisami KRS § 3. Jeżeli ustanowiono pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, pisma sądowe doręcza się tym osobom. Pismo wzywające stronę do osobistego stawiennictwa doręcza się tylko bezpośrednio tej stronie

Art. 138. § 1. Jeżeli doręczający nie zastanie adresata w mieszkaniu, może doręczyć pismo sądowe dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było – administracji domu, dozorczy domu lub sołtysowi, jeżeli osoby te nie są **przeciwnikami** adresata w sprawie i **podjęły** się oddania mu pisma.

Art. 139. § 1. W razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających pismo przesłane za pośrednictwem operatora pocztowego należy złożyć w

placówce pocztowej tego operatora, a doręczane w inny sposób – w urzędzie właściwej gminy, **umieszczając zawiadomienie** o tym w **drzwiach mieszkania adresata** lub w **oddawczej skrzynce pocztowej** ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono, oraz z pouczeniem, że należy je odebrać w terminie **siedmiu dni** od dnia umieszczenia zawiadomienia. W przypadku bezskutecznego upływu tego terminu, czynność zawiadomienia **należy powtórzyć**. § 1¹. Pismo złożone w placówce pocztowej może zostać odebrane także przez **osobę upoważnioną** na podstawie **pełnomocnictwa pocztowego** do odbioru przesyłek pocztowych § 2. Jeżeli adresat **odmawia** przyjęcia pisma, doręczenie **uważa się za dokonane**. W takim przypadku doręczający zwraca pismo do sądu z **adnotacją** o odmowie jego przyjęcia. § 3. Pisma dla **osób prawnych, organizacji, osób fizycznych podlegających wpisowi do rejestru** albo **ewidencji** na podstawie odrębnych przepisów – w razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na **nieujawnienie w rejestrze** albo w **ewidencji zmiany adresu**, a w przypadku osób fizycznych miejsca zamieszkania i adresu – **pozostawia się w aktach sprawy** ze skutkiem doręczenia, chyba że nowe miejsce zamieszkania i adres **są sądowi znane**. § 3¹. Pisma dla osób reprezentujących podmiot wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu, w razie niemożności doręczenia ich w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na niezgłoszenie oświadczenia o zmianie adresu do doręczeń, pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że inny adres do doręczeń lub miejsce zamieszkania i adres są sądowi znane. § 4. Sąd rejestrowy przy ogłoszeniu lub doręczeniu postanowienia o pierwszym wpisie poucza wnioskodawcę o skutkach zaniechania ujawnienia w rejestrze zmian określonych w § 3. § 4¹. Sąd rejestrowy przy doręczeniu postanowienia w przedmiocie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego osób reprezentujących podmiot, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu poucza podmiot wpisany do rejestru o określonych w § 3¹ skutkach zaniechania zgłoszenia oświadczenia o zmianie adresu do doręczeń. Pouczenie podmiotu wpisanego do Krajowego Rejestru Sądowego jest jednoznaczne z pouczeniem osób, o których mowa w zdaniu pierwszym. § 5. Na wniosek strony sąd albo referendarz sądowy na posiedzeniu niejawnym wydaje zaświadczenie, w którym stwierdza, że wyrok zaoczny lub nakaz zapłaty został **uznany za doręczony** na oznaczony adres w trybie określonym w § 1.

Art. 139¹. § 1. Jeżeli pozwany, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2–31 lub inny przepis szczególnie przewidujący skutek doręczenia, przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przesyłając mu przy tym odpis pisma dla pozwanego i zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika. § 2. Powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu zobowiązania, o którym mowa w § 1, składa do akt potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwraca pismo i wskazuje aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie. Po bezskutecznym upływie terminu stosuje się przepis art. 177 § 1 pkt 6.

Pouczenia i uzasadnienia

Art. 327. § 1. Stronę niezastępowaną ... obecną przy ogłoszeniu wyroku, przewodniczący pouczy o sposobie i terminie zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem oraz

warunkach, sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia. ... § 3. Sąd z urzędu doręcza stronom wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym. § 4. Stronie niezastępowanej ... wraz z wyrokiem, który podlega doręczeniu z urzędu, doręcza się pouczenie o sposobie i terminie zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem oraz warunkach, sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia. § 5. Jeżeli zastępstwo stron ... jest obowiązkowe, należy także pouczyć stronę o treści przepisów o obowiązkowym zastępstwie oraz skutkach niezastosowania się do tych przepisów.

Art. 328. § 1. Pisemne uzasadnienie wyroku sporządza się na wniosek strony o doręczenie wyroku z uzasadnieniem zgłoszony w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia wyroku. § 2. W przypadkach gdy wyrok doręcza się z urzędu, termin, o którym mowa w § 1, liczy się od dnia doręczenia wyroku. § 3. We wniosku należy wskazać, czy pisemne uzasadnienie ma dotyczyć całości wyroku czy jego części, w szczególności poszczególnych objętych nim rozstrzygnięć. § 4. Sąd odrzuca wniosek niedopuszczalny, spóźniony, nieopłacony lub dotknięty brakami, których nie usunięto mimo wezwania.

Art. 331. § 1. Wyrok z pisemnym uzasadnieniem doręcza się tylko tej stronie, która zgłosiła wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. § 2. Sporządzenie pisemnego uzasadnienia wyroku z urzędu nie zwalnia strony od obowiązku zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. § 3. Stronie niezastępowanej ... wraz z pisemnym uzasadnieniem wyroku doręcza się pouczenie o sposobie i terminie wniesienia środka zaskarżenia.

Art. 342. Wyrok zaoczny sąd uzasadnia, gdy powództwo zostało oddalone w całości lub w części, a powód zażądał uzasadnienia w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku.

Art. 357. § 1. Postanowienia ogłoszone na posiedzeniu jawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlegają one zaskarżeniu, i tylko na żądanie strony zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia postanowienia. Postanowienia te doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem. § 2. Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd doręcza z urzędu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Doręczając postanowienie stronie niezastępowanej ... należy ją pouczyć o dopuszczalności, warunkach, terminie i sposobie złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia tego postanowienia i wniesienia środka zaskarżenia albo o tym, że postanowienie nie podlega uzasadnieniu lub zaskarżeniu. § 2¹. Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlega ono zaskarżeniu, i tylko na żądanie strony zgłoszone w terminie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia. Postanowienie z uzasadnieniem doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem. § 3. Uzasadnienie postanowienia sporządza się w terminie tygodnia od dnia wpływu do właściwego sądu wniosku o doręczenie postanowienia z uzasadnieniem, a jeżeli wniosek był dotknięty brakami – od dnia usunięcia tych braków. § 5. Wydając postanowienie, nawet niepodlegające zaskarżeniu, sąd może przy nim zwięźle wskazać zasadnicze powody rozstrzygnięcia, jeżeli mając na względzie okoliczności sprawy uzna, że pozwoli to na usprawnienie postępowania. § 6. Wydając postanowienie podlegające zaskarżeniu sąd może, według swej oceny opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy, postanowić o odstąpieniu od jego uzasadnienia, jeżeli w całości uwzględnia zawarty w piśmie procesowym wniosek strony i podziela argumenty strony przytoczone na jego poparcie. W postanowieniu należy powołać to pismo. Jeżeli pismo to zostanie doręczone później niż postanowienie, termin do złożenia zażalenia biegnie od dnia

doręczenia tego pisma.

Art. 369. § 1. Apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. § 1¹. W przypadku przedłużenia terminu do sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku termin, o którym mowa w § 1, wynosi trzy tygodnie. O terminie tym sąd zawiadamia stronę doręczając jej wyrok z uzasadnieniem. Jeżeli w zawiadomieniu termin ten wskazano błędnie, a strona się do niego zastosowała, apelację uważa się za wniesioną w terminie. § 3. Termin, o którym mowa w § 1, uważa się za zachowany także wtedy, gdy przed jego upływem strona wniosła apelację do sądu drugiej instancji. W takim przypadku sąd ten zawiadamia sąd pierwszej instancji o wniesieniu apelacji i żąda przedstawienia akt sprawy.

Art. 386. § 1. W razie uwzględnienia apelacji sąd drugiej instancji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy. § 6. Ocena prawna wyrażona w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiąże zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego lub faktycznego, albo po wydaniu wyroku sądu drugiej instancji Sąd Najwyższy w uchwale rozstrzygającej zagadnienie prawne wyraził odmienną ocenę prawną.

Art. 387. § 1. Sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu wyrok oraz postanowienie kończące postępowanie w sprawie. W sprawach, w których apelację oddalono lub zmieniono zaskarżony wyrok, pisemne uzasadnienie sporządza się tylko wówczas, gdy strona zgłosiła wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem.... § 2¹. W uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji: 1) wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne ustalenia sądu pierwszej instancji, chyba że sąd drugiej instancji zmienił lub uzupełnił te ustalenia; jeżeli sąd drugiej instancji przeprowadził postępowanie dowodowe lub odmiennie ocenił dowody przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji, uzasadnienie powinno także zawierać ustalenie faktów, które sąd drugiej instancji uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej; 2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa powinno objąć ocenę poszczególnych zarzutów apelacyjnych, a poza tym może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne oceny sądu pierwszej instancji.

Art. 394. § 1. Zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest:

Art. 398⁵. § 1. Skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem stronie skarżącej. § 2. Termin do wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka wynosi sześć miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli strona zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem – od chwili doręczenia orzeczenia stronie.

Art. 398¹⁴. Sąd Najwyższy oddala skargę kasacyjną, jeżeli nie ma uzasadnionych podstaw

albo jeżeli zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu.

PRAWOMOCNOŚĆ

Art. 363. § 1. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia. § 2. Mimo niedopuszczalności odrębnego zaskarżenia nie stają się prawomocne postanowienia podlegające rozpoznaniu przez sąd drugiej instancji, gdy sąd ten rozpoznaje sprawę, w której je wydano. § 3. Jeżeli zaskarżono tylko część orzeczenia, staje się ono prawomocne w części pozostałej z upływem terminu do zaskarżenia, chyba że sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części.

Art. 364. § 1. Prawomocność orzeczenia stwierdza na wniosek strony sąd pierwszej instancji, a dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie drugiej instancji – ten sąd. § 2. Postanowienia w sprawie, o której mowa w § 1, może wydać także referendarz sądowy.

Art. 365. § 1. Orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. § 2. Kodeks postępowania karnego określa, w jakim zakresie orzeczenia sądu cywilnego nie wiążą sądu w postępowaniu karnym.

Art. 366. Wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami.

DZIAŁ V

Środki odwoławcze

APELACJA

Art. 367. § 1. Od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja do sądu drugiej instancji. § 2. Apelację od wyroku sądu rejonowego rozpoznaje sąd okręgowy, a od wyroku sądu okręgowego jako pierwszej instancji – sąd apelacyjny. § 3. Sąd rozpoznaje sprawę w składzie trzech sędziów. Na posiedzeniu **niejawnym** sąd orzeka w składzie **jednego** sędziego, z wyjątkiem wydania wyroku. § 3¹. Sąd może zlecić przeprowadzenie dowodu sędziemu wyznaczonemu, także gdy przyczyni się to do przyspieszenia postępowania.

uchylony § 4. Postanowienie o przyznaniu i cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych, o odmowie zwolnienia, o odrzuceniu wniosku o zwolnienie oraz o nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazaniu na grzywnę, jak również postanowienie o ustanowieniu, cofnięciu ustanowienia, o odrzuceniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oraz o skazaniu na grzywnę i nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia ich wynagrodzenia sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego.

Art. 368. § 1. Apelacja powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a ponadto zawierać: 1) oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w całości czy w części; 2) zwięzłe przedstawienie zarzutów; 3) uzasadnienie zarzutów; 4) powołanie, w razie potrzeby, nowych faktów lub dowodów; 5) wniosek o zmianę

lub o uchylenie wyroku z zaznaczeniem zakresu żądanej zmiany lub uchylenia. § 1¹. W zarzutach co do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia należy **wskazać fakty** ustalone przez sąd pierwszej instancji **niezgodnie** z rzeczywistym stanem rzeczy lub istotne dla rozstrzygnięcia fakty **nieustalone** przez sąd pierwszej instancji. § 1². Powołując nowe fakty lub dowody, należy **uprawdopodobnić**, że ich powołanie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie było możliwe albo potrzeba ich powołania wynikła później. § 1³. Powołując fakt wykazany dowodem utrwalonym za pomocą urządzenia **rejestrującego** dźwięk albo obraz i dźwięk, należy oznaczyć część zapisu dotyczącą tego faktu. § 2. W sprawach o prawa majątkowe należy oznaczyć wartość przedmiotu zaskarżenia. Wartość ta może być oznaczona na kwotę wyższą od wartości przedmiotu sporu wskazanej w pozwie jedynie wtedy, gdy powód rozszerzył powództwo lub sąd orzekł ponad żądanie. Przepisy art. 19–24 i 25 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 369. § 1. Apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. § 1¹. W przypadku przedłużenia terminu do sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku termin, o którym mowa w § 1, wynosi **trzy tygodnie**. O terminie tym sąd zawiadamia stronę doręczając jej wyrok z uzasadnieniem. Jeżeli w zawiadomieniu termin ten wskazano błędnie, a strona się do niego zastosowała, apelację uważa się za wniesioną w terminie. § 3. Termin, o którym mowa w § 1, uważa się za zachowany także wtedy, gdy przed jego upływem strona wniosła apelację do sądu drugiej instancji. W takim przypadku sąd ten zawiadamia sąd pierwszej instancji o wniesieniu apelacji i żąda przedstawienia akt sprawy.

Art. 371. Sąd pierwszej instancji przedstawia niezwłocznie akta sprawy sądowi drugiej instancji.

dawniej przedstawienie odbywało się po doręczeniu apelacji stronie przeciwnej.

Art. 373. § 1. Sąd drugiej instancji odrzuca apelację spóźnioną, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie usunęła w wyznaczonym terminie. § 2. Czynności związane z nadaniem biegu apelacji może wykonywać referendarz sądowy.

Art. 373¹. Przewodniczący zarządza doręczenie odpisów apelacji pozostałym stronom, pouczając je o treści art. 374. Pozostałe strony mogą wnieść odpowiedź na apelację w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia odpisu apelacji.

Art. 374. Sąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę na posiedzeniu **niejawnym**, jeżeli przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, jeżeli strona w apelacji lub odpowiedzi na apelację złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że cofnięto pozew lub apelację albo zachodzi nieważność postępowania.

Art. 375. Poza przypadkami określonymi w art. 391¹, art. 373 i art. 374 przewodniczący wyznacza rozprawę.

Art. 376. Rozprawa przed sądem drugiej instancji odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej lub obu stron. Wydany wyrok nie jest zaoczny.

Art. 377. Po wywołaniu sprawy rozprawa rozpoczyna się od sprawozdania sędziego, który zwięźle przedstawia stan sprawy ze szczególnym uwzględnieniem zarzutów i wniosków apelacyjnych. Sąd może zrezygnować ze sprawozdania za zgodą obecnych stron albo w przypadku ich niestawiennictwa, chyba że rozprawa odbywa się z udziałem publiczności.

Art. 378. § 1. Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. § 2. W granicach zaskarżenia sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także na rzecz współuczestników, którzy wyroku nie zaskarżyli, gdy będące przedmiotem zaskarżenia prawa lub obowiązki są dla nich wspólne. Współuczestników tych należy zawiadomić o rozprawie; mogą oni składać pisma przygotowawcze.

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi: 1) jeżeli droga sądowa była niedopuszczalna; 2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany; 3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona; 4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy; 5) jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw; 6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 380. Sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Art. 381. Sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później.

Art. 382. Sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym.

Art. 383. W postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami. Jednakże w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

Art. 384. Sąd nie może uchylić lub zmienić wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację.

Art. 385. Sąd drugiej instancji oddala apelację, jeżeli jest ona bezzasadna.

Art. 386. § 1. W razie uwzględnienia apelacji sąd drugiej instancji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy. § 2. W razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyła zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. § 3. Jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji uchyła wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie. § 4. Poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. § 5. W przypadku uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sąd rozpoznaje ją w **tym samym składzie**, chyba że nie jest to możliwe lub powodowałoby nadmierną zwłokę w postępowaniu. § 6. Ocena prawna wyrażona w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiąże zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego lub faktycznego, albo po wydaniu wyroku sądu drugiej instancji Sąd Najwyższy w uchwale rozstrzygającej zagadnienie prawne wyraził odmienną ocenę prawną.

dawniej po przekazaniu orzekał sąd w innym składzie

Pytanie: Czy postulat szybkości postępowania jest wystarczający dla uznania że po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania możliwe jest poddanie sprawy jurysdykcji osób w pewnym sensie uwikłanych w swoje uprzednie stanowisko i czy dla obrony tej tezy wystarczające jest powołanie zasad niezawisłego i niezależnego wymiaru sprawiedliwości ?

Art. 387. § 1. Sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu wyrok oraz postanowienie kończące postępowanie w sprawie. W sprawach, w których apelację oddalono lub zmieniono zaskarżony wyrok, pisemne uzasadnienie sporządza się tylko wówczas, gdy strona zgłosiła wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. § 2. Pisemne uzasadnienie albo transkrypcję ogłoszonego uzasadnienia sporządza się w terminie dwóch tygodni od dnia ogłoszenia orzeczenia. Jeżeli ogłoszenia nie było, termin ten liczy się od dnia wydania orzeczenia. Jeżeli apelację oddalono lub zmieniono zaskarżony wyrok, pisemne uzasadnienie albo transkrypcję ogłoszonego uzasadnienia sporządza się w terminie dwóch tygodni od dnia zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. § 2¹. W uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji: 1) wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji **przyjął za własne** ustalenia sądu pierwszej instancji, chyba że sąd drugiej instancji **zmienił** lub **uzupełnił** te ustalenia; jeżeli sąd drugiej instancji **przeprowadził** postępowanie dowodowe lub odmiennie ocenił dowody przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji, uzasadnienie powinno także zawierać **ustalenie** faktów, które sąd drugiej instancji uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej; 2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa powinno objąć **ocenę** poszczególnych zarzutów apelacyjnych, a poza tym może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne oceny sądu pierwszej instancji. § 3. Orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się tej stronie, która w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia orzeczenia zgłosiła wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem. Przepis art. 327 § 2 stosuje się odpowiednio. Jeżeli ogłoszenia nie było, orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się stronom z urzędu w terminie tygodnia od dnia sporządzenia uzasadnienia. § 4. Jeżeli nie sporządzono pisemnego uzasadnienia wyroku ani transkrypcji ogłoszonego uzasadnienia, a w sprawie została wniesiona skarga kasacyjna lub skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sporządza się je w terminie dwóch tygodni od dnia wniesienia skargi, a jeżeli skarga była dotknięta brakami – od dnia usunięcia tych braków. Uzasadnienie można ograniczyć do zakresu, którego dotyczy skarga.

Art. 387¹. W razie wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia, od którego przysługuje skarga kasacyjna, strony i ich przedstawiciele mają obowiązek, do czasu upływu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, zawiadamiać sąd drugiej instancji o każdej zmianie miejsca zamieszkania.

Art. 388 § 1. Jeżeli na skutek wykonania orzeczenia stronie może być wyrządzona niepowetowana szkoda, sąd drugiej instancji na wniosek strony może wstrzymać wykonanie swego orzeczenia do czasu ukończenia postępowania kasacyjnego. Jeżeli apelację oddalono, sąd drugiej instancji może wstrzymać wykonanie także orzeczenia sądu pierwszej instancji. § 1¹. W przypadku, o którym mowa w § 1, sąd drugiej instancji na wniosek strony może także uzależnić wykonanie orzeczenia od złożenia przez powoda stosownego zabezpieczenia. § 2. Zabezpieczenie może również polegać na wstrzymaniu wydania powodowi sum pieniężnych po ich wyegzekwowaniu od pozwanego lub na wstrzymaniu sprzedaży zajętego majątku. § 3. Do czasu upływu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej wstrzymuje się z urzędu sprzedaż nieruchomości. § 4. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wstrzymania skuteczności zaskarżonego orzeczenia niepodlegającego wykonaniu.

Art. 389. Po bezskutecznym upływie terminu do zaskarżenia wydanego wyroku sąd drugiej instancji zwraca akta sądowi pierwszej instancji.

Art. 390. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy. Sąd Najwyższy władny jest przejąć sprawę do rozpoznania albo przekazać zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu. § 2. Uchwała Sądu Najwyższego rozstrzygająca zagadnienie prawne wiąże w danej sprawie.

Art. 391. § 1. Jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed sądem drugiej instancji, do postępowania tego stosuje się **odpowiednio** przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Przepisy art. 194–196 i 198 nie mają zastosowania. § 2. W razie cofnięcia apelacji sąd drugiej instancji umarza postępowanie apelacyjne i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Gdy cofnięcie apelacji nastąpiło przed sądem pierwszej instancji, postępowanie umarza sąd pierwszej instancji.

Art. 391¹. § 1. W przypadku wniesienia apelacji od wyroku wydanego na podstawie art. 191¹ można pominąć czynności, które ustawa nakazuje podjąć na skutek wniesienia apelacji, w szczególności nie wzywać powoda do usunięcia jej braków ani uiszczenia opłaty. Sąd drugiej instancji może rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym, nie doręczając apelacji osobie wskazanej jako pozwany ani nie rozpoznając wniosków złożonych wraz z tą apelacją. § 2. W przypadku wątpliwości apelację uważa się za wniesioną co do całości wyroku z wnioskiem o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. § 3. W przypadku stwierdzenia, że powództwo nie jest oczywiście bezzasadne, sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W pozostałych przypadkach sąd drugiej instancji oddala apelację. § 4. Uzasadnienie wyroku oddalającego apelację sąd drugiej instancji może ograniczyć do odwołania się do ustaleń i wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku zawartych w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji. § 5. Wyrok z pisemnym uzasadnieniem, o ile je sporządzono, i wymaganymi przez ustawę pouczeniami z urzędu doręcza się tylko powodowi. § 6. Przepisu art. 394¹ § 1¹ nie stosuje się. § 7. W przypadku uchylenia wyroku wydanego na podstawie art. 191¹ w toku ponownego rozpoznania: 1) ilekroć ustawa przewiduje zwrot pozwu, sąd umarza postępowanie; 2) wraz z odpisem pozwu doręcza się pozwanemu odpisy apelacji oraz wyroków sądów obu instancji z uzasadnieniami.

ŚRODKI ODWOŁAWCZE W POSTĘPOWANIACH ODREBNYCH

Art. 466. Pracownik lub ubezpieczony **działający bez adwokata** lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym **ustnie do protokołu** powództwo oraz **treść środków odwoławczych** i innych pism procesowych.

Art. 477⁹. § 1. **Odwołania** od decyzji organów rentowych lub orzeczeń wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności wnosi się **na piśmie do organu** lub zespołu, który wydał decyzję lub orzeczenie, **lub do protokołu** sporządzonego przez ten organ lub zespół, w terminie **miesiąca** od dnia doręczenia decyzji lub orzeczenia. § 2. Organ rentowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu. Organ ten lub zespół, **jeżeli uzna odwołanie w całości za słuszne**, może zmienić lub uchylić zaskarżoną decyzję lub orzeczenie. W tym przypadku odwołaniu nie nadaje się dalszego biegu. § 2¹. Jeżeli w odwołaniu od decyzji organu rentowego **wskazano nowe okoliczności** dotyczące niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, które **powstały po dniu wydania** orzeczenia przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, od którego nie wniesiono sprzeciwu, lub orzeczenia komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, organ rentowy nie przekazuje odwołania do sądu, lecz **kieruje do lekarza orzecznika** Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpatrzenia. Organ rentowy uchyla decyzję, rozpatruje nowe okoliczności i wydaje decyzję, od której **przysługuje odwołanie** do

sądu. Przepis ten stosuje się także wówczas, gdy nie można ustalić daty powstania wskazanych w odwołaniu nowych okoliczności. § 3. **Sąd odrzuci odwołanie** wniesione po upływie terminu, chyba że przekroczenie terminu **nie jest nadmierne** i nastąpiło z przyczyn niezależnych od odwołującego się. § 3¹. Sąd **odrzuci odwołanie** w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a osoba zainteresowana **nie wniosła sprzeciwu** od tego orzeczenia

Art. 477¹⁴. § 1. Sąd **oddala** odwołanie, jeżeli **nie ma podstaw do jego uwzględnienia**. § 2. W przypadku **uwzględnienia** odwołania sąd **zmienia w całości lub w części** zaskarżoną **decyzję** organu rentowego lub **zaskarżone orzeczenie wojewódzkiego zespołu** do spraw orzekania o niepełnosprawności i **orzeka co do istoty sprawy**. § 21. Jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżająca świadczenie, została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, sąd uchyla tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu. § 3. Jeżeli odwołanie wniesiono w związku z niewydaniem decyzji przez organ rentowy lub niewydaniem orzeczenia przez wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, sąd w razie uwzględnienia odwołania zobowiązuje organ lub zespół do wydania decyzji lub orzeczenia w określonym terminie, zawiadamiając o tym organ nadrzędny, albo orzeka co do istoty sprawy. Jednocześnie sąd stwierdza, czy niewydanie decyzji przez organ rentowy nastąpiło z rażącym naruszeniem prawa. § 4. W sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji. W tym przypadku sąd uchyla decyzję, przekazuje sprawę do rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie. § 6. W sprawie, w której wniesiono odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących niepełnosprawności, które powstały po dniu wniesienia odwołania od tego orzeczenia. W tym przypadku sąd uchyla orzeczenie, przekazuje sprawę do rozpoznania wojewódzkiemu zespołowi do spraw orzekania o niepełnosprawności i umarza postępowanie.

Art. 477^{14a}. Sąd drugiej instancji **uchylając wyrok i poprzedzając go decyzję** organu rentowego może sprawę przekazać do ponownego rozpoznania **bezpośrednio organowi** rentowemu.

APELACJA W POSTĘPOWANIU UPROSZCZONYM

Art. 505⁸. § 3. Strona **obecna na posiedzeniu**, na którym ogłoszono wyrok, może po jego ogłoszeniu w **oświadczeniu** złożonym do protokołu **zrzec** się prawa do wniesienia **apelacji**. W razie zrzeczenia się prawa do wniesienia apelacji **przez wszystkich** uprawnionych wyrok staje się **prawomocny**. § 4. W sprawach, w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza tysiąca złotych, uzasadnienie wyroku ogranicza się do wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Od uznania sądu opartego na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy zależy rozszerzenie tego uzasadnienia o pozostałą treść określoną w art. 3271 § 1.

Art. 505⁹. § 1¹. Apelację można oprzeć na zarzutach: 1) naruszenia **prawa materialnego** przez błędną jego **wykładnię** lub niewłaściwe **zastosowanie**; 2) naruszenia przepisów **postępowania**, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy. § 2. Po upływie terminu do wniesienia apelacji **przytaczanie dalszych zarzutów jest niedopuszczalne**.

Art. 505¹⁰. § 1. Sąd rozpoznaje apelację w składzie **jednego** sędziego.

Art. 505¹². § 1. Jeżeli sąd drugiej instancji stwierdzi, że zachodzi naruszenie prawa materialnego, a zgromadzone dowody nie dają wystarczających podstaw do zmiany wyroku, uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania. § 1¹. W sprawach określonych w art. 505⁸ § 4 przepisu § 1 nie stosuje się, a zaskarżony wyrok może zostać uchylony tylko w przypadkach określonych w art. 386 § 2 i 3. § 2. Uchylając zaskarżony wyrok sąd drugiej instancji może przekazać sprawę do rozpoznania z wyłączeniem przepisów o postępowaniu uproszczonym także wówczas, gdy sprawa stosownie do art. 505¹ podlega rozpoznaniu w tym postępowaniu. § 3. Sąd drugiej instancji oddala apelację również wtedy, gdy mimo naruszenia prawa materialnego lub przepisów postępowania albo błędnego uzasadnienia zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Art. 505¹³. § 2. Jeżeli sąd **drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, uzasadnienie** wyroku powinno zawierać **jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej** wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Art. 505^{13a}. W postępowaniu toczącym się **na skutek zażalenia** sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu jedynie **postanowienia uchylające** zaskarżone postanowienie albo zarządzenie.

Art. 505¹⁴. § 1. W postępowaniu uproszczonym w sprawach z zakresu prawa pracy przepisów art. 466, art. 477 i art. 4771 nie stosuje się.

ŚRODKI ODWOŁAWCZE W POSTĘPOWANIU NAKAZOWYM I UPOMINAWCZYM

Art. 480¹ § 2. Po **utracie mocy** lub **uchyleniu** nakazu zapłaty albo w przypadku **braku podstaw** do jego wydania sąd rozpoznaje sprawę według przepisów **ogólnych** lub w postępowaniu **odrębnym właściwym** dla danej sprawy, chyba że przepis szczególny przewiduje inny skutek, w szczególności umorzenie postępowania. § 3. Nakaz zapłaty doręcza się stronom. Pozwanemu nakaz zapłaty doręcza się z odpisem pozwu, z odpisami załączników do pozwu oraz **pouczeniem** o terminie i sposobie zaskarżenia nakazu oraz skutkach jego niezaskarżenia. § 4. Nakaz zapłaty, od którego nie wniesiono środka zaskarżenia, ma skutki prawomocnego wyroku.

Art. 480². § 1. W nakazie zapłaty sąd nakazuje pozwanemu, by w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zaspokoił roszczenie w całości wraz z kosztami albo wniósł środek **zaskarżenia**.

Art. 480³. § 1. Środek zaskarżenia od nakazu zapłaty wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty.

§ 2. W piśmie zawierającym środek zaskarżenia od nakazu zapłaty pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz w całości czy w części oraz przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. § 3. Sąd odrzuca środek zaskarżenia niedopuszczalny, spóźniony, nieopłacony lub dotknięty brakami, których nie usunięto pomimo wezwania.

Art. 492. § 1. Nakaz zapłaty z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności. ... Sąd na wniosek pozwanego może ograniczyć zabezpieczenie według swego uznania. § 3. Nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla lub czeku staje się natychmiast wykonalny po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia. W razie wniesienia zarzutów sąd może na wniosek pozwanego wstrzymać wykonanie nakazu.

Art. 493. § 1. Od nakazu zapłaty pozwany może wnieść zarzuty. § 2. W piśmie zawierającym zarzuty pozwany powinien, poza elementami wskazanymi w art. 480³ § 2, wymienić fakty, z których wywodzi żądania, i dowody na wykazanie każdego z nich. § 3. W postępowaniu po wniesieniu zarzutów: 1) nie stosuje się przepisów art. 194–196 i art. 198; 2) powództwo wzajemne jest niedopuszczalne; 3) nie można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych; jednakże w przypadku zmiany okoliczności powód może żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego równowartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć powództwo o świadczenia za kolejne okresy. § 4. Jeżeli zachodzą podstawy do odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania, sąd z urzędu postanowieniem uchyla nakaz zapłaty i wydaje odpowiednie rozstrzygnięcie. W innym przypadku sąd wydaje wyrok, którym w całości lub części utrzymuje nakaz zapłaty w mocy albo go uchyla i orzeka o żądaniu pozwu.

Art. 497. § 1. W przypadku cofnięcia zarzutów sąd stwierdza postanowieniem, że nakaz zapłaty pozostaje w mocy i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Przepis art. 203 § 3 stosuje się odpowiednio. § 2. W przypadku, o którym mowa w art. 203 § 4, sąd może uznać cofnięcie zarzutów za niedopuszczalne.

Art. 505 § 1. Od nakazu zapłaty pozwany może wnieść sprzeciw. § 2. Nakaz zapłaty traci moc w części zaskarżonej sprzeciwem. Sprzeciw jednego tylko ze współpозwanych o to samo roszczenie oraz co do jednego lub niektórych uwzględnionych roszczeń powoduje utratę mocy nakazu jedynie co do nich. § 3. Na wniosek strony sąd wydaje postanowienie stwierdzające utratę mocy nakazu zapłaty w całości lub części.

W EPU

Art. 505³⁵. Do sprzeciwu od nakazu zapłaty nie dołącza się dowodów.

Art. 505³⁶. W przypadku wniesienia sprzeciwu sąd umarza postępowanie w zakresie, w którym nakaz zapłaty utracił moc.

Art. 505³⁸. Rozpoznanie zażalenia na postanowienie wydane w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jak również na postanowienie wydane w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi wykonawczemu wydanemu w tym postępowaniu, następuje w składzie jednego sędziego. W postępowaniu toczącym się na skutek wniesienia zażalenia przepisy art. 505³⁰ § 2 i art. 505³¹ stosuje się odpowiednio.

Art. 505³⁰ § 2. Czynności sądu, referendarza i przewodniczącego utrwalane są wyłącznie w systemie teleinformatycznym, a wytworzone w ich wyniku dane w postaci elektronicznej opatrywane są kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

Art. 505³¹. § 1. Powód wnosi pisma wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

ZAŻALENIE NA POSTANOWIENIE

Względna dewolutywność

Art. 394 § 1. Zażalenie do **sądu drugiej instancji** przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji **kończące postępowanie w sprawie**, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których **przedmiotem** jest:

- 1) **zwrot pisma** wniesionego jako **pozew**, z którego **nie wynika żądanie** rozpoznania sprawy;
- 2) **zwrot pozwu**;
- 3) odmowa **odrzucenia** pozwu;
- 4) **przekazanie** sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie;
- 5) **zawieszenie** postępowania i **odmowa podjęcia** zawieszonego postępowania;
- 6) zwrot **kosztów**, określenie **zasad ponoszenia** przez strony kosztów procesu, zwrot opłaty lub obciążenie kosztami sądowymi – jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy.

§ 2. Termin do wniesienia zażalenia wynosi **tydzień** od dnia **doręczenia** postanowienia z **uzasadnieniem**. Jeżeli przy wydaniu postanowienia sąd odstąpił od jego uzasadnienia, termin liczy się od dnia ogłoszenia postanowienia, a jeżeli podlegało ono doręczeniu – od dnia jego doręczenia.

§ 3. Zażalenie powinno czynić zadość wymaganiom przepisany dla **pisma** procesowego oraz zawierać **wskazanie zaskarżonego** postanowienia i **wniosek** o jego **zmianę** lub **uchylenie**, jak również zwięzłe **uzasadnienie** zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby **nowych faktów** i **dowodów**.

Art. 394¹. § 1. Zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji **odrzucające skargę kasacyjną** oraz na postanowienie sądu drugiej lub pierwszej instancji odrzucające skargę o **stwierdzenie niezgodności** z prawem prawomocnego orzeczenia. § 1¹. Zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie **uchylenia** przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i **przekazania** sprawy do ponownego rozpoznania. § 3. Do postępowania przed Sądem Najwyższym toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio art. 394 § 2 i 3, art. 395, art. 397 § 1, art. 398⁶ § 3, art. 398¹⁴, art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze, art. 398¹⁶, art. 398¹⁷ i art. 398²¹.

Art. 394^{1a}. § 1. Zażalenie do **innego składu** sądu pierwszej instancji przysługuje na postanowienia tego sądu, których **przedmiotem** jest: 1) odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie;

2) oddalenie opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenie interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji; 3) rygor natychmiastowej wykonalności; 4) wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania; 5) stwierdzenie prawomocności orzeczenia; 6) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia; 7) odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia; 8) sprostowanie lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa; 9) zwrot zaliczki, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz wynagrodzenie biegłego, mediatora i należności świadka, a także koszty przyznane w nakazie zapłaty, jeżeli nie wniesiono środka zaskarżenia od nakazu; 10) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego; 11) zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem; 12) odrzucenie zażalenia; 13) odrzucenie skargi na orzeczenie referendarza sądowego; 14) zatwierdzenie ugody w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów; 15) wstrzymanie wykonania decyzji, w

przypadku zawieszenia postępowania, na zgodny wniosek stron zamierzających zawrzeć ugodę w sprawie odwołania do sądu ochrony konkurencji i konsumentów. § 2. W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia, o którym mowa w § 1, przepisy art. 394 § 2 i 3 oraz art. 395–397 stosuje się odpowiednio. § 3. Jeżeli w sądzie pierwszej instancji nie można utworzyć składu do rozpoznania zażalenia, zażalenie rozpoznaje sąd drugiej instancji.

Art. 394^{1b}. Jeżeli zaskarżono postanowienie, o którym mowa w art. 394 § 1 i zarazem w art. 394^{1a} § 1, zażalenie rozpoznaje sąd drugiej instancji.

Art. 394² § 1. Zażalenie do **innego** składu sądu **drugiej instancji** przysługuje na postanowienie tego sądu o **odrzucaeniu** apelacji. § 1¹. Zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji przysługuje także na postanowienia tego sądu, których przedmiotem jest: 1) odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie, 2) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego, 3) zwrot kosztów procesu, o ile nie wniesiono skargi kasacyjnej, 4) zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, 5) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, 6) zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka, 7) odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia – z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.

Art. 394³. § 1. Niedopuszczalne jest zażalenie wniesione jedynie dla zwłoki w postępowaniu. § 2. Za zażalenie wniesione jedynie dla zwłoki w postępowaniu uważa się: 1) drugie i dalsze zażalenie wniesione przez tę samą stronę na to samo postanowienie, 2) zażalenie na postanowienie wydane w wyniku czynności wywołanych wniesieniem przez tę samą stronę wcześniejszego zażalenia – chyba że okoliczności sprawy wykluczają tę ocenę. § 3. Zażalenie, o którym mowa w § 1, pozostawia się w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności, w szczególności nie przedstawia się go do rozpoznania sądowi właściwemu. To samo dotyczy pism związanych z jego wniesieniem. § 4. O pozostawieniu zażalenia i pism związanych z jego wniesieniem zawiadamia się stronę wnoszącą tylko raz – przy wniesieniu zażalenia.

Art. 395 § 1. W przypadku wniesienia zażalenia sąd pierwszej instancji niezwłocznie przedstawia je wraz z aktami sądowi właściwemu do jego rozpoznania. Strona przeciwna może wnieść odpowiedź na zażalenie w terminie tygodnia od dnia doręczenia zażalenia, a w przypadkach gdy ustawa przewiduje doręczenie zaskarżonego postanowienia tylko jednej ze stron oraz w przypadkach wskazanych w art. 394^{1a} § 1 pkt 6 – od dnia wniesienia zażalenia. § 2. Jeżeli zażalenie zarzuca nieważność postępowania lub jest oczywiście uzasadnione, sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może na posiedzeniu niejawnym, nie przysyłając akt sądowi drugiej instancji, uchylić zaskarżone postanowienie i w miarę potrzeby sprawę rozpoznać na nowo. Od ponownie wydanego postanowienia przysługują środki odwoławcze na zasadach ogólnych.

Art. 396. Sąd może wstrzymać wykonanie zaskarżonego postanowienia do czasu rozstrzygnięcia zażalenia.
dawniej "sąd pierwszej instancji"

Art. 397. § 1. Sąd rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu **niejawnym** w składzie **trzech** sędziów. §2. W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia sąd uzasadnia z urzędu postanowienie kończące to postępowanie. W sprawach, w których zażalenie oddalono lub zmieniono zaskarżone postanowienie, pisemne uzasadnienie sporządza się tylko wówczas, gdy strona zgłosiła wniosek o doręczenie postanowienia z uzasadnieniem. § 3. Do postępowania toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu apelacyjnym.

Art. 398. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do zażeń na **zarządzenia** przewodniczącego.

SKARGA KASACYJNA

Art. 398¹. § 1. Od wydanego przez sąd **drugiej** instancji **prawomocnego wyroku**

lub

postanowienia w przedmiocie **odrzućenia** pozwu albo **umorzenia** postępowania kończących postępowanie w sprawie strona, Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka może wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. Wniesienie skargi kasacyjnej przez stronę wyłącza – w zaskarżonym zakresie – wniesienie skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka.

Art. 398². § 1. Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż **pięćdziesiąt** tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych – niższa niż **dziesięć** tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu **ubezpieczeń** społecznych skarga kasacyjna przysługuje **niezależnie** od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o **przyznanie i o wstrzymanie emerytury** lub renty oraz o **objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego**. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o **odszkodowanie** z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego orzeczenia **niezgodnego z prawem**.

§ 2. Skarga kasacyjna jest **niedopuszczalna** także w sprawach: 1) o **rozwód**, o separację, o **alimenty**, o czynsz najmu lub dzierżawy oraz o **naruszenie** posiadania; 2) dotyczących kar porządkowych, świadectwa pracy i roszczeń z tym związanych oraz o deputaty lub ich ekwiwalent; 3) rozpoznanych w postępowaniu **uproszczonym**.

§ 3. Niedopuszczalna jest skarga kasacyjna od wyroku ustalającego nieistnienie małżeństwa lub orzekającego unieważnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się wyroku zawarła związek małżeński.

§ 4. Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach, w których powództwo oddalono na podstawie art. 191¹. Skargę kasacyjną wniesioną w takich sprawach pozostawia się w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności. To samo dotyczy pism związanych z jej wniesieniem. O pozostawieniu skargi kasacyjnej i pism związanych z jej wniesieniem zawiadamia się powoda tylko raz – przy wniesieniu pierwszego pisma. § 5. Przepisu § 4 nie stosuje się: 1) gdy w wyniku **uchylenia** przez sąd drugiej instancji wyroku wydanego na podstawie art. 191¹ i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania została ona rozpoznana na **zasadach ogólnych**; 2) do skargi kasacyjnej wniesionej przez podmiot, o którym mowa w art. 398¹ § 1, inny niż powód.

Art. 398³. § 1. Skargę kasacyjną strona może oprzeć na następujących podstawach: 1) naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie; 2) naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. § 2. Prokurator Generalny może oprzeć skargę kasacyjną na podstawach określonych w § 1, jeżeli przez wydanie orzeczenia doszło do

naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego, Rzecznik Praw Obywatelskich – jeżeli przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, a Rzecznik Praw Dziecka – jeżeli przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia praw dziecka.

§ 3. Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Art. 398⁴. § 1. Skarga kasacyjna powinna zawierać: 1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części; 2) przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie; 3) wniosek o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żadanego uchylenia i zmiany.

§ 2. Oprócz wymagań przewidzianych w § 1, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie.

§ 3. Ponadto skarga kasacyjna powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a w sprawach o prawa majątkowe powinna zawierać również oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia. Do skargi kasacyjnej dołącza się także **dwa** jej odpisy przeznaczone do akt Sądu Najwyższego oraz dla Prokuratora Generalnego, chyba że sam wniósł skargę.

Art. 398⁵. § 1. Skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie **dwóch** miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem stronie skarżącej. § 2. Termin do wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka wynosi **sześć** miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli strona zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem – od chwili doręczenia orzeczenia stronie.

Art. 398⁶. § 1. Jeżeli skarga kasacyjna **nie spełnia** wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 lub 3, przewodniczący w sądzie drugiej instancji wzywa skarżącego do usunięcia braków w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi. § 2. Sąd drugiej instancji odrzuca skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 398⁴ § 1, nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną. § 3. Sąd Najwyższy odrzuca skargę kasacyjną, która podlegała odrzuceniu przez sąd drugiej instancji, albo zwraca ją temu sądowi w celu usunięcia dostrzeżonych braków. § 4. O odrzuceniu skargi kasacyjnej niespełniającej wymagań określonych w art. 398⁴ § 1 sąd drugiej instancji albo Sąd Najwyższy zawiadamia właściwy organ samorządu zawodowego, do którego należy pełnomocnik.

Art. 398⁷. § 1. Strona przeciwna może wnieść do sądu drugiej instancji odpowiedź na skargę kasacyjną w terminie dwutygodniowym od doręczenia jej skargi. W razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka odpowiedź na skargę mogą wnieść obydwie strony. § 2. Po upływie terminu do wniesienia odpowiedzi lub po zarządzeniu doręczenia odpowiedzi skarżącemu, sąd drugiej instancji niezwłocznie przedstawia skargę kasacyjną i odpowiedź wraz z aktami sprawy Sądowi Najwyższemu. Do akt sprawy dołącza się dwa odpisy zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem.

Art. 398⁸. § 1. W każdej sprawie Sąd Najwyższy może zwrócić się do Prokuratora Generalnego o zajęcie na piśmie stanowiska co do skargi kasacyjnej wniesionej przez stronę i odpowiedzi na skargę. Prokurator Generalny lub wyznaczony przez niego prokurator przedstawia stanowisko w terminie trzydziestu dni, a jeżeli uzna, że wymaga tego ochrona praworządności, praw obywatelskich lub interesu publicznego, bierze udział w postępowaniu kasacyjnym. § 2. Odpis pisma, o którym mowa w § 1, doręcza się stronom, które mogą się do

niego ustosunkować w terminie czternastu dni, nie później jednak niż na rozprawie kasacyjnej.

Art. 398⁹. § 1. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli:

- 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne;
- 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów;
- 3) zachodzi nieważność postępowania lub
- 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

§ 2. O przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy orzeka na posiedzeniu niejawnym. Postanowienie nie wymaga pisemnego uzasadnienia.

Zdanie drugie utraciło moc z dniem 15 czerwca 2007 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 maja 2007 r. sygn. akt SK 68/06²⁸

²⁸ Zdanie drugie utraciło moc z dniem 15 czerwca 2007 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 maja 2007 r. sygn. akt SK 68/06 - Jak wskazano w uzasadnieniu skargi, zaskarżony przepis narusza konstytucyjne prawa i wolności skarżącej określone w art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 33 ust. 3 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji. Pozbawia ją bowiem prawa do rzetelnego i sprawiedliwego rozpatrzenia jej sprawy przez to, że zwalnia Sąd Najwyższy z obowiązku pisemnego uzasadnienia postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania - Celem instytucji przedsądu jest selekcja skarg kasacyjnych pod kątem wyłowienia tych, które po wstępnym zbadaniu dają podstawy do oceny, że istnieją okoliczności uzasadniające wyrokowanie w sprawie przez Sąd Najwyższy. Możliwość odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wpisana w istotę przedsądu kasacyjnego, ogranicza zatem dostępność stron do Sądu Najwyższego. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie już podkreślał w swoim orzecznictwie, że zarówno z Konstytucji, jak i z przepisów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.) wynika, że standardem minimalnym odnoszącym się do postępowania sądowego jest dwuinstancyjność. Wszystko, co ponad ten standard wykracza, włącznie z instytucją kasacji i sposobem jej ukształtowania, jest nadaddatkiem, podwyższeniem standardu minimalnego. Przepisy k.p.c. nie muszą zatem zapewniać stronom prawa do rozpatrzenia sprawy przez Sąd Najwyższy, a możliwość odwołania się do trzeciej instancji wykracza poza konstytucyjne minimum. Oznacza to, że strona nie ma roszczenia do państwa o takie ukształtowanie obowiązujących przepisów, które zapewniałyby jej rozpoznanie każdej sprawy przez Sąd Najwyższy (por. wyroki TK: z 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 143, z 17 maja 2004 r., sygn. SK 32/03, OTK ZU nr 5/A/2004, poz. 44, z 6 października 2004 r., sygn. SK 23/02, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 89, z 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 29, z 16 stycznia 2006 r., sygn. SK 30/05, OTK ZU nr 1/A/2006, poz. 2). Z przepisów Konstytucji nie można zatem wywodzić prawa do kasacji jako prawa do rozpoznania sprawy przez kolejną, trzecią instancję... skarga kasacyjna nie jest III instancją odwoławczą, a nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, lecz jeżeli już istnieje, to musi być rzetelna, sprawiedliwa i podlegać ocenie konstytucyjnej"... przedstawiony zarzut sprowadza się do zakwestionowania dopuszczalności wyłączenia w postępowaniu kasacyjnym obowiązku informowania przez Sąd Najwyższy stron o motywach orzeczenia o nieprzyjęciu do rozpoznania skargi kasacyjnej, wydanego w ramach przedsądu, z czym wiąże się brak możliwości weryfikacji dokonanej przez Sąd Najwyższy oceny zasadności wniesionej skargi kasacyjnej... Nowelizacja przepisów o kasacji, dokonana wskazaną powyżej ustawą z 24 maja 2000 r. była zabiegiem pragmatycznym, wymuszonym liczbą kasacji cywilnych wpływających do Sądu Najwyższego... Trafne jest stwierdzenie RPO, że w zakresie dopuszczalności konstytucyjnej oceny procedury wykraczającej ponad konieczny standard dwuinstancyjnego postępowania bez znaczenia jest zwyczajny bądź nadzwyczajny charakter środka prawnego, za pomocą którego jest ona inicjowana.... Przy kształtowaniu procedur nadzwyczajnych ustawodawca korzysta wprawdzie z większej swobody aniżeli w wypadku procedur zwyczajnych, jednak i tu swoboda ta nie jest nieograniczona.... Prawo do sądu w pełnym, nieuszczuplonym kształcie wymaga uzyskania czytelnego, weryfikowalnego uzasadnienia każdego rozstrzygnięcia sądu. Rezygnacja z obowiązku uzasadnienia niektórych orzeczeń może być usprawiedliwiona potrzebą ochrony innych wartości, w tym - sprawnością (efektywnością) postępowania. Zakres obowiązku uzasadniania decyzji procesowych może być różny w zależności od

Art. 398¹⁰. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w składzie trzech sędziów. W pozostałych wypadkach Sąd Najwyższy orzeka w składzie jednego sędziego.

Art. 398¹¹. § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną na posiedzeniu niejawnym, chyba że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a skarżący złożył w skardze kasacyjnej wniosek o jej rozpoznanie na rozprawie. Sąd Najwyższy może także rozpoznać skargę kasacyjną na rozprawie, jeżeli przemawiają za tym inne względy. § 2. Sędzia sprawozdawca przedstawia na rozprawie zwięźle stan sprawy, ze szczególnym uwzględnieniem podstaw i wniosków kasacyjnych. § 3. Udzielając głosu stronom, przewodniczący może ograniczyć czas wystąpienia, stosownie do wagi i złożoności sprawy. § 4. Jeżeli w rozprawie bierze udział Prokurator Generalny lub upoważniony przez niego prokurator, przewodniczący udziela mu głosu po wysłuchaniu stron.

Art. 398¹². Z wyjątkiem wypadków określonych w art. 173–175¹, postępowanie przed Sądem Najwyższym ulega zawieszeniu jedynie na zgodny wniosek stron.

Art. 398¹³. § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwałę nieważność postępowania.

§ 2. W postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

§ 3. Skarżący może przytoczyć **nowe uzasadnienie** podstaw kasacyjnych.

Art. 398¹⁴. Sąd Najwyższy oddala skargę kasacyjną, jeżeli **nie ma uzasadnionych podstaw** albo jeżeli zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia **odpowiada** prawu.

Art. 398¹⁵. § 1. Sąd Najwyższy w razie **uwzględnienia** skargi kasacyjnej **uchyla** zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i **przekazuje** sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał orzeczenie, lub innemu sądowi równorzędnemu; Sąd Najwyższy może uchylić także w całości lub w części orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi temu samemu lub równorzędnemu. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy przepis art. 415 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie.

Art. 398¹⁶. Jeżeli podstawa **naruszenia prawa materialnego** jest oczywiście **uzasadniona**, a skargi kasacyjnej nie oparto także na podstawie naruszenia przepisów **postępowania** lub podstawa ta okazała się **nieuzasadniona**, Sąd Najwyższy może na **wniosek skarżącego** uchylić zaskarżony wyrok i **orzec** co do istoty

natury podejmowanej decyzji, która zawsze zależy od okoliczności faktycznych konkretnej sprawy... Gwarancje proceduralne wyrażone w art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji odnoszą się do postępowań nadzwyczajnych, takich jak postępowanie kasacyjne oraz postępowanie w sprawie wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania. Prawo do sprawiedliwej procedury sądowej, także w postępowaniu kasacyjnym, jest elementem prawa do sądu, wyrażonego w art. 45 ust. 1 i w art. 77 ust. 2 Konstytucji... W ocenie Trybunału Konstytucyjnego wyłączenie przez zaskarżony przepis obowiązku informacyjnego Sądu Najwyższego ogranicza przejrzystość postępowania toczącego się w sprawie przedsądu, zwłaszcza jeżeli zważyć na ocenny charakter przesłanek, od których zależy przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.) ... Zakwestionowany art. 398⁹ § 2 zdanie drugie k.p.c. jest zatem niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji.

sprawy. Przepis art. 415 stosuje się odpowiednio.

Art. 398¹⁷. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej wyłoni się zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, Sąd Najwyższy może odroczyć wydanie orzeczenia i przekazać to zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu. § 2. Uchwała powiększonego składu Sądu Najwyższego jest w danej sprawie wiążąca. § 3. Sąd Najwyższy w powiększonym składzie może przejąć sprawę do swego rozpoznania. Art. 398¹⁸. W razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym podlegają wzajemnemu zniesieniu.

Art. 398¹⁹. Jeżeli pozew uległ odrzuceniu albo istniała podstawa do umorzenia postępowania, Sąd Najwyższy uchyla wydane w sprawie wyroki oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie. Przepis art. 415 stosuje się odpowiednio.

Art. 398²⁰. Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.

Art. 398²¹. Jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed Sądem Najwyższym, do postępowania tego stosuje się odpowiednio przepisy o apelacji, z tym że skargę kasacyjną cofnąć może również sama strona, a termin na sporządzenie uzasadnienia orzeczenia przez Sąd Najwyższy wynosi miesiąc.

SKARGA NADZWYCZAJNA

Art. 89. § 1. Jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą **demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej**, od **prawomocnego** orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona **skarga nadzwyczajna**, o ile: 1) orzeczenie narusza **zasady** lub **wolności i prawa człowieka** i obywatela określone w **Konstytucji** lub 2) orzeczenie w sposób **rażący narusza prawo** przez błędną jego **wykładnię** lub niewłaściwe **zastosowanie**, lub 3) zachodzi **oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego** – a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych **nadzwyczajnych** środków zaskarżenia.

§ 2. Skargę nadzwyczajną może wnieść **Prokurator Generalny**, **Rzecznik Praw Obywatelskich** oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes **Prokuratury** Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw **Dziecka**, Rzecznik Praw **Pacjenta**, Przewodniczący Komisji Nadzoru **Finansowego**, Rzecznik Finansowy, Rzecznik Małych i Średnich **Przedsiębiorców** i Prezes Urzędu Ochrony **Konkurencji** i Konsumentów.

§ 3. Skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie **5 lat** od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona **kasacja albo skarga kasacyjna** – w terminie **roku** od dnia ich rozpoznania. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na **niekorzyść** oskarżonego wniesionej **po upływie roku** od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – po upływie **6 miesięcy** od dnia jej rozpoznania.

§ 4. Jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w § 1, a zaskarżone orzeczenie wywołało **nieodwracalne skutki** prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a także jeżeli uchylenie orzeczenia naruszyłoby **międzynarodowe zobowiązania** Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd

Najwyższy ogranicza się do **stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa** oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1.

Art. 90. § 1. Od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony skarga nadzwyczajna może być wniesiona **tylko raz**. § 2. Skargi nadzwyczajnej nie można **oprzec na zarzutach**, które były przedmiotem rozpoznawania **skargi kasacyjnej lub kasacji** przyjętej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy. § 3. Skarga nadzwyczajna nie jest dopuszczalna od wyroku ustalającego nieistnienie **małżeństwa**, orzekającego unieważnienie małżeństwa albo rozwód, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się takiego orzeczenia zawarła związek małżeński, oraz od postanowienia o przysposobieniu. § 4. Skarga nadzwyczajna nie jest dopuszczalna w sprawach o **wykroczenia i wykroczenia skarbowe**.

Art. 91. § 1. W przypadku **uwzględnienia** skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy **uchyla** zaskarżone orzeczenie w **całości lub w części** i stosownie do wyników postępowania orzeka co do **istoty** sprawy albo **przekazuje** sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby **uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji**, albo **umarza** postępowanie. Sąd Najwyższy **oddala skargę nadzwyczajną**, jeżeli stwierdzi **brak podstawy** do uchylenia zaskarżonego orzeczenia. § 2. Jeżeli Sąd Najwyższy przy rozpatrywaniu skargi nadzwyczajnej uzna, że przyczyną naruszenia przez orzeczenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji, jest **niezgodność ustawy z Konstytucją**, **występuje z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego**. Sąd Najwyższy może **zawiesić postępowanie** z urzędu jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Art. 92. Sąd Najwyższy może **zażądać sporządzenia uzasadnienia**, jeżeli nie zawiera go zaskarżone orzeczenie.

Art. 93. § 1. Jeżeli **Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego** lub **Prezes Sądu Najwyższego** uzna, że **ochrona praworządności i sprawiedliwości społecznej** to uzasadnia, zwłaszcza w przypadku rozpatrywania skargi nadzwyczajnej, może powołać uczestnika postępowania występującego w charakterze **rzecznika interesu społecznego**, w szczególności osobę spełniającą wymagania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego. Rzecznik interesu społecznego zmierza do **urzeczywistnienia się zasad praworządności i sprawiedliwości społecznej**. § 2. Rzecznika interesu społecznego zawiadamia się o posiedzeniu Sądu Najwyższego w sprawie, do której został wyznaczony. Rzecznik interesu społecznego może składać oświadczenia na piśmie, uczestniczyć w posiedzeniu i wypowiadać się.

Art. 94. § 1. Skargę nadzwyczajną rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie **2 sędziów** Sądu Najwyższego orzekających w **Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych** oraz **1 ławnika** Sądu Najwyższego. § 2. Jeżeli skarga nadzwyczajna dotyczy orzeczenia zapadłego w wyniku postępowania, w którego toku **orzeczenie wydał Sąd Najwyższy**, sprawę rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie **5 sędziów** Sądu Najwyższego orzekających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz **2 ławników** Sądu Najwyższego. § 3. Jeżeli skład Sądu Najwyższego wskazany w § 1 lub 2 zamierza **odstąpić od zasady prawnej** uchwalonej przez izbę Sądu Najwyższego, przedstawia powstałe zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi: 1) **całej Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych** – jeżeli zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez **skład Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych**; rozstrzygnięcie następuje w drodze **uchwały składu całej izby**; 2) **Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz izby, która uchwaliła zasadę prawną** – jeżeli zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez **skład izby innej niż Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych**; rozstrzygnięcie następuje w drodze **uchwały całych składów** obu izb. § 4. W przypadku wskazanym w § 3 pkt 2 przepis art. 88 § 3 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Art. 95. W zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw: 1) **cywilnych** – przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego dotyczące **skargi kasacyjnej**, z wyłączeniem art. 3984 § 2 oraz art. 3989; 2) **karnych** – przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego dotyczące **kasacji**.

Art. 96. § 1. Sąd Najwyższy **na wniosek Prokuratora Generalnego unieważnia** prawomocne orzeczenie wydane w sprawie, która w chwili orzekania ze względu na **osobę** nie podlegała **orzecznictwu sądów polskich** lub w której w chwili orzekania **droga sądowa** była **niedopuszczalna**, jeżeli orzeczenie to **nie może być wzruszone** w trybie przewidzianym w ustawach o postępowaniach sądowych. § 5. Sąd Najwyższy po rozpoznaniu sprawy oddala wniosek albo unieważnia zaskarżone orzeczenie. W przypadku uwzględnienia wniosku, jeżeli orzeczenie zostało wydane przez sąd drugiej instancji, Sąd Najwyższy unieważnia również orzeczenie sądu pierwszej instancji. § 6. Postanowienie Sądu Najwyższego wraz z uzasadnieniem doręcza się Prokuratorowi Generalnemu oraz stronom bądź uczestnikom postępowania, w którym zostało wydane zaskarżone orzeczenie.

SKARGA NA ORZECZENIE REFERENDARZA

Art. 398²². § 1. Na **orzeczenie** referendarza sądowego służy skarga **w przypadkach**, w których na postanowienie sądu **służyłoby zażalenie**. § 2. Skargę wnosi się do sądu, w którym referendarz sądowy wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie **tygodnia** od dnia jego doręczenia, a jeżeli zażądano uzasadnienia tego orzeczenia – od dnia jego doręczenia z uzasadnieniem. § 3. W przypadku wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego **traci moc**. § 4. Jeżeli skarga jest oczywiście **uzasadniona**, referendarz sądowy, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie tygodnia od dnia wniesienia skargi **może postanowieniem** stwierdzić zasadność skargi i w miarę potrzeby wydać ponowne orzeczenie. Na ponowne orzeczenie **służy skarga** na zasadach ogólnych, jednak w przypadku jego zaskarżenia przepisu paragrafu niniejszego nie stosuje się. § 5. Po utracie mocy orzeczenia referendarza sądowego **sąd rozpoznaje** sprawę jako sąd **pierwszej** instancji. Jeżeli zaskarżenie postanowienia do sądu wyższego rzędu nie jest możliwe ze względu na brak takiego sądu, środek zaskarżenia rozpoznaje ten sam sąd w innym składzie. § 6. Jeżeli referendarz sądowy uzna, że skarga podlega odrzuceniu, przedstawia sprawę sądowi. W przypadku uznania, że brak jest podstaw do odrzucenia skargi, sąd może od razu rozpoznać sprawę, o ile stan sprawy na to pozwala. § 7. Przepisy § 1–6 stosuje się odpowiednio do postępowania ze skargi na zarządzenie referendarza sądowego.

Art. 398²³. § 1. Wniesienie skargi na postanowienie referendarza sądowego w przedmiocie kosztów sądowych lub kosztów procesu oraz na postanowienie o odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego wstrzymuje wykonalność tego postanowienia. § 2. Jeżeli wniesiono skargę na postanowienie referendarza sądowego wydane na podstawie art. 395 § 2, ponowne wydanie postanowienia na tej podstawie przez referendarza sądowego nie jest dopuszczalne. § 3. Sąd rozpoznaje skargę w składzie jednego sędziego jako sąd drugiej instancji. Po rozpoznaniu skargi sąd utrzymuje w mocy lub zmienia zaskarżone postanowienie, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu.

Art. 398²⁴. W zakresie nieuregulowanym do postępowania ze skargi na orzeczenie referendarza sądowego stosuje się odpowiednio przepisy o zażaleniu.

SKARGA O WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA

Jest środkiem restytucyjnym o najbardziej złożonym charakterze. Zmierza do **obalenia** orzeczenia co do istoty sprawy (art.412§2), ale przy jej skutecznym wniesieniu ponowne rozpoznanie sprawy odbywa się przy zastosowaniu przepisów o postępowaniu przed sądem I instancji (art.406).

Art. 399. § 1. W wypadkach przewidzianych w dziale niniejszym **można żądać wznowienia** postępowania, które zostało zakończone **prawomocnym wyrokiem**. § 2. Na podstawie określonej w art. 401¹ postępowanie może być wznowione również w razie zakończenia go postanowieniem.

Art. 400. Niedopuszczalna jest skarga o wznowienie od wyroku orzekającego **unieważnienie** małżeństwa lub **rozwód** albo ustalającego **nieistnienie** małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron **zawarła** po jego uprawomocnieniu się nowy związek małżeński.

Art. 401. Można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności: 1) jeżeli w **składzie sądu** uczestniczyła osoba **nieuprawniona** albo jeżeli **orzekał** sędzia **wyłączony** z mocy ustawy, a strona **przed uprawomocnieniem** się wyroku nie mogła **domagać się wyłączenia**; 2) jeżeli **strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej** albo **nie była należycie reprezentowana** bądź jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa była **pozbawiona możliwości działania**; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed **uprawomocnieniem** się wyroku niemożność działania **ustala** lub brak reprezentacji był podniesiony w **drodze zarzutu** albo strona **potwierdziła** dokonane czynności procesowe.

Art. 401¹. Można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy **Trybunał Konstytucyjny** orzekł o **niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją**, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Art. 403. § 1. Można żądać wznowienia na tej podstawie, że: 1) wyrok został oparty na **dokumentach podrobionych lub przerobionych** albo na **skazującym** wyroku karnym, następnie **uchylonym**; 2) wyrok został uzyskany za pomocą **przestępstwa**. § 2. Można również żądać wznowienia w razie **późniejszego wykrycia** prawomocnego wyroku, dotyczącego **tego samego** stosunku prawnego, albo wykrycia takich **faktów lub środków dowodowych**, które **mogłyby mieć wpływ** na wynik sprawy, a z których **strona nie mogła skorzystać** w poprzednim postępowaniu. § 4. Można żądać wznowienia, jeżeli **na treść wyroku** miało wpływ **postanowienie niekończące** postępowania w sprawie, **wydane na podstawie** aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za **niezgodny z Konstytucją**, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, uchylone lub zmienione zgodnie z art. 416¹.

Art. 404. Z powodu **przestępstwa** można żądać wznowienia **jedynie wówczas**, gdy czyn został **ustalony** prawomocnym wyrokiem **skazującym**, chyba że postępowanie karne **nie może być wszczęte** lub że **zostało umorzone z innych przyczyn niż brak dowodów**.

Art. 405. Do **wznowienia** postępowania z przyczyn **nieważności** oraz na podstawie przewidzianej w art. 401¹ właściwy jest **sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie**, a jeżeli zaskarżono orzeczenia sądów różnych instancji, właściwy jest sąd instancji **wyższej**. Do wznowienia postępowania na innej podstawie właściwy jest sąd, który **ostatnio orzekał** co do istoty sprawy.

Art. 406. Do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed

sądem **pierwszej instancji**, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 407. § 1. Skargę o wznowienie wnosi się w terminie **trzymiesięcznym**; termin ten liczy się od dnia, w którym strona **dowiedziała się o podstawie wznowienia**, a gdy podstawą jest **pozbawienie możliwości działania** lub brak należytej **reprezentacji** – od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy. § 2. W sytuacji określonej w art. 401¹ skargę o wznowienie wnosi się w terminie **trzech miesięcy od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego**. Jeżeli w chwili wydania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego orzeczenie, o którym mowa w art. 401¹, nie było jeszcze prawomocne na skutek wniesienia środka odwoławczego, który został następnie **odrzucony**, termin biegnie od dnia **doręczenia postanowienia o odrzuceniu**, a w wypadku wydania go na posiedzeniu jawnym – od dnia ogłoszenia tego postanowienia.

Art. 408. Po upływie lat **dziesięciu** od dnia uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia, z wyjątkiem przypadku, gdy strona była **pozbawiona możliwości działania** lub nie była należycie **reprezentowana**.

Art. 409. Skarga o wznowienie powinna czynić zadość warunkom **pozewu** oraz zawierać **oznaczenie** zaskarżonego orzeczenia, **podstawę** wznowienia i jej **uzasadnienie**, okoliczności stwierdzające **zachowanie terminu** do wniesienia skargi oraz **wniosek o uchylenie** lub **zmianę** zaskarżonego orzeczenia.

Art. 410. § 1. Sąd **odrzuca** skargę wniesioną po upływie przepisanego terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym. § 2. Na żądanie sądu skarżący **uprawdopodobni** okoliczności stwierdzające zachowanie terminu lub dopuszczalność wznowienia.

Art. 412. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę na nowo **w granicach, jakie określa podstawa wznowienia**. § 2. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności bądź **oddala** skargę o wznowienie, bądź **uwzględniając** ją **zmienia zaskarżone orzeczenie** albo je **uchyla** i w razie potrzeby pozew **odrzuca** lub postępowanie **umarza**. § 4. Jeżeli do rozstrzygnięcia o wznowieniu postępowania zakończonego wyrokiem właściwy jest Sąd Najwyższy, **sąd ten orzeka tylko o dopuszczalności wznowienia**, a rozpoznanie sprawy przekazuje sądowi drugiej instancji.

Art. 413. **Sędzia**, którego udziału lub zachowania się w procesie poprzednim dotyczy skarga, **wyłączony** jest od orzekania w postępowaniu ze skargi o wznowienie.

Art. 414. Wniesienie skargi o wznowienie **nie tamuje wykonania zaskarżonego wyroku**. W razie uprawdopodobnienia, że skarżącemu grozi **niepowetowana szkoda**, sąd **może na wniosek** strony **wstrzymać** wykonanie wyroku, chyba że strona przeciwna złoży odpowiednie **zabezpieczenie**. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 415. **Uchylając** lub **zmieniając** wyrok, sąd na **wniosek skarżącego** w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie orzeka o **zwrocie** spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o **przywróceniu** stanu poprzedniego. Nie wyłącza to możliwości dochodzenia w **osobnym procesie**, także od **Skarbu Państwa**, naprawienia **szkody** poniesionej wskutek wydania lub wykonania wyroku.

Art. 416. § 1. Niedopuszczalne jest **dalsze wznowienie** postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem wydanym na skutek skargi o wznowienie. § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli skarga o

wznowienie postępowania została oparta na podstawie wznowienia określonej w art. 401¹.

Art. 416¹. W sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem mogą być uchylone **postanowienia niekończące postępowania** w sprawie, jeżeli zostały wydane na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za nie-zgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą. Przepisy o wznowieniu postępowania stosuje się odpowiednio.

SKARGA O STWIERDZENIE NIEZGODNOŚCI Z PRAWEM PRAWOMOCNEGO ORZECZENIA

jako quasi środek zaskarżenia zasadniczo nie prowadzi do zmiany albo uchylenia zaskarżonego orzeczenia, za wyjątkiem art 4111¹§3 (brak jurysdykcji krajowej, drogi sądowej)

Art. 424¹. § 1. Można żądać **stwierdzenia niezgodności** z prawem **prawomocnego wyroku** sądu **drugiej** instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona **szkoda**, a **zmiana lub uchylenie** tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych **nie było i nie jest możliwe**. § 2. W **wyjątkowych** wypadkach, gdy **niezgodność z prawem** wynika z naruszenia **podstawowych zasad porządku prawnego** lub konstytucyjnych **wolności albo praw** człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu **pierwszej lub drugiej** instancji kończącego postępowanie w sprawie, **jeżeli strona nie skorzystała** z przysługujących jej środków prawnych, **chyba że jest możliwa** zmiana lub uchylenie wyroku w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Art. 424^{1a}. § 1. Od wyroków sądu drugiej instancji, od których wniesiono **skargę kasacyjną**, oraz od **orzeczeń Sądu Najwyższego** skarga **nie przysługuje**. § 2. Orzeczenie Sądu Najwyższego wydane na skutek wniesienia skargi kasacyjnej **traktuje się jak** orzeczenie wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi.

Art. 424^{1b}. W wypadku **prawomocnych** orzeczeń, od których **skarga nie przysługuje**, **odszkodowania** z tytułu szkody **wyrządzonej przez wydanie** prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem **można domagać** się bez **uprzedniego** stwierdzenia **niezgodności orzeczenia z prawem** w postępowaniu ze skargi, **chyba że strona nie skorzystała** z przysługujących jej środków prawnych.

Art. 424². W wypadkach określonych w art. 424¹ skargę może wnieść także **Prokurator Generalny**, jeżeli niezgodność wyroku z prawem wynika z naruszenia **podstawowych zasad porządku prawnego**, Rzecznik Praw Obywatelskich – jeżeli niezgodność wyroku z prawem wynika z naruszenia konstytucyjnych **wolności albo praw** człowieka i obywatela, albo Rzecznik Praw Dziecka – jeżeli niezgodność wyroku z prawem wynika z naruszenia praw **dziecka**.

Art. 424³. Od tego samego wyroku strona może wnieść **tylko jedną** skargę.

Art. 424⁴. Skargę można oprzeć na podstawie **naruszeń prawa materialnego** lub przepisów **postępowania**, które spowodowały **niezgodność** wyroku z prawem, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona **szkoda**. Podstawą skargi nie mogą być jednak zarzuty dotyczące **ustalenia faktów lub oceny dowodów**.

Art. 424⁵. § 1. Skarga powinna zawierać:

1) **oznaczenie** wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w **całości lub w części**; 2) przytoczenie jej **podstaw** oraz ich **uzasadnienie**; 3) wskazanie **przepisu** prawa, z którym zaskarżony wyrok jest niezgodny; 4) **uprawdopodobnienie** wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy; 5) **wykazanie, że wzruszenie** zaskarżonego wyroku w **drodze innych** środków prawnych nie **było i nie jest możliwe**, a ponadto – gdy skargę wniesiono, stosując art. 424¹ § 2 – że występuje **wyjątkowy wypadek** uzasadniający wniesienie skargi; 6) **wniosek** o stwierdzenie niezgodności wyroku z prawem. § 2. Ponadto skarga powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla **pisma** procesowego. Do skargi – oprócz jej **odpisów** dla doręczenia ich **uczestniczącym** w sprawie osobom – dołącza się **dwa odpisy** przeznaczone do akt Sądu Najwyższego.

Art. 424⁶. § 1. Skargę wnosi się **do sądu, który wydał** zaskarżony wyrok, w terminie **dwóch lat** od dnia jego uprawomocnienia się. § 2. W razie stwierdzenia niezachowania warunków formalnych określonych w art. 424⁵ § 2, przewodniczący **wzywa** o poprawienie lub uzupełnienie skargi. § 3. Skargę nieopłaconą, skargę wniesioną z naruszeniem art. 87¹ § 1 oraz skargę, której braków strona nie usunęła w terminie, sąd **odrzuca** na posiedzeniu niejawnym.

Art. 424⁷. Po doręczeniu skargi stronie przeciwnej, a gdy skargę wniósł Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka – obydwu stronom, sąd **przedstawia niezwłocznie akta sprawy Sądowi Najwyższemu**.

Art. 424⁸. § 1. Sąd Najwyższy odrzuca skargę, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd niższej instancji, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 424⁵ § 1, jak również skargę z innych przyczyn niedopuszczalną. § 2. Skarga podlega także odrzuceniu, jeżeli zmiana zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych **była lub jest możliwa** albo jeżeli nie zachodzi wyjątek, o którym mowa w art. 424¹ § 2.

Art. 424⁹. Sąd Najwyższy **odmawia** przyjęcia skargi do rozpoznania, jeżeli jest **oczywiście bezzasadna**.

Art. 424¹⁰. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w **granicach zaskarżenia** oraz w granicach **podstaw**. Skarga podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, chyba że ważne względy przemawiają za wyznaczeniem rozprawy.

Art. 424¹¹. § 1. Sąd Najwyższy **oddala** skargę w razie **braku podstawy** do stwierdzenia, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem § 2. **Uwzględniając** skargę, Sąd Najwyższy **stwierdza**, że wyrok jest w zaskarżonym zakresie niezgodny z prawem. § 3. Jeżeli w chwili orzekania sprawa ze względu na osobę nie podlegała orzecznictwu sądów polskich albo w sprawie droga sądowa była niedopuszczalna, Sąd Najwyższy – stwierdzając niezgodność wyroku z prawem – uchyla zaskarżony wyrok oraz wyrok sądu pierwszej instancji i odrzuca pozew albo umarza postępowanie.

Art. 424¹². W wypadkach nieuregulowanych przepisami niniejszego działu do postępowania wywołanego wniesieniem skargi stosuje się odpowiednio przepisy o **skardze kasacyjnej**.

ŚRODKI WERYFIKACYJNE W POSTĘPOWANIU EGZEKUCYJNYM

skarga na czynności komornika

Art. 767. § 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika. § 1¹. Skarga nie przysługuje na zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, na zawiadomienie o terminie czynności oraz na uiszczenie przez komornika podatku od towarów i usług. § 2. Skargę może złożyć strona lub inna osoba, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone. § 3. Skarga na czynność komornika powinna czynić zadość wymaganiom pisma procesowego oraz określać zaskarżoną czynność lub czynność, której zaniechano, jak również wniosek o zmianę, uchylenie lub dokonanie czynności wraz z uzasadnieniem. § 3¹. Skarga może być wniesiona na urzędowym formularzu. § 3². Komornik doręcza urzędowy formularz skargi dłużnikowi przy pierwszej czynności egzekucyjnej oraz stronom i uczestnikom obecnym podczas czynności dokonywanej poza kancelarią, chyba że czynność ta podlega zaskarżeniu skargą w formie ustnej. ... § 4. Skargę wnosi się w terminie tygodniowym od dnia dokonania czynności, gdy strona lub osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie zawiadomiona; w innych przypadkach – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, a w braku zawiadomienia – od dnia powzięcia wiadomości przez skarżącego o dokonanej czynności. Skargę na zaniechanie przez komornika dokonania czynności wnosi się w terminie tygodniowym od dnia, w którym skarżący dowiedział się, że czynność miała być dokonana. § 5. Skargę wnosi się do komornika, który dokonał zaskarżonej czynności lub zaniechał jej dokonania. Komornik w terminie trzech dni od dnia otrzymania skargi sporządza uzasadnienie zaskarżonej czynności, o ile nie zostało ono sporządzone wcześniej, albo przyczyn jej zaniechania i przekazuje je wraz ze skargą i aktami sprawy do właściwego sądu, chyba że skargę w całości uwzględnia. O uwzględnieniu skargi komornik zawiadamia skarżącego oraz zainteresowanych, których uwzględnienie skargi dotyczy. § 6. W przypadku stwierdzenia oczywistego naruszenia prawa przez komornika, sąd uwzględniając skargę, stosownie do okoliczności, może go obciążyć kosztami postępowania wywołanego skargą. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz komornikowi.

Art. 767². § 1. Sąd rozpoznaje skargę w terminie tygodniowym od dnia jej wpływu do sądu, a gdy skarga zawiera braki formalne, które podlegają uzupełnieniu, w terminie tygodniowym od jej uzupełnienia. § 2. Wniesienie skargi nie wstrzymuje postępowania egzekucyjnego ani wykonania zaskarżonej czynności, chyba że sąd zawiesi postępowanie lub wstrzyma dokonanie czynności.

Art. 767³. § 1. Sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie. Na postanowienie sądu o odrzuceniu skargi służy zażalenie.

Art. 767^{3a}. § 1. Wniesienie skargi na postanowienie referendarza sądowego nie powoduje utraty mocy zaskarżonego postanowienia. § 2. Jeżeli wniesiono skargę na postanowienie referendarza sądowego wydane na podstawie art. 395 § 2, ponowne wydanie postanowienia na tej podstawie przez referendarza sądowego nie jest dopuszczalne. § 3. Sąd rozpoznaje skargę w składzie jednego sędziego jako sąd drugiej instancji. Po rozpoznaniu skargi sąd utrzymuje w mocy lub zmienia zaskarżone postanowienie, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu.

Art. 767⁴. § 1. Zażalenie na postanowienie sądu przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie. § 1¹.

Zażalenie rozpoznaje sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech sędziów. § 2. Na postanowienie sądu drugiej instancji wydane po rozpoznaniu zażalenia skarga kasacyjna nie przysługuje. § 3. W sprawach egzekucyjnych skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie przysługuje.

Powództwo opozycyjne (dłużnik) i ekksydencyjne (osoba trzecia)

Art. 840. § 1. Dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli: 1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście; 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne, a także na zarzucie potrącenia; 3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść. § 2. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł pochodzący od organu administracyjnego, do stwierdzenia, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołany jest organ, od którego tytuł pochodzi.

Art. 841. § 1. Osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa. § 2. Jeżeli dłużnik zaprzecza prawu powoda, należy oprócz wierzyciela pozwać również dłużnika. § 3. Powództwo można wnieść w terminie miesiąca od dnia dowiedzenia się o naruszeniu prawa, chyba że inny termin jest przewidziany w przepisach odrębnych.

Art. 842. § 1. Dopuszczalne jest również powództwo o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji administracyjnej. Do pozwu należy dołączyć postanowienie administracyjnego organu egzekucyjnego odmawiające żądaniu wyłączenia przedmiotu spod egzekucji. Niezależnie od wyniku sprawy sąd nałoży koszty procesu na osobę trzecią, powołującą w powództwie o zwolnienie przedmiotu od egzekucji administracyjnej nowe dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, których nie przedstawiła w postępowaniu administracyjnym, mimo że mogła je powołać w tym postępowaniu. § 2. Powództwo można wnieść w ciągu dni czterech od doręczenia postanowienia administracyjnego organu egzekucyjnego, a jeżeli zainteresowany wniósł zażalenie na to postanowienie – w ciągu dni czterech od doręczenia postanowienia wydanego na skutek zażalenia.

Art. 843. § 1. Powództwa przewidziane w niniejszym dziale wytacza się przed sąd rzeczowo właściwy, w którego okręgu prowadzi się egzekucję. Miejsce prowadzenia egzekucji określa się na podstawie przepisów niniejszego kodeksu regulujących właściwość miejscową organu egzekucyjnego także wtedy, gdy do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną. § 2. Jeżeli egzekucji jeszcze nie wszczęto, powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wytacza się według przepisów o właściwości ogólnej. § 3. W pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu.

Skarga na opis i oszacowanie

Art. 950. Termin zaskarżenia opisu i oszacowania wynosi dwa tygodnie i liczy się od dnia jego ukończenia. Jeżeli opis i oszacowanie nie zostały ukończone w terminie podanym w zawiadomieniu termin do zaskarżenia

liczy się od dnia doręczenia uczestnikowi zawiadomienia, o którym mowa w art. 945 § 4, a dla uczestników, którym nie doręczono zawiadomienia, od dnia obwieszczenia o ukończeniu. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

ŚRODKI WERYFIKACYJNE W PRAWIE UE

W ramach szeroko rozumianego zagadnienia weryfikacji orzeczeń należy pamiętać o monizmie systemu prawa UE

TFUE - Artykuł 267

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do orzekania w **trybie prejudycjalnym**: a) o **wykładni Traktatów**; b) o ważności i wykładni **aktów** przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii; W przypadku, gdy pytanie z tym związane jest **podniesione przed sądem** jednego z Państw Członkowskich, **sąd ten może**, jeśli uzna, że decyzja w tej kwestii jest **niezbędna do wydania** wyroku, zwrócić się do Trybunału z wnioskiem o rozpatrzenie tego pytania. W przypadku, gdy takie pytanie jest podniesione w sprawie zawisłej przed sądem krajowym, **którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu** według prawa wewnętrznego, sąd ten jest **zobowiązany** wnieść sprawę do Trybunału. Jeżeli takie pytanie jest podniesione w sprawie zawisłej przed sądem krajowym dotyczącej **osoby pozbawionej wolności**, Trybunał stanowi w jak najkrótszym terminie.

KSIĘGA DRUGA

POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

Tryb równorzędny – udzielenie ochrony, roszczenie procesowe

Ustawowe kryterium rozdzielenia przedmiotowego – brak sporu, podmioty legitymowane czynnie wskazane w ustawie (konkretny adresat)

W postępowaniu nieprocesowym nie ma przeciwstawnych stron (pomimo występowania rozbieżnych interesów), sytuacja wszystkich uczestników **jest taka sama**, bez względu na to kto był wnioskodawcą,

Różnice proces – nie proces

- pozew - **wniosek** (także z urzędu)
- powód/pozwany (strony) – **uczestnicy**
- brak interwencji głównej, przypozwania, powództwa wzajemnego, rygoru natychmiastowej wykonalności, interwencji ubocznej, przekształceń podmiotowych,
- wezwanie z urzędu
- niestawiennictwo nie tamuje toku
- rozprawa tylko w przypadkach wskazanych w ustawie, uznanie sądu,
- brak możliwości zawieszenie postępowania z urzędu
- uproszczenie zeznań świadków (bez przyrzeczenia oraz pod nieobecność innych uczestników),
- złożenie wyjaśnień na piśmie
- wyrok - **postanowienia merytoryczne** co do istoty sprawy (nigdy zaoczne)
- obowiązek badania okoliczności choćby uczestnicy nie brali udziału
- **znaczna** część orzeczeń ma charakter **konstytutywny (deklaratywne – nabycie spadku)**
- brak skargi o wznowienia, **gdy możliwe uchylenie** prawomocnego postanowienia
- każdy uczestnik ponosi koszty w związane ze swoim **udziałem**

- różnica w wartości dopuszczającej skargę kasacyjną w sprawach majątkowych (podział majątku wspólnego)

Zasada dyspozycyjności
(rozporządzalności względnej/umiarkowanej)

Art. 506. Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszcząć postępowanie **także z urzędu**.

Art. 512. § 1. Po rozpoczęciu posiedzenia albo po złożeniu przez któregokolwiek z uczestników oświadczenia na piśmie cofnięcie wniosku jest skuteczne tylko wtedy, gdy inni uczestnicy nie sprzeciwili się temu w terminie wyznaczonym. § 2. **Cofnięcie** wniosku o wszczęcie postępowania jest **bezskuteczne** w sprawie, której wszczęcie mogło nastąpić z **urzędu**.

Art. 513. Niestawiennictwo uczestników nie tamuje rozpoznania sprawy. Przepisów o wyroku zaocznym nie stosuje się.

Art. 522. Postanowienia wydane w sprawie, która może być wszczęta z urzędu, podlegają wykonaniu z urzędu.

Zasada jawności

Art. 514. § 1. **Rozprawa** odbywa się w wypadkach wskazanych w ustawie. W innych wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od **uznania** sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może **wysłuchać** uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na piśmie. § 2. Jednakże nawet w wypadkach, gdy ustawa wymaga przeprowadzenia rozprawy, **sąd może**, bez wzywania zainteresowanych do udziału w sprawie, oddalić wniosek na posiedzeniu niejawnym, jeżeli z treści wniosku wynika **oczywisty** brak uprawnienia wnioskodawcy.

Odstępstwo od kategoryczności prawomocności

(ograniczenie zasady)

Art. 523. Prawomocne postanowienie orzekające co do istoty sprawy nie może być zmienione ani uchylone, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jednakże prawomocne postanowienie oddalające wniosek sąd może zmienić w razie zmiany okoliczności sprawy.

Przedmiot postępowania nieprocesowego wyznaczony jest **treścią wniosku** (żądanie i jego uzasadnienie faktyczne).

Ograniczona **dyspozycyjność** - możliwość wszczęcia postępowania z **urzędu** - w takiej sytuacji sąd może wyjść **poza granice** wniosku - **bezskuteczność** cofnięcia lub ograniczenia wniosku. Sąd wykracza także poza granice wniosku w przypadku związania przepisów **szczególnych** (sposób podziału gospodarstwa rolnego przyznający je osobie bez kwalifikacji art. 1058 Kc, obowiązek stwierdzenia nabycia spadku przez rzeczywistych spadkobierców art. 670 i 677 KPC) - rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z rzeczywistym stanem

faktycznym i prawnym. Wniosek nadaje ogólny kierunek badania i orzekania. W razie wszczęcia postępowania z urzędu sąd nie jest związany pierwotnie określonym przedmiotem.

Kro Art. 99. Jeżeli żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, reprezentuje je kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy. - W postępowaniu wszczętym na podstawie art. 99 Kro może się okazać konieczne odebranie rodzicom władzy rodzicielskiej.

Legitymacja czynna (złożenie wniosku)

Podmiot wskazany w ustawie

Kro - Art.24. Małżonkowie rozstrzygają wspólnie o istotnych sprawach rodziny; w braku porozumienia każdy z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu.

Kpc - Art. 545. § 1. Wniosek o ubezwłasnowolnienie może zgłosić: 1) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie; 2) jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo; 3) jej przedstawiciel ustawowy.

Art. 561. § 1. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa kobiecie niemającej ukończonych lat osiemnastu udziela sąd opiekuńczy na jej wniosek.

Art. 563. Do zgłoszenia wniosku o zezwolenie na złożenie przez pełnomocnika oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński uprawniona jest osoba, która zamierza udzielić pełnomocnictwa.

Art. 600. § 1. Kuratora dla osoby niepełnosprawnej sąd opiekuńczy ustanawia na wniosek tej osoby

Zainteresowany w sprawie

Art. 510. § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

Art. 510. § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

Art. 541. § 1. Wniosek o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon może zgłosić każdy zainteresowany.

Art. 609. § 1. Do zgłoszenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia własności uprawniony jest każdy zainteresowany.

Prokurator

Art. 7. Prokurator może żądać wszczęcia postępowania w każdej sprawie, jak również wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu, jeżeli według jego oceny wymaga tego ochrona praworządności, praw obywateli lub interesu społecznego. W sprawach niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego prokurator może wytaczać powództwa tylko w wypadkach wskazanych w ustawie.

RPO, RPD, RPP,

Organ wskazany w ustawie

Art. 610². § 1. Postępowanie wszczyna się na wniosek organu celnego. (przepadek celny)

Art. 610⁷. § 1. Postępowanie wszczyna się na wniosek starosty.

WŁAŚCIWOŚĆ I SKŁAD SĄDU

Domniemanie właściwości rzeczowej sądu rejonowego

Art. 507. Sprawy należące do postępowania nieprocesowego rozpoznają sądy rejonowe, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

Art. 18. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy w sądzie rejonowym powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd ten może przekazać sprawę do rozpoznania sądowi okręgowemu. Postanowienie o przekazaniu sprawy wymaga uzasadnienia.

Wyjątkowo Sąd Okręgowy jako Sąd I instancji (lex specialis)

Art. 544. § 1. Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów zawodowych.

Art. 5671. W sprawach o separację na zgodny wniosek małżonków, a także w sprawach o zniesienie separacji właściwe rzeczowo są sądy okręgowe. W sprawach tych miejscowo właściwym jest sąd, w którego okręgu małżonkowie mają wspólne zamieszkanie, a w braku takiej podstawy – sąd miejsca ich wspólnego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zamieszkania ani pobytu, wniosek należy zgłosić w sądzie właściwym dla jednego z małżonków, zgodnie z art. 508.

Art. 691¹. § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach o rozstrzygnięcie sporu między: 1) radą pracowniczą przedsiębiorstwa a dyrektorem przedsiębiorstwa; 2) organami przedsiębiorstwa a organem założycielskim przedsiębiorstwa; 3) organami przedsiębiorstwa a organem sprawującym nadzór nad przedsiębiorstwem. § 2. Sprawy wymienione w § 1 rozpoznają sądy okręgowe.

Prawo o notariacie Art. 110 - wydanie wypisu aktu notarialnego innym osobom niż wymienione w akcie - *Sąd orzeka w tym przedmiocie w trybie postępowania nieprocesowego, po wysłuchaniu stron aktu notarialnego, jeżeli stawia się na wezwanie.*

Prawo prasowe Art. 20 - - rejestracja dzienników i czasopism - Art.20 *Wydawanie dziennika lub czasopisma wymaga rejestracji w sądzie okręgowym właściwym miejscowo dla siedziby wydawcy, zwanym dalej „organem rejestracyjnym”. Do postępowania w tych sprawach stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.*

Prawo wyborcze Art. 393. § 1. - *Sąd okręgowy rozpoznaje protesty wyborcze w postępowaniu nieprocesowym, w ciągu 30 dni po upływie terminu do wnoszenia protestów, w składzie 3 sędziów, z udziałem komisarza wyborczego, przewodniczących właściwych komisji wyborczych lub ich zastępców. W przypadku wyborów do Sejmu, Senatu, Prezydenta - Art. 242. § 1. Sąd Najwyższy rozpatruje protest w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje, w formie postanowienia, opinię w sprawie protestu*

Uwaga

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi: 6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Właściwość miejscowa określona jest w konkretnym przepisie a jeśli nie to znajdują zastosowanie zasady ogólne postępowania nieprocesowego. Nie jest dopuszczalna umowa prorogacyjna.

Art. 508. § 1. Jeżeli właściwość miejscowa nie jest oznaczona w przepisie szczególnym, wyłącznie właściwy jest sąd miejsca **zamieszkania** wnioskodawcy, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jego **pobytu**. Do postępowania z urzędu właściwy jest sąd miejsca, w którego okręgu **nastąpiło zdarzenie** będące podstawą wszczęcia postępowania. W braku wskazanych wyżej podstaw właściwy będzie sąd dla **m.st. Warszawy**. § 2. W wypadku, gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności albo gdy wymagają tego względy celowości, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd do rozpoznania sprawy w całości lub w części. § 3. Wyznaczenie następuje z urzędu albo na przedstawienie sądu właściwego, albo też na wniosek właściwego organu lub osoby zainteresowanej, po wysłuchaniu w razie potrzeby innych osób zainteresowanych.

SN I CZ 60/70 - Sąd przełożony może wyznaczyć sąd nie podlegający mu instancyjnie.

Skład sądu - zasadniczo art.47§1 w zw. z art.13§2

Zrębowość

Art. 47. § 1. W pierwszej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. **Art. 13. § 2.** Przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Art. 509. Sprawy o przysposobienie w pierwszej instancji sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Art. 544. § 1. Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów zawodowych.

Odmienne także w ustawie o partiach politycznych i w Kodeksie wyborczym

Uwaga

Art. 544. § 1. Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów zawodowych. 4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy;

Stosuje się przepisy o wyłączeniu

Podmioty postępowania - Uczestnicy

- **zainteresowany wzięciem udziału**
- **zainteresowany wszczęciem postępowania**

Art. 510. § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie. § 2. Jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd wezwie go do udziału w sprawie. Przez wezwanie do wzięcia udziału w sprawie wezwany staje się uczestnikiem. W razie potrzeby wyznaczenia kuratora do zastępowania zainteresowanego, którego miejsce pobytu jest nieznane, jego wyznaczenie następuje z urzędu.

niekiedy podmioty muszą wziąć udział - uczestnicy z mocy prawa

Art. 541. § 1. Wniosek o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon może zgłosić każdy zainteresowany. Sąd może także uchylić je z urzędu. § 2. Sąd wzywa do udziału w sprawie uczestników postępowania, w którym zapadło postanowienie o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu.

Art. 546. § 1. Uczestnikami postępowania o ubezwłasnowolnienie są z mocy samego prawa prócz wnioskodawcy: 1) osoba, której dotyczy wniosek; 2) jej przedstawiciel ustawowy; 3) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.

Art. 561. § 1. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa kobiecie niemającej ukończonych lat osiemnastu udziela sąd opiekuńczy na jej wniosek. § 3. ...Przed wydaniem postanowienia rozstrzygającego taki wniosek sąd wysłucha wnioskodawcę, osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte, oraz w razie potrzeby osoby bliskie przyszłych małżonków. Gdy chodzi o udzielenie zezwolenia osobie dotkniętej chorobą psychiczną lub

niedorozwojem umysłowym, sąd zasięgnie opinii biegłego lekarza, w miarę możliwości psychiatry.

Rozprawa jest obligatoryjna w przypadkach

Art. 555. Orzeczenie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zapadć tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 564. Postanowienie rozstrzygające o tym, czy okoliczność przedstawiona przez kierownika urzędu stanu cywilnego wyłącza zawarcie małżeństwa, ... sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 5673. § 1. Postanowienie o separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 5674. Postanowienie o zniesieniu separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 586. § 1. Sąd opiekuńczy orzeka o przysposobieniu po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 656. Sprawy o wyjawienie przedmiotów spadkowych sąd rozpoznaje na rozprawie, wzywając oprócz wnioskodawcy tych, którzy są uprawnieni do wystąpienia z wnioskiem o wyjawienie przedmiotów spadkowych, jeżeli są mu znani.

Art. 669. Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi.

Art. 688. Do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności w zw. z **Art. 608.** Sprawy z zakresu prawa rzeczowego rozpoznawane są na rozprawie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 690. § 1. W razie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku sąd przeprowadza rozprawę.

Wysłuchanie uczestnika (instytucja charakterystyczna) zarówno ustnie na posiedzeniu jak i w formie pisemnej, jeśli nie wyznaczono rozprawy.

Art. 514. § 1. Rozprawa odbywa się w wypadkach wskazanych w ustawie. W innych wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może wysłuchać uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na piśmie.

wysłuchanie jest obowiązkowe m.in

Art. 533. Przed wydaniem postanowienia uznającego zaginionego za zmarłego sąd powinien wysłuchać w miarę możliwości osoby bliskie zaginionego.

Art. 547. § 1. Osobę, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, należy wysłuchać niezwłocznie po wszczęciu postępowania; wysłuchanie powinno odbyć się w obecności biegłego psychologa oraz – w zależności od stanu zdrowia osoby, która ma być wysłuchana – biegłego lekarza psychiatry lub neurologa.

Art. 548. § 2. Przed ustanowieniem doradcy tymczasowego należy wysłuchać osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.

Art. 691. § 1. Do wniosku o zwolnienie wykonawcy testamentu uprawniona jest osoba zainteresowana. Rozstrzygnięcie wniosku nastąpi po wysłuchaniu wykonawcy testamentu.

Art. 648. § 1. Sąd po wysłuchaniu osoby, u której według uzyskanych wiadomości testament się znajduje, wyda z urzędu postanowienie nakazujące jej złożenie testamentu w wyznaczonym terminie.

Art. 598¹⁸. § 1. W sprawach wykonywania kontaktów z dzieckiem art. 570 nie stosuje się. § 2. Przed wydaniem postanowień, o których mowa w oddziale niniejszym, sąd wysłucha uczestników postępowania.

Orzeczenia

Art. 516. Orzeczenia sądu w postępowaniu nieprocesowym zapadają w formie postanowień, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 513. Niestawiennictwo uczestników nie tamuje rozpoznania sprawy. Przepisów o wyroku zaocznym nie stosuje się.

Art. 569. § 2. W wypadkach nagłych sąd opiekuńczy wydaje z urzędu wszelkie potrzebne zarządzenia nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jego właściwości miejscowej, zawiadamiając o tym sąd opiekuńczy miejscowo właściwy.

Art. 574. § 1. Sąd opiekuńczy może nakazać osobiste stawiennictwo osoby pozostającej pod władzą rodzicielską lub opieką, jak również zarządzić przymusowe sprowadzenie takiej osoby.

Art. 518. Od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje apelacja. Na inne postanowienia sądu pierwszej instancji, w wypadkach wskazanych w ustawie, przysługuje zażalenie.

art. 626⁸ § 6. W postępowaniu wieczystoksięgowym wpis w księdze wieczystej jest orzeczeniem. Uzasadnienia wpisu nie sporządza się. § 7. Wpisem w księdze wieczystej jest również wykreślenie.

Art. 517. Sąd uzasadnia i doręcza postanowienia stosownie do art. 357, jednakże nie doręcza się postanowienia uczestnikowi, który będąc obecny na posiedzeniu, po ogłoszeniu postanowienia zrzekł się jego doręczenia.

Art. 357. § 1. Postanowienia ogłoszone na posiedzeniu jawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlegają one **zaskarżeniu**, i tylko na **żądanie** strony zgłoszone w terminie **tygodniowym** od dnia ogłoszenia postanowienia. Postanowienia te doręcza się **tylko** tej **stronie**, która **zażądała** sporządzenia **uzasadnienia** i **doręczenia** postanowienia z uzasadnieniem. § 2. Postanowienia wydane na posiedzeniu **niejawnym** sąd doręcza z **urzędu** obu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Gdy stronie przysługuje środek **zaskarżenia**, postanowienie należy doręczyć z **uzasadnieniem**; doręczając postanowienie, należy **pouczyć** stronę występującą w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej

Rzeczypospolitej Polskiej o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia **środka** zaskarżenia. § 3. Uzasadnienie, o którym mowa w paragrafach poprzedzających, należy sporządzić w ciągu **tygodnia** od dnia wydania postanowienia na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli postanowienie wydano na posiedzeniu jawnym, termin tygodniowy liczy się od dnia, w którym zażądano jego doręczenia, a gdy żądania takiego nie było – od dnia wniesienia zażalenia. § 4. Postanowień, które odnoszą się wyłącznie do **innych osób** (świadka, biegłego, osoby trzeciej), nie doręcza się stronom; osobom, których te postanowienia dotyczą, doręcza się je tylko wówczas, gdy nie były one obecne na posiedzeniu, na którym postanowienia te zostały wydane.

Art. 567. § 1. W postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga także o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi. § 2. W razie sporu co do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym sąd może w tym przedmiocie orzec **postanowieniem wstępnym**.

Art. 618. § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, jak również wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy. Rozstrzygając spór o prawo żądania zniesienia współwłasności lub o prawo własności, sąd może wydać w tym przedmiocie **postanowienie wstępne**.

Art. 685. W razie sporu o istnienie uprawnienia do żądania działu spadku, jak również w razie sporu między współspadkobiercami o to, czy pewien przedmiot należy do spadku, sąd spadku może wydać **postanowienie wstępne**.

Podmiot Referendarza - delegacja do wykonywania czynności

Art. 509¹. § 1. Czynności w postępowaniu wieczystoksięgowym może wykonywać referendarz sądowy. § 2. Czynności w postępowaniach dotyczących **rejestrów i ewidencji** prowadzonych przez sądy może wykonywać referendarz sądowy, z wyjątkiem przygotowania i prowadzenia rozprawy, odmowy wpisu partii politycznej do ewidencji, wykreślenia wpisu partii politycznej z ewidencji oraz zawieszenia wydawania dziennika lub czasopisma. § 3. Czynności w sprawach z zakresu prawa spadkowego może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy, zabezpieczenia spadku oraz przesłuchania świadków testamentu ustnego. § 4. Czynności w sprawach depozytowych może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem spraw o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu.

ASESOR powrócił do postępowania w roku 2017. Ustawa Prawo o Usroju Sądów Powszechnych

Art. 2. § 1. Zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują sędziowie. § 1a. W sądach rejonowych zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują także asesory sądowi, którym powierzono pełnienie obowiązków sędziego, z wyłączeniem.

Odstępstwo od zasady prawomocności

Art. 523. Prawomocne postanowienie orzekające co do istoty sprawy nie może być zmienione ani uchylone, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jednakże prawomocne postanowienie oddalające wniosek sąd może zmienić w razie zmiany okoliczności sprawy. (np. upływ terminu do zasiedzenia po oddaleniu wniosku)

Jeżeli przepis szczególny stanowi

Art. 541. § 1. Wniosek o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon może zgłosić każdy zainteresowany. Sąd może także uchylić je z urzędu.

Art. 577. Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 678. Jeżeli stwierdzone zostało nabycie spadku albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony postanowieniem sądu, a postanowienie o uznaniu tej osoby za zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku z urzędu uchyli postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo akt poświadczenia dziedziczenia.

Art. 679. § 1. Dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału.

Środki zaskarżenia

Apelacja

Art. 518. Od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje **apelacja**. Na inne postanowienia sądu pierwszej instancji, w wypadkach wskazanych w ustawie, przysługuje zażalenie.

Zażalenie

zażalenie na postanowienie niemerytoryczne, zgodnie z dyspozycją art. 394§1 w zw. z art.13§2 oraz na podstawie przepisów szczególnych m.in

Art. 510. § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

Art. 551. § 1. O ustanowieniu lub odwołaniu doradcy tymczasowego należy z urzędu zawiadomić sąd opiekuńczy. **§ 2.** Na postanowienie w przedmiocie ustanowienia lub odwołania doradcy tymczasowego przysługuje zażalenie.

art. 635 § 6. Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia spadku przysługuje zażalenie.

Skarga na orzeczenie referendarza – we wcześniejszych materiałach

Skarga kasacyjna

Art. 519¹. § 1. Od wydanego przez sąd **drugiej** instancji postanowienia co do istoty sprawy oraz od postanowienia w przedmiocie odrżucenia wniosku i umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie – w sprawach z zakresu **prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego** – przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego, **chyba** że przepis szczególny stanowi inaczej. § 2. W sprawach z zakresu **prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli** skarga kasacyjna przysługuje tylko w sprawach o **przysposobienie** oraz o **podział** majątku wspólnego po **ustaniu** wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest **niższa** niż **sto pięćdziesiąt** tysięcy złotych. § 3. W postępowaniu rejestrowym skarga kasacyjna przysługuje jedynie od postanowień sądu drugiej instancji w przedmiocie **wpisu** lub **wykreślenia** z rejestru podmiotu podlegającego rejestracji. § 4. Skarga kasacyjna **nie przysługuje** w sprawach dotyczących: 1) **przepadku** rzeczy; 2) **zarządu** związanego ze **współwłasnością** lub użytkowaniem; 3) **zabezpieczenia spadku** i spisu **inwentarza**, **wyjawienia** przedmiotów spadkowych, **zarządu spadku** nieobjętego oraz **zwolnienia wykonawcy testamentu**; 4) **zniesienia współwłasności i działu spadku**, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest **niższa** niż **sto pięćdziesiąt** tysięcy złotych; 5) likwidacji niepodjętych depozytów.

Skarga o wznowienie postępowania - niedopuszczalne wznowienie w przypadku możliwości zmiany lub uchylenia

Art. 524. § 1. Uczestnik postępowania może żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, jednakże wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne, jeżeli postanowienie kończące postępowanie może być zmienione lub uchylone.

Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu - art 539-543

Art. 559. § 1. Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

Art. 577. Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 679. § 1. Dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału.

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

Art. 519². § 1. Można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego postanowienia w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. § 2. W wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie postanowienia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych. (superfluum)

postanowienia SN regulowane przez odesłanie art.13§2 w zw. z art. 424¹¹§1 lub §2 :)

Przepisy ogólne

Art.506. Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszcząć postępowanie także z urzędu.

Art.507. Sprawy należące do postępowania nieprocesowego rozpoznają sądy rejonowe, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

Art.508. § 1. Jeżeli właściwość miejscowa nie jest oznaczona w przepisie szczególnym, wyłącznie właściwy jest sąd miejsca **zamieszkania** wnioskodawcy, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jego **pobytu**. Do postępowania z **urzędu** właściwy jest sąd miejsca, w którego okręgu nastąpiło **zdarzenie** będące podstawą wszczęcia postępowania. W braku wskazanych wyżej podstaw właściwy będzie sąd dla **m.st. Warszawy**. § 4. Przepisu art. 48¹ nie stosuje się w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu wieczystoksięgowym i postępowaniu rejestrowym, a także w sprawach z zakresu prawa spadkowego, z wyjątkiem spraw o stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego oraz o dział spadku.

Art. 48. § 1. Sędzia jest **wyłączony z mocy samej ustawy**: 1) w sprawach, w których jest stroną lub pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziaływa na jego prawa lub obowiązki; 2) w sprawach swego małżonka, krewnych lub powinowatych w linii prostej, krewnych bocznych do czwartego stopnia i powinowatych bocznych do drugiego stopnia; 3) w sprawach osób związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli; 4) w sprawach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem albo był radcą prawnym jednej ze stron;

Art. 48¹. W przypadku wyłączenia sędziego **na podstawie art. 48 § 1 pkt 1–4** sąd występuje do sądu nad nim położonego o **wyznaczenie innego sądu** do rozpoznania sprawy, a sąd położony wyznacza inny równorzędny sąd.

Art.509. Sprawy o **przysposobienie** w pierwszej instancji sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Art.509¹. § 1. Czynności w postępowaniu **wieczystoksięgowym** może wykonywać **referendarz sądowy**. § 2. Czynności w postępowaniach dotyczących rejestrów i ewidencji prowadzonych przez sądy może wykonywać referendarz sądowy, z wyjątkiem przygotowania i prowadzenia rozprawy, odmowy wpisu partii politycznej do ewidencji, wykreślenia wpisu partii politycznej z ewidencji oraz zawieszenia wydawania dziennika lub czasopisma. § 3. Czynności w sprawach z zakresu prawa **spadkowego** może wykonywać referendarz sądowy, z **wyłączeniem** prowadzenia **rozprawy**, **zabezpieczenia** spadku oraz przesłuchania świadków testamentu **ustnego**. § 4. Czynności w sprawach **depozytowych** może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem spraw o stwierdzenie **likwidacji** niepodjętego depozytu.

Art.510. § 1. **Zainteresowanym** w sprawie jest **każdy**, czyich **praw** dotyczy wynik postępowania, może on wziąć **udział** w każdym stanie sprawy aż do **zakończenia** postępowania w **drugiej** instancji. Jeżeli weźmie udział, **staje** się uczestnikiem. Na **odmowę dopuszczenia** do wzięcia udziału w sprawie przysługuje **zażalenie**. § 2. Jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd **wezwie** go do udziału w sprawie. Przez

wezwanie do wzięcia udziału w sprawie wezwany **staje się** uczestnikiem. W razie potrzeby wyznaczenia **kuratora** do zastępowania zainteresowanego, którego miejsce pobytu jest nieznane, jego wyznaczenie następuje z **urzędu**.

Art.511. § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania powinien czynić zadość przepisom o pozwie, z tą zmianą, że zamiast pozwanego należy wymienić zainteresowanych w sprawie. § 2. Do wniosków prokuratora o wszczęcie postępowania nie stosuje się przepisów art. 55 i 56.

Art. 55. Prokurator, wytaczając powództwo na rzecz oznaczonej osoby, powinien ją wskazać w pozwie.

Art. 56. § 1. Osobę, na rzecz której prokurator wytoczył powództwo, sąd zawiadamia o tym, doręczając jej odpis pozwu.

Art.511¹. § 1. W postępowaniu **wieczystoksięgowym** oraz w postępowaniach **rejestrowych** wniosek podlegający **opłacie stałej**, który nie został **należycie opłacony**, przewodniczący **zwraca** bez wezwania o uiszczenie tej opłaty. W zarządzeniu o zwrocie pisma należy **wskazać wysokość** należnej opłaty stałej. § 2. W terminie **tygodniowym** od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma z przyczyn określonych w § 1 wnioskodawca **może uiścić** brakującą opłatę. Jeżeli opłata została wniesiona we właściwej wysokości, wniosek **wywołuje skutek** od daty pierwotnego wniesienia. Skutek taki nie następuje w razie **kolejnego** zwrotu wniosku z tej samej przyczyny.

Art. 511². § 1. Wniesienie odpowiedzi na wniosek o wszczęcie postępowania jest obowiązkowe, tylko gdy przewodniczący tak zarządzi. § 2. Posiedzenie przygotowawcze można wyznaczyć niezależnie od wniesienia odpowiedzi na wniosek.

Art. 512. § 1. Po **rozpoczęciu posiedzenia** albo po złożeniu przez któregośkolwiek z uczestników **oświadczenia** na **piśmie cofnięcie** wniosku jest skuteczne **tylko** wtedy, gdy inni uczestnicy **nie sprzeciwili** się temu w terminie wyznaczonym. § 2. Cofnięcie wniosku o wszczęcie postępowania jest **bezskuteczne** w sprawie, której wszczęcie mogło nastąpić z **urzędu**.

Art. 513. **Niestawiennictwo** uczestników **nie tamuje** rozpoznania sprawy. Przepisów o wyroku **zaocznym** nie stosuje się.

Art. 514. § 1. **Rozprawa** odbywa się w wypadkach **wskazanych** w ustawie. W innych wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od **uznania** sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może **wysłuchać** uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na **piśmie**. § 2. Jednakże nawet w wypadkach, gdy ustawa wymaga przeprowadzenia rozprawy, sąd może, bez wzywania zainteresowanych do udziału w sprawie, **oddalić wniosek** na posiedzeniu niejawnym, jeżeli z treści wniosku wynika oczywisty brak uprawnienia wnioskodawcy.

Art.515. Sąd może, stosownie do okoliczności, przesłuchać świadków i biegłych **bez przyrzeczenia** oraz w **nieobecności** uczestników, może również zażądać od osób, które nie są uczestnikami, złożenia **wyjaśnień** na piśmie.

Art. 516. Orzeczenia sądu w postępowaniu nieprocesowym zapadają w formie **postanowień**, chyba że przepis

szczególny stanowi inaczej.

Art. 518. Od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje **apelacja**. Na inne postanowienia sądu pierwszej instancji, w wypadkach wskazanych w ustawie, przysługuje **zażalenie**.

Art. 518¹. § 1¹. Na orzeczenie referendarza sądowego służy skarga także w przypadkach, w których na postanowienie sądu służyłaby apelacja. § 3. W razie wniesienia **skargi** na **wpis** w księdze **wieczystej** wpis **nie traci** mocy. Rozpoznając sprawę, sąd **zmienia** zaskarżony wpis przez jego **wykreślenie** i dokonanie **nowego** wpisu lub wydaje postanowienie, którym zaskarżony wpis **utrzymuje** w mocy albo **uchyla** go w całości lub w części i w tym zakresie wniosek **oddala** bądź **odrzuca**, względnie postępowanie **umarza**. § 3a. W postępowaniu **rejestrowym** o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz rejestru **zastawów** w razie wniesienia **skargi** na **orzeczenie referendarza** zarządzające wpis, pozostaje ono w **mocy** do chwili rozpatrzenia skargi przez sąd rejonowy rozpoznający sprawę jako sąd **pierwszej** instancji. Rozpoznając sprawę, sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone orzeczenie i dokonany na jego podstawie wpis **utrzymuje** w mocy albo **uchyla** w całości lub w części i w tym zakresie wniosek oddala bądź **odrzuca**, względnie postępowanie **umarza**. § 4. Skargę wnosi się do sądu w terminie **tygodniowym**: 1) od dnia czynności, gdy uczestnik był przy niej **obecny** lub był o jej terminie **zawiadomiony**; 2) w innych wypadkach niż wymienione w pkt 1 – od dnia **doręczenia** zawiadomienia uczestnika o dokonaniu czynności; 3) w przypadku braku zawiadomienia – od dnia **dowiedzenia** się o dokonaniu czynności, z tym że w postępowaniu o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego dla uczestników postępowania, którym postanowienia co do istoty sprawy nie doręcza się, termin do wniesienia skargi biegnie od daty wpisu w Rejestrze.

Art. 518². § 1. Sądem drugiej instancji w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie „konwencji haskiej z 1980 r.”, jest Sąd Apelacyjny w Warszawie.

Art. 519¹. § 1. Od wydanego przez sąd **drugiej** instancji **postanowienia** co do **istoty** sprawy oraz od postanowienia w przedmiocie **odrżucenia** wniosku i **umorzenia** postępowania kończących postępowanie w sprawie – w sprawach z zakresu prawa **osobowego, rzeczowego i spadkowego** – przysługuje **skarga kasacyjna** do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. § 2. W sprawach z zakresu prawa **rodzinnego, opiekuńczego i kurateli** skarga kasacyjna przysługuje **tylko** w sprawach o **przysposobienie** oraz o **podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami**, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest **niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych**. § 3. W postępowaniu **rejestrowym** skarga kasacyjna przysługuje **jedynie** od postanowień sądu **drugiej** instancji w przedmiocie **wpisu** lub **wykreślenia** z rejestru podmiotu podlegającego rejestracji. § 4. Skarga kasacyjna **nie przysługuje** w sprawach dotyczących: 1) **przepadku** rzeczy; 2) **zarządu** związanego ze **współwłasnością** lub użytkowaniem; 3) **zabezpieczenia spadku** i spisu **inwentarza**, **wyjawienia** przedmiotów spadkowych, **zarządu spadku nieobjętego** oraz zwolnienia **wykonawcy testamentu**; 4) **zniesienia współwłasności i działu** spadku, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest **niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych**; 5) **likwidacji** niepodjętych **depozytów**.

Art. 519². § 1. Można żądać **stwierdzenia niezgodności** z prawem **prawomocnego postanowienia** co do istoty sprawy sądu **drugiej** instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona **szkoda**, a **zmiana** lub **uchylenie** tego postanowienia w drodze przysługujących stronie środków prawnych **nie** było i nie jest możliwe. § 2. W wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia **podstawowych zasad** porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego

postanowienia co do istoty sprawy sądu **pierwszej** lub **drugiej** instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona **nie skorzystała** z przysługujących jej **środków** prawnych, chyba że jest **możliwa zmiana** lub **uchylenie** postanowienia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Art. 520. § 1. **Każdy** uczestnik ponosi **koszty** postępowania **związane** ze swym udziałem w sprawie. § 2. Jeżeli jednak uczestnicy są w **różnym** stopniu **zainteresowani** w wyniku postępowania lub interesy ich są **sprzeczne**, sąd **może stosunkowo** rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub **włożyć** go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników. § 3. Jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały **oddalone** lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio, jeżeli uczestnik postępował niesumienne lub oczywiście niewłaściwie.

Art. 521. § 1. Jeżeli przepis szczególny inaczej nie stanowi, postanowienie orzekające co do istoty sprawy staje się **skuteczne**, a jeżeli wymaga wykonania – także **wykonalne**, po **uprawomocnieniu** się. § 2. Jeżeli postanowienie takie ulega z mocy ustawy **wykonaniu** przed uprawomocnieniem się, sąd, który wydał postanowienie, może stosownie do okoliczności **wstrzymać** jego wykonanie.

Art. 522. Postanowienia wydane w sprawie, która może być wszczęta z urzędu, **podlegają wykonaniu z urzędu**.

Art. 523. **Prawomocne postanowienie** orzekające co do istoty sprawy **nie może** być **zmienione** ani **uchylone**, **chyba że** przepis szczególny stanowi inaczej. Jednakże prawomocne postanowienie **oddalające wniosek** sąd może zmienić w razie **zmiany okoliczności** sprawy.

Art. 524. § 1. **Uczestnik** postępowania może **żądać wznowienia** postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, jednakże wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne, jeżeli postanowienie kończące postępowanie **może** być **zmienione** lub **uchylone**. § 2. **Zainteresowany**, który **nie był uczestnikiem** postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to **narusza jego prawa**. W takim wypadku stosuje się przepisy o **wznovieniu postępowania** z powodu **pozbawienia możliwości działania**.

Art. 525. **Akta** sprawy **dostępne** są dla **uczestników** postępowania oraz za **zezwoeniem przewodniczącego** dla **każdego**, kto potrzebę przejrzenia dostatecznie **usprawiedliwi**. Na tych samych zasadach dopuszczalne jest: 1) sporządzanie i otrzymywanie odpisów i wyciągów z akt sprawy; 2) otrzymywanie zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku z akt sprawy.

Przepisy dla poszczególnych rodzajów spraw

Sprawy z zakresu prawa osobowego

Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu

Art. 526. § 1. W sprawach o **uznanie** za **zmarłego** właściwy jest sąd ostatniego miejsca **zamieszkania** zaginionego, a w braku tej podstawy – sąd wskazany w art. 508 § 1. § 2. Jeżeli wskutek tego samego zdarzenia zaginęła **większa** liczba osób, Sąd Najwyższy na wniosek Ministra Sprawiedliwości może wyznaczyć jeden sąd jako wyłącznie właściwy do rozpoznania spraw będących w związku z tym zdarzeniem. Postanowienie Sądu

Najwyższego podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 527. Do zgłoszenia wniosku o uznanie za zmarłego uprawniony jest **każdy** zainteresowany.

Art. 528. Wniosek o uznanie za zmarłego można zgłosić nie wcześniej niż na **rok przed** końcem terminu, po upływie którego zaginiony może być uznany za zmarłego. Gdy jednak uznanie za zmarłego może nastąpić po upływie roku lub krótszego niż rok terminu od zdarzenia, które uzasadnia prawdopodobieństwo śmierci zaginionego, wniosek o uznanie za zmarłego zgłosić można dopiero po upływie tego terminu.

Art. 529. § 1. Wniosek o uznanie za zmarłego, oprócz danych koniecznych dla wniosku o wszczęcie postępowania, powinien zawierać: 1) imię, nazwisko i wiek zaginionego, imiona jego rodziców oraz nazwisko rodowe matki; 2) ostatnie znane miejsce zamieszkania i pobytu zaginionego. § 2. Okoliczności uzasadniające wniosek należy uprawdopodobnić.

Art. 530. § 1. Jeżeli według treści wniosku istnieją przesłanki do uznania zaginionego za zmarłego, sąd **zarządzi ogłoszenie** o wszczęciu postępowania. § 2. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania powinno zawierać: 1) imię i nazwisko oraz adres wnioskodawcy; 2) dane dotyczące osoby zaginionego oraz istotne okoliczności znane z akt sprawy, które mogą przyczynić się do wykrycia zaginionego; 3) wezwanie skierowane do zaginionego, aby w oznaczonym terminie, nie krótszym niż **trzy**, a nie dłuższym niż **sześć** miesięcy, zgłosił się, gdyż w przeciwnym razie może być uznany za zmarłego; 4) wezwanie skierowane do wszystkich osób, które mogą udzielić wiadomości o zaginionym, aby w powyższym terminie przekazały je sądowi.

Art. 531. § 1. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania umieszcza się w **piśmie poczytnym** na całym obszarze Państwa i podaje publicznie do wiadomości w **miejscu ostatniego zamieszkania** zaginionego w sposób na tym obszarze przyjęty. § 2. Sąd może zarządzić zamieszczenie ogłoszenia w innych jeszcze pismach oraz podać je do publicznej wiadomości również w inny sposób, jaki uzna za odpowiedni.

Art. 532. Dalsze postępowanie może toczyć się przed upływem terminu podanego w ogłoszeniu, nie może jednak być zakończone wcześniej niż po upływie: 1) terminów przewidzianych w kodeksie cywilnym; 2) trzech miesięcy od ukazania się ogłoszenia; 3) miesiąca od końca terminu wyznaczonego w ogłoszeniu.

Art. 533. Przed wydaniem postanowienia uznającego zaginionego za zmarłego sąd powinien **wysłuchać** w miarę możliwości osoby **bliskie** zaginionego.

Art. 534. Jeżeli w toku postępowania o uznanie za zmarłego okaże się, że śmierć zaginionego jest **niewątpliwa**, sąd przeprowadzi dalsze postępowanie z **urzędu** według przepisów oddziału następnego.

Postępowanie o stwierdzenie zgonu

Art. 535. Do postępowania o stwierdzenie zgonu osoby, której śmierć mimo niesporządzenia aktu zgonu jest niewątpliwa, stosuje się odpowiednio przepisy oddziału poprzedzającego ze zmianami przewidzianymi w oddziale niniejszym.

Art. 536. Wniosek o stwierdzenie zgonu może być zgłaszony w każdym czasie.

Art. 537. § 1. Zarządzenie ogłoszenia o wszczęciu postępowania nie jest obowiązkowe. § 2. Sąd może jednak,

jeżeli uzna to za celowe, zarządzić dokonanie ogłoszenia w określony przez siebie sposób. Do ogłoszenia stosuje się wówczas odpowiednio przepis art. 530 § 2; termin wyznaczony w ogłoszeniu nie może być krótszy niż miesiąc ani dłuższy niż trzy miesiące. § 3. W wypadku przewidzianym w paragrafie poprzedzającym postępowanie nie może być zakończone wcześniej niż po upływie miesiąca od ukazania się ogłoszenia i dwóch tygodni od końca terminu wyznaczonego w ogłoszeniu.

Art. 538. § 1. W postanowieniu stwierdzającym zgon należy chwilę śmierci ściśle oznaczyć, stosownie do wyników postępowania. § 2. Jeżeli dokładne ustalenie chwili śmierci nie jest możliwe, przyjmuje się chwilę najbardziej prawdopodobną.

Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu

Art. 539. Dowód, że osoba uznana za zmarłą albo której zgon został stwierdzony **pozostaje** przy **życiu** lub że śmierć jej nastąpiła w **innej chwili** niż chwila **oznaczona** w orzeczeniu, może być przeprowadzony **tylko** w postępowaniu unormowanym w **niniejszym** oddziale.

Art. 540. Właściwy jest sąd, który w **pierwszej** instancji **orzekł** uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu.

Art. 541. § 1. **Wniosek** o **uchylenie** postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon może zgłosić **każdy** zainteresowany. Sąd może także **uchylić** je z **urzędu**.

§ 2. Sąd **wzywa** do udziału w sprawie **uczestników** postępowania, w którym zapadło postanowienie o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu.

Art. 542. W razie **przeprowadzenia dowodu**, że osoba uznana za zmarłą albo której zgon został stwierdzony **pozostaje** przy **życiu**, sąd **postanowienie uchyli**. W wypadku **udowodnienia innej** chwili śmierci niż oznaczona w postanowieniu o uznaniu za zmarłego, sąd **uchyla postanowienie** o uznaniu za zmarłego tylko wówczas, gdy **równocześnie stwierdza** zgon.

Art. 543. Jeżeli osoba, którą uznano za zmarłą lub której zgon stwierdzono, **zjawi** się osobiście w sądzie i **wykaże** swoją tożsamość, sąd **niezwłocznie** i bez dalszego postępowania **uchyli** postanowienie orzekające uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu.

Ubezważnowolnienie

Art. 544. § 1. Sprawy o ubezważnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów. § 2. W sprawach tych właściwy jest sąd miejsca **zamieszkania** osoby, której dotyczy wniosek o ubezważnowolnienie, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jej **pobytu**.

Art. 545. § 1. **Wniosek** o ubezważnowolnienie może zgłosić: 1) **małżonek** osoby, której dotyczy wniosek o ubezważnowolnienie; 2) jej **krewni** w linii **prostej** oraz **rodzeństwo**; 3) jej **przedstawiciel** ustawowy. § 2. Krewni osoby, której dotyczy wniosek o ubezważnowolnienie, **nie mogą** zgłaszać tego wniosku, jeżeli osoba ta ma **przedstawiciela** ustawowego. § 3. Wniosek o ubezważnowolnienie **częściowe** można zgłosić już na **rok** przed dojściem do **pełnoletności** osoby, której dotyczy wniosek o ubezważnowolnienie. § 4. Kto zgłosił wniosek o ubezważnowolnienie w **złej wierze** lub lekkomyślnie, podlega karze **grzywny**.

Art. 546. § 1. **Uczestnikami** postępowania o ubezważnowolnienie są z **mocy** samego **prawa** prócz

wnioskodawcy: 1) osoba, której **dotyczy** wniosek; 2) jej **przedstawiciel** ustawowy; 3) **małżonek** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie. § 2. Postępowanie toczy się z udziałem **prokuratora**. § 3. Organizacje **pozarządowe**, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób niepełnosprawnych, udzielanie pomocy takim osobom lub ochrona praw człowieka, **mogą wstąpić** do postępowania w każdym jego stadium.

Art. 547. § 1. **Osobę**, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, należy **wysłuchać niezwłocznie** po wszczęciu postępowania; wysłuchanie powinno odbyć się w obecności biegłego **psychologa** oraz – w zależności od stanu **zdrowia osoby**, która ma być wysłuchana – **biegłego** lekarza **psychiatry** lub **neurologa**. § 2. W celu wysłuchania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, sąd może zarządzić **przymusowe sprowadzenie** tej osoby na rozprawę albo wysłuchać ją **przez sędziego** wyznaczonego. Na postanowienie sądu o przymusowym sprowadzeniu osoby na rozprawę przysługuje **zażalenie**. § 3. Niemożność porozumienia się z osobą, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, stwierdza się w protokole po wysłuchaniu biegłego lekarza i psychologa uczestniczących w posiedzeniu.

Doradca tymczasowy

Art. 548. § 1. Jeżeli wniosek o **ubezwłasnowolnienie** dotyczy osoby **pełnoletniej**, sąd może na **wniosek uczestnika** postępowania lub z **urzędu**, przy **wszczęciu** lub w **toku** postępowania, **ustanowić** dla niej **doradcę tymczasowego**, gdy uzna to za **konieczne** dla **ochrony** jej **osoby** lub **mienia**. § 2. Przed ustanowieniem **doradcy** tymczasowego należy **wysłuchać** osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie. § 3. **Doradcą** tymczasowym należy ustanowić przede

wszystkim **małżonka**, **krewnego** lub inną osobę **bliską**, jeżeli nie stoi temu na przeszkodzie wzgląd na dobro osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie. § 4. Sąd może **zwrócić** się do **organizacji** pozarządowej wymienionej w art. 546 § 3 o **wskazanie** osoby, która mogłaby być ustanowiona doradcą tymczasowym. § 5. Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego staje się skuteczne z chwilą doręczenia go osobie, której dotyczy wniosek. W wypadkach określonych w art. 556 postanowienie staje się skuteczne z chwilą wydania.

Art. 549. § 1. Osoba, dla której **ustanowiono** **doradcę** tymczasowego, ma **ograniczoną zdolność** do czynności prawnych na równi z osobą **ubezwłasnowolnioną częściowo**. § 2. Do doradcy tymczasowego stosuje się przepisy o **kuratorze** osoby częściowo ubezwłasnowolnionej.

Art. 550. § 1. Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego **traci moc** z chwilą, gdy: 1) wniosek o ubezwłasnowolnienie został prawomocnie **oddalony** lub **odrzucony** albo postępowanie **umorzono**; 2) na skutek orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu ustanowiony został **opiekun** lub **kurator**. § 2. Sąd **odwołuje** doradcę tymczasowego, jeżeli **ustala potrzebę** dalszej ochrony osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub jej mienia.

Art. 551. § 1. O ustanowieniu lub odwołaniu doradcy tymczasowego należy z urzędu **zawiadomić sąd opiekuńczy**. § 2. Na postanowienie w przedmiocie ustanowienia lub odwołania doradcy tymczasowego przysługuje **zażalenie**.

Art. 552. § 1. Jeżeli według wniosku ubezwłasnowolnienie ma być orzeczone z powodu choroby **psychicznej** lub **niedorozwoju** umysłowego, sąd przed **zarządzeniem doręczenia** wniosku zażąda, w wyznaczonym terminie, przedstawienia **świadcstwa** lekarskiego wydanego przez lekarza **psychiatrę** o **stanie** psychicznym osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub opinii **psychologa** o stopniu **niepełnosprawności**

umysłowej tej osoby. Jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu **pijaństwa**, sąd żąda także przedstawienia zaświadczenia **poradni** przeciwalkoholowej, a jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu **narkomanii** – zaświadczenia z **poradni** leczenia uzależnień. § 2. Sąd **odrzuca** wniosek o ubezwłasnowolnienie, jeżeli treść wniosku lub dołączone do wniosku dokumenty **nie uprawdopodobniają** istnienia choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub występowania innego rodzaju zaburzeń psychicznych osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie albo w razie niezłożeniażądanegoświadcstwa, opinii lub zaświadczenia, chyba że złożenie takich dokumentów nie jest możliwe.

Art. 553. § 1. Osoba, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **musi** być **zbadana** przez biegłego lekarza **psychiatrę** lub **neurologa**, a także **psychologa**. § 2. **Opinia** biegłego oprócz oceny stanu zdrowia psychicznego lub zaburzeń psychicznych albo rozwoju umysłowego osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, powinna zawierać **umotywowaną ocenę** zakresu jej zdolności do samodzielnego kierowania swoim postępowaniem i prowadzenia swoich spraw, uwzględniającą postępowanie i zachowanie się tej osoby.

Art. 554. § 1. Sąd **może**, jeżeli na podstawie opinii **dwóch biegłych** lekarzy uzna to za **niezbędne**, **zarządzić oddanie** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, pod **obserwację** w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż **sześć tygodni**. W wyjątkowych wypadkach sąd może termin ten przedłużyć do **trzech** miesięcy. § 2. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłucha uczestników postępowania. § 3. Na postanowienie zarządzające oddanie do zakładu przysługuje zażalenie.

Art. 554¹. § 1. **Postępowanie dowodowe** powinno ustalić przede wszystkim stan **zdrowia**, sytuację **osobistą**, **zawodową** i **majątkową** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **rodzaj spraw** wymagających prowadzenia przez tę osobę oraz sposób zaspokajania jej **potrzeb** życiowych. § 2. Sąd może **zobowiązać** osoby pozostające we **wspólnocie** domowej z osobą, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, do **złożenia wykazu** majątku należącego do tej osoby oraz do złożenia przyrzeczenia. Przepisy art. 913, 915–917 stosuje się odpowiednio.

Art. 913. § 1. Jeżeli zajęty w egzekucji majątek dłużnika **nie rokuje** zaspokojenia egzekwowanych należności lub jeżeli wierzyciel wykaże, że na skutek prowadzonej egzekucji nie uzyskał w pełni zaspokojenia swej należności, może on **żądać** zobowiązania dłużnika do **złożenia wykazu** majątku z wymienieniem **rzeczy i miejsca**, gdzie się **znajdują**, przypadających mu **wierzytelności** i innych praw majątkowych lub **informacji** o odpłatnych i nieodpłatnych **czynnościach** prawnych, których przedmiotem jest rzecz lub prawo o wartości przekraczającej w dniu dokonania tych czynności wysokość **minimalnego wynagrodzenia** za pracę dokonanych na rzecz osób trzecich, w **pięcioletnim** okresie poprzedzającym wszczęcie egzekucji, w wyniku których stał się **niewypłacalny** albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem czynności, oraz do złożenia przyrzeczenia według roty: „Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem zapewniam, że złożony przeze mnie wykaz majątku jest prawdziwy i zupełny.” § 2. Wierzyciel może żądać wyjawienia majątku także **przed** wszczęciem egzekucji, jeżeli: 1) uprawdopodobni, że **nie uzyska** zaspokojenia w pełni swojej należności ze **znanego** mu majątku albo z przypadających dłużnikowi bieżących świadczeń periodycznych za okres sześciu miesięcy; 2) po uzyskaniu tytułu wykonawczego **wezwał** dłużnika do zapłaty stwierdzonej nim należności listem poleconym za **potwierdzeniem** odbioru, a dłużnik nie spełnił świadczenia w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania do zapłaty.

Art. 915. § 1. Sąd **rozpoznaje** wniosek **po wezwaniu i wysłuchaniu** stron, **jeżeli** się stawia. § 2.

Wykaz i przyrzeczenie sąd odbierze niezwłocznie. W uzasadnionych wypadkach sąd może wyznaczyć dłużnikowi **termin** nie dłuższy niż tydzień. § 3. Na postanowienie sądu w przedmiocie wyjawienia majątku przysługuje **zażalenie**. Wniesienie zażalenia nie tamuje wykonania postanowienia o wyjawieniu majątku. Sąd może postąpić stosownie do art. 396.

Art. 916. § 1. Jeżeli **dłużnik** bez usprawiedliwionej przyczyny **nie stawia** się do sądu w celu złożenia wykazu lub przyrzeczenia albo stawiając się wykazu nie złoży lub odmówi odpowiedzi na zadane mu pytanie albo odmówi złożenia przyrzeczenia, sąd może skazać go na **grzywnę** lub nakazać przymusowe **doprowadzenie** oraz może zastosować **areszt** nieprzekraczający miesiąca, z uwzględnieniem art. 276 § 2. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie. W razie wykonania czynności przez dłużnika lub umorzenia postępowania grzywny niezapłacone do tego czasu ulegają umorzeniu. § 2. Na postanowienie sądu w przedmiocie skazania na grzywnę oraz orzeczenie aresztu przysługuje zażalenie.

Art. 917. § 1. W razie zastosowania środków przymusu dłużnik może w każdej chwili złożyć wykaz i przyrzeczenie. W wypadku gdy zastosowano wobec niego areszt, dłużnik może domagać się stawienia go przed sądem w celu złożenia wykazu i przyrzeczenia. W wypadku tym sąd nie wzywając wierzyciela niezwłocznie przyjmie wykaz i odbierze przyrzeczenie, po czym zwolni dłużnika.

§ 2. Wierzyciel, który nie był obecny przy tych czynnościach, może żądać ponownego wezwania dłużnika w celu zadania mu pytań zmierzających do wykrycia przedmiotów, do których mogłaby być skierowana egzekucja. Niestawiennictwo dłużnika lub odmowa odpowiedzi albo dodatkowego złożenia przyrzeczenia pociąga za sobą skutki wymienione w artykule poprzedzającym. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie.

Art. 555. Orzeczenie w przedmiocie **ubezwłasnowolnienia** może zapadć tylko po **przeprowadzeniu rozprawy**.

Art. 556. § 1. Sąd może **zaniechać doręczenia** pism sądowych, wezwania lub wysłuchania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, jeżeli uzna to za **niecelowe** ze względu na stan zdrowia tej osoby, określony w **opiniach biegłego** lekarza psychiatry lub neurologa oraz psychologa wydanych po przeprowadzeniu badania. Nie dotyczy to **wysłuchania**, o którym mowa w art. 547. Na postanowienie sądu przysługuje **zażalenie**. § 2. W wypadkach wskazanych w § 1 sąd orzekający, w celu ochrony w toku postępowania praw osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, ustanowi **kuratora**, chyba że ma ona przedstawiciela ustawowego, który nie jest wnioskodawcą. Przepisy art. 548 § 3 i 4 stosuje się odpowiednio. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 557. W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest **całkowite**, czy też **częściowe** i z jakiego **powodu** zostaje orzeczone.

Art. 558. § 1. Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie, zarządza z urzędu przesłanie **sądowi opiekuńczemu** odpisu prawomocnego postanowienia, którym **orzekł** ubezwłasnowolnienie.

§ 2. W razie oddalenia wniosku o ubezwłasnowolnienie sąd zawiadamia sąd opiekuńczy o potrzebie **ustanowienia kuratora** dla osoby **niepełnosprawnej**.

Art. 559. § 1. Sąd **uchyli** ubezwłasnowolnienie, gdy **ustaną** przyczyny, dla których je orzeczone; uchylenie może nastąpić także z **urzędu**. § 2. Sąd może w razie **poprawy** stanu psychicznego ubezwłasnowolnionego **zmienić** ubezwłasnowolnienie **całkowite** na **częściowe**, a w razie pogorszenia się tego stanu – zmienić

ubezwłasnowolnienie częściowe na całkowite. § 3. Z **wnioskiem** o **uchylenie** albo **zmianę** ubezwłasnowolnienia może wystąpić **także ubezwłasnowolniony**.

Art. 560. § 1. Do **zaskarżania** postanowień uprawniony jest sam **ubezwłasnowolniony** nawet **wówczas**, gdy ustanowiony został **doradca** tymczasowy albo **kurator**. § 2. Do środków **odwoławczych** wnoszonych przez osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **nie stosuje** się art. 368. Środka odwoławczego wniesionego przez osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **nie odrzuca** się z powodu **nieusunięcia** braków formalnych.

Art. 560¹. W sprawach o ubezwłasnowolnienie, o uchylenie oraz zmianę ubezwłasnowolnienia sąd może ustanowić dla osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie lub dla osoby ubezwłasnowolnionej, adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jej wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny.

Sprawy z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli **Sprawy małżeńskie**

Art. 561. § 1. Zezwolenia na zawarcie **małżeństwa** kobiecie niemającej ukończonych lat **osiemnastu** udziela sąd **opiekuńczy** na jej **wniosek**. Postanowienie o udzieleniu zezwolenia staje się skuteczne z chwilą **uprawomocnienia** się i nie może być **zmienione** ani **uchylone**. § 2. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa osobie dotkniętej chorobą **psychiczną** albo niedorozwojem umysłowym oraz osobom **powinowatym** w linii prostej udziela sąd na **wniosek** tych osób. § 3. W postanowieniu o udzieleniu zezwolenia **wymienia** się osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte. Przed wydaniem postanowienia rozstrzygającego taki wniosek sąd **wysłucha wnioskodawcę**, osobę, z którą małżeństwo ma być **zawarte**, oraz w razie potrzeby osoby **bliskie** przyszłych małżonków. Gdy chodzi o udzielenie zezwolenia osobie dotkniętej chorobą psychiczną lub niedorozwojem umysłowym, sąd zasięgnie **opinii biegłego** lekarza, w miarę możliwości **psychiatry**.

Art. 561¹. W sprawach, o których mowa w art. 561, sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego **wywiadu** środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją osoby ubiegające się o udzielenie zezwolenia.

Art. 562. **Zwolnienia** od obowiązku złożenia urzędowi stanu cywilnego **dokumentu potrzebnego** do zawarcia małżeństwa udziela **sąd** na **wniosek** osoby **obowiązanej** do złożenia dokumentu.

Art. 563. Do **zgłoszenia wniosku** o zezwolenie na złożenie przez **pełnomocnika** oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński **uprawniona** jest osoba, która **zamierza udzielić pełnomocnictwa**.

Art. 564. **Postanowienie** rozstrzygające o tym, czy **okoliczność** przedstawiona przez **kierownika** urzędu stanu cywilnego **wyłącza** zawarcie małżeństwa, a także o tym, czy okoliczności przedstawione przez kierownika urzędu stanu cywilnego **uzasadniają** odmowę: 1) **przyjęcia** oświadczeń o **wstąpieniu** w związek małżeński, 2) **wydania zaświadczenia** o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, o których mowa w art. 4¹ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, 3) wydania **zezwoleń** na **zawarcie** małżeństwa **przed** upływem terminu, o którym mowa w art. 4 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, 4) **sporządzenia aktu** małżeństwa zawartego zgodnie z art. 1 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, 5) wydania zaświadczenia stwierdzającego, że zgodnie z prawem polskim można zawrzeć małżeństwo, sąd wydaje po przeprowadzeniu **rozprawy**.

Art. 565. § 1. Rozstrzygnięcie o **istotnych sprawach rodziny** w **braku porozumienia** małżonków, jak również **udzielenie zezwolenia** na dokonanie czynności, do której jest potrzebna **zgoda drugiego** małżonka lub której drugi małżonek **sprzeciwił** się, może nastąpić dopiero po umożliwieniu złożenia **wyjaśnień** małżonkowi wnioskodawcy, chyba że jego wysłuchanie nie jest możliwe lub celowe. § 2. To samo dotyczy **nakazu** sądu, aby **wynagrodzenie** za pracę albo inne należności przypadające jednemu małżonkowi były w całości lub w części wypłacane do rąk drugiego małżonka. § 3. Przepis § 1 stosuje się także do rozstrzygnięcia o **wylączeniu odpowiedzialności** małżonka za **zobowiązania zaciągnięte** przez drugiego z małżonków w sprawach wynikających z zaspokajania **zwykłych potrzeb** rodziny, jak również do uchylenia postanowienia w tym przedmiocie.

Art. 565¹. W sprawach, o których mowa w art. 565, sąd może **zarządzić** przeprowadzenie przez kuratora sądowego **wywiadu** środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją małżonkowie.

Art. 566. W sprawie o **podział majątku** wspólnego po **ustaniu** wspólności majątkowej między małżonkami właściwy jest sąd miejsca **położenia majątku**, a jeżeli wspólność ustała przez śmierć jednego z małżonków – **sąd spadku**.

Art. 567. § 1. W postępowaniu o **podział** majątku wspólnego po **ustaniu** wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga także o **żądaniu** ustalenia **nierównych udziałów** małżonków w **majątku** wspólnym oraz o tym, jakie **wydatki**, nakłady i inne świadczenia z majątku **wspólnego** na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie **podlegają zwrotowi**. § 2. W razie sporu co do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym sąd może w tym przedmiocie orzec **postanowieniem wstępnym**. § 3. Do postępowania o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, a zwłaszcza do odrębnego postępowania w sprawach wymienionych w paragrafie pierwszym stosuje się **odpowiednio** przepisy o **dziale spadku**.

Art. 567¹. W sprawach o **separację** na **zgodny** wniosek małżonków, a także w sprawach o **zniesienie** separacji właściwe rzeczowo są sądy **okręgowe**. W sprawach tych **miejscowo** właściwym jest sąd, w którego okręgu małżonkowie **mają wspólne** zamieszkanie, a w braku takiej podstawy – sąd miejsca ich wspólnego **pobytu**. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zamieszkania ani pobytu, wniosek należy zgłosić w sądzie właściwym dla jednego z małżonków, zgodnie z art. 508 § 1-3

Art. 567². § 1. W sprawie o **separację** na **zgodny** wniosek małżonków oraz w sprawie o **zniesienie** separacji w razie **cofnięcia** wniosku albo wyrażenia w inny sposób **braku zgody** na orzeczenie separacji lub na zniesienie separacji przez któregośkolwiek z małżonków postępowanie **umarza** się. Przepisu art. 512 § 1 nie stosuje się. § 2. W razie śmierci jednego z małżonków postępowanie umarza się.

Art. 567³. § 1. **Postanowienie** o separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu **rozprawy**. § 2. W toku postępowania sąd **nakłania** małżonków do **pojednania**. Jeżeli pojednanie nie nastąpi, a odroczenie rozprawy nie byłoby celowe, sąd przystępuje do rozpoznania sprawy.

Art. 567⁴. Postanowienie o zniesieniu separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu **rozprawy**.

Art. 567⁵. Z chwilą **wszczęcia** postępowania o **zniesienie separacji** zawiesza się z urzędu postępowanie w

sprawie o **eksmisję** jednego z małżonków pozostających w separacji ze wspólnego mieszkania, jak również postępowanie w sprawie o **korzystanie** przez małżonków pozostających w separacji ze wspólnego mieszkania. Z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o zniesieniu separacji postępowanie **umarza** się z urzędu.

Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze

Art. 568. Sądem opiekuńczym jest sąd rodzinny.

Art. 569. § 1. **Właściwy wyłącznie** jest sąd opiekuńczy miejsca **zamieszkania** osoby, której postępowanie ma **dotyczyć**, a w braku miejsca zamieszkania – sąd opiekuńczy miejsca jej **pobytu**. Jeżeli brak i tej podstawy – właściwy jest sąd rejonowy dla m.st. **Warszawy**. § 2. W wypadkach **nagłych** sąd opiekuńczy **wydaje** z urzędu wszelkie potrzebne **zarządzenia** nawet w stosunku do osób, które **nie podlegają** jego **właściwości** miejscowej, **zawiadamiając** o tym sąd **opiekuńczy** miejscowo właściwy.

Art. 569¹. § 1. Do właściwości sądu okręgowego z siedzibą w miejscowości będącej siedzibą sądu apelacyjnego należą sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzone na podstawie konwencji haskiej z 1980 r., jeżeli na tym obszarze osoba podlegająca władzy rodzicielskiej lub pozostająca pod opieką ma miejsce zamieszkania lub pobytu. § 2. Sąd okręgowy orzeka w terminie sześciu tygodni od dnia wniesienia wniosku w sprawach, o których mowa w § 1.

Art. 570. Sąd opiekuńczy może wszcząć postępowanie z **urzędu**.

Art. 570¹. § 1. Sąd opiekuńczy może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego **wywiadu** środowiskowego w celu zebrania **informacji** dotyczących **małoletniego** i jego **środowiska**, a w szczególności jego **zachowania** się, warunków **wychowawczych** i **życiowych**, w tym sytuacji **bytowej** rodziny, przebiegu **nauki** małoletniego i sposobu spędzania czasu **wolnego**, jego kontaktów **środowiskowych**, stosunku do niego **rodziców** lub opiekunów, podejmowanych **oddziaływań** wychowawczych, stanu **zdrowia** i znanych w środowisku **uzależnień** małoletniego. § 1¹. Przepis § 1 stosuje się także wtedy, gdy sąd opiekuńczy powziął wiadomość o **zdarzeniu uzasadniającym** wszczęcie postępowania z **urzędu**, oraz w **toku** postępowania wykonawczego. § 2. W przypadku gdy z rodziną małoletniego **asystent rodziny** prowadzi pracę określoną w przepisach o **wspieraniu** rodziny i systemie pieczy **zastępczej**, sąd opiekuńczy **zwraca** się o informacje, o których mowa w § 1, do właściwej **jednostki** organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. § 3. O informacje, o których mowa w § 1, a także informację mającą na celu wskazanie osób właściwych do zapewnienia dziecku rodzinnej pieczy zastępczej, sąd opiekuńczy może zwrócić się do właściwej jednostki organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Art. 570^{1a}. Sąd opiekuńczy może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w **toku** postępowania prowadzonego w sprawach dotyczących ustanowienia opieki lub kurateli i prowadzonego w tych sprawach postępowania wykonawczego w celu ustalenia **możliwości** lub sposobu **sprawowania opieki** lub **kurateli** oraz warunków życiowych osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 570². W sprawie, w której zawarcie **ugody** jest **dopuszczalne**, sąd może **skierować** uczestników do **mediacji**. Przedmiotem mediacji może być także określenie **sposobu** wykonywania **władzy** rodzicielskiej. Jeżeli uczestnicy postępowania **nie uzgodnili** osoby mediatora, sąd kieruje ich do mediacji prowadzonej przez **stałego** mediatora, o którym mowa w art. 436 § 4.

Art. 436. § 1. Jeżeli istnieją **widoki** na **utrzymanie** małżeństwa, sąd może skierować strony do **mediacji**. Skierowanie to jest możliwe także wtedy, gdy postępowanie zostało **zawieszone**. § 2. Przepisy o mediacji stosuje się **odpowiednio**, z tym że przedmiotem mediacji może być także **pojednanie** małżonków. § 4. Jeżeli strony nie uzgodniły osoby mediatora, sąd kieruje je do stałego mediatora **posiadającego** wiedzę **teoretyczną**, w szczególności posiadającego wykształcenie z zakresu **psychologii, pedagogiki, socjologii** lub **prawa** oraz umiejętności **praktyczne** w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach **rodzinnych**.

Art. 572. § 1. **Każdy**, komu znane jest **zdarzenie** uzasadniające **wszczęcie** postępowania z urzędu, obowiązany jest **zawiadomić** o nim sąd **opiekuńczy**. § 2. Obowiązek wymieniony w § 1 ciąży przede wszystkim na **urzędach** stanu cywilnego, **sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach**, organach **samorządu i administracji** rządowej, organach **Policji**, placówkach **oświatowych, opiekunach** społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.

Art. 573. § 1. Osoba pozostająca **pod władzą** rodzicielską, **opieką** albo **kuratelą** ma **zdolność** do podejmowania czynności w **postępowaniu** dotyczącym **jej** osoby, chyba że **nie** ma zdolności do **czynności** prawnych. § 2. Sąd może **ograniczyć** lub **wyłączyć** osobisty udział małoletniego w postępowaniu, jeżeli przemawiają za tym względy **wychowawcze**.

Art. 574. § 1. Sąd opiekuńczy może **nakazać** osobiste **stawiennictwo** osoby pozostającej pod władzą rodzicielską lub opieką, jak również zarządzić **przymusowe** sprowadzenie takiej osoby.

§ 2. Jeżeli osoba pozostająca pod władzą rodzicielską lub opieką nie ma zdolności do podejmowania czynności w postępowaniu, sąd opiekuńczy może nakazać jej sprowadzenie do sądu pod rygorem grzywny **każdemu**, u **kogo** osoba taka **przebywa**.

Art. 575. Do osobistego stawiennictwa innych uczestników postępowania stosuje się w sprawach, które mogą być wszczęte z urzędu, przepisy o skutkach niestawiennictwa świadków, a w innych sprawach – przepis art. 429.

Art. 429. Jeżeli strona wezwana do osobistego stawiennictwa nie stawia się bez usprawiedliwionych powodów na posiedzenie, sąd może skazać ją na **grzywnę** według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka, **nie może** jednak nakazać **przymusowego** sprowadzenia jej do sądu.

Art. 575¹. W sprawach opiekuńczych osób **małoletnich** sąd z urzędu zarządza **odbycie** całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach **zamkniętych**, jeżeli przeciwko publicznemu rozpoznaniu sprawy przemawia **dobro** małoletniego.

Art. 576. § 1. Przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy sąd opiekuńczy **wysłucha przedstawiciela** ustawowego osoby, której postępowanie dotyczy. W wypadkach ważniejszych powinien ponadto w miarę możliwości wysłuchać osoby **bliskie** tej osoby. § 2. Sąd w sprawach dotyczących **osoby** lub **majątku** dziecka wysłucha **je**, jeżeli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to **pozwala**, uwzględniając w miarę możliwości jego **rozsądne życzenia**. Wysłuchanie odbywa się **poza salą** posiedzeń sądowych.

Art. 577. Sąd opiekuńczy może **zmienić** swe postanowienie nawet **prawomocne**, jeżeli wymaga tego **dobro** osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 578. § 1. Postanowienia sądu opiekuńczego są **skuteczne i wykonalne** z chwilą ich **ogłoszenia**, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą ich **wydania**. § 2. Sąd w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się postanowienia o **pozbawieniu** władzy rodzicielskiej przesyła to postanowienie do właściwego **ośrodka** adopcyjnego, prowadzącego wojewódzki bank danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie.

Art. 578¹. § 1. **Podstawą wszczęcia** postępowania **wykonawczego** jest **orzeczenie** sądu albo ugoda zawarta przed sądem, których wykonalność została stwierdzona przez sąd, albo ugoda zawarta przed mediatorem, po jej zatwierdzeniu przez sąd. § 2. Do stwierdzenia wykonalności, o którym mowa w § 1, art. 364 stosuje się odpowiednio. § 3. Wykonalność orzeczenia sąd stwierdza z urzędu.

Art. 364. § 1. **Prawomocność** orzeczenia stwierdza na **wniosek** strony sąd **pierwszej instancji** na posiedzeniu **niejawnym**, a dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie drugiej instancji – ten sąd. Stwierdzenia dokonuje sąd jednoosobowo. § 2. Postanowienia w sprawie, o której mowa w § 1, może wydać także referendarz sądowy.

Art. 578². § 1. W postępowaniu w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. **obowiązuje zastępstwo** uczestników postępowania przez adwokatów lub radców prawnych.

Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi

Art. 579. Postanowienia w sprawach o powierzenie wykonywania, ograniczenie, zawieszenie, pozbawienie i przywrócenie **władzy rodzicielskiej**, ustalenie, ograniczenie albo zakazanie **kontaktów z dzieckiem** mogą być wydane tylko po przeprowadzeniu **rozprawy**. Dotyczy to także zmiany rozstrzygnięć w tym przedmiocie, zawartych w wyroku orzekającym rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa albo ustalającym pochodzenie dziecka. Postanowienia takie stają się skuteczne i wykonalne po uprawomocnieniu się.

Art. 579¹. § 1. Po powzięciu wiadomości o umieszczeniu dziecka w **pieczy zastępczej bez orzeczenia** sądu opiekuńczego, sąd ten **niezwłocznie** wszczyna postępowanie **opiekuńcze**. § 2. Jeżeli umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej nastąpiło w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie sąd niezwłocznie, po **wysłuchaniu pracownika socjalnego**, który **odebrał** dziecko z rodziny, nie później jednak niż w ciągu **24** godzin, wydaje orzeczenie o **umieszczeniu** dziecka w **pieczy** zastępczej, albo orzeczenie o **powrocie** dziecka do rodziny. § 3. Sąd opiekuńczy **okresowo**, nie rzadziej niż raz na **sześć** miesięcy, dokonuje oceny **sytuacji** dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej w celu ustalenia **możliwości** powrotu dziecka do rodziny. Jeżeli wymaga tego **dobro** dziecka, sąd wszczyna postępowanie o **pozbawienie** władzy rodzicielskiej jego rodziców.

Art. 579². § 1. **Przed umieszczeniem** dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, sąd zasięga: 1) opinii właściwego ośrodka **pomocy** społecznej, opinii właściwego **organizatora** rodzinnej **pieczy** zastępczej, informacji o dotychczasowym sprawowaniu funkcji przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz informacji z **rejestr**u **danych** prowadzonego przez **starostę** na podstawie przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej; 2) **opinii starosty** właściwego ze względu na miejsce sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej – w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie innego powiatu niż powiat miejsca zamieszkania dziecka. § 2. W opinii, o której mowa w § 1 pkt 2, zamieszcza się w szczególności informacje o spełnianiu przez **kandydata** warunków do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, określonych w przepisach o wspieraniu

rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Art. 579³. W sprawach, o których mowa w art. 5792 § 1, sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,

Art. 579⁴. § 1. Postępowanie w sprawie o udzielenie zgody na umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu **państwa obcego** sąd opiekuńczy wszczyna z urzędu na podstawie wystąpienia sądu lub innego organu państwa obcego.

Art. 581. § 1. **Uznanie ojcostwa** może nastąpić także **przed** sądem opiekuńczym **niewłaściwym** według przepisów ogólnych. W takim wypadku o uznaniu **zawiadamia** się właściwy sąd opiekuńczy. § 2. Jeżeli **kierownik** urzędu stanu cywilnego **odmówił** przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, uznanie ojcostwa może nastąpić **wyłącznie** przed sądem **opiekuńczym**, właściwym ze względu na **siedzibę urzędu** stanu cywilnego, którego kierownik odmówił przyjęcia tych oświadczeń. § 21. Jeżeli **konsul** odmówił przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, uznanie ojcostwa może nastąpić wyłącznie przed sądem **rejonowym** dla m.st. **Warszawy**. § 3. Sąd opiekuńczy odmawia przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, jeżeli uznanie jest niedopuszczalne albo poweźmie wątpliwość co do pochodzenia dziecka.

Art. 582. Rozstrzygnięcie o **istotnych sprawach** dziecka, co do których **brak porozumienia** pomiędzy rodzicami, może nastąpić dopiero po umożliwieniu rodzicom złożenia **oświadczeń**, chyba że wysłuchanie ich byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami.

Art. 582¹. § 1. W sprawach o **kontakty z dzieckiem** przepis art. 582 stosuje się odpowiednio. § 2. Sąd opiekuńczy w celu **zapewnienia wykonywania** kontaktów **może** w szczególności: 1) **zobowiązać** osobę **uprawnioną** do kontaktu z dzieckiem lub osobę, pod której **pieczę** dziecko pozostaje, do **pokrycia kosztów podróży i pobytu** dziecka lub także osoby **towarzyszącej** dziecku, w tym kosztów **powrotu** do miejsca stałego pobytu; 2) **zobowiązać** osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, do **złożenia** na rachunek **depozytowy** Ministra Finansów odpowiedniej kwoty pieniężnej w celu pokrycia wydatków uprawnionego związanych z wykonywaniem kontaktu na wypadek **niewykonania** lub **niewłaściwego** wykonania przez osobę zobowiązaną obowiązków wynikających z postanowienia o kontaktach; nie dotyczy to rodzin **zastępczych**, rodzinnych domów **dziecka**, rodzin **pomocowych**, placówek **opiekuńczo-wychowawczych**, **regionalnych** placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz **interwencyjnych** ośrodków preadopcyjnych; 3) odebrać od osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem lub osoby, pod której pieczę dziecko pozostaje, **przrzeczenie** określonego **zachowania**. § 3. W razie uzasadnionej **obawy** naruszenia obowiązków wynikających z postanowienia o kontaktach przez osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, lub osobę uprawnioną do kontaktu z dzieckiem albo osobę, której tego kontaktu **zakazano**, sąd opiekuńczy może **zagrozić** nakazaniem **zapłaty oznaczonej sumy** pieniężnej, stosownie do **zasad** określonych w art. 598¹⁵: 1) osobie, pod której pieczę dziecko **pozostaje** – na rzecz osoby **uprawnionej** do kontaktu z dzieckiem lub 2) osobie **uprawnionej** do kontaktu z dzieckiem albo osobie, której tego kontaktu **zakazano** – na rzecz osoby, pod której **pieczę** dziecko pozostaje. § 4. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio do orzeczenia, w którym sąd określił, że dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w powtarzających się okresach.

Art. 583. **Zezwolenia** na dokonanie przez rodziców czynności **przekraczającej zakres** zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub na **wyrażenie** przez rodziców **zgody** na dokonanie takiej czynności przez dziecko **sąd opiekuńczy** udziela na **wniosek jednego z rodziców** po **wysłuchaniu drugiego**. Postanowienie sądu opiekuńczego w tym przedmiocie staje się skuteczne dopiero z chwilą **uprawomocnienia** się i **nie może** być

zmienione ani **uchylone**, jeżeli na podstawie zezwolenia **powstały skutki** prawne względem osób **trzecich**.

Art. 584. Postanowienie o nadaniu dziecku **nazwiska** staje się skuteczne dopiero po **uprawomocnieniu** się. Postanowienia takiego sąd opiekuńczy **nie może** zmienić ani uchylić.

Sprawy o przysposobienie

Art. 585. § 1. Sąd opiekuńczy wszczyna postępowanie na **wniosek przysposabiającego**. § 2. Wniosek ten należy zgłosić w sądzie opiekuńczym właściwym dla **osoby przysposabiającego** lub osoby mającej być **przysposobioną**. § 2¹. We wniosku, o którym mowa w § 1, przysposabiający wskazuje również **ośrodek adopcyjny**, w którym objęty był postępowaniem adopcyjnym, § 2². Sąd zwraca się do ośrodka adopcyjnego wskazanego we wniosku, o którym mowa w § 1, o: 1) **świadcstwo ukończenia** przez przysposabiającego **szkolenia** dla kandydatów do przysposobienia dziecka; 2) **opinię** kwalifikacyjną o kandydatach do przysposobienia dziecka. § 3. Art. 87 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 585¹. § 1. Wskazanie osoby przysposabiającego przez rodziców, o którym mowa w art. 119^{1a} ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy następuje przed sądem opiekuńczym właściwym dla osoby przysposabiającego lub osoby mającej być przysposobioną. § 2. W przypadku wskazania, o którym mowa w § 1, przed wszczęciem postępowania w sprawie o przysposobienie, sąd opiekuńczy wyznacza termin, w którym wskazany przez rodziców przysposabiający **powinien zgłosić do sądu opiekuńczego** wniosek o przysposobienie pod rygorem nieuwzględnienia wskazania. Termin ten nie może przekraczać dwóch tygodni.

Art. 585². O **toczącym się postępowaniu** w sprawach, w których wniosek o **przysposobienie** dotyczy **dziecka niezgłoszonego do ośrodka adopcyjnego**, sąd opiekuńczy zawiadamia **prokuratora**.

Art. 586. § 1. Sąd opiekuńczy **orzeka o przysposobieniu** po przeprowadzeniu **rozprawy**. § 2. Na rozprawę wzywa się **przysposabiającego** oraz osoby, których **zgoda** na przysposobienie jest potrzebna. § 3. Nie wzywa się na rozprawę **rodziców**, którzy **wyrazili zgodę** na przysposobienie ich dziecka w przyszłości **bez wskazania** osoby przysposabiającego. W wypadku takim rodzice **nie mogą** brać **udziału** w postępowaniu. § 4. Przed wydaniem orzeczenia sąd opiekuńczy występuje o **opinię** do **ośrodka** adopcyjnego, a w razie potrzeby uzasadnionej dobrem dziecka może także zasięgnąć opinii **innej** specjalistycznej placówki.

Art. 586¹. Na **postanowienie** w przedmiocie **określenia sposobu** i okresu osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym przysługuje zażalenie.

Art. 587. § 1. W razie **śmierci przysposabiającego** lub osoby mającej być **przysposobioną**, sąd opiekuńczy postępowanie **umarza**. § 2. Jednakże postępowanie **zawiesza** się w razie śmierci **przysposabiającego**, który **złożył wniosek** o przysposobienie **wspólnie z małżonkiem**, do czasu ustanowienia przez sąd opiekuńczy **kuratora**.

Art. 588. Postanowienie orzekające przysposobienie staje się skuteczne po uprawomocnieniu się. Postanowienia takiego sąd opiekuńczy **nie może** zmienić ani uchylić.

Art. 589. § 1. **Zgodę** na **przysposobienie** dziecka w **przyszłości bez wskazania** osoby przysposabiającego **rodzice** mogą **wyrazić** także w **sądzie opiekuńczym** swego miejsca **zamieszkania** lub pobytu. Dotyczy to również oświadczenia o **odwołaniu** takiej zgody.

Sprawy z zakresu opieki

Art. 590. Obejmując **opiekę** opiekun składa następujące **przrzeczenie**: „Przrzekam, że powierzone mi obowiązki opiekuna wykonam z całą sumiennością i zgodnie z interesem społecznym, mając zawsze na względzie dobro osoby podlegającej mojej pieczy”.

Art. 591. § 1. Po złożeniu przrzeczenia przez opiekuna sąd opiekuńczy **wydaje** mu **zaświadczenie**. § 2. Po **zwolnieniu** opiekuna lub **ustaniu** opieki opiekun obowiązany jest **zwrócić** sądowi opiekuńczemu otrzymane zaświadczenie.

Art. 592. O **zwolnieniu** od **obowiązku** objęcia opieki sąd opiekuńczy rozstrzyga na **wniosek** osoby **ustanowionej** opiekunem, zgłoszony w ciągu **tygodnia** od doręczenia jej postanowienia w tym przedmiocie.

Art. 593. **Zezwolenia** we wszelkich **ważniejszych** sprawach, które dotyczą **osoby** lub **majątku** osoby pozostającej pod opieką, **udziela** sąd **opiekuńczy** na **wniosek** opiekuna. Postanowienie staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone, jeżeli na podstawie zezwolenia powstały **skutki** prawne względem osób **trzecich**.

Art. 595. Opiekun składa sądowi opiekuńczemu **ustnie** lub na **piśmie sprawozdanie** dotyczące osoby pozostającej pod opieką. Sprawozdanie z **zarządu** majątkiem tej osoby składa na piśmie, chyba że sąd zezwoli mu na złożenie sprawozdania do protokołu.

Art. 596. Do wzięcia udziału w **badaniu rachunku** końcowego z **opieki** sąd opiekuńczy wezwie osobę, która **pozostawała** pod opieką, jeżeli ma ona **pełną** zdolność do czynności prawnych, w innych zaś wypadkach – **przedstawiciela** ustawowego tej osoby lub jej **spadkobierców**, jeżeli są sądowi opiekuńczemu **znani**.

Art. 597. § 1. W **postanowieniu** o **przyznaniu** opiekunowi **wynagrodzenia** sąd **upoważnia** opiekuna do **pobrania** wynagrodzenia z **dochodów** lub **majątku** osoby pozostającej pod opieką, bądź ustala, że wynagrodzenie ma być **wypłacone** ze środków **publicznych**. § 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, staje się wykonalne dopiero po jego uprawomocnieniu się.

Art. 598. § 1. Sąd opiekuńczy może wymierzyć **grzywnę** osobie, która **uchyla** się od objęcia **opieki**. § 2. Sąd opiekuńczy może wymierzyć grzywnę **opiekunowi**, który nie wykonuje **zarządzeń** sądu opiekuńczego. Jeżeli zarządzenie zostanie wykonane, grzywna jeszcze nieuiszczona może być umorzona.

Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką

Art. 598¹. § 1. W sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką **prokuratorowi** doręcza się odpis wniosku i zawiadamia się go o terminach rozprawy. § 3. W sprawach, o których mowa w § 1, art. 570 nie stosuje się.

Art. 598². § 1. W czasie trwania postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, toczącego się w trybie Konwencji nie można rozstrzygać w przedmiocie władzy rodzicielskiej lub opieki nad tą osobą. Postępowanie w tych sprawach sąd zawiesza z urzędu z chwilą wszczęcia postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką. § 2. Po zakończeniu postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod

opieką sąd podejmie zawieszone postępowanie. § 3. W przypadku innym niż określony w § 1, jeżeli do rozstrzygnięcia wniosku o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką niezbędne jest jego łączne rozpoznanie ze sprawą dotyczącą władzy rodzicielskiej, postępowanie toczy się z zachowaniem przepisu art. 579.

Art. 598³. Jeżeli miejsce pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką nie jest znane, sąd przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia jej miejsca pobytu. W szczególności sąd może zażądać ustalenia miejsca jej pobytu przez Policję.

Art. 598⁴. Orzeczenie co do istoty sprawy może być wydane tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 598⁵. W postanowieniu o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką sąd określa termin, w jakim zobowiązany powinien oddać uprawnionemu osobę podlegającą władzy rodzicielskiej lub pozostającą pod opieką.

Art. 598⁶. Jeżeli zobowiązany nie zastosuje się do postanowienia, o którym mowa w art. 598⁵ § 1 lub 2, sąd, na wniosek uprawnionego, zleca kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Art. 598⁷. W razie potrzeby sąd zwraca się o przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką przez kuratora sądowego działającego w sądzie, w którego okręgu osoba ta faktycznie przebywa.

Art. 598⁸. Kurator sądowy jest uprawniony do odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką od każdej osoby, u której ona się znajduje.

Art. 598⁹. Przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką i oddanie jej uprawnionemu może nastąpić tylko w obecności uprawnionego albo osoby lub przedstawiciela instytucji przez niego upoważnionej. Jeżeli żadna z tych osób nie stawia się w terminie wyznaczonym przez kuratora sądowego, czynność nie będzie dokonana. O terminie odebrania nie zawiadamia się zobowiązanego. Kurator sądowy dokonuje przekazania odebranej osoby uprawnionemu albo osobie przez niego upoważnionej lub przedstawicielowi instytucji przez niego upoważnionej, po czym zawiadamia zobowiązanego o dokonaniu tej czynności.

Art. 598¹⁰. Na żądanie kuratora sądowego Policja jest zobowiązana do udzielenia mu pomocy przy czynnościach związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Art. 598¹¹. § 1. Jeżeli przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką napotyka przeszkody na skutek ukrycia tej osoby lub na skutek innej czynności przedsięwziętej w celu udaremnienia wykonania orzeczenia, kurator sądowy zawiadomi prokuratora. § 2. Jeżeli zobowiązany nie ujawnia miejsca pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, która ma być odebrana, sąd na wniosek kuratora sądowego zarządzi jego przymusowe sprowadzenie celem złożenia oświadczenia o miejscu pobytu tej osoby. Pod względem skutków karnych oświadczenie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przysięgą, o czym sędzia powinien uprzedzić składającego oświadczenie. § 3. Jeżeli zobowiązany lub inne osoby przeszkadzają w wykonaniu orzeczenia w miejscu pobytu osoby

podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, na żądanie kuratora sądowego Policja usunie te osoby z miejsca wykonywania orzeczenia.

Art. 598^{11a}. § 1. W celu ustalenia miejsca pobytu osoby podlegającej przymusowemu odebraniu sąd, na wniosek kuratora sądowego, może postanowić o dokonaniu przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba ta się tam znajduje. § 2. Przeszukania dokonuje Policja na podstawie postanowienia sądu. § 3. Postanowienie sądu doręcza się osobie, u której przeszukanie ma być dokonane, w chwili przystąpienia do tej czynności. § 4. Podczas przeszukania może być obecna osoba, o której mowa w § 3, kurator sądowy, który wykonuje postanowienie o przymusowym odebraniu, oraz uprawniony, o którym mowa w art. 5989. Podczas przeszukania może być także obecna osoba wskazana przez tego, u kogo dokonuje się przeszukania, o ile nie uniemożliwia to przeszukania albo nie utrudnia go w istotny sposób.

Art. 598¹². § 1. Przy odbieraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką kurator sądowy powinien zachować szczególną ostrożność i uczynić wszystko, aby dobro tej osoby nie zostało naruszone, a zwłaszcza aby nie doznała ona krzywdy fizycznej lub moralnej. W razie potrzeby kurator sądowy może zażądać pomocy organu opieki społecznej lub innej powołanej do tego instytucji. § 2. Jeżeli wskutek wykonania orzeczenia miałoby doznać poważnego uszczerbku dobro osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, kurator sądowy wstrzyma się z wykonaniem orzeczenia do czasu ustania zagrożenia, chyba że wstrzymanie wykonania orzeczenia stwarza poważniejsze zagrożenie dla tej osoby.

Art. 598^{12a}. Postępowanie określone w art. 598⁶–598¹² może być podjęte na nowo na podstawie tego samego postanowienia, o którym mowa w art. 598⁵, jeżeli zobowiązany w okresie trzech miesięcy od wydania tego postanowienia postąpił sprzecznie z treścią postanowienia dotyczącego władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania, opieki lub kontaktów z dzieckiem, a okoliczności uzasadniające jego wydanie nie uległy zmianie.

Art. 598¹³. Przepisy art. 598⁶–598¹² stosuje się odpowiednio do wykonania orzeczeń wydanych na zasadzie art. 569 § 2, dotyczących odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, a także orzeczeń o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo- wychowawczej lub w rodzinie zastępczej.

Art. 598¹⁴. § 1. Dla przymusowego odebrania, zgodnie z art. 598⁶–598¹², osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, na podstawie orzeczenia sądu albo innego organu państwa obcego, niezbędne jest stwierdzenie wykonalności tego orzeczenia. Przepisy art. 1150–11512 i 11514 stosuje się odpowiednio. § 2. Wniosek, o którym mowa w art. 5986, uprawniony składa do sądu, który byłby właściwy w sprawie o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Sprawy dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem

Art. 598¹⁵. § 1. Jeżeli osoba, pod której pieczę dziecko pozostaje, nie wykonuje albo niewłaściwie wykonuje obowiązki wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy, uwzględniając sytuację majątkową tej osoby, zagrozi jej nakazaniem zapłaty na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem oznaczonej sumy pieniężnej za każde naruszenie obowiązku. § 2. Jeżeli osoba uprawniona do kontaktu z dzieckiem albo osoba, której tego kontaktu zakazano, narusza obowiązki wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy zagrozi tej osobie nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy

pieniężnej na rzecz osoby, pod której pieczę dziecko pozostaje, stosując odpowiednio przepis § 1. § 3. Na postanowienia sądu, o których mowa w § 1 i 2, przysługuje zażalenie.

Art. 598¹⁶. § 1. Jeżeli osoba, której sąd opiekuńczy zagroził nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej, nie wypełnia nadal swego obowiązku, sąd opiekuńczy nakazuje jej zapłatę należnej sumy pieniężnej, ustalając jej wysokość stosownie do liczby naruszeń. Sąd może w wyjątkowych wypadkach zmienić wysokość sumy pieniężnej, o której mowa w art. 598¹⁵, ze względu na zmianę okoliczności. § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli osoba, której sąd zagroził nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej zgodnie z art. 582¹ § 3, dopuściła się naruszenia obowiązku wynikającego z orzeczenia o kontaktach. § 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. § 4. Prawomocne postanowienie sądu, w którym nakazano zapłatę należnej sumy pieniężnej, jest tytułem wykonawczym bez potrzeby nadawania mu klauzuli wykonalności.

Art. 598¹⁷. § 1. Jeżeli do kontaktu nie doszło wskutek niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, obowiązków wynikających z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy przyzna od tej osoby uprawnionemu do kontaktu zwrot jego uzasadnionych wydatków poniesionych w związku z przygotowaniem kontaktu, w tym kosztów, o których mowa w art. 582¹ § 2 pkt 1. § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli uprawniony do kontaktu z dzieckiem narusza obowiązki dotyczące kontaktu wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem. § 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. § 4. Prawomocne postanowienie sądu jest tytułem wykonawczym bez potrzeby nadawania mu klauzuli wykonalności.

Art. 598¹⁸. § 1. W sprawach wykonywania kontaktów z dzieckiem art. 570 nie stosuje się. Wniosku wymaga także wydanie każdego kolejnego postanowienia, o którym mowa w poprzedzających przepisach niniejszego oddziału. § 2. Przed wydaniem postanowień, o których mowa w oddziale niniejszym, sąd wysłucha uczestników postępowania.

Art. 598¹⁹. § 1. Do wniosku o wszczęcie postępowania uregulowanego w niniejszym oddziale należy dołączyć odpis wykonalnego orzeczenia albo wykonalnej ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem. § 2. Jeżeli postępowanie ma się toczyć na podstawie orzeczenia sądu albo innego organu państwa obcego albo ugody zawartej przed sądem lub innym organem państwa obcego lub przez niego zatwierdzonej, niezbędne jest stwierdzenie wykonalności tego orzeczenia albo ugody. Przepisy art. 1150–1151², 1151⁴ i 1152 stosuje się odpowiednio.

Art. 598²⁰. Sąd umarza postępowanie, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od uprawomocnienia ostatniego postanowienia nie wpłynął kolejny wniosek w sprawach wykonywania kontaktów z dzieckiem.

Art. 598²¹. Do spraw uregulowanych w niniejszym oddziale art. 577 nie stosuje się.

Art. 598²². Przepisy niniejszego oddziału stosuje się odpowiednio do orzeczenia, w którym sąd określił, że dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w powtarzających się okresach.

Sprawy z zakresu kurateli

Art. 599. Sędem opiekuńczym właściwym do ustanowienia kuratora dla dziecka poczętego, lecz jeszcze nieurodzonego, jest sąd właściwy według miejsca zamieszkania lub pobytu matki.

Art. 600. § 1. Kuratora dla osoby niepełnosprawnej sąd opiekuńczy ustanawia na wniosek tej osoby, a za zgodą osoby niepełnosprawnej – także na wniosek organizacji pozarządowej, wymienionej w art. 546 § 3. § 2. W przypadku gdy stan osoby niepełnosprawnej wyłącza możliwość złożenia wniosku lub wyrażenia zgody, o których mowa w § 1, sąd może ustanowić kuratora z urzędu. Sąd może ustanowić kuratora z urzędu także w przypadku, o którym mowa w art. 558 § 2.

Art. 601. Dla osoby, która z powodu nieobecności nie może prowadzić swoich spraw, a nie ma pełnomocnika, ustanawia kuratora na wniosek osoby zainteresowanej sąd opiekuńczy miejsca ostatniego zamieszkania lub pobytu osoby nieobecnej.

Art. 602. Właściwość miejscową sądu opiekuńczego do ustanowienia kuratora dla dochodzenia ojcostwa w razie śmierci domniemanego ojca określa się według miejsca zamieszkania lub pobytu dziecka, chociażby dziecko nie podlegało już ani władzy rodzicielskiej, ani opiece.

Art. 603. § 1. Kuratora dla osoby prawnej ustanawia sąd rejestrowy, w którego okręgu osoba ta ma lub miała ostatnią siedzibę. § 2. Wszczęcie postępowania z urzędu może nastąpić, gdy jest to uzasadnione ważnym interesem społecznym lub bezpieczeństwem obrotu i brak jest możliwości powołania organu uprawnionego do reprezentacji osoby prawnej. § 3. Postanowienie jest skuteczne i wykonalne z chwilą jego ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą jego wydania. § 4. Sąd może zmienić zakres umocowania kuratora. § 5. Jeżeli dla osoby prawnej ustanowiono wcześniej kuratora, o którym mowa w art. 69 § 1, sąd rejestrowy zawiadamia właściwy sąd o ustanowieniu kuratora na podstawie art. 42 § 1 Kodeksu cywilnego.

Art. 603¹. Kuratora, o którym mowa w art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 23 października 2014 r. o odwróconym kredycie hipotecznym (Dz. U. z 2016 r. poz. 786), ustanawia sąd właściwy dla miejsca położenia nieruchomości.

Art. 603². § 1. Wnioskodawca we wniosku o ustanowienie kuratora wskazuje zakres spraw, w jakich kurator powinien podjąć czynności. Sąd nie jest związany zakresem żądania. § 2. Przewodniczący wzywa wnioskodawcę do uiszczenia zaliczki na pokrycie kosztów działania kuratora w wyznaczonej wysokości i wyznaczonym terminie. Jeżeli o ustanowienie kuratora wnosi więcej niż jeden wnioskodawca, przewodniczący wzywa każdego z nich do uiszczenia zaliczki w równych częściach lub w innym stosunku według swego uznania. W razie nieuiszczenia zaliczki przewodniczący zwraca wniosek.

Art. 603³. Ustanawiając kuratora dla osoby prawnej wpisanej do Krajowego Rejestru Sądowego, sąd rejestrowy zarządza jego wpis do rejestru.

Art. 604. W zaświadczeniu dla kuratora sąd określa zakres jego uprawnień.

Art. 605. W przedmiotach nieunormowanych w rozdziale niniejszym stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu w sprawach z zakresu opieki.

Sprawy z zakresu prawa rzeczowego

Art. 606. W sprawach z zakresu prawa rzeczowego właściwy jest sąd położenia rzeczy.

Art. 607. Do wniosków, dotyczących nieruchomości ujawnionych w księdze wieczystej lub dla których

prowadzony jest zbiór dokumentów, należy dołączyć odpis z księgi wieczystej albo zaświadczenie o stanie prawnym, jaki wynika ze zbioru dokumentów.

Art. 608. Sprawy z zakresu prawa rzeczowego rozpoznawane są na rozprawie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Stwierdzenie zasiedzenia

Art. 609. § 1. Do zgłoszenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia własności uprawniony jest każdy zainteresowany. § 2. Jeżeli wnioskodawca nie wskazuje innych zainteresowanych, orzeczenie może zapaść dopiero po wezwaniu innych zainteresowanych przez ogłoszenie. Sąd może zarządzić ogłoszenie również w innych wypadkach, jeżeli uzna to za wskazane. § 3. Ogłoszenie powinno zawierać dokładne określenie rzeczy, imię i nazwisko posiadacza rzeczy, a jeżeli chodzi o rzeczy ruchome – również jego miejsce zamieszkania.

Art. 610. § 1. W zakresie nieuregulowanym w niniejszym rozdziale do ogłoszenia i orzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy o stwierdzeniu nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego. § 2. Jeżeli w terminie wskazanym w ogłoszeniu nikt się nie zgłosi albo zgłaszający się nie wykaże własności, sąd stwierdzi zasiedzenie, jeżeli zostało ono udowodnione.

Przepadek rzeczy

Przepadek rzeczy na podstawie prawa celnego

Art. 610¹. § 1. Przepisy niniejszego oddziału stosuje się w sprawach o przepadek rzeczy będących towarami, które na podstawie przepisów prawa celnego podlegają przepadkowi. § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, właściwy jest sąd miejsca zajęcia lub zatrzymania rzeczy będących towarami przez organ celny.

Art. 610². § 1. Postępowanie wszczyna się na wniosek organu celnego. Do wniosku dołącza się protokół z pouczenia o obowiązku wskazania w Polsce pełnomocnika do doręczeń oraz o skutkach niedopełnienia tego obowiązku, jeżeli protokół taki został sporządzony. § 2. Organ celny może domagać się w jednym wniosku orzeczenia przepadku rzeczy będących towarami zajętych lub zatrzymanymi w tych samych okolicznościach faktycznych, jeżeli ponadto sąd jest właściwy dla każdej sprawy.

Art. 610³. Uczestnikowi zamieszkałemu w państwie niebędącym członkiem Unii Europejskiej, który w postępowaniu w sprawach celnych nie ustanowił pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej ani nie wskazał w Rzeczypospolitej Polskiej pełnomocnika do doręczeń, przeznaczone dla niego pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. W razie ustanowienia pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej, który nie może być pełnomocnikiem procesowym, jego ustanowienie uważa się za wskazanie pełnomocnika do doręczeń.

Art. 610⁴. Wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

Art. 610⁵. Do wykonania orzeczenia o przepadku towaru jest obowiązany właściwy organ celny. Wykonanie orzeczenia następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, z uwzględnieniem przepisów prawa celnego.

Przepadek pojazdów

Art. 610⁶. § 1. Przepisy niniejszego oddziału stosuje się w sprawach o przepadek pojazdów, które na podstawie przepisów prawa o ruchu drogowym podlegają przypadkowi na rzecz powiatu. § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, właściwy jest sąd miejsca, z którego usunięto pojazd. § 3. Sprawy, o których mowa w § 1, są rozpoznawane na posiedzeniu niejawnym, chyba że sąd postanowi inaczej.

Art. 610⁷. § 1. Postępowanie wszczyna się na wniosek starosty. § 2. Starosta może domagać się w jednym wniosku orzeczenia przypadku pojazdów usuniętych w tych samych okolicznościach faktycznych, jeżeli ponadto sąd jest właściwy dla każdej sprawy.

Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem

Art. 611. Zarządca nieruchomości ustanowiony na podstawie art. 203 i 269 § 1 Kodeksu cywilnego obowiązany jest niezwłocznie zgłosić wniosek o ujawnienie zarządu w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów.

Art. 203. Każdy ze współwłaścicieli może wystąpić do sądu o wyznaczenie zarządcy, jeżeli nie można uzyskać zgody większości współwłaścicieli w istotnych sprawach dotyczących zwykłego zarządu albo jeżeli większość współwłaścicieli narusza zasady prawidłowego zarządu lub krzywdzi mniejszość.

Art. 269. § 1. Właściciel może z ważnych powodów żądać od użytkownika zabezpieczenia, wyznaczając mu w tym celu odpowiedni termin. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu właściciel może wystąpić do sądu o wyznaczenie zarządcy. §2. Użytkownik może żądać uchylecia zarządu, jeżeli daje odpowiednie zabezpieczenie.

Art. 612. § 1. Od chwili ustanowienia zarządcy współwłaściciele lub użytkownik mogą używać rzeczy tylko o tyle, o ile nie przeszkadza to wykonywaniu zarządu. Na wniosek innego współwłaściciela lub zarządcy współwłaściciel lub użytkownik może być pozbawiony używania rzeczy, jeżeli przeszkadza zarządcy w wykonywaniu czynności. § 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 613. § 1. Nadwyżkę dochodów po pokryciu wydatków wypłaca się współwłaścicielom lub użytkownikom w terminach przez sąd określonych. § 2. Sąd może postanowić, aby zarządca wydawał współwłaścicielom nadwyżkę dochodów w naturze.

Art. 614. Sąd uchyli zarząd, gdy odpadnie podstawa dalszego jego trwania.

Art. 615. Jeżeli powyższe przepisy nie stanowią inaczej, do wyznaczenia zarządcy i sprawowania zarządu stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 616. Z wyjątkiem spraw przewidzianych w art. 199, 201 i 202 Kodeksu cywilnego, jak również spraw dotyczących powołania i odwołania zarządcy, wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

Zniesienie współwłasności

Art. 617. We wniosku o zniesienie współwłasności należy dokładnie określić rzecz mającą ulec podziałowi oraz przedstawić dowody prawa własności.

Art. 618. § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, jak również wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy. Rozstrzygając spór o prawo żądania zniesienia współwłasności lub o prawo własności, sąd może wydać w tym przedmiocie postanowienie wstępne. § 2. Z chwilą wszczęcia postępowania o zniesienie współwłasności odrębne postępowanie w sprawach wymienionych w paragrafie poprzedzającym jest niedopuszczalne. Sprawy będące w toku przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności. Jeżeli jednak postępowanie o zniesienie współwłasności zostało wszczęte po wydaniu wyroku, przekazanie następuje tylko wówczas, gdy sąd drugiej instancji uchyli wyrok i sprawę przekaże do ponownego rozpoznania. Postępowanie w sprawach, które nie zostały przekazane, sąd umarza z chwilą zakończenia postępowania o zniesienie współwłasności. § 3. Po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o zniesieniu współwłasności uczestnik nie może dochodzić roszczeń przewidzianych w paragrafie pierwszym, chociażby nie były one zgłoszone w postępowaniu o zniesienie współwłasności.

Art. 619. § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego sąd ustala jego skład i wartość, w szczególności obszar i rodzaj nieruchomości wchodzących w skład tego gospodarstwa oraz obszar i rodzaj nieruchomości stanowiących już własność współwłaścicieli i ich małżonków, a w miarę potrzeby także okoliczności przewidziane w art. 216 Kodeksu cywilnego. § 2. Podział w naturze nastąpi po zasięgnięciu opinii biegłych co do sposobu podziału.

Art. 621. Projektowany sposób podziału nieruchomości na części powinien być zaznaczony na planie sporządzonym według zasad obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych.

Art. 622. § 1. W toku postępowania o zniesienie współwłasności sąd powinien nakłaniać współwłaścicieli do zgodnego przeprowadzenia podziału, wskazując im sposoby mogące do tego doprowadzić. § 2. Gdy wszyscy współwłaściciele złożą zgodny wniosek co do sposobu zniesienia współwłasności, sąd wyda postanowienie odpowiadające treści wniosku, jeżeli spełnione zostaną wymagania, o których mowa w dwóch artykułach poprzedzających, a projekt podziału nie sprzeciwia się prawu ani zasadom współżycia społecznego, ani też nie narusza w sposób rażący interesu osób uprawnionych.

Art. 623. Jeżeli brak podstaw do wydania postanowienia w myśl artykułu poprzedzającego, a zachodzą warunki do dokonania podziału w naturze, sąd dokonuje tego podziału na części odpowiadające wartością udziałom współwłaścicieli z uwzględnieniem wszelkich okoliczności zgodnie z interesem społeczno-gospodarczym. Różnice wartości wyrównuje się przez dopłaty pieniężne.

Art. 624. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia przyznającego dotychczasowym współwłaścicielom części lub jednemu z nich całość rzeczy własność przechodzi na uczestników wskazanych w postanowieniu. Jeżeli w wyniku podziału całość rzeczy albo jej część przypadnie współwłaścicielowi, który nie włada tą rzeczą lub jej częścią, sąd w postanowieniu o zniesieniu współwłasności orzeknie również co do jej wydania lub opróżnienia przez pozostałych współwłaścicieli pomieszczeń znajdujących się na nieruchomości, określając stosownie do okoliczności termin wydania rzeczy lub opróżnienia pomieszczeń. Określenie terminu wydania nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego lub jej części bądź opróżnienia znajdujących się na niej pomieszczeń następuje z uwzględnieniem interesu społeczno-gospodarczego.

Art. 625. W postanowieniu zarządzającym sprzedaż rzeczy należących do współwłaścicieli sąd bądź rozstrzygnie o wzajemnych roszczeniach współwłaścicieli, bądź też tylko zarządzi sprzedaż, odkładając rozstrzygnięcie o wzajemnych roszczeniach współwłaścicieli oraz o podziale sumy uzyskanej ze sprzedaży do czasu jej przeprowadzenia.

Ustanowienie drogi koniecznej i służebności przesyłu

Art. 626. § 1. We wniosku o ustanowienie drogi koniecznej należy wskazać **właścicieli wszystkich nieruchomości**, przez które **mogłaby prowadzić** droga, aby nieruchomość wnioskodawcy miała odpowiedni dostęp do drogi publicznej. § 2. Przed wydaniem postanowienia o ustanowieniu drogi koniecznej sąd **powinien przeprowadzić dowód z oględzin nieruchomości**, chyba że okoliczności istotne dla wytyczenia drogi koniecznej są niesporne i niewątpliwe albo że przeprowadzenie dowodu z innych przyczyn nie jest potrzebne. § 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio w sprawach o ustanowienie służebności przesyłu.

Postępowanie wieczystoksięgowe

Art. 626¹. § 1. Sprawy w postępowaniu wieczystoksięgowym rozpoznawane są na posiedzeniu **niejawnym**. § 2. Uczestnikami postępowania **oprócz wnioskodawcy** są tylko te osoby, których prawa zostały **wykreślone** lub **obciążone** bądź na rzecz których wpis ma **nastąpić**. § 3. Nie stanowi przeszkody do wpisu okoliczność, że po złożeniu wniosku wnioskodawca bądź inny uczestnik postępowania zmarł lub został pozbawiony albo ograniczony w możliwości rozporządzania prawem albo w zdolności do czynności prawnych.

Art. 626². § 1. Wniosek o wpis składa się na urzędowym **formularzu**. § 3. Do wniosku o wpis należy dołączyć **dokumenty**, stanowiące **podstawę wpisu** w księdze wieczystej. § 3¹. Do wniosku o wpis w księdze wieczystej na podstawie **tytułu** wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, należy dołączyć dokument uzyskany z systemu **teleinformatycznego** umożliwiający sądowi **weryfikację** istnienia i treści tytułu wykonawczego. § 4. Jeżeli z dokumentów załączonych do wniosku wynika, że nastąpiła **zmiana** w prawie własności, sąd, **zwracając** wniosek, stosuje art. 62613 § 1. § 5. Wniosek o wpis może złożyć **właściciel** nieruchomości, **użytkownik** wieczysty, osoba, na rzecz której wpis ma **nastąpić**, albo **wierzyciel**, jeżeli przysługuje mu prawo, które może być **wpisane** w księdze wieczystej. W sprawach dotyczących obciążeń powstałych z mocy ustawy wniosek może złożyć uprawniony **organ**.

Art. 626³. W postępowaniu wieczystoksięgowym nie stosuje się przepisów o **wznowieniu** postępowania.

Art. 626⁴. § 1. **Notariusz** oraz **komornik** składa wniosek o wpis **wyłącznie** za pośrednictwem systemu **teleinformatycznego**. § 11. **Naczelnik** urzędu skarbowego składa wniosek o wpis w dziale III i IV księgi wieczystej wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. § 12. Wniosek, o którym mowa w § 1 i § 11, opatruje się **kwalifikowanym** podpisem elektronicznym. § 2. Do wniosku, o którym mowa w § 1 i § 11, dołącza się dokumenty stanowiące podstawę wpisu w księdze wieczystej, jeżeli zostały one sporządzone w postaci elektronicznej. § 3. Dokumenty stanowiące podstawę wpisu w księdze wieczystej niesporządzone w postaci elektronicznej notariusz, komornik oraz naczelnik urzędu skarbowego **przesyła** sądowi właściwemu do prowadzenia księgi wieczystej w terminie trzech dni od dnia złożenia wniosku o wpis. § 4. W przypadku wniosków składanych przez notariuszy i komorników obowiązek poprawienia lub uzupełnienia wniosku spoczywa odpowiednio na stronie czynności notarialnej lub wierzycielu. O zobowiązaniu wierzyciela do poprawienia lub uzupełnienia wniosku sąd jednocześnie zawiadamia za pośrednictwem systemu

teleinformatycznego komornika, wskazując rodzaj braków formalnych, które uniemożliwiają nadanie wnioskowi prawidłowego biegu.

Art. 626⁵. Jeżeli z treści wniosku i dołączonych dokumentów wynika, że nastąpiła zmiana prawa własności, cofnięcie wniosku o wpis tego prawa jest niedopuszczalne.

Art. 626⁶. § 1. O kolejności wniosku o wpis rozstrzyga chwila wpływu wniosku do właściwego sądu. Za chwilę wpływu wniosku uważa się godzinę i minutę, w której w danym dniu wniosek wpłynął do sądu. § 1¹. Za chwilę wpływu wniosku o wpis złożonego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego uważa się godzinę, minutę i sekundę umieszczenia wniosku w systemie. § 2. Wnioski, które wpłynęły w tej samej chwili, będą uważane za złożone równocześnie.

Art. 626⁷. § 1. Wniosek o wpis powinien być w dniu wpływu do sądu zarejestrowany niezwłocznie w dzienniku ksiąg wieczystych i opatrzony kolejnym numerem. § 2. Niezwłocznie po zarejestrowaniu wniosku w dzienniku ksiąg wieczystych zamieszcza się w odpowiednim dziale księgi wieczystej informację o wniosku jako wzmiankę o wniosku. Wzmianka o wniosku złożonym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego umieszczana jest automatycznie z chwilą umieszczenia wniosku w systemie. § 3. Wzmiankę o wniosku wykreśla się z urzędu, niezwłocznie po dokonaniu wpisu, po uprawomocnieniu się postanowienia o odmowie dokonania wpisu lub o odrzuceniu wniosku albo o umorzeniu postępowania albo po uprawomocnieniu się zarządzenia o zwrocie wniosku. § 4. W razie wniesienia skargi na wpis w księdze wieczystej dokonany przez referendarza stosuje się odpowiednio przepisy § 1 i § 2. Wzmiankę o skardze wykreśla się z urzędu po rozpoznaniu skargi.

Art. 626⁸. § 1. Wpis dokonywany jest jedynie na wniosek i w jego granicach, chyba że przepis szczególny przewiduje dokonanie wpisu z urzędu. § 2. Rozpoznając wniosek o wpis, sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej. § 2¹. Przed rozpoznaniem wniosku o wpis na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, istnienie i treść tego tytułu podlegają zweryfikowaniu przez sędziego lub referendarza sądowego w systemie teleinformatycznym. § 3. Rozpoznając wniosek o wpis w księdze wieczystej, sąd z urzędu bada zgodność danych wskazanych we wniosku z danymi wynikającymi z systemów prowadzących ewidencje powszechnych numerów identyfikacyjnych, chyba że istnieją przeszkody faktyczne uniemożliwiające dokonanie takiego sprawdzenia. § 4. Rozpoznając wniosek o zmianę oznaczenia nieruchomości w księdze wieczystej, sąd ponadto dokonuje z urzędu sprawdzenia danych wskazanych we wniosku i ujawnionego w księdze wieczystej oznaczenia nieruchomości z danymi katastru nieruchomości, chyba że istnieją przeszkody faktyczne uniemożliwiające dokonanie takiego sprawdzenia. § 5. Niezgodność danych, o których mowa w § 3 i § 4, stanowi przeszkodę do dokonania wpisu. § 6. W postępowaniu wieczystoksięgowym wpis w księdze wieczystej jest orzeczeniem. Uzasadnienia wpisu nie sporządza się. § 7. Wpisem w księdze wieczystej jest również wykreślenie. § 8. Wpis w księdze wieczystej podpisany przez sędziego lub referendarza sądowego uważa się za dokonany z chwilą jego zapisania w centralnej bazie danych ksiąg wieczystych. § 10. Założenie księgi wieczystej następuje z chwilą dokonania pierwszego wpisu. § 11. Czynności związane z zakładaniem i prowadzeniem ksiąg wieczystych dokonywane są w centralnej bazie danych ksiąg wieczystych.

Art. 626⁹. Sąd oddala wniosek o wpis, jeżeli brak jest podstaw albo istnieją przeszkody do jego dokonania.

Art. 626¹⁰. § 1. O dokonanym wpisie sąd zawiadamia uczestników postępowania. Nie zawiadamia się uczestnika, który na piśmie zrzekł się zawiadomienia. § 1¹. Zrzeczenia się zawiadomienia można dokonać w akcie notarialnym dotyczącym czynności, z którą wiąże się wpis. § 1². Na wniosek uczestnika

postępowania zawarty w akcie notarialnym zawiadomienie o wpisie doręcza się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, na konto wskazane w tym systemie. W przypadku wskazania danych o koncie uniemożliwiających skuteczne doręczenie, zawiadomienie o wpisie doręcza się w sposób określony w art. 131 § 1. § 2. Zawiadomienie zawiera istotną treść wpisu. § 3. Apelację od wpisu wnosi się w terminie dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia o wpisie. Dla uczestnika, który zrzekł się zawiadomienia, termin ten biegnie od dnia dokonania wpisu.

Art. 626¹¹. § 1. Niezwłocznie po wniesieniu apelacji sąd z urzędu wpisuje wzmiankę o apelacji. § 2. W razie wniesienia skargi kasacyjnej lub skargi nadzwyczajnej, wpisu wzmianki o skardze kasacyjnej lub skardze nadzwyczajnej dokonuje się z urzędu niezwłocznie po przedstawieniu przez zainteresowanego zawiadomienia o wniesieniu skargi kasacyjnej lub skargi nadzwyczajnej.

Art. 626¹². § 1. Osoba, na rzecz której w księdze wieczystej jest wpisane prawo lub roszczenie, jej przedstawiciel albo pełnomocnik do doręczeń ma obowiązek niezwłocznego zawiadomienia sądu prowadzącego księgę wieczystą o każdej zmianie adresu lub wskazania adresu do doręczeń. Osoba zamieszkała lub mająca siedzibę w państwie niebędącym członkiem Unii Europejskiej jest obowiązana wskazać pełnomocnika do doręczeń w Rzeczypospolitej Polskiej. § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do spadkobierców lub innych następców prawnych osoby, na rzecz której jest wpisane prawo w księdze wieczystej. § 3. W razie zaniedbania obowiązku, o którym mowa w § 1 i 2, pismo sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany.

Art. 626¹³. § 1. Sąd z urzędu dokona wpisu ostrzeżenia, jeżeli dostrzeże niezgodność stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. W razie stwierdzenia, że dla tej samej nieruchomości albo dla tego samego ograniczonego prawa rzeczowego prowadzi się dwie lub więcej ksiąg wieczystych, ujawniających odmienny stan prawny, wpisu ostrzeżenia dokonuje się we wszystkich księgach wieczystych założonych dla tej nieruchomości. § 2. Sprostowania usterek wpisu, które nie mogą wywołać niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, dokonuje się z urzędu.

Sprawy z zakresu prawa spadkowego

Art. 627. Postępowanie spadkowe należy do zakresu działalności sądów, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 628. Do czynności w postępowaniu spadkowym, które należą do zakresu działania sądów, wyłącznie właściwy jest sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy, a jeżeli jego miejsca zwykłego pobytu w Polsce nie da się ustalić, sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część (sąd spadku). W braku powyższych podstaw sądem spadku jest sąd rejonowy dla m.st. Warszawy.

Zabezpieczenie spadku, wykaz inwentarza i spis inwentarza

Art. 633. § 1. Do zabezpieczenia spadku właściwy jest sąd, w którego okręgu znajdują się rzeczy będące w chwili otwarcia spadku we władaniu spadkodawcy. Jeżeli przedmiot zabezpieczenia mają być prawa majątkowe należące do spadkodawcy w chwili otwarcia spadku, sądem właściwym jest sąd właściwości ogólnej osoby zobowiązanej z tytułu tego prawa, a gdy takiej osoby nie ma – sąd, w którego okręgu znajduje się przedmiot świadczenia lub prawa. Jeżeli wykonanie prawa majątkowego jest związane z posiadaniem dokumentu, właściwy jest sąd, w którego okręgu znajduje się ten dokument. § 2. Sąd, który nie jest sądem spadku, zawiadamia sąd spadku o dokonaniu zabezpieczenia, jego uchyleniu oraz zmianie środka

zabezpieczenia, przesyłając odpisy postanowień wydanych w tym przedmiocie.

Art. 634. Spadek zabezpiecza się, gdy zostanie uprawdopodobnione, że z jakiegokolwiek przyczyny grozi naruszenie rzeczy lub praw majątkowych, które w chwili otwarcia spadku były we władaniu lub należały do spadkodawcy, zwłaszcza przez usunięcie, uszkodzenie, zniszczenie lub nieusprawiedliwione rozporządzenie.

Art. 635. § 1. Sąd dokonuje zabezpieczenia spadku na wniosek lub z urzędu. § 2. Wniosek może zgłosić każdy, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, a ponadto wykonawcą testamentu, zarządca sukcesyjny, tymczasowy przedstawiciel, współwłaściciel rzeczy, współuprawniony co do praw pozostałych po spadkodawcy, wierzyciel mający pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy oraz Skarb Państwa reprezentowany przez naczelnika właściwego urzędu skarbowego. § 2¹. Wniosek powinien zawierać uprawdopodobnienie okoliczności go uzasadniających. § 3. Zabezpieczenia spadku dokonuje się z urzędu, jeżeli sąd poweźmie wiadomość, że: 1) spadkobierca jest nieznan, nieobecny lub nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych i nie ma ustawowego przedstawiciela; 2) organ administracji rządowej albo organ jednostki samorządu terytorialnego zastosował niezbędne środki tymczasowe ze względu na grożące niebezpieczeństwo naruszenia rzeczy, które w chwili otwarcia spadku były we władaniu spadkodawcy. § 5. Postanowienie o zabezpieczeniu spadku oraz zmianie środka zabezpieczenia podlega wykonaniu z chwilą jego wydania. § 6. Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia spadku przysługuje zażalenie. Sąd pierwszej instancji może wstrzymać wykonanie zaskarżonego postanowienia do czasu rozstrzygnięcia zażalenia.

Art. 636. § 1. Sąd stosuje taki środek zabezpieczenia, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni. Jeżeli nie jest możliwe określenie środka zabezpieczenia w postanowieniu o zabezpieczeniu spadku, wybór środka zabezpieczenia należy do komornika. § 2. Środkami zabezpieczenia są w szczególności spisanie majątku ruchomego i oddanie go pod dozór, złożenie do depozytu sądowego, ustanowienie zarządu tymczasowego, ustanowienie dozoru nad nieruchomością. Zastosowanie jednego środka zabezpieczenia nie wyłącza zastosowania innych, równocześnie lub kolejno. § 3. Ustanowienie zarządu tymczasowego może nastąpić tylko wtedy, gdy zabezpieczeniu podlega przedsiębiorstwo, gospodarstwo rolne albo prawo majątkowe wymagające zabezpieczenia przez ustanowienie zarządu tymczasowego. § 4. Do zarządcy tymczasowego i dozorczy ustanowionych w toku postępowania o zabezpieczenie spadku stosuje się odpowiednio przepisy art. 855–862, art. 931 i art. 933–941. § 5. Do depozytu sądowego składa się podlegające zabezpieczeniu pieniądze, papiery wartościowe, imienne książeczki oszczędnościowe lub inne dokumenty potwierdzające zawarcie umowy rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego albo rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej, a także kosztowności, w tym złote monety oraz kruszce szlachetne i wyroby z tych kruszców. Kosztowności mogą być również oddane na przechowanie dozorczy. § 6. Jeżeli w skład spadku wchodzi ruchomości ulegające szybkiemu zepsuciu, sąd zarządza ich sprzedaż przez komornika, oznaczając przy tym sposób sprzedaży. Uzyskane ze sprzedaży pieniądze składa się do depozytu sądowego. § 7. Jeżeli przemawiają za tym właściwości przedmiotu podlegającego zabezpieczeniu, sąd zawiadamia właściwą instytucję o zastosowanym środku zabezpieczenia.

Art. 636¹. § 1. W razie potrzeby, sąd z urzędu zmieni środek zabezpieczenia, w szczególności jeżeli dotychczas zastosowany środek nie jest wystarczający do zabezpieczenia spadku. § 2. Sąd z urzędu uchyli zabezpieczenie, jeżeli ustała potrzeba zabezpieczenia, a w szczególności gdy zgłosi się spadkobierca legitymujący się prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia w celu objęcia spadku albo wykonawca testamentu albo tymczasowy przedstawiciel lub kurator spadku w celu przejęcia zarządu majątkiem spadkowym.

Art. 636². Przepisy o zabezpieczeniu spadku stosuje się odpowiednio do zabezpieczenia przedmiotu zapisu windykacyjnego.

Art. 636³. § 1. Wykaz inwentarza może być złożony w sądzie spadku lub w sądzie, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania składającego wykaz. Sąd niebędący sądem spadku niezwłocznie przesyła wykaz inwentarza do sądu spadku. § 2. Na żądanie spadkobiercy, zapisobiercy windykacyjnego, wykonawcy testamentu lub tymczasowego przedstawiciela notariusz sporządza protokół obejmujący wykaz inwentarza. Notariusz, przed którym złożono wykaz inwentarza, niezwłocznie przesyła wypis protokołu do sądu spadku. § 3. Sąd spadku niezwłocznie zarządza ogłoszenie o złożeniu wykazu inwentarza.

Art. 637. § 1. Na wniosek tego, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, albo wykonawcy testamentu, tymczasowego przedstawiciela lub wierzyciela mającego pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy sąd spadku wydaje postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza. § 2. Jeżeli sporządzenia spisu inwentarza żąda wierzyciel, sąd spadku wydaje postanowienie w przedmiocie wniosku po wysłuchaniu spadkobiercy, chyba że wysłuchanie nie jest możliwe. § 3. Sąd spadku niezwłocznie zarządza ogłoszenie o wydaniu postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza. § 4. Na postanowienie w przedmiocie sporządzenia spisu inwentarza przysługuje zażalenie.

Art. 637¹. § 1. Wniosek o sporządzenie spisu inwentarza może być także zgłoszony bezpośrednio komornikowi, który byłby właściwy do wykonania postanowienia sądu spadku o sporządzeniu spisu inwentarza. § 2. Komornik przystępuje niezwłocznie do sporządzenia spisu inwentarza i zawiadamia o tym sąd spadku, który wydaje postanowienie w przedmiocie sporządzenia spisu inwentarza. Jeżeli sąd oddali albo odrzuci wniosek, o którym mowa w § 1, albo umorzy postępowanie, spis sporządzony przez komornika rodzi takie same skutki jak złożenie wykazu inwentarza.

Art. 638¹. § 1. Ogłoszenia, o których mowa w art. 636³ § 3 i art. 637 § 3, zamieszcza się na stronie internetowej oraz na tablicy ogłoszeń sądu spadku. § 2. Ogłoszenie zawiera: 1) imię i nazwisko, numer PESEL, jeżeli został nadany, oraz ostatni adres spadkodawcy; 2) datę śmierci spadkodawcy. § 3. Ogłoszenie, o którym mowa w art. 636³ § 3, poza danymi, o których mowa w § 2, zawiera również pouczenie, że: 1) ze złożonym wykazem inwentarza może się zapoznać każdy, kto taką potrzebę dostatecznie uzasadni; 2) osoby wskazane w art. 637 § 1 mogą złożyć wniosek o sporządzenie spisu inwentarza. § 4. Ogłoszenie, o którym mowa w art. 637 § 3, poza danymi, o których mowa w § 2, zawiera również pouczenie, że osoby wskazane w art. 637 § 1 mogą uczestniczyć w sporządzaniu spisu inwentarza, w szczególności zgłaszać przedmioty należące do spadku, przedmioty zapisów windykacyjnych lub długi spadkowe, które podlegają zamieszczeniu w spisie inwentarza.

Art. 638². § 1. W sprawach, w których postanowienie o zabezpieczeniu spadku, zmianie środka zabezpieczenia lub sporządzeniu spisu inwentarza zostało wydane z urzędu, sąd, który wydał to postanowienie, kieruje do komornika polecenie dokonania zabezpieczenia spadku, zmiany środka zabezpieczenia lub sporządzenia spisu inwentarza. § 2. Podstawą postępowania mającego na celu wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu spadku, zmianie środka zabezpieczenia lub sporządzeniu spisu inwentarza jest postanowienie zaopatrzone z urzędu we wzmiankę o wykonalności. § 3. Nadzór nad czynnościami komornika sprawuje sąd, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu spadku lub sporządzeniu spisu inwentarza. § 4. W postępowaniu o zabezpieczenie spadku, zmianę środka zabezpieczenia lub sporządzenie spisu inwentarza w sprawach nieuregulowanych w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy art. 759–774.

Art. 638³. § 1. Jeżeli postanowienie o zabezpieczeniu spadku nie określa środka zabezpieczenia, komornik

niezwłocznie zawiadamia sąd, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu spadku, o zastosowanym środku zabezpieczenia. § 2. W razie potrzeby złożenia przedmiotów podlegających zabezpieczeniu do depozytu sądowego komornik występuje z wnioskiem do sądu, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu spadku. § 3. Sąd, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu spadku, zawiadamia sąd spadku o środkach zabezpieczenia zastosowanych przez komornika.

Art. 638⁴. § 1. Spis majątku ruchomego w ramach zabezpieczenia spadku sporządza się w obecności dwóch świadków powołanych przez komornika. § 2. Przy sporządzaniu spisu majątku ruchomego mogą być obecne osoby, które mają prawo zgłosić wniosek o zabezpieczenie spadku. Niestawiennictwo tych osób nie wstrzymuje wykonania czynności. § 3. Z dokonanej czynności komornik sporządza protokół, który podpisują wszyscy obecni. Odmowę lub niemożność podpisania stwierdza się w protokole z podaniem przyczyny.

Art. 638⁵. Komornik wykonujący postanowienie o zabezpieczeniu spadku w razie potrzeby stosuje niezbędne środki tymczasowe zapobiegające naruszeniu ruchomości przed ich spisaniem.

Art. 638⁶. § 1. Z pieniędzy wchodzących w skład spadku komornik wykonujący postanowienie o zabezpieczeniu spadku wyda w razie potrzeby członkowi rodziny spadkodawcy, a gdyby to nie było możliwe, domownikowi spadkodawcy albo innej osobie ponoszącej koszty pogrzebu, sumę potrzebną na koszty pogrzebu spadkodawcy. W przypadku braku pieniędzy na pogrzeb spadkodawcy, sąd może zarządzić sprzedaż przez komornika odpowiedniego przedmiotu należącego do spadku, oznaczając przy tym sposób sprzedaży. § 2. Komornik wykonujący postanowienie o zabezpieczeniu spadku może z pieniędzy wchodzących w skład spadku pozostawić członkom rodziny spadkodawcy, którzy do chwili jego śmierci wspólnie z nim zamieszkiwali i byli na jego utrzymaniu, niezbędne kwoty na ich utrzymanie przez czas nie dłuższy niż miesiąc.

Art. 638⁷. O terminie sporządzenia spisu inwentarza komornik zawiadamia wnioskodawcę oraz uczestników postępowania o sporządzenie spisu inwentarza, a także spadkobiercę i zapisobiercę windykacyjnego, których miejsce pobytu jest znane, jak również wykonawcę testamentu, tymczasowego przedstawiciela, kuratora spadku, dozorcę i zarządcę tymczasowego, jeżeli byli ustanowieni. Niestawiennictwo tych osób nie wstrzymuje czynności.

Art. 638⁸. § 1. W spisie inwentarza komornik zamieszcza przedmioty należące do spadku i przedmioty zapisów windykacyjnych, z zaznaczeniem wartości każdego z tych przedmiotów, oraz długi spadkowe ze wskazaniem wysokości każdego z nich. § 2. Wartość przedmiotów należących do spadku i przedmiotów zapisów windykacyjnych komornik ustala według stanu i cen z chwili otwarcia spadku, a wysokość długów spadkowych – według stanu z chwili otwarcia spadku.

§ 3. Komornik z urzędu ustala i zamieszcza w spisie inwentarza przedmioty należące do spadku, przedmioty zapisów windykacyjnych oraz długi spadkowe. § 4. W spisie inwentarza komornik wykazuje też wartość stanu czynnego spadku z uwzględnieniem wartości rzeczy i praw spornych.

§ 5. Przy sporządzaniu spisu inwentarza stosuje się odpowiednio przepisy art. 6384 § 1 i 3 oraz art. 947–949.

Art. 638⁹. W razie potrzeby zamieszczenia w spisie inwentarza rzeczy znajdujących się w okręgu innego sądu sąd spadku może zwrócić się do tego sądu o wykonanie potrzebnych czynności. Po ich wykonaniu sąd wezwany przekazuje akta sprawy sądowi spadku.

Art. 638¹⁰. § 1. Ruchomości i nieruchomości zamieszczone w spisie inwentarza pozostawia się w posiadaniu osób, które nimi władają. Nie dotyczy to ruchomości złożonych do depozytu sądowego. § 2. Jeżeli zachodzą podstawy do dokonania zabezpieczenia spadku z urzędu, komornik zawiadamia o tym sąd właściwy do

zabezpieczenia spadku.

Art. 638¹¹. W razie ujawnienia przedmiotu należącego do spadku, przedmiotu zapisu windykacyjnego lub długu spadkowego niezamieszczonego w spisie inwentarza sąd spadku wydaje postanowienie o sporządzeniu uzupełniającego spisu inwentarza. W przypadkach, w których postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza wydaje się z urzędu, postanowienie o sporządzeniu uzupełniającego spisu inwentarza wydaje się również z urzędu.

Art. 638¹². Po wykonaniu postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza komornik przesyła akta sądowi spadku, a w przypadku, o którym mowa w art. 6389, sądowi wezwanemu.

Art. 639. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia: 1) szczegółowy sposób zawiadamiania właściwych instytucji o zastosowanym środku zabezpieczenia, mając na względzie właściwość przedmiotu podlegającego zabezpieczeniu oraz właściwość poszczególnych instytucji; 2) zawartość protokołu ze spisu majątku ruchomego, w tym zakres danych osobowych zamieszczanych w protokole, mając na względzie niezbędność i adekwatność informacji oraz niezbędność i adekwatność danych osobowych w stosunku do celu ich przetwarzania; 3) szczegółowy tryb i sposób zastosowania niezbędnych środków tymczasowych zapobiegających naruszeniu ruchomości przed ich spisaniem, mając na względzie przedmiot zabezpieczenia, szybkość postępowania, a także skuteczność niezbędnych środków tymczasowych.

Przyjęcie lub odrzucenie spadku

Art. 640. § 1. Oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku. § 2. Oświadczenia, o których mowa w paragrafie pierwszym, mogą być również składane w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku.

Art. 641. § 1. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku powinno zawierać: 1) imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz miejsce jego ostatniego zamieszkania; 2) tytuł powołania do spadku; 3) treść złożonego oświadczenia. § 2. Oświadczenie powinno również zawierać wymienienie wszelkich **wiadomych** składającemu oświadczenie **osób należących do kręgu spadkobierców** ustawowych, jak również wszelkich **testamentów**, chociażby składający oświadczenie uważał je za nieważne, oraz danych dotyczących treści i miejsca przechowania testamentów. § 3. Przy oświadczeniu należy złożyć wypis aktu zgonu spadkodawcy albo prawomocne orzeczenie sądowe o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu, jeżeli dowody te nie zostały już poprzednio złożone. § 4. Jeżeli oświadczenie złożono ustnie, z oświadczenia sporządza się protokół.

Art. 643. O przyjęciu lub odrzuceniu spadku zawiadamia się wszystkie osoby, które według oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia, choćby w dalszej kolejności.

Ogłoszenie testamentu

Art. 646. § 1. Osoba, u której znajduje się testament, jest obowiązana złożyć go w sądzie spadku, gdy dowie się o śmierci spadkodawcy, chyba że złożyła go u notariusza. § 2. Kto bezzasadnie uchyla się od wykonania powyższego obowiązku, ponosi odpowiedzialność za wynikłą stąd szkodę. Ponadto sąd spadku może nałożyć na uchylającego się grzywnę.

Art. 647. W celu stwierdzenia, czy istnieje testament i gdzie się znajduje, sąd spadku może nakazać złożenie oświadczenia w tym przedmiocie, stosując odpowiednio tryb przewidziany do wyjawienia przedmiotów spadkowych.

Art. 648. § 1. Sąd po wysłuchaniu osoby, u której według uzyskanych wiadomości testament się znajduje, wyda z urzędu postanowienie nakazujące jej złożenie testamentu w wyznaczonym terminie. § 2. Na postanowienie sądu w przedmiocie złożenia testamentu przysługuje zażalenie.

Art. 649. § 1. Sąd albo notariusz otwiera i ogłasza testament, gdy ma dowód śmierci spadkodawcy. § 2. O terminie otwarcia i ogłoszenia nie zawiadamia się osób zainteresowanych, jednakże mogą one być obecne przy tej czynności.

Art. 650. Gdy złożono kilka testamentów jednego spadkodawcy, otwiera się i ogłasza wszystkie, a na każdym z nich czyni się wzmiankę o innych.

Art. 651. W protokole otwarcia i ogłoszenia testamentu opisuje się jego stan zewnętrzny oraz wymienia się jego datę, datę złożenia i osobę, która testament złożyła. Na testamencie zamieszcza się datę otwarcia i ogłoszenia.

Art. 652. O dokonanym otwarciu i ogłoszeniu testamentu sąd spadku albo notariusz zawiadamia w miarę możliwości osoby, których rozrządzenia testamentowe dotyczą, oraz wykonawcę testamentu, tymczasowego przedstawiciela i kuratora spadku. Notariusz niezwłocznie zawiadamia o tym sąd spadku, przesyłając odpis sporządzonego protokołu.

Art. 653. Testament wraz z protokołem otwarcia i ogłoszenia przechowuje się w sądzie spadku, chyba że został złożony u notariusza. Jednakże na żądanie sądu spadku notariusz przesyła złożony testament temu sądowi.

Art. 654. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do pisma stwierdzającego treść testamentu ustnego.

Wyjawienie przedmiotów spadkowych

Art. 655. § 1. Jeżeli po sporządzeniu spisu inwentarza zachodzi wątpliwość, czy zostały w nim zamieszczone wszystkie przedmioty należące do spadku i przedmioty zapisów windykacyjnych lub czy zamieszczone w spisie inwentarza długi spadkowe istnieją, sąd spadku z urzędu lub na wniosek spadkobiercy, zapisobiercy windykacyjnego, wykonawcy testamentu, tymczasowego przedstawiciela lub wierzyciela spadku może nakazać spadkobiercy złożenie: 1) oświadczenia, że żadnego przedmiotu spadkowego nie zataił ani nie usunął oraz że nie podał do spisu inwentarza nieistniejących długów; 2) wykazu przedmiotów spadkowych nieujawnionych w spisie inwentarza, jeżeli mu są wiadome, z podaniem miejsca przechowania ruchomości i dokumentów dotyczących praw majątkowych, jak również z wyjaśnieniem podstawy prawnej tych praw; 3) zapewnienia, że złożone oświadczenie lub wykaz są prawidłowe i zupełne. § 2. Wierzyciel spadku może zgłosić powyższe wnioski tylko wówczas, gdy uprawdopodobni, że ujawniony w spisie inwentarza stan czynny spadku nie wystarcza na zaspokojenie długów spadkowych.

Art. 656. Sprawy o wyjawienie przedmiotów spadkowych sąd rozpoznaje na rozprawie, wzywając oprócz wnioskodawcy tych, którzy są uprawnieni do wystąpienia z wnioskiem o wyjawienie przedmiotów spadkowych, jeżeli są mu znani.

Art. 657. Jeżeli wniosek o wyjawienie skierowany jest przeciwko innemu współspadkobiercy, ten ostatni może nie później niż na rozprawie żądać włożenia na wnioskodawcę obowiązków wymienionych w art. 655.

Art. 658. Po uprawomocnieniu się postanowienia uwzględniającego w całości lub części wniosek o wyjawienie przedmiotów spadkowych, sąd na wniosek każdego, kto był uprawniony do wystąpienia z tym wnioskiem, wezwie spadkobiercę do wykonania w wyznaczonym terminie włożonego na niego obowiązku, z pouczeniem, że oświadczenie swe może spadkobierca złożyć do protokołu sądowego. Równocześnie sąd wyznaczy na dzień przypadający co najmniej na dwa tygodnie po upływie wyznaczonego terminu posiedzenie, na które wezwie wszystkich uczestników sprawy. Jeżeli przed tym posiedzeniem spadkobierca złoży oświadczenie lub wykaz, sąd zawiadomi o tym uczestników.

Art. 659. Spadkobierca, który swym obowiązkom nie uczynił zadość, może spełnić je jeszcze na posiedzeniu. W związku z materiałem przedstawionym przez spadkobiercę sąd oraz uczestnicy mogą zadawać spadkobiercy pytania.

Art. 660. § 1. W razie niedopełnienia przez spadkobiercę jego obowiązków lub odmowy odpowiedzi na stawiane mu pytania, sąd stosuje środki przymusu według przepisów o egzekucji świadczeń niepieniężnych.

§ 2. O skutkach tych należy spadkobiercę uprzedzić w wezwaniu do spełnienia obowiązków objętych postanowieniem o wyjawieniu przedmiotów spadkowych.

Przesłuchanie świadków testamentu ustnego

Art. 661. § 1. Kto dowie się o śmierci spadkodawcy oraz o tym, że treść testamentu ustnego nie została spisana, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tym sąd spadku oraz podać imiona, nazwiska i adresy świadków testamentu, jeżeli okoliczności te są mu znane. § 2. Kto nie dopełnia obowiązku przewidzianego w paragrafie poprzedzającym, odpowiada za wynikłą stąd szkodę, nadto sąd spadku może wymierzyć mu grzywnę.

Art. 662. Świadków, którzy treści testamentu ustnego nie stwierdzili na piśmie, sąd wzywa do złożenia na wyznaczonym posiedzeniu sądowym zeznań stwierdzających treść testamentu. Do postępowania w sprawie przesłuchania świadków testamentu ustnego stosuje się odpowiednio przepisy o dowodzie ze świadków w procesie, z tą zmianą, że świadkowie testamentu nie mogą odmówić zeznań ani odpowiedzi na pytanie, ani też nie mogą być zwolnieni od złożenia przyrzeczenia.

Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu

Art. 664. Osoba powołana na wykonawcę testamentu, która odmawia przyjęcia tego obowiązku, oświadcza o tym w sądzie spadku ustnie do protokołu albo na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym albo przed notariuszem. Pełnomocnictwa do złożenia takiego oświadczenia udziela się na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym.

Art. 665. § 1. Sąd spadku albo notariusz wyda osobie powołanej na wykonawcę testamentu, na jej wniosek, zaświadczenie, w którym wymieni imię, nazwisko, miejsce ostatniego zamieszkania oraz datę i miejsce

śmierci spadkodawcy, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wykonawcy testamentu, jak również zamieści stwierdzenie, że dana osoba została powołana na wykonawcę testamentu. W zaświadczeniu wskazuje się też prawa i obowiązki wykonawcy testamentu, jeżeli zostały one określone przez spadkodawcę. § 2. Notariusz niezwłocznie zawiadamia sąd spadku o wydanym zaświadczeniu, przesyłając jego odpis.

Sprawy dotyczące zarządu sukcesyjnego

Art. 665¹. W sprawach dotyczących zarządu sukcesyjnego właściwy jest sąd spadku, z wyjątkiem art. 665⁵.

Art. 665². Wniosek o wydanie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu składa zarządca sukcesyjny.

Art. 665³. § 1. Wniosek o odwołanie zarządcy sukcesyjnego z powodu rażącego naruszenia jego obowiązków może zgłosić każdy, kto ma w tym interes prawny. § 2. W postępowaniu wszczętym na wniosek, o którym mowa w § 1, osoba uprawniona do powołania zarządcy sukcesyjnego, nawet jeżeli nie jest wnioskodawcą, może złożyć wniosek o powołanie wskazanej osoby na zarządcę sukcesyjnego w miejsce odwołanego zarządcy sukcesyjnego.

Art. 665⁴. Wniosek o przedłużenie zarządu sukcesyjnego z ważnych przyczyn może złożyć każda osoba, na rzecz której działa zarządca sukcesyjny.

Art. 665⁵. § 1. W sprawach ograniczenia zarządu sukcesyjnego majątkiem osoby, która nie ma zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, właściwy jest sąd opiekuńczy. § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, przepisy art. 568, art. 569, art. 570, art. 5701 § 1–2, art. 572–577, art. 578 § 1, art. 5781, art. 579 oraz art. 582 stosuje się odpowiednio.

Zarząd spadku nieobjętego

Art. 666. § 1. Do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku. § 2. Jeżeli inwentarz nie był przedtem spisany, sąd wyda postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza.

Art. 667. § 1. Kurator spadku powinien starać się o wyjaśnienie, kto jest spadkobiercą, i zawiadomić spadkobierców o otwarciu spadku. § 2. Kurator spadku zarządza majątkiem spadkowym pod nadzorem sądu spadku. Do sprawowania zarządu stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 668. Sąd spadku może nakazać sprzedaż należących do spadku rzeczy ruchomych, które są narażone na zepsucie albo których przechowanie pociąga za sobą nadmierne koszty. Sprzedaż nastąpi w sposób przewidziany dla sprzedaży ruchomości w toku egzekucji, chyba że sąd określi inny sposób sprzedaży.

Art. 668¹. Sąd spadku, na wniosek banku w rozumieniu ustawy z dnia 23 października 2014 r. o odwróconym kredycie hipotecznym, może upoważnić kuratora spadku do przeniesienia na bank własności nieruchomości lub prawa, o którym mowa w art. 4 ust. 2 tej ustawy, stanowiących zabezpieczenie odwróconego kredytu hipotecznego, i rozliczenia odwróconego kredytu hipotecznego. Wniosek może być złożony przez bank nie wcześniej niż po upływie roku od daty śmierci kredytobiorcy. W sprawach wynikających z rozliczenia odwróconego kredytu hipotecznego kurator spadku może pozywać lub być pozywany.

Stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego

Art. 669. Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi.

Art. 669¹. § 1. Sąd spadku uchyła zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, jeżeli w odniesieniu do tego samego spadku zostało wydane postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku. § 2. W przypadku zarejestrowania dwóch lub więcej aktów poświadczenia dziedziczenia w odniesieniu do tego samego spadku, sąd spadku na wniosek zainteresowanego uchyła wszystkie akty poświadczenia dziedziczenia i wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku. § 3. Poza okolicznościami wskazanymi w § 1 i 2, uchylenie zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia jest dopuszczalne jedynie w przypadkach wskazanych w ustawie.

Art. 670. Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. W szczególności bada, czy spadkodawca pozostawił testament, oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

Art. 671. § 1. Za dowód, że nie ma innych spadkobierców, może być przyjęte zapewnienie złożone przez zgłaszającego się spadkobiercę. § 2. W zapewnieniu zgłaszający się powinien złożyć oświadczenie co do wszystkiego, co mu jest wiadome: 1) o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi; 2) o testamentach spadkodawcy. § 3. Pod względem skutków karnych zapewnienie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem, o czym sędzia powinien uprzedzić składającego zapewnienie.

Art. 672. Jeżeli zapewnienie nie było złożone albo jeżeli zapewnienie lub inne dowody nie będą uznane przez sąd za wystarczające, postanowienie w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku może zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie.

Art. 673. Ogłoszenie powinno zawierać: 1) imię, nazwisko, zawód oraz ostatnie miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy; 2) datę śmierci spadkodawcy; 3) wskazanie majątku pozostałego po spadkodawcy; 4) wezwanie, aby spadkobiercy w ciągu trzech miesięcy od dnia wskazanego w ogłoszeniu zgłosili i udowodnili nabycie spadku, gdyż w przeciwnym razie mogą być pominięci w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku.

Art. 674. § 1. Ogłoszenie umieszcza się w piśmie poczytnym na całym obszarze Państwa i podaje publicznie do wiadomości w ostatnim miejscu zwykłego pobytu spadkodawcy na tym obszarze, w sposób w miejscu tym przyjęty. § 2. Jeżeli wartość spadku jest nieznaczna, sąd może zaniechać umieszczenia ogłoszenia w piśmie.

Art. 675. Po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia sąd wyznaczy w celu rozpoznania zgłoszonych żądań rozprawę, na którą wezwie także osoby, które zgłosiły żądanie i podały miejsce zamieszkania.

Art. 676. Jeżeli w ciągu trzech miesięcy od dnia ogłoszenia o wezwaniu spadkobierców nikt nie zgłosił nabycia spadku albo zgłaszający się nie udowodnił go na rozprawie, sąd wyda postanowienie stwierdzające nabycie spadku przez spadkobierców, których prawa zostały ustalone.

Art. 677. § 1. Sąd stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd wymienia spadkodawcę oraz wszystkich spadkobierców, którym spadek przypadł, jak również wysokość ich udziałów. § 2. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd stwierdza także nabycie przedmiotu zapisu windykacyjnego, wymieniając osobę, dla której spadkodawca uczynił zapis windykacyjny, oraz przedmiot tego zapisu. § 3. Stwierdzenie nabycia przedmiotu zapisu windykacyjnego może nastąpić również przez wydanie przez sąd postanowienia częściowego.

Art. 678. Jeżeli stwierdzone zostało nabycie spadku albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony postanowieniem sądu, a postanowienie o uznaniu tej osoby za zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku z urzędu uchyli postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo akt poświadczenia dziedziczenia.

Art. 679. § 1. Dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału. Jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość. § 2. Wniosek o wszczęcie takiego postępowania może zgłosić każdy zainteresowany. § 3. W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym. § 4. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio do zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia oraz do stwierdzenia nabycia przedmiotu zapisu windykacyjnego.

Art. 679¹. Prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, prawomocne postanowienie uchylające lub zmieniające postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku sąd niezwłocznie wpisuje, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 95i § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1796, 1948, 2175 i 2261), do Rejestru Spadkowego.

Art. 679². Sąd niezwłocznie zawiadamia Krajową Radę Notarialną o wydaniu prawomocnego postanowienia uchylającego zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia. Do zawiadomienia dołącza się odpis postanowienia.

Dział spadku

Art. 680. § 1. We wniosku o dział spadku należy powołać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia oraz spis inwentarza, jak również podać, jakie spadkodawca sporządził testamenty, gdzie zostały złożone i gdzie się znajdują. Jeżeli spis inwentarza nie został sporządzony, należy we wniosku wskazać majątek, który ma być przedmiotem działu. § 2. W wypadku gdy w skład spadku wchodzi nieruchomości, należy przedstawić dowody stwierdzające, że nieruchomości stanowiła własność spadkodawcy.

Art. 681. Jeżeli stwierdzenie nabycia spadku jeszcze nie nastąpiło i nie został sporządzony zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku wydaje sąd w toku postępowania działowego, stosując przepisy rozdziału 8.

Art. 682. Współspadkobiercy powinni podać sądowi swój wiek, zawód, stan rodzinny oraz dane co do swych zarobków i majątku, a także zarobków i majątku małżonka, wyjaśnić, w jaki sposób korzystali ze spadku dotychczas, jak również podać inne okoliczności, które mogą mieć wpływ na rozstrzygnięcie, co każdy ze współspadkobierców ma otrzymać ze spadku. Jeżeli przedmiotem działu jest gospodarstwo rolne, współspadkobiercy powinni w szczególności podać dane dotyczące okoliczności przewidzianych w art. 214 kodeksu cywilnego.

Art. 683. Na żądanie uczestnika działu, zgłoszone nie później niż na pierwszej rozprawie, sąd spadku może przekazać sprawę sądowi rejonowemu, w którego okręgu znajduje się spadek lub jego znaczna część, albo sądowi rejonowemu, w którego okręgu mieszkają wszyscy współspadkobiercy.

Art. 684. Skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd.

Art. 685. W razie sporu o istnienie uprawnienia do żądania działu spadku, jak również w razie sporu między współspadkobiercami o to, czy pewien przedmiot należy do spadku, sąd spadku może wydać postanowienie wstępne.

Art. 686. W postępowaniu działowym sąd rozstrzyga także o istnieniu zapisów zwykłych, których przedmiotem są rzeczy lub prawa należące do spadku, jak również o wzajemnych roszczeniach pomiędzy współspadkobiercami z tytułu posiadania poszczególnych przedmiotów spadkowych, pobranych pożytków i innych przychodów, poczynionych na spadek nakładów i spłaconych długów spadkowych.

Art. 687. W braku podstaw do wydania postanowienia działowego na podstawie zgodnego wniosku uczestników, dział spadku będzie rozpoznany według przepisów poniższych.

Art. 688. Do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a w szczególności art. 618 § 2 i 3.

Art. 689. Jeżeli cały majątek spadkowy lub poszczególne rzeczy wchodzące w jego skład stanowią współwłasność z innego tytułu niż dziedziczenie, dział spadku i zniesienie współwłasności mogą być połączone w jednym postępowaniu.

Inne sprawy spadkowe

Art. 690. § 1. W razie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku sąd przeprowadza rozprawę. § 2. Jeżeli skutek prawomocnego zatwierdzenia przez sąd uchylenia się, o którym mowa w § 1, ulega zmianie krąg osób, co do których nabycie spadku zostało już stwierdzone albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia, sąd po przeprowadzeniu rozprawy zmienia z urzędu postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo uchyla zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia i orzeka w tym przedmiocie.

Art. 691. § 1. Do wniosku o zwolnienie wykonawcy testamentu uprawniona jest osoba zainteresowana. Rozstrzygnięcie wniosku nastąpi po wysłuchaniu wykonawcy testamentu. § 2. Wykonawca testamentu zwolniony z obowiązków powinien zwrócić zaświadczenie o swych uprawnieniach.

Sprawy depozytowe

Art. 692. W sprawach o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego właściwy jest sąd miejsca wykonania zobowiązania. Jeżeli miejsca tego nie da się ustalić, właściwy jest sąd miejsca zamieszkania wierzyciela, a gdy wierzyciel jest nieznany lub gdy nie jest znane miejsce jego zamieszkania – sąd miejsca zamieszkania dłużnika. Jeżeli zobowiązanie jest zabezpieczone wpisem w księdze wieczystej, właściwy jest sąd miejsca położenia nieruchomości.

Art. 693. We wniosku o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego należy: 1) określić zobowiązanie, przy wykonaniu którego składa się przedmiot; 2) przytoczyć okoliczności uzasadniające złożenie; 3) dokładnie oznaczyć przedmiot, który ma być złożony; 4) wskazać osobę, której przedmiot ma być wydany, oraz warunki, pod którymi wydanie ma nastąpić.

Art. 693¹. W postępowaniu o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego sąd nie bada prawdziwości twierdzeń zawartych we wniosku, ograniczając się do oceny, czy według przytoczonych okoliczności złożenie do depozytu jest prawnie uzasadnione.

Art. 693². § 1. Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego może być dokonane dopiero po uzyskaniu zezwolenia sądu. § 2. Jeżeli jednak przedmiotem świadczenia są pieniądze polskie, złożenie do depozytu może być dokonane również przed uzyskaniem zezwolenia sądu. W takim wypadku dłużnik powinien równocześnie ze złożeniem pieniędzy zgłosić wniosek o zezwolenie na złożenie do depozytu. W razie uwzględnienia tego wniosku złożenie do depozytu uważa się za dokonane w chwili, w której rzeczywiście nastąpiło. § 3. Jeżeli przedmiotem świadczenia są pieniądze, złożenie do depozytu sądowego następuje przez wpłatę na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

Art. 693³. § 1. Jeżeli wierzyciel lub jego miejsce zamieszkania nie są znane, o zezwoleniu na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego sąd ogłosi publicznie w budynku sądowym oraz w lokalu organu gminy. Ponadto sąd zarządza umieszczenie ogłoszenia w dzienniku o zasięgu ogólnopolskim lub podaje je w inny sposób do wiadomości publicznej; może je również ogłosić w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. § 2. Ogłoszenie powinno zawierać dane określone w art. 693 pkt 1, 3 i 4 oraz wezwanie wierzyciela do odbioru depozytu.

§ 3. Jeżeli wierzyciel lub jego miejsce zamieszkania nie są znane, sąd ustanawia kuratora. Przepis art. 510 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 693⁴. § 1. Sąd może zażądać, aby depozyt został złożony w odpowiednim opakowaniu. § 2. Przed przyjęciem kosztowności do depozytu sądowego poddaje się je opisowi i oszacowaniu przez biegłego w obecności dłużnika lub wyznaczonej przez niego osoby.

Art. 693⁵. § 1. Jeżeli dłużnik jest zobowiązany do świadczeń powtarzających się, a zachodzą warunki do złożenia do depozytu sądowego świadczeń już wymagalnych, sąd może zezwolić dłużnikowi na składanie w przyszłości do depozytu dalszych świadczeń w chwili, gdy staną się wymagalne. O złożeniu każdego świadczenia sąd zawiadamia wierzyciela. § 2. Na wniosek wierzyciela sąd uchyli postanowienie o zezwoleniu dłużnikowi na składanie do depozytu świadczeń na zasadach określonych w § 1, jeżeli wierzyciel wyrazi gotowość przyjmowania i pokwitowania odbioru dalszych świadczeń wymagalnych.

Art. 693⁶. § 1. Przyjmowane do depozytu sądowego: 1) pieniądze – przechowuje się na rachunku depozytowym Ministra Finansów; 2) kosztowności, książeczki oszczędnościowe, papiery wartościowe i inne

dokumenty oraz przedmioty, które mają być przyjęte do depozytu sądowego na podstawie przepisów szczególnych – przechowuje się w sądzie lub w banku; 3) inne przedmioty – przechowuje się w miejscu wyznaczonym przez sąd. § 2. Jeżeli przedmiotem świadczenia jest książeczka oszczędnościowa, a przechowanie nie następuje u jej wystawcy, o przyjęciu książeczki oszczędnościowej do depozytu sąd zawiadomi tego wystawcę.

Art. 693⁷. § 1. W celu sprawowania dozoru nad przedmiotami przechowywanymi w yznaczonym miejscu sąd ustanowi dozorcę. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłucha wniosku dłużnika co do osoby dozorcę. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. § 2. Do dozorcę stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące dozorcę w toku egzekucji sądowej.

Art. 693⁸. Dokumenty i inne depozyty rzeczowe przechowuje się w stanie niezmienionym.

Art. 693⁹. § 1. Jeżeli przedmiotem świadczenia, które ma być złożone do depozytu sądowego, jest rzecz ruchoma ulegająca łatwemu zepsuciu, jak również rzecz ruchoma, której przechowywanie byłoby związane z kosztami niewspółmiernie wysokimi w stosunku do jej wartości lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałoby znaczne obniżenie jej wartości, sąd na wniosek dłużnika zarządzi postanowieniem sprzedaż rzeczy według przepisów o egzekucji z ruchomości.

§ 2. Uzyskaną ze sprzedaży kwotę komornik składa na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

Art. 693¹⁰. Po przyjęciu depozytu sąd wyda dłużnikowi pokwitowanie.

Zwrot depozytu sądowego składającemu i wydanie depozytu sądowego uprawnionemu

Art. 693¹¹. § 1. Na żądanie dłużnika sąd zwróci mu depozyt, jeżeli wierzyciel nie zażądał wydania depozytu. § 2. Jeżeli wniosek dłużnika o zwrot depozytu i wniosek wierzyciela o wydanie zostały zgłoszone równocześnie, sąd postanowi wydać depozyt wierzycielowi.

Art. 693¹². W razie złożenia depozytu na skutek orzeczenia sądu lub innego organu, depozyt nie może być zwrócony dłużnikowi bez zezwolenia sądu lub innego organu, który wydał to orzeczenie, chyba że z orzeczenia wynika co innego.

Art. 693¹³. Jeżeli złożenie przedmiotu do depozytu nastąpiło w celu nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, depozyt nie może być zwrócony dłużnikowi bez zgody wierzyciela, chyba że wniosek o nadanie klauzuli wykonalności został cofnięty.

Art. 693¹⁴. Na żądanie wierzyciela sąd postanowi wydać mu depozyt, jeżeli zachodzą warunki określone we wniosku o złożenie do depozytu.

Art. 693¹⁵. Jeżeli zobowiązanie było zabezpieczone wpisem w księdze wieczystej, a na skutek złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu nastąpiło wykreślenie tego wpisu, dłużnik może żądać wydania mu depozytu tylko za zgodą wierzyciela, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 693¹⁶. Na żądanie dłużnika, zgłoszone przed wydaniem przez sąd postanowienia o wydaniu depozytu, sąd przyzna mu od wierzyciela zwrot kosztów postępowania.

Art. 693¹⁷. Jeżeli złożenie do depozytu sądowego nastąpiło na żądanie właściwego organu, depozyt wydaje

się osobie uprawnionej dopiero po wykazaniu przez nią, że warunki, pod którymi wydanie depozytu mogło nastąpić, zostały spełnione.

Postępowanie w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu

Art. 693¹⁸. § 1. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętych depozytów, o ile przepisy innych ustaw nie stanowią inaczej. § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, właściwy jest sąd miejsca złożenia depozytu.

Art. 693¹⁹. § 1. We wniosku o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu należy: 1) wskazać okoliczności, w których nastąpiło złożenie depozytu; 2) dokładnie określić depozyt podlegający likwidacji; 3) wskazać osobę, która jest uprawniona do odbioru depozytu. § 2. W przypadku gdy nie jest znana osoba uprawniona do odbioru depozytu lub nie jest znane jej miejsce zamieszkania lub siedziba, wnioskodawca jest obowiązany przedstawić dowody potwierdzające dokonanie czynności mających na celu wyjaśnienie tych okoliczności.

Art. 693²⁰. W sprawie o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu sąd może wszcząć postępowanie z urzędu.

Art. 693²¹. Uczestników, którzy nie są znani lub których miejsce zamieszkania lub siedziba nie jest znane, sąd wzywa do udziału w postępowaniu przez obwieszczenie publiczne w budynku sądowym.

Art. 693²². Do wykonania orzeczenia o stwierdzeniu likwidacji niepodjętego depozytu jest obowiązany naczelnik właściwego urzędu skarbowego w trybie i na zasadach określonych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

POSTĘPOWANIE REJESTROWE

Art. 694¹. § 1. Przepisy zawarte w niniejszym dziale stosuje się do postępowań w sprawach, w których właściwy jest sąd rejonowy (sąd gospodarczy) prowadzący Krajowy Rejestr Sądowy (sprawy rejestrowe). § 2. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do postępowań rejestrowych prowadzonych przez inne sądy, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Art. 694². W sprawach rejestrowych wyłącznie właściwy jest sąd rejonowy (sąd gospodarczy) właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub wpisaną w rejestrze siedzibę podmiotu, którego sprawa dotyczy (sąd rejestrowy).

Art. 694^{2a}. Jeżeli postępowanie przed sądem rejestrowym odbywa się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, czynności sądu, referendarza sądowego i przewodniczącego są utrwalane wyłącznie w tym systemie, a wytworzone w ich wyniku dane w postaci elektronicznej opatrywane są kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

Art. 694³. § 1. Wniosek do sądu rejestrowego prowadzącego Krajowy Rejestr Sądowy składa podmiot podlegający wpisowi do tego rejestru, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. § 2. Podmiot podlegający wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego jest uczestnikiem postępowania, chociażby nie był wnioskodawcą. Przepisu art. 510 § 2 nie stosuje się. § 2¹. Brak organu lub brak w składzie organu powołanego do reprezentacji podmiotu podlegającego wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego nie stanowi przeszkody do dokonania

wpisu z urzędu. § 3². Do wniosku złożonego przez pełnomocnika za pośrednictwem systemu teleinformatycznego pełnomocnik dołącza pełnomocnictwo lub jego odpis. Przepisu art. 89 § 1¹ nie stosuje się. § 4. W postępowaniu przed sądem drugiej instancji przepisu art. 131¹ § 1 nie stosuje się. § 6. Jeżeli postępowanie przed sądem rejestrowym odbywa się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, przepisu art. 131¹ § 2¹ nie stosuje się.

Art. 694^{3a}. § 1. Jeżeli wniosek w postępowaniu przed sądem rejestrowym został złożony za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, wszelkie pisma w tej sprawie wnosi się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, **z wyłączeniem** środków zaskarżenia, do których rozpoznania właściwy jest Sąd Najwyższy. § 2. Sąd rejestrowy przy pierwszym doręczeniu w sprawie poucza o treści art. 125 § 2¹ zdanie drugie. § 3. Jeżeli pismo dotyczące podmiotu podlegającego wpisowi do rejestru przedsiębiorców lub w sprawie, w której wniosek został złożony w sposób, o którym mowa w § 1, zostało wniesione w postaci papierowej, a wnoszący pismo nie był pouczone o treści art. 125 § 2¹ zdanie drugie, przewodniczący wzywa do jego wniesienia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w terminie tygodniowym od dnia doręczenia wezwania, pouczając o treści tego przepisu. Przepis art. 130 § 3 stosuje się. Przepis art. 125 § 2¹ zdanie drugie nie stanowi przeszkody do podjęcia przez sąd rejestrowy czynności z urzędu. § 4. Sąd odrzuca apelację, zażalenie albo skargę na orzeczenie referendarza sądowego złożone z naruszeniem § 1, jeżeli strona nie uczyniła zadość wezwaniu, o którym mowa w § 3, albo będąc pouczoną o treści art. 125 § 2¹ zdanie drugie, nie złożyła środka zaskarżenia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

Art. 694^{3b}. Do pisma wnoszonego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego dołącza się załączniki w postaci elektronicznej.

Art. 694⁴. § 1. Dokumenty stanowiące podstawę wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego albo podlegające złożeniu do akt rejestrowych składa się w oryginałach albo poświadczonych urzędowo odpisach lub wyciągach. § 1¹. Ilekroć konieczne jest badanie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, do wniosku o dokonanie wpisu należy dołączyć dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego umożliwiający sądowi weryfikację istnienia i treści tytułu wykonawczego. Przed rozpoznaniem tego wniosku istnienie i treść tytułu wykonawczego podlegają zweryfikowaniu przez sędziego lub referendarza sądowego w systemie teleinformatycznym. § 2. Dokumenty, o których mowa w § 1, stanowiące załączniki do wniosku złożonego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, sporządzone w postaci elektronicznej, opatruje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym. § 2². Jeżeli dokumenty, o których mowa w § 1, zostały sporządzone w postaci papierowej, do wniosku dołącza się: 1) odpisy elektronicznie poświadczone przez notariusza albo występującego w sprawie pełnomocnika, będącego adwokatem lub radcą prawnym, albo 2) elektroniczne kopie dokumentów. § 2³. W przypadku, o którym mowa w § 2² pkt 2, oryginał dokumentu albo jego odpis lub wyciąg poświadczony urzędowo przesyła się do sądu rejestrowego w terminie 3 dni od daty złożenia pisma. Przepisy art. 130 § 1–4 stosuje się odpowiednio. § 2⁴. Podmioty dokonujące zgłoszenia okoliczności, o których mowa w art. 41 pkt 1 i 2 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, mogą także dokonać samodzielnie elektronicznego poświadczenia dokumentów. Przepis art. 129 § 2¹ stosuje się odpowiednio.

Art. 694⁵. § 1. Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego następuje na podstawie postanowienia, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej. § 2. Postanowienia o wpisie są skuteczne i wykonalne z chwilą ich wydania, z wyjątkiem postanowień dotyczących wykreślenia podmiotu z Krajowego Rejestru Sądowego. § 3. Postanowieniom dotyczącym stosowania środków przymusu sąd rejestrowy może nadać rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli wymaga tego interes wierzyciela lub innych osób.

Art. 694⁶. § 1. Postanowienie w przedmiocie wpisu oraz złożenia dokumentów do akt rejestrowych wydane zgodnie z wnioskiem nie wymaga uzasadnienia. § 1¹. W sprawie innej niż sprawa o wpis do rejestru, w której wnioskodawca jest jedynym uczestnikiem postępowania, przepis § 1 stosuje się odpowiednio. § 2. Sąd rejestrowy z urzędu sporządza uzasadnienie postanowienia co do istoty sprawy, które zostało wydane z urzędu. § 3. Sąd rejestrowy przy doręczeniu postanowienia o wpisie do rejestru spółki, o której mowa w art. 38 pkt 8 lit. f ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, poucza o treści art. 45 ust. 1b tej ustawy.

Art. 694^{6a}. Po przedstawieniu lub udostępnieniu akt sprawy sądowi drugiej instancji na skutek wniesionego środka odwoławczego pisma oraz dokumenty mogą być składane w postaci papierowej do czasu zakończenia postępowania przed tym sądem.

Art. 694⁷. W razie uwzględnienia środka odwoławczego od orzeczenia wydanego w postępowaniu rejestrowym, dotyczącego wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, sąd drugiej instancji uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi rejestrowemu. Rozpoznając ponownie sprawę, sąd rejestrowy uwzględnia wskazania sądu drugiej instancji oraz aktualny stan rejestru.

Art. 694⁸. § 1. Koszty postępowania rejestrowego ponosi podmiot podlegający obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. § 2. Koszty postępowania wszczętego przez osobę, która nie jest upoważniona do działania w imieniu podmiotu podlegającego obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, ponosi wnioskodawca, chyba że wniosek jego został uwzględniony w całości lub w istotnej części.

Postępowanie klauzulowe i egzekucyjne

Art. 758. Sprawy egzekucyjne należą do właściwości sądów rejonowych i działających przy tych sądach komorników.

Art. 759. § 1. Czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądów. § 1¹. Czynności zastrzeżone dla sądu mogą być wykonywane przez referendarza sądowego, z wyłączeniem:

- 1) stosowania środków przymusu;
- 2) orzekania o ściągnięciu należności w trybie art. 873;
- 3) stwierdzenia wygaśnięcia skutków przybicia i utraty rękojmi;
- 4) spraw o egzekucję świadczeń niepieniężnych z wyjątkiem wydania rzeczy ruchomej;
- 5) spraw o egzekucję przez zarząd przymusowy;
- 6) spraw o egzekucję przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego.

§ 2. Sąd wydaje z urzędu komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwa spostrzeżone uchybienia. Ocena prawna wyrażona przez sąd w ramach wydanych zarządzeń jest wiążąca dla komornika.

§ 3. Sąd może zobowiązać komornika do składania sprawozdań z czynności podjętych w wyniku zarządzeń, o których mowa w § 2.

Art. 759¹. Przepisy niniejszego Kodeksu dotyczące właściwości miejscowej komorników nie uchybiają prawu wyboru komornika określonego w odrębnych przepisach.

Art. 759². § 1. Komornik dokonuje doręczeń administracyjnym organom egzekucyjnym oraz organom podatkowym wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji elektronicznej... § 2. Do doręczeń dokonywanych za pośrednictwem komornika w postępowaniu egzekucyjnym przepisu art. 139¹ nie stosuje się.

Art. 139¹. § 1. Jeżeli pozwany, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2–31 lub inny przepis szczególny przewidujący skutek doręczenia, przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przesyłając mu przy tym odpis pisma dla pozwanego i zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika.

Art. 760. § 1. Wnioski i oświadczenia w postępowaniu egzekucyjnym składa się, według wyboru składającego, **na piśmie albo ustnie do protokołu**, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jeżeli przepis szczególny tak stanowi albo dokonano wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, wnioski i oświadczenia składa się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. § 1¹. Komornik niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni od dnia otrzymania wniosku, **podejmuje niezbędne czynności**.

Art. 760¹. Na **żądanie wierzyciela**, którego roszczenie **stwierdzone jest tytułem** wykonawczym lub tytułem egzekucyjnym, organ egzekucyjny, który prowadzi egzekucję lub który jest właściwy do jej prowadzenia według przepisów kodeksu, **udzieli mu informacji**, czy przeciwko dłużnikowi prowadzone jest przez ten organ egzekucyjny postępowanie egzekucyjne, a jeżeli tak, powiadomi go o stosowanych sposobach egzekucji oraz o wysokości egzekwowanych roszczeń, a także o aktualnym stanie sprawy.

Art. 761. § 1. Organ egzekucyjny może żądać od uczestników postępowania złożenia wyjaśnień.

§ 1¹. Organ egzekucyjny może żądać od:

- 1) organów administracji publicznej,
- 2) podmiotów wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej,
- 3) organów podatkowych,
- 4) organów rentowych,
- 5) banków,
- 6) spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych,
- 7) zakładów ubezpieczeń lub zakładów reasekuracji,
- 8) podmiotów prowadzących rachunki papierów wartościowych,
- 9) spółdzielni mieszkaniowych,

- 10) wspólnot mieszkaniowych,
- 11) innych podmiotów zarządzających lokalami,
- 12) biur informacji gospodarczej,
- 13) innych instytucji i osób nieuczestniczących w postępowaniu

– **informacji dotyczących stanu majątkowego** dłużnika lub umożliwiających identyfikację składników jego majątku oraz danych adresowych jedynie w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

§ 2. Od wykonania takiego żądania można uchylić się w takim zakresie, w jakim według przepisów części pierwszej Kodeksu można **odmówić** przedstawienia dokumentu lub złożenia zeznań w charakterze świadka albo odpowiedzi na zadane pytanie.

§ 2¹. Informacji, o których mowa w § 1¹, udziela się w oparciu o dane przekazane przez organ egzekucyjny, w terminie przez niego wyznaczonym, o ile przepisy szczególne nie przewidują innego terminu.

§ 2². Jeżeli pozyskanie informacji, o których mowa w § 1¹, jest możliwe za pośrednictwem systemów teleinformatycznych funkcjonujących na podstawie przepisów odrębnych, komornik **korzysta z tych systemów** z wyłączeniem innych form komunikacji – na zasadach określonych w tych przepisach.

§ 3. Dłużnik, który został **zawiadomiony o wszczęciu egzekucji**, obowiązany jest do powiadomienia w terminie 7 dni organu egzekucyjnego o każdej zmianie miejsca swego pobytu, trwającej dłużej niż jeden miesiąc. O obowiązku tym oraz o skutkach jego zaniedbania poucza się dłużnika przy zawiadomieniu go o wszczęciu egzekucji.

Art. 762. § 1. Za **nieuzasadnioną odmowę** udzielenia organowi egzekucyjnemu wyjaśnień lub informacji przewidzianych w art. 761 albo za udzielanie informacji lub wyjaśnień świadomie fałszywych osoba odpowiedzialna może być na wniosek wierzyciela lub z urzędu ukarana przez organ egzekucyjny grzywną do **dwóch tysięcy** złotych. Grzywną taką może być również ukarany dłużnik, który zaniedba obowiązek powiadomienia o zmianie miejsca swojego pobytu.

§ 2. Jeżeli żądanie udzielenia wyjaśnień lub informacji skierowane było do osoby prawnej lub innej organizacji, ukaraniu grzywną podlega jej pracownik odpowiedzialny za udzielenie wyjaśnień lub informacji, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione, ukaraniu podlega jej kierownik. Przed wydaniem postanowienia organ egzekucyjny wysłucha kierownika. ... § 5. Ukazanie przez organ egzekucyjny grzywną **nie zwalnia** osób ukaranych od odpowiedzialności karnej za **niedopełnienie lub przekroczenie** obowiązków służbowych.

Art. 763. § 1. Komornik zawiadamia stronę o każdej dokonanej czynności, o której terminie nie była zawiadomiona i przy której nie była obecna, i na jej żądanie udziela wyjaśnień o stanie sprawy. § 2. Przepis § 1 stosuje się także do uczestnika postępowania, którego dotyczy czynność komornika. § 3. W każdym piśmie kierowanym do strony komornik informuje o aktualnej wysokości należności będących przedmiotem egzekucji.

Art. 763¹ Komornik poucza strony i uczestników postępowania niezastępowanych przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej o sposobie i terminie **zaskarżenia czynności**. Jeżeli osoby te nie są obecne, pouczenie następuje wraz z zawiadomieniem o dokonaniu czynności.

Art. 763². § 1. Wniosek o **wyłączenie komornika** zgłasza się na piśmie do komornika prowadzącego postępowanie, uprawdopodobniając przyczyny wyłączenia. Komornik w terminie 3 dni od dnia złożenia wniosku o wyłączenie **przekazuje wniosek do sądu rejonowego** właściwego ze względu na **siedzibę** kancelarii komornika, wraz z pisemnymi wyjaśnieniami. § 2. Sąd rejonowy właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika rozpoznaje wniosek o wyłączenie komornika w terminie 7 dni od dnia przekazania wniosku.

§ 3. Postanowienie w przedmiocie wyłączenia komornika sąd wydaje na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego. Na postanowienie zażalenie nie przysługuje. ... § 5. Do czasu rozpoznania wniosku o wyłączenie komornik, którego dotyczy wniosek, może podejmować dalsze czynności, z wyjątkiem czynności, które pociągałyby za sobą **nieodwracalne skutki**, chyba że wniosek w sposób oczywisty zmierza jedynie do przedłużenia postępowania. § 6. W przypadku uwzględnienia wniosku o wyłączenie komornika, sąd wyznaczy innego komornika do dalszego prowadzenia postępowania, w miarę możliwości powierzając je komornikowi z tego samego rewiru, w którym ma siedzibę komornik wyłączony. W takim przypadku sąd może z urzędu uchylić w niezbędnym zakresie czynności dokonane po złożeniu wniosku. § 7. W zakresie nieuregulowanym w § 1–6 do wyłączenia komornika stosuje się odpowiednio przepisy o wyłączeniu sędziego.

Art. 763³. § 1. Komornik właściwy do prowadzenia egzekucji, zgodnie z przepisami niniejszego kodeksu, w chwili wszczęcia postępowania pozostaje właściwy do czasu jego zakończenia, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy.

§ 2. Jeżeli w toku egzekucji świadczeń alimentacyjnych **dłużnik zmienił miejsce zamieszkania**, przeprowadzając się na obszar **właściwości innego sądu apelacyjnego**, a dalsze prowadzenie egzekucji wiązałoby się z nadmiernymi kosztami, komornik **może przekazać** sprawę do komornika właściwości ogólnej dłużnika. Jeżeli w rewirze, do którego sprawa zostaje przekazana, działa więcej niż jeden komornik, komornik doręczając odpis postanowienia jednocześnie **wzywa** wierzyciela, aby w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania wskazał komornika, któremu sprawa ma zostać przekazana. Jeżeli wierzyciel w powyższym terminie nie dokona wyboru komornika lub wskaże komornika, który nie jest właściwy, komornik przekazuje sprawę według własnego wyboru. Na wybór komornika z właściwego rewiru dłużnikowi skarga nie przysługuje.

Art. 764. Komornik może **upomnieć**, a po bezskutecznym upomnieniu **wydalić** osobę, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza jego czynnościom. W przypadku niezastosowania się do wezwania do wydalenia z miejsca czynności komornik może ukarać taką osobę grzywną w wysokości do tysiąca złotych.

Art. 765. § 1. W razie **oporu** komornik może wezwać pomocy organów Policji. Jeżeli opór stawia

osoba wojskowa, z wyjątkiem żołnierza pełniącego terytorialną służbę wojskową dyspozycyjnie, należy wezwać pomocy właściwego organu wojskowego, chyba że zwłoka grozi udaremnieniem egzekucji, a na miejscu nie ma organu wojskowego. § 1¹. Policja udziela komornikowi, na jego wezwanie, **pomocy przy czynnościach egzekucyjnych**. W przypadku stwierdzenia okoliczności uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa, Policja niezwłocznie **powiadamia prezesa** właściwego sądu rejonowego i żąda od komornika wpisania zastrzeżeń do protokołu czynności. § 1². Otwarcia lub przeszukania mieszkania dłużnika komornik **dokonuje wyłącznie** w asyście Policji. § 2. Sposób udzielania pomocy komornikowi przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, przypadki, w których należy udzielić komornikowi pomocy, sposób postępowania, tryb występowania o udzielenie pomocy, sposób jej realizacji, a także sposób dokumentowania wykonywanych czynności i rozliczania ich kosztów, określa, w drodze **rozporządzenia**:

Art. 766. Sąd rozpoznaje sprawy egzekucyjne na posiedzeniu **niejawnym**, chyba że zachodzi potrzeba wyznaczenia rozprawy albo wysłuchania na posiedzeniu stron lub innych osób. W sprawach tych sąd wydaje orzeczenia w formie **postanowień**.

Art. 766¹. § 1. Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd uzasadnia z urzędu, gdy stronie przysługuje **środek zaskarżenia**, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. § 2. Komornik **uzasadnia** postanowienie z urzędu, chyba że postanowienie wydano bez spisywania odrębnej sentencji.

Art. 767. § 1. Na **czynności** komornika przysługuje **skarga** do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika. § 1¹. Skarga nie przysługuje na zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia **braków** pisma, na zawiadomienie o **terminie** czynności oraz na uiszczenie przez komornika **podatku** od towarów i usług. § 2. Skargę może złożyć **strona lub inna osoba**, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika **naruszone** bądź **zagrożone**. § 3. Skarga na czynność komornika powinna czynić zadość wymaganiom pisma procesowego oraz **określać zaskarżoną** czynność lub czynność, której **zaniechano**, jak również **wniosek o zmianę, uchylenie lub dokonanie** czynności wraz z uzasadnieniem. § 3¹. Skarga może być wniesiona na urzędowym **formularzu**.

§ 3². Komornik doręcza urzędowy formularz skargi dłużnikowi przy pierwszej czynności egzekucyjnej oraz stronom i uczestnikom obecnym podczas czynności dokonywanej poza kancelarią, chyba że czynność ta podlega zaskarżeniu skargą w formie ustnej. ... § 4. Skargę wnosi się w terminie **tygodniowym** od dnia dokonania czynności, gdy strona lub osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie zawiadomiona; w innych przypadkach – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, a w braku zawiadomienia – od dnia **powzięcia wiadomości** przez skarżącego o dokonanej czynności. Skargę na zaniechanie przez komornika dokonania czynności wnosi się w terminie tygodniowym od dnia, w którym skarżący dowiedział się, że czynność miała być dokonana. § 5. Skargę **wnosi się do komornika**, który dokonał zaskarżonej czynności lub zaniechał jej dokonania. Komornik w terminie **trzech dni** od dnia otrzymania skargi sporządza uzasadnienie zaskarżonej czynności, o ile nie zostało

ono sporządzone wcześniej, albo przyczyn jej zaniechania i przekazuje je wraz ze skargą i aktami sprawy do właściwego sądu, chyba że skargę w całości uwzględni. O uwzględnieniu skargi komornik zawiadamia skarżącego oraz zainteresowanych, których uwzględnienie skargi dotyczy. § 6. W przypadku stwierdzenia **oczywistego naruszenia prawa** przez komornika, sąd uwzględniając skargę, stosownie do okoliczności, może go **obciążyć kosztami** postępowania wywołanego skargą. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz komornikowi.

Art. 767². § 1. Sąd rozpoznaje skargę w terminie **tygodniowym** od dnia jej wpływu do sądu, a gdy skarga zawiera braki formalne, które podlegają uzupełnieniu, w terminie tygodniowym od jej uzupełnienia. § 2. Wniesienie skargi **nie wstrzymuje** postępowania egzekucyjnego ani wykonania zaskarżonej czynności, chyba że sąd zawiesi postępowanie lub wstrzyma dokonanie czynności.

Art. 767³. § 1. Sąd **odrzuca** skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie. Na postanowienie sądu o odrzuceniu skargi służy zażalenie.

Art. 767^{3a}. § 1. Wniesienie skargi na postanowienie referendarza sądowego nie powoduje utraty mocy zaskarżonego postanowienia. § 2. Jeżeli wniesiono skargę na postanowienie referendarza sądowego wydane na podstawie art. 395 § 2, ponowne wydanie postanowienia na tej podstawie przez referendarza sądowego nie jest dopuszczalne. § 3. Sąd rozpoznaje skargę w składzie **jednego** sędziego jako sąd drugiej instancji. Po rozpoznaniu skargi sąd **utrzymuje** w mocy lub **zmienia** zaskarżone postanowienie, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu.

Art. 767⁴. § 1. Zażalenie na postanowienie sądu przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie. § 1¹. Zażalenie rozpoznaje sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech sędziów. § 2. Na postanowienie sądu drugiej instancji wydane po rozpoznaniu zażalenia skarga kasacyjna nie przysługuje. § 3. W sprawach egzekucyjnych skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie przysługuje.

Art. 768. Na postanowienie sądu w przedmiocie ukarania grzywną przez komornika przysługuje zażalenie.

Art. 768¹. Prawomocne postanowienie komornika o ukaraniu grzywną podlega wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania go w klauzulę wykonalności.

Art. 770. § 1. Dłużnik zwraca wierzycielowi koszty niezbędne do **celowego** przeprowadzenia egzekucji. Koszty te ściąga się wraz z egzekwowanym świadczeniem. Przepisów art. 98 § 1¹ i 1² nie stosuje się. § 2. Koszty postępowania egzekucyjnego **ustala postanowieniem** komornik wraz z **ukończeniem** postępowania egzekucyjnego, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego. § 3. Jeżeli w sprawie zachodzi konieczność sporządzenia **planu podziału** sumy uzyskanej z egzekucji, komornik ustala koszty egzekucji **przed przystąpieniem** do sporządzenia planu podziału. Postanowienie w przedmiocie kosztów egzekucji jest wydawane łącznie we wszystkich sprawach, których dotyczy plan podziału. § 4. Wynagrodzenie z tytułu zastępstwa prawnego w postępowaniu

egzekucyjnym **nie może być wyższe** niż stawka minimalna opłaty za czynności adwokackie albo radcowskie, określona w odrębnych przepisach. § 5. Na postanowienie sądu zażalenie przysługuje stronom, komornikowi oraz innej osobie, której to postanowienie dotyczy.

Art. 770¹. Prawomocne postanowienie komornika przyznające zwrot kosztów postępowania egzekucyjnego podlega wykonaniu bez zaopatrywania go w klauzulę wykonalności.

Art. 771. Zwolnienie od kosztów sądowych, przyznane stronie przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym lub z którego strona korzysta z mocy ustawy, rozciąga się także na postępowanie egzekucyjne.

Art. 773. § 1. W przypadku zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej do tej samej rzeczy albo prawa majątkowego egzekucje do tej rzeczy albo prawa majątkowego prowadzi łącznie ten sądowy albo administracyjny organ egzekucyjny, **który jako pierwszy dokonał zajęcia**, a w razie niemożności ustalenia tego pierwszeństwa – organ egzekucyjny, który dokonał zajęcia na poczet należności w wyższej kwocie.

Tytuły egzekucyjne i klauzula wykonalności

Art. 776. Podstawą egzekucji jest **tytuł wykonawczy**. Tytułem wykonawczym jest tytuł **egzekucyjny** zaopatrzony w **klauzulę** wykonalności, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 776¹. § 1. Tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko dłużnikowi pozostającemu w związku małżeńskim jest podstawą do prowadzenia egzekucji nie tylko z majątku osobistego dłużnika, lecz także z pobranego przez niego wynagrodzenia za pracę lub dochodów uzyskanych z prowadzenia przez niego innej działalności zarobkowej oraz z korzyści uzyskanych z jego praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy. § 2. Zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej, mocą której rozszerzono wspólność majątkową, nie wyłącza prowadzenia egzekucji z tych składników majątku, które należałyby do majątku osobistego dłużnika, gdyby umowy takiej nie zawarto. § 3. Przepis § 2 nie wyłącza obrony dłużnika i jego małżonka w drodze powództw przeciwegzekucyjnych, jeżeli umowa majątkowa małżeńska była skuteczna wobec wierzyciela.

Art. 777. § 1. Tytułami egzekucyjnymi są:

1) orzeczenie sądu prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda zawarta przed sądem;

1¹) orzeczenie referendarza sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu;

3) inne orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej;

4) akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej lub wydania rzeczy oznaczonych co do gatunku, ilościowo w akcie określonych, albo też wydania rzeczy indywidualnie oznaczonej, gdy w akcie wskazano termin wykonania obowiązku lub zdarzenie, od którego uzależnione jest wykonanie;

5) akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej do wysokości w akcie wprost określonej albo oznaczonej za pomocą klauzuli waloryzacyjnej, gdy w akcie wskazano zdarzenie, od którego uzależnione jest wykonanie obowiązku, jak również termin, do którego wierzyciel może wystąpić o nadanie temu aktowi klauzuli wykonalności;

6) akt notarialny określony w pkt 4 lub 5, w którym niebędąca dłużnikiem osobistym osoba, której rzecz, wierzytelność lub prawo obciążone jest hipoteką lub zastawem, poddała się egzekucji z obciążonego przedmiotu w celu zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej zabezpieczonemu wierzycielowi.

§ 2. Oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji może być złożone także w odrębnym akcie notarialnym.

Art. 778. Do egzekucji ze wspólnego majątku wspólników spółki prawa cywilnego konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko wszystkim wspólnikom.

Art. 778¹. Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce jawnej, spółce partnerskiej, spółce komandytowej lub spółce komandytowo-akcyjnej sąd nadaje klauzulę wykonalności przeciwko wspólnikowi ponoszącemu odpowiedzialność bez ograniczenia całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, jak również wtedy, gdy jest oczywiste, że egzekucja ta będzie bezskuteczna. Nie dotyczy to osoby, która w chwili wszczęcia postępowania w sprawie, w której został wydany tytuł egzekucyjny przeciwko spółce, nie była już jej wspólnikiem.

Art. 779. § 1. Do egzekucji ze spadku konieczny jest – aż do działu spadku – tytuł egzekucyjny przeciwko wszystkim spadkobiercom.

Art. 780. Jeżeli ustanowiono zarządcę masy majątkowej, kuratora spadku lub zarząd sukcesyjny albo gdy powołano wykonawcę testamentu, do egzekucji z mienia poddanego ich pieczy konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko zarządcy masy majątkowej, kuratorowi spadku, zarządcy sukcesyjnemu lub wykonawcy testamentu.

Art. 781. § 1. Tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu klauzulę wykonalności nadaje sąd pierwszej instancji, w którym sprawa się toczyła lub toczy. Sąd drugiej instancji nadaje klauzulę wykonalności, dopóki akta sprawy znajdują się w tym sądzie, nie dotyczy to jednak Sądu Najwyższego oraz przypadków, o których mowa w art. 778¹, art. 778², art. 786, art. 787, art. 787¹, art. 788 i art. 789. § 11. Czynności w sprawach o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, o których mowa

w art. 777 § 1, może wykonywać **referendarz sądowy**.

§ 1². Tytułowi egzekucyjnemu, o którym mowa w art. 783 § 4, klauzulę wykonalności, w przypadkach określonych w art. 778¹, art. 778², 787, 787¹, 788 oraz 789, nadaje sąd rejonowy **właściwości ogólnej** dłużnika.

§ 1³. Do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności, o którym mowa w § 1², należy dołączyć **dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego** umożliwiający sądowi weryfikację istnienia i treści tytułu wykonawczego. Przed rozpoznaniem wniosku istnienie i treść tytułu wykonawczego podlegają zweryfikowaniu przez sędziego lub referendarza sądowego w systemie teleinformatycznym.

§ 2. Tytułom egzekucyjnym pochodzącym od sądu administracyjnego oraz innym tytułom klauzulę wykonalności nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika. Jeżeli tej właściwości nie można ustalić, klauzulę nadaje sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja, a gdy wierzyciel zamierza wszcząć egzekucję za granicą – sąd rejonowy, w którego okręgu tytuł został sporządzony.

Art. 781¹. Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności sąd rozpoznaje niezwłocznie, nie później jednak niż w **terminie 3 dni** od dnia jego złożenia.

Art. 782. § 1. Klauzulę wykonalności nadaje sąd w składzie **jednego** sędziego, na wniosek wierzyciela. Sąd z **urzędu** nadaje klauzulę wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wydanemu w postępowaniu, które zostało lub mogło być wszczęte z **urzędu**, a także innemu tytułowi egzekucyjnemu w części, w jakiej obejmuje **grzywnę** lub karę pieniężną orzeczoną w postępowaniu cywilnym lub koszty sądowe w sprawach cywilnych przysługujące Skarbowi Państwa. § 2. Nakazowi zapłaty wydanemu w **elektronicznym postępowaniu upominawczym** nadaje się klauzulę wykonalności z **urzędu** niezwłocznie po jego uprawomocnieniu się.

Art. 782¹. § 1. Sąd odmawia nadania klauzuli wykonalności, jeżeli:

1) w **świetle okoliczności** sprawy jest oczywiste, że wniosek jest **sprzeczny z prawem** albo zmierza do **obejścia** prawa;

2) z okoliczności sprawy i treści tytułu egzekucyjnego wynika, że objęte tytułem wykonawczym roszczenie **uległo przedawnieniu**, chyba że wierzyciel przedstawi dokument, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia.

§ 2. Prawomocne oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności na podstawie § 1 pkt 2 **nie pozbawia wierzyciela** prawa do wystąpienia z powództwem o ustalenie, że objęta tytułem egzekucyjnym wierzytelność nie uległa przedawnieniu. Nie dotyczy to sytuacji, gdy wierzycielowi przysługuje dalej idące roszczenie.

Art. 783. § 1. Postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności wymienia także tytuł egzekucyjny, a w razie potrzeby oznacza świadczenie podlegające egzekucji i zakres egzekucji oraz wskazuje czy

orzeczenie podlega wykonaniu jako prawomocne, czy jako natychmiast wykonalne. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, tytułowi egzekucyjnemu opiewającemu na świadczenie pieniężne w walucie obcej sąd nada klauzulę wykonalności ze **zobowiązaniem komornika do przeliczenia** tej kwoty na walutę polską według średniego kursu waluty obcej ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski na dzień sporządzenia planu podziału, a jeżeli planu podziału nie sporządza się – na dzień wypłaty kwoty wierzycielowi.

§ 1¹. Niezwłocznie po ogłoszeniu postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności, a gdy ogłoszenia nie było niezwłocznie po jego wydaniu, **klauzulę wykonalności umieszcza** się na tytule egzekucyjnym, a w przypadkach, o których mowa w art. 781 § 1², na zweryfikowanym przez sąd dokumencie uzyskanym z systemu teleinformatycznego potwierdzającym istnienie i treść tytułu egzekucyjnego. ... § 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, brzmienie klauzuli wykonalności, ...

Art. 787. Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim sąd nada klauzulę wykonalności **także przeciwko jej małżonkowi** z ograniczeniem jego odpowiedzialności do majątku objętego **wspólnością** majątkową, jeżeli wierzyciel **wykaże dokumentem urzędowym lub prywatnym**, że stwierdzona tytułem egzekucyjnym wierzytelność powstała z czynności prawnej **dokonanej za zgodą** małżonka dłużnika.

Art. 787¹. Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim sąd nada klauzulę wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika z ograniczeniem jego odpowiedzialności do **przedsiębiorstwa** wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków, jeżeli wierzyciel wykaże dokumentem urzędowym lub prywatnym, że stwierdzona tytułem egzekucyjnym wierzytelność **powstała w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa**.

Art. 787². Zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej nie stanowi przeszkody do nadania klauzuli wykonalności według przepisów art. 787 i art. 787¹ oraz prowadzenia na podstawie tak powstałego tytułu wykonawczego egzekucji do tych składników, które należałyby do majątku wspólnego, **gdyby umowy majątkowej nie zawarto**. Przepis niniejszy nie wyłącza obrony małżonków w drodze powództw przeciwegzekucyjnych, jeżeli umowa majątkowa małżeńska **była skuteczna wobec wierzyciela**.

Art. 788. § 1. Jeżeli uprawnienie lub obowiązek po powstaniu tytułu egzekucyjnego lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu przeszły na inną osobę, sąd nada klauzulę wykonalności na rzecz lub przeciwko tej osobie, gdy **przejście to będzie wykazane** dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym. § 2. Za przejście uprawnień lub obowiązków, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, uważa się również zmiany w prawie rozporządzania mieniem wywołane ustanowieniem zarządcy masy majątkowej, kuratora spadku lub zarządu sukcesyjnego albo powołaniem wykonawcy testamentu lub tymczasowego przedstawiciela, jak również wygaśnięciem funkcji zarządcy masy majątkowej, kuratora spadku, zarządcy sukcesyjnego, wykonawcy testamentu lub tymczasowego przedstawiciela. § 3. Sąd odmawia nadania klauzuli wykonalności, jeżeli wszczęcie lub dalsze prowadzenie egzekucji możliwe jest na zasadach przewidzianych w art. 804¹ i art. 804². Przepisu tego nie stosuje się, jeżeli wnioskodawca wykaże, że organ egzekucyjny prawomocnym postanowieniem nie dopuścił go do udziału w postępowaniu lub odmówił wszczęcia egzekucji.

Art. 794². § 1. Postanowienia wydane na posiedzeniach niejawnych w postępowaniach przewidzianych w niniejszym dziale sąd doręcza tylko wierzycielowi. Postanowienie co do nadania klauzuli wykonalności, o której mowa w art. 783 § 4, doręcza się w sposób przewidziany w art. 131¹. § 2. W razie wydania postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności w sposób określony w art. 783 § 3 albo 3¹ uzasadnienie postanowienia sporządza się i doręcza wierzycielowi na jego wniosek zgłoszony w terminie tygodniowym od dnia wydania mu tytułu wykonawczego albo doręczenia zawiadomienia o utworzeniu tytułu wykonawczego w systemie teleinformatycznym. § 3. Dłużnik może żądać **sporządzenia uzasadnienia** postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności i **doręczenia postanowienia z uzasadnieniem** w terminie tygodniowym od dnia **doręczenia mu zawiadomienia o wszczęciu egzekucji**. Jeżeli postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności zostało wydane bez spisywania odrębnej sentencji, dłużnikowi doręcza się wyłącznie uzasadnienie postanowienia.

Art. 795. § 1. Na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności przysługuje zażalenie. § 2. Termin do wniesienia zażalenia biegnie dla wierzyciela od dnia wydania mu tytułu wykonawczego lub zawiadomienia go o utworzeniu tytułu wykonawczego w systemie teleinformatycznym albo od dnia ogłoszenia postanowienia odmownego, a gdy ogłoszenia nie było – od dnia doręczenia tego postanowienia. Dla dłużnika termin ten biegnie od dnia doręczenia mu **zawiadomienia o wszczęciu egzekucji**. W razie zgłoszenia wniosku, o którym mowa w art. 794² § 2 albo 3, termin ten biegnie **od dnia doręczenia stronie uzasadnienia** postanowienia albo postanowienia z uzasadnieniem.

§ 2¹. W przypadkach, o których mowa w art. 778¹, art. 778², art. 786, art. 787, art. 787¹, art. 788 i art. 789, lub gdy tytułem egzekucyjnym **nie jest orzeczenie sądu albo referendarza sądowego, sąd drugiej instancji**, uwzględniając zażalenie wierzyciela na postanowienie o **odmowie** nadania klauzuli wykonalności, **uchyla** zaskarżone postanowienie i przekazuje wniosek do ponownego rozpoznania, jeżeli zachodzą podstawy do nadania klauzuli wykonalności.

Art. 796. § 1. **Wniosek** o wszczęcie egzekucji składa się stosownie do **właściwości sądowi lub komornikowi**. Wniosek składany komornikowi może być złożony na urzędowym formularzu.

§ 2. W sprawach, które mogą być wszczęte z urzędu, egzekucja może być wszczęta z urzędu na żądanie sądu pierwszej instancji, który sprawę rozpoznawał, skierowane do właściwego sądu lub komornika.

§ 3. Egzekucja może być również wszczęta na żądanie uprawnionego organu.

Art. 797. § 1. We wniosku o wszczęcie egzekucji lub żądaniu przeprowadzenia egzekucji z urzędu **wskazuje się świadczenie**, które ma być spełnione. Do wniosku lub żądania **dołącza** się tytuł wykonawczy. § 1¹. Jeżeli z treści tytułu wykonawczego wynika, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia **upłynął**, do wniosku należy dołączyć również dokument, z którego wynika, że **doszło do przerwania** biegu przedawnienia. § 2. Wniosek o wszczęcie egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, może być złożony do komornika także za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. § 3. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy, o którym mowa w art. 783 § 4, do wniosku o wszczęcie egzekucji lub żądania przeprowadzenia egzekucji z urzędu dołącza się dokument **uzyskany z systemu teleinformatycznego**, umożliwiający organowi egzekucyjnemu weryfikację istnienia i treści tego tytułu, a w przypadku złożenia wniosku o

wszczęcie egzekucji za pośrednictwem systemu teleinformatycznego wskazuje się tytuł wykonawczy. § 4. Wszczynając egzekucję na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, komornik jest zobowiązany do **zweryfikowania** treści przedstawionego mu dokumentu uzyskanego z systemu teleinformatycznego oraz zaznaczenia w tym systemie faktu prowadzenia egzekucji na podstawie tego tytułu. § 5. Ilekroć w ustawie jest mowa o przedstawieniu (okazaniu, dołączeniu, doręczeniu albo złożeniu) tytułu wykonawczego, a tytułem tym jest tytuł wykonawczy, o którym mowa w art. 783 § 4, należy przedstawić zweryfikowany przez komornika dokument, o którym mowa w § 3. Jeżeli tytuł wykonawczy ma być złożony w postępowaniu prowadzonym przez sąd lub komornika wystarcza złożenie dokumentu uzyskanego z systemu teleinformatycznego. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 783 § 4. Postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, o których mowa w art. 777 § 1 pkt 1 i 1¹, wydanym w postaci elektronicznej pozostawia się wyłącznie w systemie teleinformatycznym, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 778¹, art. 778², art. 787, art. 787¹, art. 788 oraz art. 789.

Art. 777. § 1. Tytułami egzekucyjnymi są: 1) orzeczenie sądu prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda zawarta przed sądem; 1¹) orzeczenie referendarza sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu;

Art. 798. Jeżeli dłużnikowi przysługuje wybór między świadczeniami, które ma spełnić, a wyboru jeszcze nie dokonał, komornik, wszczynając egzekucję celem spełnienia tych świadczeń, na wniosek wierzyciela wyznaczy dłużnikowi odpowiedni termin do dokonania wyboru. Po bezskutecznym upływie tego terminu wierzyciel wybierze świadczenie, które ma być spełnione.

Art. 798¹. § 1. Jeżeli tytuł wykonawczy obejmuje świadczenie pieniężne w walucie obcej, organ egzekucyjny przelicza zasadzoną kwotę na walutę polską według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski na dzień sporządzenia planu podziału, a jeżeli planu nie sporządzono – na dzień wypłaty kwoty wierzycielowi.

Art. 799. § 1. **Wniosek o wszczęcie egzekucji** lub żądanie przeprowadzenia egzekucji z **urzędu** umożliwia prowadzenie egzekucji **według wszystkich dopuszczalnych sposobów**, z wyjątkiem **egzekucji z nieruchomości**. Skierowanie egzekucji do nieruchomości dłużnika oraz składników jego majątku, do których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio, jest możliwe **tylko na wniosek wierzyciela**. Wierzyciel **może wskazać** wybrane przez siebie sposób albo sposoby egzekucji. Organ egzekucyjny **stosuje sposób egzekucji najmniej uciążliwy** dla dłużnika. § 2. Jeżeli egzekucja z jednej części majątku dłużnika **oczywiście wystarcza** na zaspokojenie wierzyciela, dłużnik może żądać zawieszenia egzekucji z pozostałej części majątku.

Art. 801. § 1. Jeżeli **wierzyciel** albo sąd zarządzający z **urzędu** przeprowadzenie egzekucji albo uprawniony **organ** żądający przeprowadzenia egzekucji nie wskaże majątku pozwalającego na zaspokojenie świadczenia, **komornik z urzędu**: 1) ustala majątek dłużnika w zakresie znanym mu z

innych prowadzonych postępowań albo na podstawie publicznie dostępnych źródeł informacji, albo rejestrów, **do których ma dostęp** drogą elektroniczną; 2) wzywa dłużnika do złożenia wykazu majątku. § 2. Jeżeli zachodzą wątpliwości, czy wniosek o podjęcie określonych czynności egzekucyjnych lub żądanie złożenia wyjaśnień lub udzielenia informacji w trybie art. 761 **są niezbędne** do zapewnienia prawidłowego toku egzekucji, lub zachodzą uzasadnione podstawy do przyjęcia, że zostały złożone wyłącznie w celu **szykany** dłużnika, komornik może **zobowiązać wierzyciela** do uzasadnienia wniosku pod rygorem obciążenia wierzyciela **kosztem bezskutecznych** czynności podjętych na jego skutek – niezależnie od wyniku sprawy. § 3. Komornik oddali wniosek, o którym mowa w § 2, jeżeli w świetle okoliczności sprawy lub innych prowadzonych przeciwko temu samemu dłużnikowi postępowań egzekucyjnych wysoce prawdopodobne jest, że wniosek **nie przyczyni** się do zapewnienia prawidłowego toku egzekucji, a zachodzą jednocześnie uzasadnione podstawy do przyjęcia, że został on złożony wyłącznie w celu **szykany** dłużnika. § 4. Jeżeli pomimo skierowania egzekucji do **oznaczonych** przez wierzyciela składników majątku dłużnika i podjęcia czynności przewidzianych w § 1 pkt 1 oraz **odebrania od dłużnika wykazu** majątku **nie zdołano ustalić** majątku dłużnika pozwalającego nawet na **zaspokojenie** kosztów egzekucyjnych, komornik wysłucha wierzyciela w sposób przewidziany w art. 827 § 1. W takim przypadku warunkiem żądania przez wierzyciela dalszego prowadzenia egzekucji jest **zlecenie komornikowi poszukiwania majątku** dłużnika

Art. 801¹. § 1. Dłużnik składa komornikowi, **na piśmie lub ustnie** do protokołu, **wykaz** majątku wraz z oświadczeniem o jego **prawdziwości i zupełności** pod rygorem odpowiedzialności **karnej** za złożenie fałszywego oświadczenia. Wzywając dłużnika do złożenia wykazu majątku, komornik **uprzedza** go o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia oraz poucza, że w razie niezłożenia wykazu majątku wierzyciel może zlecić komornikowi poszukiwanie majątku dłużnika. § 2. Jeżeli dłużnik **bez usprawiedliwionej przyczyny** nie złoży wykazu majątku wraz z oświadczeniem o jego prawdziwości i zupełności albo nie udzieli odpowiedzi na zadane mu pytanie, komornik może ukarać go grzywną. § 3. Jeżeli dłużnik **mimo ukarania go grzywną** nie złożył wykazu majątku wraz z oświadczeniem o jego prawdziwości i zupełności, komornik właściwości ogólnej dłużnika na wniosek wierzyciela **zwróci się do sądu o nakazanie przymusowego doprowadzenia** dłużnika celem złożenia wykazu majątku wraz z oświadczeniem o jego prawdziwości i zupełności. § 4. Jeżeli postępowanie egzekucyjne prowadzone jest przez komornika **niebędącego komornikiem właściwości ogólnej** dłużnika, **złożenie przez wierzyciela wniosku**, o którym mowa w § 3, uważa się za **żądanie przekazania** sprawy komornikowi właściwości ogólnej. Wierzyciel może we wniosku wskazać komornika, któremu ma zostać przekazana sprawa. W przypadku braku wskazania przez wierzyciela komornika właściwego, komornik przekaże sprawę według własnego wyboru.

Art. 801². Wierzyciel może zlecić komornikowi **poszukiwanie majątku** dłużnika, jeżeli w drodze czynności przewidzianych w art. 801 § 1 pkt 1 nie zdołano ustalić majątku pozwalającego na zaspokojenie dochodzonego świadczenia. Poszukiwaniem majątku nie jest realizacja wniosków wierzyciela o zwrócenie się z żądaniem udzielenia informacji do podmiotów wymienionych w art. 761 § 1¹ pkt 1–6.

Art. 802. Jeżeli miejsce pobytu dłużnika nie jest znane, sąd ustanowi dla niego **kuratora** z urzędu, gdy egzekucja ma być wszczęta z urzędu, w innych zaś sprawach – **na wniosek** wierzyciela.

Art. 803. Tytuł wykonawczy stanowi podstawę do prowadzenia egzekucji o całe objęte nim roszczenie i ze wszystkich części majątku dłużnika, chyba że z treści tytułu wynika co innego.

Art. 804. § 1. Organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku

objętego tytułem wykonawczym. § 2. Jeżeli z treści tytułu wykonawczego wynika, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia upłynął, a wierzyciel nie przedłożył dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 11, organ egzekucyjny odmawia wszczęcia egzekucji. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 804¹. W razie przejścia egzekwowanego uprawnienia na inną osobę po wszczęciu postępowania egzekucyjnego osoba ta może wstąpić do postępowania na miejsce wierzyciela za jego zgodą, o ile przejście będzie wykazane dokumentem urzędowym lub dokumentem prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym.

Art. 804². § 1. Jeżeli po powstaniu tytułu wykonawczego uprawnienie przeszło na inną osobę, osoba ta może wszcząć egzekucję przeciwko dłużnikowi na podstawie tego tytułu, jeżeli wykaże przejście uprawnienia dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym. § 2. W przypadku niezłożenia przez uprawnionego dokumentów, o których mowa w § 1, organ egzekucyjny odmawia wszczęcia egzekucji bez wzywania wierzyciela do uzupełnienia braków wniosku. § 3. W przypadku, o którym mowa w § 2, odpis postanowienia doręcza się tylko uprawnionemu. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 805. § 1. Przy pierwszej czynności egzekucyjnej doręcza się dłużnikowi zawiadomienie o wszczęciu egzekucji, z podaniem treści tytułu wykonawczego i wymienieniem sposobu egzekucji oraz z pouczeniem o możliwości, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności, a także sporządzony przez organ egzekucyjny odpis tytułu wykonawczego albo zweryfikowanego przez komornika dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 3. Komornik poucza dłużnika również o treści przepisów działu V tytułu I części trzeciej oraz prawie i sposobie złożenia wniosku o ograniczenie egzekucji,

§ 1¹. Jeżeli podstawę egzekucji stanowi tytuł wykonawczy w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności wyroku zaocznego lub nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym, upominawczym albo elektronicznym postępowaniu upominawczym, komornik poucza dłużnika również o treści art. 139 § 1 i 5, art. 168, art. 172, art. 820³ § 1 i 2 i art. 824 § 1 pkt 5, a także stosownie do orzeczenia stanowiącego tytuł egzekucyjny o treści art. 344, art. 346, art. 4803, art. 492 § 3, art. 493 i art. 505 albo art. 505³⁵.

§ 2. Na żądanie dłużnika komornik powinien okazać mu tytuł wykonawczy w oryginale. § 3. W przypadku prowadzenia egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, obowiązek okazania oryginału tytułu wykonawczego, o którym mowa w § 2, polega na okazaniu dłużnikowi zweryfikowanego przez komornika dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 3.

Art. 805¹. § 1. Jeżeli w toku egzekucji zostanie ujawnione, że na zajęтым przedmiocie, wierzytelności lub prawie ustanowiony został zastaw rejestrowy, komornik zawiadomi niezwłocznie o zajęciu zastawnika zastawu rejestrowego. § 2. Prowadząc egzekucję o świadczenie przekraczające dwadzieścia tysięcy złotych, komornik obowiązany jest uzyskać z centralnej informacji o zastawach rejestrowych dane o tym, czy dłużnik jest zastawcą zastawu rejestrowego oraz kto jest zastawnikiem. O wszczęciu egzekucji komornik niezwłocznie zawiadamia zastawnika zastawu rejestrowego. § 3. Jeżeli skierowano egzekucję do pojazdu mechanicznego, a dłużnik nie wydał dowodu rejestracyjnego zajętego pojazdu, komornik jest obowiązany uzyskać informację w centralnej informacji o zastawach rejestrowych, czy zajęty pojazd nie jest obciążony zastawem rejestrowym. W razie stwierdzenia, że zajęty pojazd mechaniczny jest obciążony zastawem rejestrowym, komornik niezwłocznie zawiadomi zastawnika zastawu rejestrowego o wszczęciu egzekucji. § 4. Sprzedaż ruchomości, wierzytelności i praw obciążonych zastawem rejestrowym może nastąpić nie wcześniej niż po upływie tygodnia od dnia zawiadomienia zastawnika.

Art. 806. Komornik powinien na żądanie wierzyciela przyjąć od niego pieniądze lub inne rzeczy przypadające dłużnikowi w związku z egzekucją.

Art. 807. § 1. Zabezpieczenie w wypadkach w części niniejszej przewidzianych powinno być złożone w gotówce do rąk komornika lub wpłacone na rachunek depozytowy Ministra Finansów albo złożone w książeczkach oszczędnościowych lub w papierach wartościowych. O wydaniu zabezpieczenia sąd rozstrzyga po wysłuchaniu osób zainteresowanych. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 808. § 1. Jeżeli złożona w postępowaniu egzekucyjnym kwota pieniężna nie podlega natychmiastowemu wydaniu, powinna być złożona na rachunek depozytowy Ministra Finansów. § 2. Odsetki od sum złożonych na rachunek depozytowy Ministra Finansów tytułem nabycia przedmiotu egzekucji wchodzi w skład sumy uzyskanej w egzekucji. Odsetki należne za okres od dnia sporządzenia planu podziału sumy uzyskanej w egzekucji do dnia wykonania planu zwraca się osobie uprawnionej.

Art. 809. Komornik stwierdza każdą czynność egzekucyjną protokołem, który powinien zawierać:

- 1) oznaczenie miejsca i czasu czynności;
- 2) imiona i nazwiska stron oraz innych osób uczestniczących w czynności;
- 3) sprawozdanie z przebiegu czynności;
- 4) wnioski i oświadczenia obecnych;
- 5) wzmiankę o odczytaniu protokołu;
- 6) podpisy obecnych lub wzmiankę o przyczynie braku podpisu;
- 7) podpis komornika.

Art. 809¹. § 1. Utrwalaniu za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk podlega przebieg następujących czynności egzekucyjnych dokonywanych przez komornika poza kancelarią:

- 1) z udziałem dłużnika zmierzające do ustalenia jego stanu majątkowego;
- 2) zajęcie ruchomości;
- 3) wykonanie postanowienia o oddaniu ruchomości pod dozór innej osobie niż dłużnik;
- 4) licytacja ruchomości z wyłączeniem licytacji elektronicznej;
- 5) licytacja nieruchomości, chyba że jej przebieg jest utrwalany w sposób określony w art. 972 § 2;
- 6) oględziny nieruchomości;
- 7) wprowadzenie w zarząd nieruchomości w trybie art. 933;
- 8) opróżnienie pomieszczeń z osób lub rzeczy;
- 9) wydanie ruchomości i nieruchomości;
- 10) wprowadzenie w posiadanie;
- 11) przymusowe otwarcie pomieszczenia;
- 12) przeszukanie mieszkania lub pomieszczenia gospodarczego dłużnika.

§ 2. Komornik utrwała przebieg czynności w trybie określonym w § 1, również gdy wniosek taki złoży co najmniej jedna ze stron postępowania.

§ 3. Komornik uprzedza osoby uczestniczące w czynności o utrwalaniu przebiegu czynności, o których mowa w § 1 i 2. Komornik przerywa utrwalanie przebiegu czynności w miejscu zamieszkania dłużnika lub osoby trzeciej, jeżeli dłużnik lub ta osoba sprzeciwiają się temu, o czym należy te osoby pouczyć. Na żądanie osoby, która sprzeciwiła się utrwalaniu czynności, komornik podejmuje utrwalanie czynności na nowo, o czym należy te osoby pouczyć.

§ 4. W przypadku utrwalania za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk przebiegu czynności, w protokole zamieszcza się poza elementami wymienionymi w art. 809 pkt 1, 2 i 4–7 jedynie zwięzłe sprawozdanie z przebiegu czynności. Powyższe nie zwalnia z obowiązku sporządzenia pełnego protokołu zajęcia.

§ 5. Komornik umożliwia stronom i uczestnikom postępowania zapoznanie się z zapisem obrazu i dźwięku w siedzibie kancelarii komorniczej. Stronom ani uczestnikom postępowania nie wydaje się zapisu obrazu i dźwięku.

Art. 810. § 1. Komornik może wykonywać czynności poza kancelarią komorniczą w dni robocze, w godzinach od siódmej do dwudziestej pierwszej. Na wykonanie czynności w dni ustawowo wolne od pracy lub godzinach nocnych jest wymagana zgoda prezesa właściwego sądu rejonowego. § 2. Czynności komornika rozpoczęte przed godziną dwudziestą pierwszą mogą być prowadzone w dalszym ciągu bez zgody, o której mowa w § 1, jeżeli ich przerwanie może znacznie utrudnić egzekucję. Przepisu zdania pierwszego nie stosuje się do czynności prowadzonych w miejscu zamieszkania dłużnika, chyba że jest to również miejsce prowadzenia przez niego działalności gospodarczej.

Art. 812. § 1. Wierzyciel i dłużnik mogą być obecni przy czynnościach egzekucyjnych. Na żądanie stron albo według uznania komornika mogą być obecni także świadkowie, chyba że zachodzi obawa, że wskutek straty czasu na przywołanie świadków egzekucja będzie udaremniona. Świadców przywołuje się w liczbie nie większej niż po dwóch z każdej strony.

§ 2. Komornik powinien przywołać jednego lub dwóch świadków, jeżeli dłużnik nie jest obecny lub komornik go wydał, chyba że zachodzi obawa, iż wskutek straty czasu na przywołanie świadków egzekucja będzie udaremniona.

§ 3. Świadcami mogą być także członkowie rodziny i domownicy dłużnika.

Art. 814. § 1. Jeżeli cel egzekucji tego wymaga, komornik zarządzi otwarcie mieszkania oraz innych pomieszczeń i schowków dłużnika, jak również przeszuka jego rzeczy, mieszkanie i schowki. Gdyby to nie wystarczyło, komornik może ponadto przeszukać odzież, którą dłużnik ma na sobie. Komornik może to uczynić także wówczas, gdy dłużnik chce się wydalić lub gdy zachodzi podejrzenie, że chce usunąć od egzekucji przedmioty, które ma przy sobie. § 2. Jeżeli w czasie dokonywania czynności egzekucyjnych w mieszkaniu dłużnika komornik zauważy, że dłużnik oddał poszukiwane przedmioty swemu domownikowi lub innej osobie do ukrycia, komornik może przeszukać odzież tej osoby oraz przedmioty, jakie ma ona przy sobie. § 3. Przeszukanie odzieży na osobie dłużnika oraz przedmiotów, które dłużnik ma przy sobie, poza miejscem zamieszkania, przedsiębiorstwem, zakładem oraz gospodarstwem dłużnika może nastąpić na podstawie pisemnego zezwolenia właściwego prezesa sądu rejonowego. W wypadkach niecierpiących zwłoki przeszukanie może być dokonane bez zezwolenia, jednakże czynność taka musi być niezwłocznie po dokonaniu przedstawiona do zatwierdzenia prezesowi sądu rejonowego. § 4. Przeszukanie odzieży może być dokonane tylko przez osobę tej samej płci, co dłużnik.

Art. 815. § 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, wszelkich wpłat komornikowi można dokonać gotówką lub poleceniem przelewu na rachunek komornika, a za zgodą komornika także w inny sposób. § 2. Pokwitowanie komornika ma taki sam skutek jak pokwitowanie wierzyciela sporządzone w formie dokumentu urzędowego.

Art. 816. § 1. Po ukończeniu postępowania egzekucyjnego należy na tytule wykonawczym zaznaczyć wynik egzekucji i tytuł zatrzymać w aktach, a jeżeli świadczenie objęte tytułem nie zostało zaspokojone całkowicie,

tytuł zwrócić wierzycielowi. § 2. Jeżeli egzekucja była prowadzona na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, wynik egzekucji odnotowuje się w systemie teleinformatycznym. § 3. Ukończenie postępowania egzekucyjnego w inny sposób niż przez umorzenie komornik stwierdza postanowieniem, rozstrzygając o kosztach.

Art. 818. § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu jeżeli się okaże, że wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności procesowej ani przedstawiciela ustawowego. Na wniosek wierzyciela, a w wypadku gdy egzekucja została wszczęta z urzędu bez takiego wniosku, sąd ustanowi dla dłużnika niemającego zdolności procesowej kuratora na czas do ustanowienia przedstawiciela ustawowego. § 2. Przedstawiciel ustawowy wierzyciela lub dłużnika, jako też kurator dłużnika, mogą zaskarżyć postanowienia sądu oraz czynności komornika dokonane w czasie, kiedy strona nie miała należytej reprezentacji. Termin zaskarżenia biegnie od daty, w której przedstawiciel ustawowy lub kurator otrzymał zawiadomienie o toczącym się postępowaniu, a jeżeli wcześniej zgłosił swoje uczestnictwo w postępowaniu – od daty tego zgłoszenia. Powtórzenia czynności już dokonanych można żądać tylko wtedy, gdy przy wykonywaniu czynności nastąpiło naruszenie praw strony, która nie posiadając zdolności procesowej nie miała przedstawiciela ustawowego.

Art. 819. § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu również w razie śmierci wierzyciela lub dłużnika. Postępowanie podejmuje się z udziałem spadkobierców zmarłego albo – w zakresie w jakim dotyczy ono praw i obowiązków wynikających z działalności gospodarczej – zarządcy sukcesyjnego, jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny. § 2. Jeżeli spadkobiercy dłużnika nie objęli spadku albo nie są znani, a nie ma kuratora spadku, sąd na wniosek wierzyciela ustanowi dla nich kuratora, chyba że egzekucja dotyczy roszczeń wynikających z działalności gospodarczej, a został ustanowiony zarząd sukcesyjny.

Art. 820. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie na wniosek wierzyciela. Na wniosek dłużnika postępowanie ulega zawieszeniu, jeżeli sąd zawiesił natychmiastową wykonalność tytułu lub wstrzymał jego wykonanie albo dłużnik złożył zabezpieczenie konieczne według orzeczenia sądowego do zwolnienia go od egzekucji.

Art. 820³. § 1. **Komornik zawiesza na wniosek** dłużnika postępowanie prowadzone na podstawie tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności wyroku zaocznego, nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym, upominawczym albo elektronicznym postępowaniu upominawczym, jeżeli dłużnik przedstawi zaświadczenie określone w art. 139 § 5, z którego wynika, że wyrok zaoczny lub nakaz zapłaty został doręczony na inny adres aniżeli miejsce zamieszkania dłużnika ustalone w postępowaniu egzekucyjnym. Dłużnik nie ma obowiązku przedstawienia zaświadczenia, określonego w art. 139 § 5, jeżeli okoliczności, które mają być nim stwierdzone wynikają z dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 3. § 2. Komornik podejmie na wniosek wierzyciela postępowanie zawieszone na podstawie § 1, jeżeli sąd lub referendarz sądowy, przed którym sprawa się toczyła albo się toczy, stwierdzi, że doręczenie wyroku zaocznego lub nakazu zapłaty **było prawidłowe** albo – w przypadku ponownego doręczenia – że **upłynął termin do wniesienia środka zaskarżenia**, chyba że zachodzi inna podstawa zawieszenia postępowania albo postępowanie podlega umorzeniu. W tym celu sąd albo referendarz sądowy postanowi wydać na wniosek wierzyciela odpowiednie zaświadczenie. § 3. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego w przypadku, o którym mowa w § 1, nie wyłącza możliwości podejmowania przez komornika czynności mających na celu wykonanie w przyszłości tytułu wykonawczego, nie wyłączając zajęcia majątku dłużnika.

Art. 821. § 1. Sąd może na wniosek zawiesić w całości lub części postępowanie egzekucyjne, jeżeli **złożono skargę na czynności** komornika lub zażalenie na postanowienie sądu. Zawieszenie postępowania sąd może **uzależnić od złożenia przez dłużnika zabezpieczenia**. § 2. Jeżeli dłużnik zabezpieczy spełnienie swego

obowiązku, sąd może uchylić dokonane czynności egzekucyjne, z wyjątkiem zajęcia. § 3. Sąd może odmówić zawieszenia postępowania albo już zawieszone postępowanie podjąć na nowo, jeżeli wierzyciel zabezpieczy naprawienie szkody, jaka wskutek dalszego postępowania może wyniknąć dla dłużnika.

Art. 821¹. Jeżeli egzekucja została skierowana do rachunku bankowego, wynagrodzenia za pracę lub innych praw majątkowych, z którymi związane jest prawo dłużnika do świadczeń okresowych, sąd na wniosek dłużnika może określić kwotę, jaką dłużnik może pobierać w okresie zawieszenia postępowania w celu zaspokajania bieżących potrzeb. Na postanowienie sądu określające kwotę, którą dłużnik może pobierać w celu zaspokajania bieżących potrzeb, wierzycielowi służy zażalenie.

Art. 822. Komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik złoży niebudzący wątpliwości dowód na piśmie, że obowiązku swojego dopełnił albo że wierzyciel udzielił mu zwłoki. Komornik wstrzyma się również z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik albo jego małżonek podniesie zarzut wynikający z umowy małżeńskiej przeciwko dokonaniu czynności i okaże umowę majątkową małżeńską oraz przedłoży niebudzący wątpliwości dowód na piśmie, że zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej oraz jej rodzaj były wierzycielowi wiadome. Wstrzymując się z dokonaniem czynności, komornik stosownie do okoliczności podejmie działania, które umożliwiają dokonanie czynności w przyszłości. O wstrzymaniu czynności i jego przyczynach komornik niezwłocznie zawiadomi wierzyciela. Na polecenie wierzyciela komornik niezwłocznie dokona czynności, która uległa wstrzymaniu.

Art. 824. § 1. Postępowanie umarza się w całości lub części z urzędu:

- 1) jeżeli okaże się, że egzekucja nie należy do organów sądowych;
- 2) jeżeli wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności sądowej albo gdy egzekucja ze względu na jej przedmiot lub na osobę dłużnika jest niedopuszczalna;
- 3) jeżeli jest oczywiste, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych;
- 4) jeżeli wierzyciel w ciągu sześciu miesięcy nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania lub nie zażądał podjęcia zawieszono postępowania;
- 5) jeżeli prawomocnym orzeczeniem tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności albo orzeczenie, na którym oparto klauzulę wykonalności, zostało uchylone lub utraciło moc;
- 6) jeżeli egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem, i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji, albo jeżeli prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego.

§ 1¹. Termin, o którym mowa w § 1 pkt 4, biegnie od dnia dokonania ostatniej czynności egzekucyjnej, a w razie zawieszenia postępowania – od dnia ustania przyczyny zawieszenia.

§ 2. Umożnienie wskutek braku zdolności sądowej nastąpić może dopiero wówczas, gdy w terminie wyznaczonym przez organ egzekucyjny brak ten nie zostanie usunięty. W razie usunięcia braku stosuje się odpowiednio przepis art. 818 § 2.

Art. 825. Organ egzekucyjny umorzy postępowanie w całości lub części na wniosek:

1) jeżeli tego zażąda wierzyciel; jednakże w sprawach, w których egzekucję wszczęto z urzędu lub na żądanie uprawnionego organu, wniosek wierzyciela o umorzenie postępowania wymaga zgody sądu lub uprawnionego organu, który zażądał wszczęcia egzekucji;

1¹) gdy zażąda tego dłużnik, jeżeli przed dniem złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji roszczenie objęte tytułem wykonawczym uległo przedawnieniu, a wierzyciel nie wykaże, że nastąpiło zdarzenie, wskutek którego bieg terminu przedawnienia został przerwany;

4) jeżeli wierzyciel jest w posiadaniu zastawu zabezpieczającego pełne zaspokojenie egzekwowanego roszczenia, chyba że egzekucja skierowana jest do przedmiotu zastawu.

Art. 826. Umorzenie postępowania egzekucyjnego powoduje uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych, lecz nie pozbawia wierzyciela możliwości wszczęcia ponownej egzekucji, chyba że z innych przyczyn egzekucja jest niedopuszczalna. Umorzenie postępowania egzekucyjnego nie może naruszać praw osób trzecich.

Art. 827. § 1. Przed zawieszeniem albo umorzeniem postępowania można wysłuchać wierzyciela i dłużnika. § 2. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika organ egzekucyjny wyda zaświadczenie o umorzeniu postępowania.

Art. 828. Na postanowienie sądu co do zawieszenia lub umorzenia postępowania przysługuje zażalenie.

Powództwa opozycyjne (dłużnik)

Powództwo ekscydencyjne / interwencyjne (osoba trzecia)

Art. 840. § 1. Dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli:

1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście;

2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne, a także na zarzucie potrącenia;

3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść.

§ 2. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł pochodzący od organu administracyjnego, do stwierdzenia, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołany jest organ, od którego tytuł pochodzi.

Art. 840¹. Jeżeli dłużnik albo jego małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787 lub art. 787¹, podnosi wynikający z umowy majątkowej małżeńskiej zarzut wyłączenia lub ograniczenia jego odpowiedzialności całością lub częścią majątku, przepis art. 840 § 1 i § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 840². Jeżeli egzekucja prowadzona jest na podstawie tytułu egzekucyjnego lub innego dokumentu, któremu nie nadaje się klauzuli wykonalności, do ochrony praw dłużnika stosuje się odpowiednio przepisy art. 840 i art. 843.

Art. 841. § 1. **Osoba trzecia** może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa. § 2. Jeżeli dłużnik zaprzecza prawu powoda, należy oprócz wierzyciela pozwać również dłużnika. § 3. Powództwo można wnieść w terminie miesiąca od dnia dowiedzenia się o naruszeniu prawa, chyba że inny termin jest przewidziany w przepisach odrębnych.

Art. 842. § 1. Dopuszczalne jest również powództwo o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji administracyjnej. Do pozwu należy dołączyć postanowienie administracyjnego organu egzekucyjnego odmawiające żądaniu wyłączenia przedmiotu spod egzekucji. Niezależnie od wyniku sprawy sąd nałoży koszty procesu na osobę trzecią, powołującą w powództwie o zwolnienie przedmiotu od egzekucji administracyjnej nowe dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, których nie przedstawiła w postępowaniu administracyjnym, mimo że mogła je powołać w tym postępowaniu. § 2. Powództwo można wnieść w ciągu dni czternastu od doręczenia postanowienia administracyjnego organu egzekucyjnego, a jeżeli zainteresowany wniósł zażalenie na to postanowienie – w ciągu dni czternastu od doręczenia postanowienia wydanego na skutek zażalenia.

Art. 843. § 1. Powództwa przewidziane w niniejszym dziale wytacza się przed sąd rzeczowo właściwy, w **którego okręgu prowadzi się egzekucję**. Miejsce prowadzenia egzekucji określa się na podstawie przepisów niniejszego kodeksu regulujących właściwość miejscową organu egzekucyjnego także wtedy, gdy do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną. § 2. Jeżeli egzekucji jeszcze nie wszczęto, powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wytacza się według przepisów o właściwości ogólnej. § 3. W pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu.